

**T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİYE TEORİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TÜRKİYE'DE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTE
İŞLETMELERE UYGULANAN DEVLET YARDIMLARI**

Hazırlayan

ALPER DOĞAN

Danışman

Prof. Dr. A. KEMAL ÇELEBİ

MANİSA

2006

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU**

Tez No:

Konu:

Üniv.Kodu:

Tezin yazarının

Soyadı: DOĞAN

Adı: ALPER

Tezin Türkçe adı: Türkiye’de ve Avrupa Birliğinde Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmelere Uygulanan Devlet Yardımları

Tezin Yabancı adı: State Aids For Small&Medium Size Entrepreneurs in Turkey and European Union

Tezin yapıldığı

Üniversite: CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ **Enstitü:** SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ **Yılı:** 2006

Diğer kuruluşlar:

Tezin Türü: 1- Yüksek Lisans (X)
2- Doktora ( )
3- Tıpta uzmanlık ( )
4- Sanatta yeterlilik ( )

Dili: Türkçe
Sayfa sayısı: 188
Referans sayısı: 179

Tez Danışmanlarının

Ünvanı: Prof. Dr.
Ünvanı:

Adı: A. KEMAL
Adı:

Soyadı: ÇELEBİ
Soyadı:

Türkçe anahtar kelimeler:

1- KOBİ’ler
2- Devlet Yardımları
3- Avrupa Birliği
4- Türkiye
5- Devlet Destekleri

İngilizce anahtar kelimeler:

1- SME’s
2- State Aids
3- European Union
4- Turkey
5- State Supports

Tarih:
İmza :

ÖZET

Tüm dünyanın tek bir kara parçasıymış gibi bütünleşmesi ile oluşan küresel pazar ekonomisinde yoğun bir rekabet ortamı oluşmuştur. Ülkeler ve işletmeler arası sınır ötesi birliktelikler geçmişte öğrendiğimiz sınır kavramını duvardaki haritalara terk etmemize neden olmuştur. Bahsi geçen birlikteliklerden biri de Avrupa Birliği olarak ortaya çıkmıştır.

AB'nin beraberinde Türkiye açısından bazı tehdit ve fırsatları, getireceği öngörülmektedir. AB'ye uyum sürecinde Türkiye'de uygulanan devlet yardımları tehditleri asgari düzeye indirebilme, fırsatları ise en iyi şekilde değerlendirme imkânı sunmaya yönelik şekillendirilmektedir. AB'de ise devlet yardımları esasen maliyetler konusunda rekabet gücü kazandırma konusuna odaklanmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde KOBİ'lerin tanımı, globalleşme sürecinde artan önemi, çalışma alanları ve özel olarak desteklenmelerinin gerekçeleri üzerinde durulmuş ayrıca üstün ve zayıf yönleri irdelenmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise AB'de KOBİ'lerin gelişimi açıklandıktan sonra KOBİ'lere destek veren kuruluşlar ve sundukları yardımlar ve iş geliştirme hizmetleri detaylandırılmıştır. Araştırmanın üçüncü ve son bölümünde ise Türkiye ekonomisinde KOBİ'lerin artan önemi, gelişimi açıklandıktan sonra yardım sunan kuruluşlar ve sundukları yardımlar açıklanmıştır. Ayrıca AB'ye uyum sürecinde Türk KOBİ'lerinin karşılaşılabileceği fırsat ve tehditler incelenmiştir.

ABSTRACT

Tough competition rules are experienced in the global market economy that is formed by the integration of the world as a mainland. International integrations between countries and companies make to abandon concept of “boundary” on the maps. EU is one of the integrations mentioned before.

It is predicted that EU cause some opportunities and threats for Turkey. In the adaptation period to EU, state aids implemented in Turkey are conceived to minimize the risks of threats and to optimize opportunities. However, in EU, state aids actually focus on to provide competitive advantage by costs.

In the first section of the research, definition of SME’s, global importance of SME’s, operation area and reason behind special support is described and their strong and weak sides are examined. In the second section of the research; first, evolution and importance of SME’s in EU is explained then corporations give support to SME’s, their aids and job improvement services are expressed. In the third and the last section of the research, in Turkey, evaluation and importance of SME’s supporting corporations and their aids are explained. Also in the adaptation period to EU, opportunities and threats that Turkish SME’s can confront are examined.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de ve Avrupa Birliğinde Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmelere Uygulanan Devlet Yardımları” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../2006

ALPER DOĞAN

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / / tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 8. Maddesi gereğince Enstitümüz Maliye Anabilim Dalı Maliye Teorisi Yüksek Lisans Programı öğrencisi ALPER DOĞAN'ın "Türkiye'de ve Avrupa Birliğinde Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmelere Uygulanan Devlet Yardımları" konulu tezi incelenmiş ve aday / / tarihinde saat ..... 'da/de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ

DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU

RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

Prof. Dr. A. Kemal Çelebi

BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Miynat

Yrd. Doç. Dr. A. Cevdet Kayalı

ÜYE

ÜYE

Evet Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde AB'de ve Türkiye'de Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmelere devlet tarafından sunulan yardımları incelediğim yüksek lisans tezimde yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım, hocam, Sayın Prof. Dr. A. Kemal Çelebi'ye, tez çalışmam boyunca her türlü desteği sunmalarından, sabır ve anlayışlarından ötürü de aileme teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEZ VERİ FORMU.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
YEMİN METNİ	IV
TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	V
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ.....	XV
KISALTMALAR	XVI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERİN TANIMI, ARTAN ÖNEMİ, ÇALIŞMA ALANLARI VE DESTEKLENME NEDENLERİ

1.KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTE İŞLETME TANIMI.....	3
1.1 .Türkiye’de KOBİ Tanımı.....	4
1.2 .AB’de KOBİ Tanımı.....	5
1.3 .Diğer Ülkelerde Yapılan KOBİ Tanımları.....	8
2. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE KOBİ'LERİN ARTAN ÖNEMİ.....	8
3. KOBİ'LERİN ÇALIŞMA ALANLARI.....	10
3.1 Üretim Sektörü.....	11
3.2 Ticaret Sektörü.....	11
3.3 Hizmet Sektörü.....	11
4. KOBİ'LERİN DESTEKLENME NEDENLERİ.....	13
4.1. KOBİ'lerin Güçlü Yönlerini ve Avantajlarını Arttırmaya Yönelik Destekleme Nedenleri	13
4.1.1. İstihdam Artışı Sağlamaları.....	13
4.1.2. Değişen Pazar Koşullarına Adaptasyon/Esnek Talep Uyarısı.....	13

4.1.3. Entegrasyona Yatkinlık, Büyük İşletmelerin Tamamlayıcısı(Yan Sanayi) Olma...	14
4.1.4. Bireysel Birikimlerin Teşviki.....	15
4.1.5. Teknolojik Değişikliklere Yatkinlık.....	15
4.1.6. Bölgeler Arası Gelişmişlik Düzeyini Dengelemeye Katkı.....	15
4.1.7. Çalışanlarla Yakın Temas.....	16
4.1.8. Baskı Grubu Oluşturma.....	16
4.2. KOBİ'lerin Zayıf Yönlerini ve Sorunlarını Azaltmaya Yönelik Destekleme	
Nedenleri.....	16
4.2.1. Yönetim ve Organizasyon Sorunları.....	16
4.2.2. Teknoloji Sorunları.....	18
4.2.3. İstihdam Sorunları.....	19
4.2.4. Finansman Sorunları.....	20
4.2.5. Enformasyon.....	23
4.2.6. Üretim.....	23
4.2.7. Pazarlama ve İhracat.....	24
4.2.8. Bürokratik Engeller.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİLERE UYGULANAN DEVLET YARDIMLARI

1. AB'DE KOBİ'LERE YÖNELİK DESTEKLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	27
2. AB'DE KOBİ POLİTİKASINA YÖN VEREN KURULUŞLAR.....	29
2.1. İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü.....	29
2.2. KOBİ Temsilcisi(SME Envoy).....	29
2.3. İşletme Politika Grubu.....	30
2.4. Avrupa KOBİ Gözlemevi.....	30
3. AB'DE KOBİ'LERE SUNULAN DEVLET YARDIMLARI.....	30
3.1. Girişimcilik ve Nitelikli Personel Eğitimine Yönelik Yardım	
Programları.....	31
3.1.1 Socrates Programı.....	31
3.1.2. Leonardo da Vinci Programı Programı.....	32

3.1.3. E-learning – Uzaktan Eğitim Programı.....	33
3.1.4. Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi (CEDEFOP) ve Sunduğu Yardımlar.....	34
3.1.5. Avrupa Mesleki Eğitim Vakfı ve Sunduğu Yardımlar.....	35
3.1.6. Girişimcilik ve Nitelikli Personel Eğitimi.....	36
3.2. Yatırım Desteği Sunan Kuruluşlar ve Kullandıkları Mali Destek Araçları	36
3.2.1. Avrupa Yatırım Bankası(AYB).....	37
3.2.1.1. Global Krediler.....	38
3.2.1.2. Yenilikçilik 2010 Girişimi (İ2i).....	39
3.2.2. Avrupa Yatırım Fonu(AYF).....	40
3.2.2.1. Risk Sermayesi.....	41
3.2.2.2. AYF Garantileri(Teminatları).....	41
3.2.2.3. Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü'nün Finansman Programları (İşletmeler ve Girişimcilik İçin Çok Yıllı Program Kapsamında Mali Araçlar).....	42
3.2.2.3.1. Teknoloji Firmaları için Başlangıç Sermayesi.....	42
3.2.2.3.2.KOBİ Teminat Kolaylığı.....	43
3.2.2.3.3. Kapasite Geliştirilmesinde Çekirdek Sermaye.....	43
3.2.2.3.4.Yeni Finansal Ortamda KOBİ'ler (Hazırlık Aşamasında).....	44
3.2.2.3.5. CREA Kurulma Aşamasındaki KOBİ'lere Risk Sermayesi.....	44
3.2.3. Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (AYKB).....	44
3.3.KOBİ'lerin Teknoloji ve Yenilikçilik Kapasitelerinin Geliştirilmesine Yönelik Destek Programları.....	45
3.3.1. Altıncı Araştırma ve Geliştirme Çerçeve Programı.....	46
3.3.2. Yedinci Araştırma ve Geliştirme Çerçeve Programı.....	50
3.3.3. Dijital İçerik Programı.....	52
3.3.4. Yenilikçilik Aktarım Merkezleri (IRC).....	53
3.3.5.Yenilikçi Bölgeler Ağı (İRE).....	54
3.3.6.EUREKA Programı.....	55
3.4.Enerji ve Ulaştırma Politikası Kapsamında KOBİ'lere Uygulanan Destekler.....	55
3.4.1. Avrupa için Akıllı Enerji Programı.....	56
3.4.2. Marco Polo Programı	57

3.4.3. eTEN İletişim Ağı Yaygınlaştırma Programı	58
3.5. Çevre Politikası Kapsamında KOBİ'lere Sunulan Destek Programları.....	59
3.6. Yapısal Fonlar Aracılığı ile Sunulan destekler.....	61
3.6.1. Yapısal Fonların Amaçları.....	62
3.6.2. Yapısal Fonlarca Kullanılan Araçlar.....	63
3.6.2.1. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF).....	63
3.6.2.2. Avrupa Sosyal Fonu (ASF).....	64
3.6.2.3. Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA).....	64
3.6.2.4. Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı (BYMA).....	65
3.6.3. Topluluk Girişimleri	65
3.6.3.1. Interreg III Programı.....	66
3.6.3.2. Urban II Programı.....	66
3.6.3.3. Leader Programı.....	66
3.6.3.4. Equal Programı.....	67
3.6.4. 2007–2013 Döneminde Yapısal Fonlar.....	68
4. AB'DE KOBİ'LERE YÖNELİK İŞ GELİŞTİRME HİZMETLERİ.....	69
4.1. E-Ticaretin ve Başarılı İş Modellerinin Teşvik Edilerek Bilgilendirme Ağlarının Geliştirilmesi.....	69
4.1.1 E-Pazar (Business-to Business B2B E-Markets) Programı.....	71
4.1.2. Avrupa E-İş Destekleme Ağı (eBSN).....	71
4.1.3 Sektörel İş Gözlemevi (e-Business Watch)Programı.....	71
4.1.4. E-İş Mevzuat Portalı.....	72
4.2. KOBİ'lerin İnternet Erişiminin Geliştirilmesine Yönelik Programlar.....	72
4.2.1. IDABC Program ve Portalı.....	72
4.2.2. Gate2Growth Programı.....	73
4.2.3. EURES-Avrupa İş Hareketliliği Portalı.....	75
4.2.4. İş Dünyasıyla Diyalog-Your Europe/Business Programı.....	75
4.3. Tek Pazardan Yararlanma Olanaklarının Geliştirilmesine Yönelik Programlar.....	76
4.3.1. SOLVIT-Problem Çözme Ağı.....	77
4.3.2. Avrupa Topluluğu Patent Ofisi.....	78
4.3.3. Fikri Mülkiyet Hakları Yardım Masası (IPR Help Desk).....	78

4.4. İş Destekleme Hizmetleri.....	79
4.4.1. Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı.....	79
4.4.2. Pan-Avrupa İşbirliği Planı (PES).....	80
4.4.3. Avrupa İş ve Yenilikçilik Merkezleri Ağı (EBN).....	81
4.4.4. İşletmeler İçin Destek Önlemleri ve Girişimleri Veritabanı (SMIE Veritabanı).....	82
4.4.5. Best Prosedürü.....	82
4.5. İstihdam ve Sosyal Politika Alanında KOBİ'ler.....	83
4.5.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk.....	83
4.5.2. İş Güvenliği ve Sağlığı Ajansı.....	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİLERE UYGULANAN DEVLET YARDIMLARI

1. TÜRKİYE EKONOMİSİNDE KOBİ'LERİN ARTAN ÖNEMİ.....	85
1.1. KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Mevcut Durumu.....	85
1.2. Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin Artan Önemi.....	86
2. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE YÖNELİK POLİTİKALARIN GELİŞİMİ.....	91
2..1 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi.....	91
2..2 İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi.....	91
2..3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi.....	91
2..4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi.....	92
2..5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	92
2..6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi.....	93
2..7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	93
2..8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi.....	94
3. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE DESTEK VEREN KURULUŞLAR.....	94
3.1. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı.....	94
3.2. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı(KOSGEB).....	95
3.3. Milli Prodüktivite Merkezi(MPM).....	96

3.4. Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV).....	96
3.5. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB).....	97
3.6. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME).....	97
3.7. İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV).....	98
3.8. Kredi Garanti Fonu (KGF).....	99
3.9. Türkiye Kalkınma Bankası (TKB).....	99
3.10. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK).....	100
3.11. Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM).....	100
3.12. Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV).....	101
3.13. Türk Standartları Enstitüsü (TSE).....	101
3.14. Halk Bankası.....	101
3.15. Vakıfbank.....	102
3.16. Türk Eximbank.....	102
3.17. Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi (ABİGEM).....	103
4. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE UYGULANAN DEVLET YARDIMLARI.....	103
4.1. Finansal Destekler.....	103
4.1.1. KOBİ Yatırımlarında Devlet Destekleri.....	103
4.1.2. 5084 Sayılı Yatırımlar ve İstihdam Teşviki Hakkındaki Kanun Uyarınca Sunulan Finansal Devlet Yardımları.....	106
4.1.3. Diğer Finansal Destekler.....	108
4.2. Araştırma-Geliştirme Destekleri ve Teknolojik Yenilikçilik Kapasitesini Geliştirmeye Yönelik Yardım Programları.....	109
4.2.1. TÜBİTAK Tarafından Verilen ARGE Desteği.....	111
4.2.1.1. Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB).....	111
4.2.1.2. Üniversite Sanayi Araştırma Merkezleri Programı.....	113
4.2.1.3. EUREKA Programı.....	113
4.2.1.4. Proje Pazarı Programı.....	115
4.2.1.5. AB Altıncı Çerçeve Programı.....	116
4.2.1.6. Avrupa Birliği Altıncı Çerçeve Programı Proje Geliştirme Amaçlı Seyahat Ve Toplantı Desteği.....	117
4.2.2. Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ARGE Desteği.....	118

4.2.3 Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfınca Sunulan ARGE Desteği.....	119
4.2.4. Hazine Müsteşarlığı'nca Sunulan ARGE Desteği.....	120
4.2.4.1 Sağlanan Destekler.....	121
4.2.4.1.1. Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası.....	121
4.2.4.1.2. Katma Değer Vergisi istisnası.....	121
4.2.4.1.3. Bütçe Kaynaklı Kredi.....	122
4.2.4.2 Azami Kredi Miktarları.....	122
4.2.4.3 Bütçe Kaynaklı Kredi Faiz Oranları.....	122
4.2.4.4 Başvuru Mercii.....	123
4.2.5. Türk Patent Enstitüsü'nce Sunulan ARGE Desteği.....	123
4.2.6.KOSGEB Tarafından Sunulan Teknoloji Araştırma Ve Geliştirme Desteği.....	124
4.2.7.KOSGEB Tarafından Sunulan Bilgisayar Yazılım Desteği.....	125
4.3 İhracata Yönelik Destekler.....	126
4.3.1. Pazar Araştırma Desteği.....	126
4.3.1.1 Pazar Araştırması Projelerinin Desteklenmesi.....	127
4.3.1.2.KOBİ'ler Arasında Uluslararası İşbirliği Faaliyetlerinin Desteklenmesi.....	128
4.3.2.Yurt Dışında Mağaza Açma, İşletme ve Marka Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi.....	129
4.3.3.İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kapsamında, Yurtdışında Düzenlenen Fuar ve Sergilere Milli Düzeyde veya Bireysel Katılımın Desteklenmesi....	132
4.3.4.Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Tanıtım ve Tutundurması ile Türk Malı İmajının Yerleştirilmesine Yönelik Faaliyetlerin Desteklenmesi "Turquality From Turkey.....	135
4.4 Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi.....	140
4.5. Nitelikli Personel Eğitime Yönelik Yardım Programları(Destekleme ve İstikrar Fonu).....	140
4.5.1 İGEME Tarafından Verilen Eğitim Destekleri.....	141
4.5.2 KOSGEB Tarafından Verilen Eğitim Destekleri.....	142
4.6. İstihdam Yardımı.....	144
4.6.1. İGEME Tarafından Sunulan İstihdam Yardımları.....	144

4.6.2. KOSGEB Tarafından Sunulan İstihdam Yardımları.....	145
4.7.Enerji Politikası Kapsamında Sunulan Yardımlar.....	145
5. AB'YE UYUM SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE KOBİ'LER.....	147
5.1.AB KOBİ Politikasına Uyum Sürecinde Türk KOBİ'lerinin Destek Mekanizmalarından Yararlanma Süreci.....	151
5.1.1. AB'ye Üyelik Sürecinde Türkiye'de Değişen Sanayi Politikası	151
5.1.2 2003 Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Program'da KOBİ'ler.....	152
5.1.3. KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı.....	153
5.1.4. AB KOBİ Sözleşmesi Türkiye Raporu.....	156
5.1.5. 2004 İlerleme Raporu'nda KOBİ'ler.....	156
5.2. Türkiye-AB Finansal Birliktelik Kapsamında KOBİ'ler	158
5.2.1. KOBİ'lere Sağlanan Katılım Öncesi Yardım Programları.....	160
5.2.2. Türk KOBİ'lerinin Katılabileceği AB Yardım Programları.....	161
5.2.3. Türk KOBİ'lerinin Faydalanabileceği AB Mali Araçları.....	164
5.2.4. Türk KOBİ'lerinin Katılabileceği AB İhaleleri	167
5.3. AB'ye Uyum Sürecinde Türkiye'de KOBİ'leri Bekleyen Tehditler ve Fırsatlar.....	168
5.3.1. KOBİ'lerin Karşılaşacağı Tehditler.....	171
5.3.1.1. Etkin Kapasite Yaratma Zorunluluğunu Gerektiren Büyük Pazarlar.....	171
5.3.1.2. Teknolojik Seviyenin Yeterli Olmaması.....	171
5.3.1.3 Cazibesini Yitiren İç Pazar.....	171
5.3.1.4. İç Korumacılığın Kalkması.....	172
5.3.1.5. Ulusal Üretim Standartlarının Birlik Standartlarına Yükseltilmesi.....	172
5.3.2 KOBİ'lerin Yakalayabileceği Fırsatlar.....	173
SONUÇ.....	174
KAYNAKÇA.....	179

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1:	AB Tarafından Önerilen KOBİ Tanımı.....	5
Tablo 2:	Yeni Bütünleşmiş Program.....	35
Tablo 3:	Altıncı Çerçeve Program Bütçe Dağılımı.....	46
Tablo 4:	Yapısal Fonlarca Desteklenen Araçlar.....	62
Tablo 5:	KOBİ Ölçeğine Göre Destek Oranları.....	104
Tablo 6:	Sektörlere ve Yörelere Göre destek Oranları.....	104
Tablo 7:	Yörelere Göre KOBİ'lere Sunulabilen Bütçe Kaynaklı Krediler.....	121
Tablo 8:	Pazar Araştırma Desteği Miktarı.....	126
Tablo 9:	Fuar Katılım Bedellerinin Geri Ödenme Oranları.....	131
Tablo 10:	Ekstra Nakliye Bedeli Oluşması Durumunda Verilen Ek Nakliye Desteği.....	132
Tablo 11:	KOSGEB Tarafından Sunulan Eğitim Destekleri.....	143
Tablo 12:	AB'de Eski ve Yeni Üyelerde Toplam Nüfus, GSMH, Gelir...	172

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
ABİGEM	:Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi
AR-GE	:Araştırma Geliştirme
ATG	:Araştırma-Teknoloji Geliştirme
AYB	:Avrupa Yatırım Bankası
AYF	:Avrupa Yatırım Fonu
AYKB	:Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası
BT	:Bilişim Teknolojileri
BYMA	:Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı
CA	:Coordination Actions(Eşgüdüm Eylemleri)
CARDS	:Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation (Yeniden Yapılanma, Gelişim ve Stabilizasyon için Komite Yardımı)
CE	:Common Era (Ortak Çağ)
CEDEFOP	:European Centre for Development of Vocational Training(Avrupa Gelişim ve Mesleki Eğitim Merkezi)
CORDIS	:Community Research & Development Information Service(Topluluk Araştırma ve Gelişim Bilgi Servisi)
ÇP	:Çerçeve Programı
DFİF	:Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu
DTM	:Dış Ticaret Müsteşarlığı
EBN	:Avrupa İş ve Yenilikçilik Merkezleri Ağı
EFTA	:European Free Trade Association(Avrupa Serbest Ticaret Örgütü)
EOQ	: European Organisation of Quality (Avrupa Kalite Teşkilatı)
ERA	: European Research Area (Avrupa Araştırma Alanı)
EUREKA	:Pan-European Network for Market-Oriented, Industrial R&D(Pazar Odaklı Avrupa Şebekesi, Endüstriyel AR-GE)

FEOGA	:El Fondo Europeo de Orientación y de Garantía Agrícola(Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönerme Fonu)
GAP	:Güneydoğu Anadolu Projesi
GİDEM	:Girişimci Destekleme Merkezleri
GSYİH	:Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla
GSYİH	:Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
GY	:Gelişmiş Yöre
IDA II	: Interchange of Data Between Administrations (Yönetimlerarası Veri Değişimi)
IDABC	:Interoperable Delivery of European eGovernment Services to Public Administrations, Businesses and Citizens(Kamu Yönetimlerine, İşlere ve Vatandaşlara Avrupalı eDevlet Servislerinin Yönetimler Arası Dağıtımı)
IPR	:Intellectual Property Rights(Fikri Mülkiyet Hakları Yardım Masası)
IRC	: Innovation Relay Centres (Yenilikçilik Aktarım Merkezleri)
ISO	:International Standards Organisation(Milletlerarası Standartlar Teşkilatı)
ISPA	:Instrument for Structural Policies for Pre-accession(Önizin için Yapısal Politika Araçları)
İzi	:Yenilikçilik 2010 Girişimi
İGEME	:İhracatı Geliştirme Merkezi
İKV	:İktisadi Kalkınma Vakfı
İKV	:İktisadi Kalkınma Vakfı
İP	:Bütünleştirilmiş Projeler
IRE	:Innovating regions in Europe(Yenilikçi Bölgeler Ağı)
JRC	:Joint Research Centre(Ortak Araştırma Merkezi)
KDV	:Katma Değer Vergisi
KGF	:Kredi Garanti Fonu
KGF	:Kredi Garanti Fonu
KKDP	:Kaynak Kullanımını Destekleme Primi
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme

KOSGEB	:Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÖY	:Kalkınmada Öncelikli Yöre
KÜGEM	:Küçük İşletmeler Geliştirme Merkezi
KÜSGET	:Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı
MEDA	:Community External Aid devoted to the Euro-Mediterranean Partners, Avrupa(Akdeniz Ortaklarına Ayrılmış Dışsal Komite Yardımı)
MPM	:Milli Produktivite Merkezi
NoE	:Mükemmeliyet Ağları
NY	:Normal Yöre
ÖÜKP	:Ön Ulusal Kalkınma Planı
PES	:Pan-Avrupa İşbirliği Planı
PHARE	:Poland and Hungary: Action for the Restructuring of the Economy(Polonya ve Macaristan; Ekonominin Yeniden Yapılanması Hareketi)
RYÇP	:Rekabet Edebilirlik ve Yenilikçilik Çerçeve Programı
SAPARD	:Special Accesion Programme for Agriculture and Rural Devolopment (Tarım ve Kırsal Gelişim için Özel Girişim Programı)
SDTŞ	:Sektörel Dış Ticaret Şirketleri
SME	:Small and Medium Enterprises(Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme)
SMIE	:İşletmeler İçin Destek Önlemleri ve Girişimleri Veritabanı
SOLVIT	:Problem Çözme Ağı
SSA	: Specific Support Actions(Özel Destek Eylemleri)
SSK	:Sosyal Sigortalar Kurumu
STREP	:Specific Targeted Research Projects(Özel Hedefli Araştırma Projeleri)
TACIS	:AB'nin 12 Doğu Avrupa ve Orta Asya Ülkesine yaptığı hibe, teknik destekten oluşan bir yardım paketi.
TEDAŞ	:Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi

TEKMER	:Teknoloji Merkezleri
TEYDEB	:Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TİDEB	: Teknoloji İzleme Değerlendirme Başkanlığı
TKB	:Türkiye Kalkınma Bankası
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	:Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TPE	:Türk Patent Enstitüsü
TSE	:Türk Standartları Enstitüsü
TSKB	:Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
TTGV	:Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	:Türkiye Bilimsel Teknik Araştırma Kurumu
UNCTAD	:United Nations Conference on Trade and Development(Ticaret ve Gelişme Üzerinde Birleşmiş Milletler Konferansı)
USD	:Amerikan Doları
ÜD	:Üretici Dernekleri
ÜSAMP	:TÜBİTAK Üniversite Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Programı
WTO	:World Trade Organisation(Dünya Ticaret Örgütü)
YTL	:Yeni Türk Lirası
YYA	:Yapılandırılmış Yatırım Araçları

GİRİŞ

Para ve sermaye hareketlerinin ülke sınırlarını aştığı, demokratik ve rekabetçi piyasa ekonomilerinin birbirine bağlı ve bağımlı hale geldiği küreselleşme gerçeğinde artık işletmeler ulusal pazarlar için değil uluslararası pazarlar için üretime yönelmektedirler. Ulusal pazarların küresel pazara dâhil olması ile başlayan karşılıklı bağımlılık sürecinde bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen hızlı gelişmeler dünyayı adeta devrimsel nitelik taşıyan “Tek Pazar Ekonomisi”ne doğru sürüklemektedir.

Uluslararası üretimde, ticari ilişkilerde ve rekabette ortaya çıkan hızlı değişimler nedeni ile önceleri dünya piyasalarına hâkim olan endüstrilerin rolü azalma eğilimine girmiş, günümüzde, daha etkin bir biçimde rekabet edebilen yeni endüstriler ortaya çıkmıştır. Nitekim buna karşılık, bu çerçevede tüm dünyada, Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme(KOBİ) ölçeğindeki üretim birimleri hızla yaygınlaşmaktadır. Fütürist John Naisbitt, “Global Paradoks” adlı kitabında dünya ekonomisi büyüyüp küreselleştikçe KOBİ’lerin iş dünyasına hâkim olacaklarını ve önümüzdeki yıllarda büyük ölçekli işletmelerin daha küçük, daha yenilikçi olan işletmelerle rekabet etmekte zorlanacaklarını ileri sürmüştür.¹

Gününüz sanayi toplumlarında standart bir üretimden müşterilerin isteklerinin farklılığına dayanan çoklu üretime geçilmiş, bütünleşmiş tesislerin yerini ana sanayi-yan sanayi bütünleşmesine yönelik, daha esnek hızlı modeller almıştır. Bu hızlı değişime büyük işletmeler kısa zamanda uyum gösterememekte bu işletmelerde adeta “dinozorlaşma sendromu”² yaşanmaktadır. Bu durum KOBİ’leri, bu tür üretimi gerçekleştirmede avantajlı kılmaktadır. Böylece KOBİ’ler esnek üretim sistemlerinin gerektirdiği işletme tipi olarak karşımıza çıkmaktadır.³

Bugün KOBİ’lerin AB işletmelerinin %95.77’sini, Asya Pasifik bölgesindeki toplam işletmelerin %97’sini ve tüm ABD’li işletmelerin %99,7’sini temsil etmelerinden dolayı öncelikli olarak dikkate alınmaları gerekmektedir.⁴

---

¹ Ali Metin İnal ve Ramazan Gökbunar, “Türkiye’de ve Avrupa Birliğinde KOBİ’lere Yönelik Devlet Yardımları”, **CBÜ-İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Sayı. 2, Manisa, 1996, s.125.

² Bürokratik katılık, esnek olamama

³ Cevdet Kayalı, Ramazan Gökbunar, Hüseyin Aktaş, Yayımlanmamış makale, “KOBİ’lerde Yönetim Krizi ve Toplam Kalite Yönetimi”, **TOSYÖV KOBİ’lerin Sorunları Makale Yarışması İkincilik Ödülü**, 2002, S.1.

⁴ “Küresel Muhasebe Mesleği, standart Belirleyicilerin ve Düzenleyicilerin İlgisini KOBİ’lerin ihtiyaçlarına Çekiyor”, **TÜRMOB International Haber Dergisi**, Mayıs 2006, Ankara, S.7.

Bahsi edilen sebeplerden ötürü KOBİ'ler ülkemizde ve dünyada büyük ölçüde devlet tarafından desteklenmektedir. Türkiye'de KOBİ'lerin devletten aldığı teşvik ve desteklerin yanı sıra Avrupa Birliğine giriş sürecinde AB teşvik ve desteklerine adaptasyon süreci de büyük önem taşımaktadır. Bu durum Türk KOBİ'leri için yeni fırsatlar ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde KOBİ'lerin tanımı, artan önemi, çalışma alanları, desteklenme nedenleri irdelenmiştir.

İkinci bölümde Avrupa Birliğinde KOBİ'lere uygulanan devlet yardımları, Üçüncü bölümde ise Türkiye'de KOBİ'lere uygulanan devlet yardımları ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERİN TANIMI, ARTAN ÖNEMİ, ÇALIŞMA ALANLARI VE DESTEKLENME NEDENLERİ

1. KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTE İŞLETME TANIMI

Bir ekonominin gerçek dinamosu nedir diye sorulduğunda buna verilecek yanıt "KOBİ"ler olacaktır. Buna rağmen "KOBİ nedir?" diye sorulduğunda ise ortaya net bir yanıt çıkmamaktadır. "Küçük ve Orta Boy İşletme" ana tanımı içinde, KOBİ'lere değişik ülkeler hatta aynı ülke içindeki farklı birimler farklı özellikler yüklemektedirler. Bu nedenle çoğu zaman tanımlamada karışıklık yaşanmaktadır.

KOBİ denildiğinde bir bütün olarak ifade edilen bir üretim biriminin olmaması da tanımı daha da zorlaştırmaktadır. Çünkü KOBİ kapsamı içine 3 farklı birim girmektedir. Bunlar; Mikro ölçekli işletmeler, küçük ölçekli işletmeler, orta ölçekli işletmeler olarak sınıflandırılmaktadır KOBİ bünyesi içinde oluşan bu sınıflamalar, tanımlama yapmayı daha da zorlaştırmaktadır.

Ayrıca işletmelerin büyüklüğünün tanımlanması için kullanılan kriterler nicel ve nitel kriterler olmak üzere ikiye ayrılır. Nicel kriterler işgücü, makine sayısı, sabit varlıkların değeri, ciro, üretilen katma değer vb iken nitel kriterler işletme mülkiyeti ile yönetimin ayrılığı, emek ve sermaye kombinasyonu, müşteri çalışan yüzyüzeliği, makine donanım kullanım durumu gibi kıstaslardan oluşur.

Durumu rakamlardan bağımsız düşünerek teorik bir tanımlama yapmak gerekirse KOBİ'ler şu şekilde tanımlanabilir;⁵

- Kısıtlı sermaye ve pazarlama olanaklarına rağmen, kendi çabasıyla ayakta duran, bu çabayla gerek kendi ülkesinin gerekse diğer ülkelerin piyasalarına mal ve hizmet üretip sunan,
- O ülkede oluşabilecek herhangi bir ekonomik buhranda, ülkenin geniş kesimleri, yani işçi, memur, çalışanlarla birlikte yoğun olarak olumsuz etkilenen,
- Büyük işletme ve firmalar, ekonomik sistemde oluşan bunalımlar sonucu yatırımlarını rahatlıkla transfer edip, siyasi sorunu ve ekonomik problemi olmayan

⁵ <<http://www.kobitek.com/makale.php?id=70>>, 07.01.2005.

ülkelere ve pazarlara kaydırabilirken, ekonomik olumsuzluğu finans darlığı, sermaye azlığı, kısıtlı kapasite ve pazar daralması nedeniyle olanca şiddetiyle hisseden,

- Bunun sonucu ağır yaralar alabilen, iflas kelimesiyle yaşayan ama buna rağmen yine de üreten,
- Ekonomik gelişme ve büyüme dönemlerinde ise sınırsız başarı hikâyeleri yaratan,
- Toplam ve oransal olarak o ülke için büyük işletmelerden çok daha fazla katma değer yaratabilen tüm ticari, sınaî ve hizmet işletmeleri KOBİ olarak tanımlanır.

1.1 Türkiye’de KOBİ Tanımı

Bugün Türkiye’de, eskiden düşünülenin aksine, küçük işletme denilince, başarısız olduğu için büyüyememiş, küçük ölçekte kalmış işletmeler kastedilmemektedir. Aksine küçük işletmeler dinamik, yenilikçi, fırsatları zamanında yakalayıp değerlendirebilme hızına sahip cazip işletmelerdir denilebilir.

Türkiye’de, birden çok kurum tarafından oluşturulması nedeniyle, birbirinden farklı KOBİ tanımları bulunmasının özellikle destekler ve AB ile işbirliği gibi konularda yarattığı sıkıntıları ortadan kaldırması amacıyla, Türkiye’de KOBİ tanımı AB ile uyumlaştırılmıştır. Bakanlar Kurulu’nun 2005/9617 sayılı kararı ile kabul edilen “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”, 18 Kasım 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Yönetmelik, yayım tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik’in yürürlüğe konulması; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın 28.7.2005 tarihli ve 5674 sayılı yazısı üzerine, 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun ek 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 19.10.2005 tarihinde kararlaştırılmıştır. “Küçük ve Orta büyüklükte işletme (KOBİ): İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilânçosu yirmibeş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak

sınıflandırılan ve kısaca "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimleri" olarak tanımlanır.⁶

Türkiye'nin KOBİ tanımını uyumlaştırması sonucunda; işletmelerin bağımsızlığına ilişkin olarak AB limitleri benimsenmiştir.

Söz konusu yönetmeliğin 4. maddesine göre "yasal statüsü ne olursa olsun, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup, bir ekonomik faaliyette bulunan birimler" işletme olarak tanımlanıyor. KOBİ'ler ise yönetmelikte şu şekilde tanımlanmaktadır:

a) Mikro işletme: 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 1 milyon YTL'yi aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler,

b) Küçük işletme: 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 5 milyon YTL'yi aşmayan işletmeler,

c) Orta büyüklükteki işletme: 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 25 milyon YTL'yi aşmayan işletmeler.

Yönetmeliğe göre KOBİ'ler, diğer işletmeler ile olan sermaye veya oy hakkı ilişkilerine göre bağımsız işletmeler, ortak işletmeler ve bağlı işletmeler olmak üzere üçe ayrılıyor. Yeni tanımla getirilen bağımsızlık ilkesi ise yönetmelikte şu şekilde tanımlanmaktadır:

Gerçek veya tüzel kişilerin sahip olduğu ve bu Yönetmeliğe göre ortak veya bağlı işletme sayılmayan bir işletme;

a) Başka bir işletmenin % 25 veya daha fazlasına sahip değilse,

b) Herhangi bir tüzel kişi veya kamu kurum ve kuruluşu veya birkaç bağlı işletme tek başına veya müştereken bu işletmenin % 25 veya daha fazla hissesine sahip değilse,

c) Konsolide edilmiş hesaplar düzenlemiyorsa ve konsolide hesaplar düzenleyen başka bir işletmenin hesaplarında yer almıyorsa ve bu nedenle bağlı bir işletme değilse, bağımsız işletme kabul edilmektedir.⁷

⁶ "3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun Ek 1'inci maddesi", 19.10.2005.

⁷ <<http://www.ikv.org.tr/haberler2.php?ID=1456>>, 21.01.2006.

1.2 AB’de KOBİ Tanımı

AB, KOBİ tanımları konusunda gerek ulusal olarak gerekse birlik içerisinde kargaşaya sebebiyet vermemek için ortak bir tanım geliştirmiştir. Tanım ayrıca, üye devletlerce devlet yardımları konusunda KOBİ teşviklerinin yönlendirilmesinde de kullanılmaktadır. Avrupa Birliği ilk kez 1996 yaptığı tanımı 2003 yılında yenilemiş ve yenilenen tanımı 1 Ocak 2005 itibariyle yürürlüğe koymuştur. Yeni tanım 1996 yılından bu yana edinilen ekonomik deneyim dikkate alınarak oluşturulmuştur. Avrupa Birliği tarafından önerilen KOBİ tanımı ise şöyledir:

Tablo 1: AB Tarafından Önerilen KOBİ Tanımı

İşletme Ölçeği	Çalışan Sayısı	Ciro / Bilanço Toplamı	Bağımsızlık
Orta	< 250	≤ 50 milyon € / ≤ 43 milyon € (1996’da 40 milyon € / 27 milyon €)	Başka firma hissesi
Küçük	< 50	≤ 10 milyon € / ≤ 10 milyon € 1996’da 7 milyon € / 5 milyon €)	≤ %25
Mikro	< 10	≤ 2 milyon € / ≤ 2 milyon € (1996’da belirtilmemiştir)	

Kaynak: Avrupa Komisyonu Tavsiye kararı 2003/361/KC, 6 Mayıs 2003,

<http://www.europa.eu.int/comm/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm>, 01.01.2005.

50 ile 250 işçi çalıştıran ve yıllık cirosu 50 milyon Euro’yu aşmayan işletmeler Orta Ölçekli İşletme olarak tanımlanmaktadır. 50’den az işçi çalıştıran yıllık cirosu 10 milyon Euro’yu aşmayan işletmeler de Küçük Ölçekli İşletme olarak tanımlanır. Benzer şekilde çalışan sayısının 10 kişiden az olduğu, cirosu 2 milyon Euro’nun altında bulunan işletmeler de Mikro ölçekli işletme olarak tanımlanır.

Yeni tanımla gelen en önemli değişiklikler “firmaların bağımsızlığı ilkesi” ve “mikro işletmelerin tanımlanmasında kullanılan mali eşikleri”dir. Yeni tanıma göre, cirosu 50 milyon Euro’nun altındaki işletmeler orta ölçekli sayılmaktadır. Bunun yanı sıra büyük bir grubun bir KOBİ’nin yüzde 25’ten fazla hissesine sahip olmaması şartı aranmaktadır. Çalışan sayısı aynı kalmış; mali tavanlar ise 1996 yılından beri gerçekleşen fiyat ve üretkenlik artışları göz önünde tutularak yükseltilmiştir. 1 Ocak 2005’ten itibaren geçerli olan yeni tanıma göre 250’den az işçi çalıştıran firmalar KOBİ kabul edilmektedir. Orta ölçekli bir işletme 50 ila 250 işçi çalıştıran, küçük işletme

50'den az, çok küçük(mikro) işletme ise 10'dan az işçi çalıştıran işletmeler olarak tanımlanmıştır.⁸

Yeni tanım ile getirilen diğer bazı hususlar şöyledir:

Yasal statüsü fark etmeksizin faaliyette bulunan tüm oluşumlar serbest meslek sahipleri ve aile şirketleri dâhil olmak üzere işletme olarak değerlendirilmektedir.

İşletmelerin çeşitlerine “bağımsız işletmeler”, “ortak işletmeler”, “bağlı işletmeler” olarak açıklık getirilmiştir. Böylece büyük bir işletmenin uzantısı olan ve dolayısıyla gerçek KOBİ'lerden daha güçlü bir ekonomik desteğe sahip şirketlerin KOBİ destek mekanizmalarından faydalanması engellenmiştir.

Bu kapsamda:

- Bir işletmenin sermayesinin ya da oy hakkının %25 veya daha fazlası başka bir işletmeye ait değilse “bağımsız” bir işletmedir.
- Bir işletmenin sermayesinin veya oy hakkının %25 veya daha fazlasına başka bir işletme veya daha fazla bağlı işletme ile başka bir işletme sahipse “ortak” bir işletmedir.

Bir işletme,

- Başka bir işletmedeki idari, yönetici veya teftiş kurulunun üyelerinin çoğunluğunu atama veya değiştirme hakkına sahipse;
- Başka bir işletme ile yapılan sözleşmeye uygun olarak veya kuruluş sözleşmesindeki bir hüküm uyarınca, söz konusu işletmede egemen bir etkinlik uygulama hakkına sahipse;
- Bir işletmenin hissedarı ve üyesi olan bir işletme, söz konusu işletmenin diğer hissedarları veya üyeleri ile sonuçlandığı bir antlaşma sonucu, bu işletmelerdeki hissedarların veya üyelerin çoğunluğunu kontrol ediyorsa söz konusu işletme “bağlı” işletmedir.⁹

1.3. Diğer Ülkelerde Yapılan KOBİ Tanımları

ABD'de KOBİ'lerin belirlenmesine ilişkin resmi bir tanımlama mevcut değildir ancak genellikle KOBİ tanımında kullanılan kıstas, istihdam edilen işçi sayısı ve ciro olmaktadır. 100'e kadar işçi çalıştıran işletmeler küçük işletme(bazı sektörlerde 500'e

⁸ Arzu Odabaşı Sarı, **Avrupa Birliği'nde KOBİ Destek Mekanizmaları ve Türkiye**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Yayın No:188, İstanbul, 2005.

⁹ Sarı, a.g.e., 2005, s.14.

kadar genişlemesi kabul görmektedir), orta ölçekli işletmeler için ise kabul gören sınır 1000 işçidir.(bazen 1500'e yaklaşabilir)

Hindistan'da 50 kişiden az işçi çalıştıran ve 3,5 milyon Rupi'ye kadar sermayesi olan işletmeler küçük işletme olarak kabul edilmektedir.

Japonya'da KOBİ tanımı için yatırılan sermayenin büyüklüğü ve çalıştırılmakta olan işçi sayısı esas alınmaktadır ve tanım yapılırken sektörel farklılaşmaya gidilmektedir. Ticaret sektöründe 30 milyon Yen ve personel sayısı 100'ün altında olan, sanayi sektöründe yatırılan sermaye tutarı 100 milyon Yen ve personel sayısı 300'ün altında olan, hizmet sektöründe sermaye tutarı 10 milyon Yen'in ve personel sayısı ise 50'nin altındaki işletmeler KOBİ olarak kabul edilmektedir.

Ülkeden ülkeye farklılık gösteren bu tanımlamaları, OECD ülkeleri açısından inceleyecek olursak; 20 işçiye kadar olanlar küçük ölçekli işletme, 100–500 arası işçi çalıştıranlar orta, 500 üzeri işçi çalıştıranlar ise büyük ölçekli işletme olarak tanımlanmaktadır.¹⁰

2. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE KOBİ'LERİN ARTAN ÖNEMİ

Küreselleşme, Berlin duvarının yıkılması, ulus devlet anlayışının cılızlaşması, bilişim teknolojilerindeki evrimin hızlanması gibi gelişmelerin belirleyici olduğu 1990 sonrası süreçte, uluslararası arenada, başta ekonomik olmak üzere, sosyal siyasi, hukuki sınırların duvarlara terk edilmesi ve tüm dünyanın tek bir ülke gibi yapılanmasını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.¹¹

Küreselleşmenin ekonomik gelişimine paralel olarak önemi anlaşılan KOBİ'ler tüm dünyada teşvik kapsamına alınarak adeta yeniden doğmuş, yeniden keşfedilmiştir. KOBİ'lerin yapıları ve ölçekleri itibarıyla esnek talep esnek arz modeline çok çabuk ve kolayca uyum sağlayabilmeleri dünya sanayi dokusunun temelinde köklü değişikliklere yol açmıştır. Dolayısıyla KOBİ olgusu ekonomide teknolojik değişim dinamiklerinin ortaya çıkardığı bir olgudur. Değişen koşullara ve yeniliklere çabuk uyum yeteneği olan KOBİ'ler, 21. Yüzyıl ekonomilerinde en etkin ve dinamik işletmeler olacağı işaretini vermektedir. Temeli “girişimciliğe” dayanan KOBİ'ler, dünyanın en etkili ekonomik

¹⁰ Halil Sarıarslan, **KOBİ'lerin Finansal Sorunları: Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, TOBB Yayınları, Ankara, 1994, s.16.

¹¹ Naci B. Muter, A.Kemal Çelebi, Süreyya Sakıncı, **Kamu Maliyesi**, Emek Matbaası, Manisa, 2003, S.,214.

demokrasi motoru ve bireysel özgürlük unsuru olarak kabul edilmektedir. KOBİ'ler adeta değişen çağımızın gereği haline gelmiştir.¹²

Bugün büyük ölçekli firmalar çözümlenerek çoğu özerk küçük birimlere ayrılarak daha dinamik firmalar haline gelmektedir. Ayrıca KOBİ'ler özellikle ürün geliştirme de önemli rol almakta, pazarların en küçük bölümlerine girerek kendilerine kolayca pazar bulabilmektedir.¹³

AB Komisyonunda KOBİ'lerden sorumlu Genel Müdürlük, KOBİ'lerle ilgili bir raporda, “asıl amaçlarının, mevcut işletmelerin geliştirilmesi ile birlikte yeni işletmelerin kurulmasını desteklemek ve kolaylaştırmak olduğunu” ifade ederek, “AB’de her yıl iki milyon işletmenin piyasaya girdiği düşünülecek olursa, bu işletmelerin yeni istihdam oluşturmadaki rollerinin küçümsenemeyeceği” belirtilmiştir. Bu sebeple, “sadece yeni işletmelerin kurulmasını desteklemekle kalmayıp, bunları kurulduktan sonra da büyüme ve yaşatmaya çalıştıklarını” açıklamışlardır.¹⁴

1973 yılında yaşanan petrol krizi sonrasında, AB kriz döneminde gösterdikleri esneme ve istihdam alanı yaratabilme performanslarından ötürü KOBİ'ler önem kazanmış, bu da çalışmaların KOBİ'ler üzerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu gelişmelere neden olan belli başlı faktörler şu şekilde sıralanabilir:¹⁵

KOBİ'lerin kriz dönemlerini daha rahat atlatabilme nedenleri, bu dönemlerde ki talep dalgalanmalarına karşı daha kolay değişiklik yapabilmeleridir.

Tek bir faaliyet üzerine yoğunlaşmak zorunda olan büyük işletmeleri üretimin belirli parçalarını dışardan talep ederler. Buda yan sanayiye dolayısıyla KOBİ'leri geliştirmektedir.

Talep esnekliklerine kolay adapta olan KOBİ'lerin ARGE faaliyetlerini büyük işletmelere kıyasla daha kolay uygulayabileceği ortaya çıkmıştır.

KOBİ'lerin bir takım avantajlara sahip olması, AB ülkelerinde gerek sayısal gerekse üretimdeki payları itibarıyla KOBİ'lerin ekonomi içindeki paylarının hızla artırmıştır. AB ülkelerinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmesinin temelinde, bu üstünlükler arasında, teknik yeniliklere daha yatkın olmaları, tüketici tercihlerine daha

---

¹² İnal, Gökbunar, a.g.e., sf126.

¹³ İnal, Gökbunar, a.g.e., sf126.

¹⁴ Kenan, Ören, “Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Küçük ve Orta Büyüklüklü İşletmelere Sağladığı Devlet Teşvikleri ve Kullanımlarının Karşılaştırılması ve Nevşehir İlinden Bir Uygulama”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2003, s.107.

¹⁵Konç, a.g.e., sf.47.

esnek olmaları, üretimdeki boşlukları doldurmadaki katkıları, daha az bürokratik yapısı, istihdam artışına yaptıkları katkılar, bireysel yaratıcılığı ön plana çıkartmaları gibi faktörler sayılabilir.¹⁶

KOBİ'ler yan sanayi üretimleri ile büyük işletme ihtiyaçlarını giderirken kimi zaman da pazar paylarını bu yolla arttırarak büyük işletmeler haline gelebilmektedir. Küreselleşme sürecinde KOBİ'lerin yeniden yapılanmalarındaki etkinlik, esneklik, dinamiklik vb özelliklere sahip olmaları bu işletmeleri nispeten avantajlı konuma geçirmiştir. Büyük ve küçük işletmeler bu bağlamda birbirlerinin tamamlayıcısı olmuşlardır ve bütünleşme bağlamında birbirlerinin önemini arttırmaktadırlar.

Tüm dünyada olduğu gibi AB'de de daha fazla istihdam daha fazla büyüme ve daha yüksek rekabet gücü sağlamada KOBİ'lerin önemi gittikçe artmaktadır. AB'nin ekonomi açısından böylesine öneme sahip kurumlara karşı kayıtsız kalması elbette düşünülemez. Avrupa Parlamentosu, KOBİ'lerin tek bir pazara geçişte istihdam oluşturma, kalite, farklılaşma ve esneklikle ilgili olarak oynayacakları önemli rolü takdir etmiştir. Parlamento ayrıca, KOBİ'lerin politik, ekonomik ve sosyal şartlardaki değişmelere karşı esneme becerisi açısından büyük şirketlere nazaran daha iyi durumda olduklarını belirtmiştir. European Network for SME Research (1994) araştırmasına göre KOBİ'ler AB'deki toplam ticari organizasyonların % 95'ini, toplam istihdamın % 72'sini ve toplam cironun % 80'ini gerçekleştirmektedirler.

3. KOBİ'LERİN ÇALIŞMA ALANLARI

Küçük işletmelerin çalışma alanları oldukça geniş olup, küçük işletmeler; üretim, ticaret ve hizmet sektörleri bazında gruplandırılabilir.¹⁷

---

¹⁶Nusret Ekin, **Küreselleşme ve Gümrük Birliği**, İTO, İstanbul, 1999, s. 142.

¹⁷ Oktay, Alpugan, **Küçük İşletme Kavramı, Kuruluşu ve Yönetimi**, Der Yayınları, 1994, s.31-39.

3.1. Üretim Sektörü

Üretim sektörü içerisinde başta sanayi işletmeleri olmak üzere, ekstratif işletmeler (hammadde ve mineralleri doğadan çıkaran işletmeler), inşaat işletmeleri ve genetik işletmeler yer alır. Üretimin amacı kişilerin taleplerini doyumaktır ve üretim işletmeleri bu amaca yönelik çalışmalarda bulunurlar.

Günümüzde yığın üretim, dağıtım aşamasında olduğu üzere, üretim aşamasında da büyük ölçüde KOBİ'lere bağımlıdır. Yığın üretimi yapılan birçok ürün(motorlu taşıtlar, müzik setleri, buzdolabı, televizyon, vb.) birkaç adetten binlere ulaşan küçük parçaların bir araya getirilmesiyle nihai mamul durumuna gelir. Söz konusu mamullerin üretiminde kullanılan küçük parçaların çoğu KOBİ'ler tarafından üretilir.

Öte yandan, yerel pazarlarda KOBİ'leri çalışabilecekleri birçok alan mevcuttur. Bu tür iş alanlarına örnek olarak, başta süt ve süt mamulleri olmak üzere unlu mamulleri ve değişik gıda maddelerinin üretimi, briket, kiremit, tuğla yapımı, matbaacılık vb. işler gibi yerel pazarlar için gerekli olan malların üretimi gösterilebilir.

3.2. Ticaret Sektörü

Ticaret sektöründe yer alan işletmeler asıl olarak ekonomik malların piyasadaki dolaşımı(el değiştirmesi) ile ilgili işletmelerdir. Bu sektördeki işletmeler, ekonomik malların depolanması, toptan ve perakende satışı, malların el değişimine ilişkin finansman işleri gibi konularla ilgilenirler. Bu sektörde yer alan toptancı ve perakendeci işletmeler, üretim ve hizmet sektöründeki işletmelerle kıyaslandığında daha küçük başlangıç sermayesi ile kurulabilirler. Perakendeciliğin birçok kolu için gerekli olan bilgi ve deneyim çok daha kısa sürede edinilebilir. Bu sektörde kalifiye iş gücüne o denli gerek duyulmaz. Bu nedenle perakendecilik, KOBİ'ler için çok geniş bir çalışma alanıdır.

3.3. Hizmet sektörü

KOBİ'ler, hizmet sektöründe de çok geniş bir çalışma alanına sahiptirler. Bu sektörün değişik iş kollarında KOBİ'ler, yüzlerce değişik türde hizmeti tüketicilere, başka işletmelere, kamu kurumlarına, sosyal amaçlı kuruluşlara sunarlar. Bu sektördeki işletmeler aşağıdaki iş kolları içerisinde toplanabilir:

- Kişisel Hizmetler(kuru temizleme, berber vb)
- Ticari Hizmetler(muhasebe, mali ve teknik danışmanlık vb)

- Bakım ve onarım hizmetleri
- Eğlence ve boş zamanları değerlendirme(rekreasyon) hizmetleri
- Turizm hizmetleri
- Eğitim hizmetleri
- Sağlık hizmetleri
- Hukuk hizmetleri
- Banka ve sigorta hizmetleri
- Ulaşım ve iletişim hizmetleri

Bu hizmetlerden bankacılık, ulaşım(havayolu ulaşımı dışında), eğitim, iletişim ve kurumsal sağlık hizmetleri dışındaki hizmetlerin önemli bir bölümü KOBİ'ler tarafından yerine getirilir.

4. KOBİ'LERİN DESTEKLENME NEDENLERİ

KOBİ olgusuna gelip geçici bir eğilimden öte çağın gelişmelerinin bir gereği olarak ortaya çıkan ve ülke ekonomisinin en dinamik birimleri olarak bakmak gereklidir. Bu noktadan hareketle her zaman yardım edilmesi gereken, devletin teşvikine muhtaç zavallı birimler anlayışının terk edilip, ekonomiye dinamizm kazandıran, rekabetçi yapıları kuvvetlendiren, teknolojik gelişmenin ilk kullanıcısı olan, istihdam yaratan ve tüm bunların sonucu olarak da toplumun refah düzeyinin yükseltilmesinde en etkili rolü olan KOBİ'lerin desteklenmesi anlayışının hâkim olması gerekir.

Dünyada ve Türkiye'de KOBİ'lerin diğer büyük işletmelere göre daha iyi bir gelişme performansı gösterdikleri görülmektedir. Karlılık, verimlilik, daha yüksek katma değer artışı ve kaliteli üretim sonucu olarak büyük işletmelere göre daha hızlı büyüdükleri görülmektedir.

Büyük işletmeler gerek kendi finansman kaynaklarının bol olması gerekse yabancı finans kaynaklarından yararlanmada daha avantajlı durumdadırlar. Sermaye piyasalarından yararlanma konularında da büyük işletmeler KOBİ'lere göre çok daha

avantajlı durumdadırlar. Dolayısıyla tüm bu dezavantajların ortadan kaldırılması işlemleri KOBİ destek kavramı içine girmektedir.¹⁸

4.1. KOBİ'lerin Güçlü Yönlerini ve Avantajlarını Arttırma Amaçlı Destekleme Nedenleri

4.1.1. İstihdam Artışı Sağlamaları

Ekonomik yapıdaki temel evrimin veya teknolojik değişimlerin yarattığı etkiler sonucunda küçük işletmeler büyüklerden daha fazla işyeri olanakları sunabilmektedir.

Emek yoğun teknolojilerle çalışarak ve genelde düşük vasıflı eleman istihdam ederek işsizliğin aşağı çekilmesine katkıda bulunmaktadır. Düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkânı yaratmaktadır.

Toplam istihdam içerisindeki payı ile KOBİ'ler Türkiye'deki işgücü pazarının düzenli bir biçimde oluşmasına önemli katkılarda bulunmakta, bunun yanısıra sahip oldukları istihdam potansiyeli ile ülke ekonomisinin önemli sorunlarından biri olan işsizlik sorununa da önemli çözümler getirmektedirler.

KOBİ'lerin bir kişi istihdam edebilmek için gerekli olan yatırım harcaması, büyük ölçekli işletmelere nazaran daha az olduğundan, bu işletmelerin istihdama olan katkıları büyük işletmelere oranla daha fazladır. KOBİ'ler genellikle emek yoğun işletmeler olduklarından, gelişmekte olan ülkelerde kalifiye olmayan işgücünün kullanılarak değerlendirilmesinde çok etkilidir. Ayrıca birçok kalifiye elemanın teknik eğitimlerini aldığı ilk kuruluş konumundadırlar. Bu elemanların daha sonra kalifiye olarak başka işletmelere ve özellikle büyük firmalara gitmeleri KOBİ'lerin ekonomiye olan işgücünün nitelik kazanması anlamında bir diğer katkısını göstermektedir.

4.1.2. Değişen Pazar Koşullarına Adaptasyon/Esnek Talep Uyarısı

KOBİ'ler ülkelerdeki gelişim sürecine bağlı olarak tüketici tercihleri ve pazar şartlarına kolayca uyum sağlayabilmektedir. Bir başka deyişle talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum gösterebilmektedir. Çünkü bu işletmelerin müşteriye ve tüketiciye yakın olmaları, onların müşteri sorunlarını daha kolay anlamalarına ve buna bağlı olarak hemen pazarlanabilir teknik yenilikler oluşturmalarına imkân

---

¹⁸ Ersin Güngör, **KOBİ'lerde Teşvikler ve Örnek Uygulamalı KOBİ'lerin Aldıkları Teşvik Belgeli Krediler**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2004, s.69.

sağlamaktadır. Daha hızlı karar verme olanağına sahiptirler, yeniliklere adaptasyonları süratlidir.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin koşullarındaki değişikliklere olan tepki ve esneklik dereceleri yüksek olurken, büyük ölçekli işletmelerin üretim sürecinde hızlı değişikliklere gitmesi hem zaman almakta hem de yüksek maliyetlere neden olmaktadır.

KOBİ'ler rakip işletmelerin ürünlerinin fiyatları ile yakından ilgilenmektedirler. Ancak bu ilgi daha düşük fiyatlı bir etiket koymak ve pazarın hangi yüksek fiyatı kaldırabileceğini ölçebilmek içindir. Böylece özellikle tüketim malı satan KOBİ'ler bu yakın enformasyon bağlantısı ile alıcının gücünü çok iyi ölçen, çok birimli bir tekel oluşturmakta ve tüketici rantı denilen ve tüketicinin elinde kalacak olan değeri de kendileri belirleyebilmektedirler. Mal ve hizmet piyasalarında rekabet mevcut değilse, fonksiyonel bir serbest piyasa ekonomisinden söz edebilmek mümkün değildir. Bu kapsamda KOBİ'ler hem serbest piyasa ekonomisinin temeli olan rekabete daha iyi adapte oldukları, hem de büyümeye olan eğilimleri sonucunda rekabeti besleyip, güçlendirdikleri için piyasa ekonomisinin koruyucusu durumundadırlar.¹⁹

Bağımsız olduklarından rekabetin garantisidirler. KOBİ girişimcileri, faaliyette buldukları yerel pazarı daha iyi tanıyan, pazarın özelliklerini ve gereksinimlerini daha iyi görebilen, pazardaki alıcı ve satıcılarla daha yakın ilişkiler içerisinde olabilen kişilerdir. Özellikle, müşteriyle olan yakın ilişkileri, bu işletmelere büyük işletmelerin sahip olamayacakları bir üstünlük sağlamaktadır.²⁰

4.1.3. Entegrasyona Yatkınlık, Büyük İşletmelerin Tamamlayıcısı(Yan Sanayi)

Olma

Bugün işletmelerin yaşamlarını sürdürebilmeleri açısından birbirlerine gereksinim duymaktadırlar. Endüstriyel yan sanayi; işletmelerin kendi tesislerinde üretemedikleri veya ekonomik ve teknolojik nedenlerle üretmek istemedikleri belirli parçalan veya hizmetleri daha küçük kuruluşlara yaptırma alışkanlığı kazanmalarınıdır. Dolayısıyla atıl yatırımlara gitmeden yapı/tesis ve teçhizata ihtiyaç duymadan, üretim birim maliyetlerini arttırmadan, kadroyu genişletip yönetimi güçleştirmeden dengeli ve

¹⁹ Ahmet Kılıçbay, **Türk Ekonomisi**, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1992, s.26.

²⁰ Akgemici, a.g.e., s15.

devamlı üretimde bulunabilmelerine olanak veren bu özellikleri ile KOBİ yan sanayicilerin ana sanayicilerle olan endüstriyel işbirliğini ifade eden bir faaliyet türüdür. Bu anlamda KOBİ'ler büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısı, aramalı üreticisidirler. Birbirine bağlı çalıştıklarından, birbirlerine rakip olmaktan çok endüstriyel entegrasyona(bütünleşmeye) katkıda bulunurlar.²¹

4.1.4. Bireysel Birikimlerin Teşviki

Büyük firmalara oranla KOBİ'lerin kaynak sağlamada yabancı kaynak yerine öz kaynağa başvurmaları ve işlerini büyütmeleri için öz kaynaklarını artırma durumunda kalmaları, bu işletmelerin üretim sonucu sağladıkları net karlarının tüketim yerine yatırım harcamalarına gitmelerine neden olmaktadır. Bu bakımdan ulusal ekonomi içerisinde tasarruf dolayısıyla yatırım oranları yükselmekte, üretim ve istihdam seviyesi de artmaktadır.

Bir başka deyişle sermaye birikiminin sağlanmasında, bireysel birikimler ile küçük aile servetlerinin doğrudan yatırımlara kanalize olmasında işlev görmeleri nedeni ile KOBİ'lerin rolü büyüktür.

4.1.5. Teknolojik Değişikliklere Yatkınlık

KOBİ'ler teknolojik yenilikleri almaya esnek yapıları nedeniyle daha yatkındırlar. Yeni fikirlerin ortaya çıkmasında, yeni buluşların doğmasında, bunların ekonomiye aksettirilmesinde KOBİ'ler önemli role sahiptirler. Sık model değiştirip tüketici ihtiyaçlarına gereken ölçüde ve büyük işletmelere nazaran çok daha süratli bir şekilde esneyerek yanıt verebilirler.

4.1.6. Bölgeler Arası Gelişmişlik Düzeyini Dengelemeye Katkı

KOBİ'ler gelişmiş bölgelerden az gelişmiş bölgelere kaynak aktarımı olmaksızın bölgesel farklılıkları azaltmaktadır. KOBİ'ler buldukları bölgenin gelişmişlik ve bölgesel talep düzeyine paralel olarak ürettikleri çeşitli kalitedeki ürünlerle bölgesel gelişme farklılıklarını azaltmada etkin rol oynamaktadır. Bu işletmeler küçük şehirler ve

---

²¹Murat Konç, **Avrupa Birliği ve Türkiye'de KOBİ'lere Yönelik Devlet Teşviklerinin Karşılaştırılması**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2002, s.21.

kırsal alanlardan başka yerlere göçü önleyerek ekonomik hareketlilik sağlamakta, böylece yaşam düzeyleri arasındaki farkın en aza indirilmesinde önemli görevler üstlenmektedirler.

4.1.7. Çalışanlarla Yakın Temas

KOBİ'lerin gerek çalışanlarla gerek müşterilerine gerekse alım yaptığı tedarikçi firmalarla daha yakın ilişki içerisinde olmaları onlara bir avantaj sağlamaktadır. Girişimcileri genelde mesleki bilgi birikimine sahiptirler ve üretime bilfiil katılırlar, çalışanlarla etkileşirler. Bu da emeğin sermayeye yabancılaşmasını önleyici özelliğindedir. Karşılıklı güvenin gelişmesi ve kararların genelde birlikte alınıp ortak hareket edilmesi, çalışanları işletme ile özdeşleştirmekte, bu durum ise kalite ve verimi beraberinde getirmektedir.

4.1.8. Baskı Grubu Oluşturma

Ülkemiz küçük ve orta ölçekli işletmelerin, ülke sathına yayılmış en geniş örgütlenme ağı içinde yer alan; esnaf odaları, üyelerinin büyük çoğunluğu küçük işletmelerden oluşan ticaret ve sanayi odaları, iller çevresinde kurulu işadamları dernekleri ile ülkenin en etkili baskı grubu olma potansiyeline sahip oldukları gözlenmektedir. Ancak bu işletmelerin sayısal büyüklük ve büyüklüğün kazandırdığı politika alanını etkileme güçlerine karşın, KOBİ örgütleri arasındaki koordinasyon ve dayanışma eksikliği ve kısmen de olsa siyasi sınırlamalar köklü bir değişimi gerçekleştirecek etkili bir baskı grubu oluşturmalarını engellemektedir.²²

4.2. KOBİ'lerin Zayıf Yönlerini ve Sorunlarını Azaltmaya Yönelik Destekleme Nedenleri

4.2.1. Yönetim ve Organizasyon Sorunları

Türkiye'de KOBİ'lerin önemli bir kısmı, şahıs işletmesi olarak çalışmaktadır. Aile bireyleri işletmelerde çalışmakta, bilgi ve beceriler aile içi kanallarla veya deneyimle elde edilmektedir. KOBİ'lerin kurumsallaşamaması nedeniyle, yönetim ve organizasyon becerileri düşük düzeyde kalmakta ve teknolojiye erişmekte sorunlar yaşamaktadırlar. Yetersiz yapılanma, araştırma, ürün kalitesini iyileştirme, pazarlama,

---

²² Konç, a.g.e., s.19.

teknoloji geliştirme ve üretkenlik gibi sorunların temelinde yönetim ve organizasyondaki kurumsallaşamama problemi kaynaklık etmektedir.

Esasında şirketleşebilmiş KOBİ'lerde de benzer sorunlar görülmektedir. Şöyle ki; Bahsi edilen şirketlerde şirket kontrolünü kaybetmemek için kapalı bir yapıya sahip olunmakta, halka açılarak fon sağlanması vb o işletme adına devrimsel görülen çözümlere soğuk yaklaşmaktadırlar.

KOBİ'lerin çok büyük bir kısmında profesyonel yönetim anlayışı ve kurumsallaşma yerleşmemiştir. Çünkü KOBİ'ler aile şirketi statüsünde varlıklarını sürdürmektedir. Yazılı ve uzun vadeli plan yokluğu, işletme sahibinin kaynaklarını verimli kullanamamasına neden olmaktadır. Yönetim kapasitelerini geliştirme konusunda yerleşik bir sistem yoktur. Ancak aile şirketlerinin en önemli yararı, aile içi dayanışmanın yüksek düzeyde olmasıdır. Kurumsallaşmamış aile şirketlerinde yönetimin bir sonraki nesle devri esnasında da ciddi sıkıntılar doğmaktadır. Var olan yatırım ve birikimlerin devamlılığının sağlanabilmesi için Avrupa Birliği'nde şirketi devralacak aile bireylerini, alacakları sorumluluklara hazırlayacak ve şirketin yönetimi esnasında ihtiyaç duyacakları yetenekleri kazandıracak eğitim programları bulunmaktadır. Benzeri programların Türkiye'de de başlatılması firmaların bir sonraki nesle devrinde yaşanan kayıpları azaltarak ekonomide istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacaktır.²³

KOBİ'lerin yönetim, organizasyonda zafiyetleri vardır, stratejik kararların işletme sahip veya ortaklarınca alınıp, orta ve/veya alt düzey görevlilerin tam katılımının sağlayamazlar.

KOBİ'lerde işletme yöneticisinin yeteneği ve hedefleri işletmenin başarı belirleyicisidir. Konularında kalifiye kişilerin bulunmaması çoğu KOBİ'lerin ortak sorunudur. Dolayısıyla fonksiyonel yönetim biçimine sahip olabilme olanakları oldukça sınırlıdır. Planlama, örgütleme, yönlendirme ve kontrol gibi yönetim fonksiyonlarının sorumluluğunun çoğunlukla tek kişide toplanması, özellikle hızla değişen ekonomi ve pazar yapısı içerisinde yönetimin işini daha da zorlaştırmaktadır. Örneğin yatırım öncesi fizibilite etüdü hiç yapılmamakta veya çok eksik yapılmaktadır. Bu nedenle üretilecek

---

²³ Devir İşletmeciliği,
<http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/transfer_business>,
19.09.2005.

ürün/hizmette, ölçek büyüklüğünde, teknoloji ve kuruluş yeri seçimi ve zamanlamasında stratejik hatalar yapılabilmektedir.²⁴

4.2.2. Teknoloji Sorunları

Rekabet düzeyi yüksek standart dışı yeni ürünler üretmek, ancak bilgi ekonomisine yönelmek ve yeni teknolojiler kullanmak ile mümkündür. Teknoloji ve iletişimin hızla gelişmesi sonucu otomasyon ve bilgisayarın iş hayatına girmesi, iş üretimini hızla artırmakta ve çalışanların bilgi seviyesini daha geniş kapsamlı teknik bir seviyeye çıkarmaktadır. Yönetim bilişim sistemlerini etkin kullanabilme yetisine sahip olmak, yeni teknolojiye uyum sağlamak günümüz modern toplumunda KOBİ'lerin başlıca sorunu haline gelmiştir.

KOBİ'lerin piyasada teknolojik gelişmeleri istenen ölçüde izleyememesi bilgi ve kaynak yetersizliğini doğurmakta ve uyum önlemleri zamanında alınamamaktadır. Ar-Ge olanaklarına sahip olmayan KOBİ'ler; yeni mamul geliştirme, mamul iyileştirme konularında ilerleyemediklerinden, zaman içerisinde Ar-Ge olanaklarına sahip işletmeler karşısında rekabet şanslarını azaltmaktadırlar.²⁵

Avrupa Birliğine adaylık sürecinde bulunan Türkiye'de, Gümrük Birliği'nin 1996 yılı başından itibaren tamamlanmış olması nedeniyle KOBİ'ler, tüm AB işletmeleri, AB'nin Ortak Gümrük Tarifesi de hesaba katılırsa Dünyanın her tarafındaki işletmelerle rekabet etmek durumundadır. Bu sert rekabetçi durumda AB ile Türkiye'deki teknoloji geliştirme desteklerini kıyasladığımızda AB'de bahsi geçen desteklerin çok daha yaygın uygulama alanı bulduğunu görmekteyiz.

Dünya Ekonomi Forumunun yaptığı sıralamaya göre, ülkelerin e-ekonomiye hazır olması sıralamasında Türkiye 82 ülke arasında 50. sırada iken UNCTAD²⁶ sıralamasına göre 132 ülke arasında 72. sıradadır. AB ülkelerinde işletmelerin yüzde 30'u e-ticaret, yüzde 50'si intranet²⁷, yüzde 65'i internet kullanmaktadır. Türkiye'de ise internet kullanıcı sayısı 2004 yılı itibari ile 10 milyon olduğu ve bahsi geçen oranın yüzde 14 seviyesine yaklaştığı belirtilmektedir. Türkiye'de Teknoloji Geliştirme Merkez

²⁴ Güven Baytok, "KOBİ'lerde Yapılanma Sorunları", <<http://www.temtr.com.makaleler3.asp>>, 10.06.2002.

²⁵ S.Doğan, H. Özgen, **KOBİ'lerin Uluslar arası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları**, İTO Yayınları, İstanbul, 1997, s.31.

²⁶ Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı, <<http://www.unctad.org/Templates/StartPage.asp?intItemID=2068>>, 16.11.2005.

²⁷ Intranet: Şirketsel iç ağ

ve Bölgelerinde oluşan çok az sayıdaki yenilik tabanlı işletmelerin yanında, sayıları sadece imalat sanayisi için 200.000 civarında olan ve KOBİ sektörünün ana unsurunu oluşturan ağırlıklı geleneksel nitelikli işletmelerin varlığı söz konusudur. Bu geleneksel nitelikli KOBİ'ler, modası geçmiş tasarımlar, verimsiz üretim metotları ve eski makine-donanım kullanarak katma değeri düşük olan alt kalite ürünlerin üretimiyle meşgul olmaktadır. KOBİ'lerin know-how ile ilgili başta mühendislik olmak üzere tasarım, ölçüm, standart, test, kalite, AR-GE, teknoloji transferi v.b. hizmetleri ile sınırlı mülkiyet konusu ürün ve hizmetleri kullanımı çok yetersiz düzeyde kaldığı için bu söz konusu hizmetleri ticari olarak sunabilecek işletmeler de gelişmemiştir.²⁸

Türk KOBİ'lerinin rakipleri önce Gümrük Birliği nedeniyle AB ülke KOBİ'leri, sonra da tüm Dünya ve özellikle Uzak Doğu ülkeleridir. AB ülkelerinde Ar-Ge ve teknoloji transferi konusunda oturmuş sistemler ve önemli destekler bulunmaktadır ve bu ülkeler yüksek katma değerli ürünlere yönelmişlerdir. Şu anda benzer teknolojiler, çok daha düşük hammadde, işçilik ve enerji girdileriyle Uzak Doğu ülkelerinde üretilmekte ve bu mallar KOBİ'lerimizin pazarını tehdit etmektedir. Bu nedenle düşük veya orta düzey teknoloji kullanıp standart ürünler üreten ülkemiz KOBİ'lerinin pek çoğunun küresel rekabet gücü dış ticaret hadleri baz alındığında oldukça azalmaktadır. Buna karşın Türkiye'nin coğrafi konumu KOBİ'ler için bir avantaj sağlamaktadır. Ayrıca, girişimcimizde risk alabilme yeteneğinin olması da avantaj olarak görülebilir.²⁹

4.2.3. İstihdam Sorunları

KOBİ'lerin büyük çoğunluğu ihtiyaçlarının farkında olmadıklarından, bir kısmı da gerek maliyetlerine katlanamadıklarından gerekse de onlara uygun iş ve çalışma platformu oluşturamadıklarından profesyonel eleman çalıştıramamaktadırlar. Buna karşılık insan kaynakları pazarında da aranan niteliklere sahip eleman sayısı da yeterli değildir. Aslında bu da nitelikli eleman maliyetlerinin yüksekliğinin temel nedenini oluşturmaktadır.

Bu kısır döngünün çıkış noktası okullardaki eğitime dayanmaktadır ancak mevcut durumda okullarda mesleğe yönlendirme yoktur veya azdır. KOBİ çalışanları

---

²⁸ KOBİ Çalışma Grubu Raporu, a.g.e. S.106.

²⁹ KOBİ Çalışma Grubu Raporu, a.g.e. S.104.

arasında yapılan bir araştırmaya göre, çalışanların %76'sı ilkokul, %15'i meslek lisesi, %7'si meslek yüksekokulu mezunudur.³⁰

KOBİ'ler işsizlik sorununun çözümünde de önemli bir araçtır. KOBİ sayısının artması ile iş talep eden nüfus sayısı azalacaktır. Bu gelişiminin sağlanabilmesi için girişimcilik kültürünün yeni nesillere verilmesi gerekmektedir. Ancak ilköğretim ve liselerde girişimcilik ile ilgili dersleri yetersizdir.

Türkiye'de, nitelikli ara kademe eleman sorunu sanayinin her alanında ortaya çıkmaktadır. Çok sayıda işsiz üniversite mezunu bulunmasına rağmen, sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikleri taşıyan kişi sayısı çok azdır. Üniversite-Sanayi işbirliği bu alanda da sağlanamamış durumda gözükmektedir.

Ayrıca bu durumda çalışanların niteliklerinin geliştirilmesi amacıyla hizmet içi ve dışı eğitimle nitelikli eleman sağlanması önem kazanmaktadır, Çünkü teknolojik gelişmeler çalışanların bilgi ve becerilerinde büyük değişimler meydana getirmektedir.

Amaçlanan pazara ilişkin delillerin sağlanması ve değerlendirilmesinde mesleki ve teknik bilgilerin yetersiz kalması, sorunların çözümü için kalifiye personel istihdamından kaçınmaları, çoğunlukla kendilerinden başka yönetici istememeleri, yetki devredememeleri durumunda KOBİ'ler yanlış kararlar alabilirler. Kendi bünyelerinde uygun profesyonel eleman çalıştırmaktan çok, maliyeti düşük elemana yönelmekte ve profesyonellerin eğitim harcamalarını finanse edememektedirler.

4.2.4. Finansman Sorunları

Finansman sorunu KOBİ'ler için çoğu kez kuruluş aşamasında başlamakta ve her zaman faaliyetlerini ve gelişmelerini kötü etkilemektedir. Bu sorunların bir kısmı işletme yöneticilerinin yönetsel yeteneklerinin özellikle finansal yönetim konusundaki bilgi ve deneyimlerinin eksikliğinden veya izlenen ekonomik politikalardan kaynaklanmaktadır. Bu işletmelerde ayrı finans bölümünün bulunmaması finansman alternatiflerinin ve kredi şartlarının yeterince değerlendirilememesine, stok kontrolü gibi finansman tekniklerinden yararlanma olanaklarını sınırlandırılmasına sebep olmaktadır. Bu durum en uygun finansal kararların verilmesini ve uygulanmasını, mevcut kaynakların etkin kullanılmasını, sonuçların değerlendirilmesini ve gelecekte daha etkin bir finansal düzenlemeye gidilmesini güçleştirmektedir.

---

³⁰ KOBİ Çalışma Grubu Raporu, a.g.e. S.103.

Finans uzmanından yoksunluk da KOBİ'ler için bir başka önemli sorunu oluşturmaktadır. KOBİ'lerin bünyelerinde finansman konularında uzman bulundurmaları ekonomik değildir. Ayrıca bankalarda bu işletmelere danışmanlık hizmeti verecek yapıda yeterince örgütlenmeye gitmediğinden KOBİ'lerin bankalardan yararlanma olanakları da limitlidir. Oysa gelişmiş mali piyasaların bulunduğu ülkelerin bankalarında, finansal konularda önemli mali danışmanlık hizmetlerinin sunulduğu bilinmektedir.

KOBİ'lerin özsermayeleri yetersiz olup, kronik enflasyona bağlı olarak erozyona uğramıştır. Öz Kaynak sağlamada karşılaşılan güçlüklerin başında ülkemizdeki küçük girişimcilerin ortak çalışma konusunda pek istekli davranmamaları gelmektedir. Bunun sonucu olarak gerçekleştirmeyi düşündükleri yatırımlar için sağladıkları kaynaklarda genellikle kişisel birikimler ve aile çevresinin olanaklarıyla sınırlı kalmaktadır. Bu sınırlı kaynaklar çerçevesinde kimi zaman ödemelerin yapılmaması veya geç yapılması neticesinde nakit sıkıntısı çeken KOBİ'ler öz sermayelerini erittiklerinden, yüksek maliyetli banka fonu kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Çoğu zaman KOBİ'ler mevcut yatırımlardaki dönüş hızını ayarlayamadıklarından iflas etme tehlikesi yaşamaktadırlar.³¹

KOBİ'lerin finansal sorunlarından birisi de, banka kredilerden yararlanma durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu sorun genellikle kredi faizlerinin yüksek, kredi miktarının yetersiz, vadenin ve ödeme sürelerinin kısa oluşu şeklindedir. KOBİ'ler kaynak sorununun çözümü için kredi maliyetlerinin yüksek olmasına rağmen, bankalardan kredi almak üzere müracaat ettiklerinde teminat sorunuyla karşılaşmaktadırlar. Teminat sorunu KOBİ kredilerinin önündeki diğer ciddi engellerden biridir. Bankalar artan piyasa riskleri nedeniyle yüksek tutarlarda teminat istemektedirler. Bu amaçla kurulmuş olan Kredi Garanti Fonu'nun kaynakları ise oldukça yetersizdir. Bankalar bu işletmeleri daha riskli gördüklerinden kredi taleplerini incelemede titizlik gösterirler. Özellikle yeni kurulan veya gelişme dönemlerine rastlayan küçük işletmelerde teminat gösterilemediğinden kredi isteklerinin karşılanmaması bu işletmeleri kendi kaynakları ile baş başa bırakmaktadır. Devletin KOBİ'lere sağlaması gereken önemli desteklerden biri teminat sorununa bir çözüm getirmesi olacaktır. Bu destek devlet güvencesi olabileceği gibi, kredi sigortalaması şeklinde de olabilir.

---

³¹ Konç, a.g.e., s.16.

Kamuya göre daha yüksek risk taşıyan KOBİ'lerin bu koşullar altında bankacılık kesiminden kredi bulması çok zor olmaktadır. Kredi bulabilen için de hem kredinin vadesi yatırım yapabilme açısından çok kısa olmakta ve hem de kredi maliyeti çok yüksek düzeyde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu koşullar altında mali kesimden kullanılan kredilerin KOBİ'ler açısından yüksek risk taşıması sebebiyle, KOBİ'ler kendi özsermayeleri ile ayakta kalmaya ve yeni yatırımlarla gelişmeye çalışmaktadır.³²

Yeterince kurumsallaşamamaları, sermaye piyasalarından kaynak temin etmelerine imkân vermemektedir. Zaten Türkiye'de mali piyasaların gelişmemiş olması küçük büyük tüm işletmeleri etkilemektedir. Mali piyasaların gelişmemiş olması hem tasarruf hacmi - bu sayede işletmelere aktarılabilir kaynaklar yetersiz kalmakta - hem de işletmelere kaynak maliyeti aşırı derecede yüksek olmaktadır.

Ülkemizde küçük ve orta boy işletmelere verilen kredi payı %3-4 gibi çok düşük oranlarda gerçekleşirken bu oran dünya ülkeleri ortalamasında %40 civarındadır. Özellikle ekonomik dalgalanmaların olduğu dönemlerde KOBİ'lerin öz kaynakları son derece azalmaktadır.

Türkiye'de bankaların dışında diğer finans kurumları oldukça yetersizdir. Aktif büyüklükleri açısından bakıldığında bankacılık kesiminin mali kurumların %95'ini oluşturduğu görülmektedir. Diğer büyüklükler açısından da bankacılık sektörünün mali sistem içerisindeki payı %80 ile %95 arasında değişmektedir. Finansal Kiralama ve Faktöring gibi finansal araçlar henüz çok yaygınlık kazanmamıştır. Türk KOBİ'leri AB ülkelerindeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin sahip olduğu finansal olanaklardan oldukça uzaktır. Ayrıca KOBİ'lerin yararlanabilecekleri finansal araçlarda oldukça sınırlıdır ve finansman bonoları, mevduat sertifikaları ve diğer finansman araçları ülkemizde kullanılmamaktadır.

Birçok KOBİ bankalardan temin edemedikleri fonları aile desteği veya ilişki içinde olduğu ticari gruplardan gayri resmi yollarla sağlamaya çalışmaktadır. Ülkemizde KOBİ'lerin çoğu vadeli mal alarak bir tür ticari kredi kullanmakta ve bu kredinin maliyeti çoğunlukla banka kredilerinin çok üzerinde olmaktadır.

KOBİ'lere yönelik finansman sistemi konusundaki teşvik mekanizması iyi çalışmamakta, kaynak eksikliğine yönelik projeler üretilmemektedir. Sıkıntıya düşen KOBİ'ler, sorunlarına çözümü sistemin dışında aramaktadırlar. Ancak, makro

---

³² KOBİ Çalışma Grubu Raporu, a.g.e. S.97.

ekonomik istikrarın gelmesi ile KOBİ'lerin banka sisteminden daha fazla yararlanması sağlanabilecektir.

Bu sorunların çözümüne ilişkin AB'de yapılan çalışmalar KOBİ'lerin öz kaynaklarının artırılması, bu işletmelere sağlanan uzun vadeli kredi imkânlarının artırılması ve yaygınlaştırılması amacına yöneliktir.

4.2.5. Enformasyon

Günümüzde teknolojik gelişmeler günden güne hızlanmaktadır. Teknolojik gelişmenin hedefi ise ekonomik büyümeye yöneliktir. KOBİ için, iletişim ve bilgi teknolojilerinin yerleştiği güncel piyasalardan hızlı, doğru, zamanında edinip değerlendireceği bilgiler, KOBİ'lerin pazar adaptasyonları açısından hayati önem taşımaktadır.

1990'lardan sonra(özellikle 90'lı yılların son çeyreğinden sonra) dünyada bilgisayar ve internet konusunda yaşanan gelişmeler, 21. yüzyılda KOBİ'lerin yapısını, faaliyetlerini ve gelişimini büyük ölçüde etkilemiştir. Teknolojiye ve bilgiye erişim kolaylaşmış, gelişmiş ülkelerle, gelişmekte olan ülkeler arasındaki bilgi açığı azalmıştır.

Bilgisayar teknolojileri KOBİ'lerin finansman kaynaklarına ulaşmasını ve işlem yapmasını kolaylaştırmakta ve KOBİ'lere geçmişte hiç bir zaman elde edemedikleri olanaklar sunmaktadır. İnternet kullanımı dış kredilerden yararlanmayı hızlandırabilecek, finansman konusunda rekabeti artırarak maliyetlerin düşürülmesini sağlayabilecektir.³³

4.2.6. Üretim

Küreselleşen dünya rekabeti tek platforma taşımıştır. Bu yüzden uluslararası piyasalarda rekabet edebilmek için işletmelerin çok daha verimli çalışmaları gerekmektedir. Ülkemiz KOBİ'lerinin verimlilikleri böyle bir rekabet dünyasında yer alamayacak kadar düşüktür. Bir benzetme yapmak gerekir ise; bizim yerli pehlivanlar uluslararası minderlerde güreşe hazır değillerdir diyebiliriz.

MPM'nin yaptığı çalışmalarda KOBİ'lerde tesis ve makine veriminin %65 seviyelerinde olduğu tespit edilmiştir. Düşük verimlilikle çalışan işletmeler diğerlerine göre daha fazla kaynak harcadıklarından karlılıklarının da düşük olması doğal bir

---

³³ KOBİ Çalışma Grubu Raporu, a.g.e. S.97.

sonuçtur. Şöyle ki; Ülkemiz KOBİ'lerinin işletme ölçeği AB ortalamasının altındadır ve bu nedenle ölçek ekonomilerinden yararlanamamaktadırlar. Ayrıca KOBİ'lerin verimlilik ölçme-izleme sistemleri yoktur ve verimlilik ilkelerine göre çalışmamaktadırlar.³⁴

KOBİ'lerin verimlilikleri dağınık yapıda olmalarından dolayı da düşüktür. Satış fiyatını aşağı çekmek amacıyla düşük kaliteli hammadde kullanırlar. Bu nedenle çoğu zaman standartlara uygun üretim yapmadıklarından ihracat potansiyelleri düşüktür.

4.2.7. Pazarlama ve İhracat

KOBİ'ler pazarlama stratejisi belirlemede ve hedef pazarların tanımlanmasında zayıf kalmaktadırlar. Her ne kadar ihracata artan bir yöneliş varsa da, ihracata yönelik pazar araştırması konusunda eleman yetersizliği ve bilgi erişimi sorunları bulunmaktadır.

Rekabet gücünün artırılması, uluslar arası piyasalarda varlık gösterilebilmesi için ürün geliştirme ve yerel kaynakların harekete geçirilmesi gerekmektedir. Üretilen ürünlerin değerlendirilmesi için pazarlama ve dış satım desteklenmeli, satış alanlarındaki yetersizlikler saptanmalıdır. KOBİ'lerin Ar-Ge birimleri yok denecek kadar azdır. KOBİ yatırımları yenilik içermeyip, taklitçilik ağırlıklıdır. Benchmarking³⁵ yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Etiketleme ve ambalaj konularında sorunlar söz konusudur. Artık günümüzde, özellikle tekstil konusunda Türk KOBİ'leri maliyet düşüklüğüne dayanarak değil, geliştirdikleri markalarla rekabet gücüne sahip olmalıdırlar, ancak, marka oluşturma ve marka yönetimi konularında sorunlar vardır. E-Ticaret konusunda yeterli gelişme kaydedilmemiştir, hatta KOBİ'lerin birçoğu bu kavramdan habersizdirler.³⁶

Yukarıda bahsi edilen nedenlerden ötürü KOBİ'ler yerel pazarlara yönelmekte sadece burada yerel hizmet verebilmektedirler. KOBİ'lerin pazar oluşturmak amacıyla uluslar arası işletmelere nazaran büyük yatırımlar yapamamaları, vasıflı pazarlama elemanlarını istihdam etmemeleri, reklâm ve tutundurma çabalarının yetersizliği ve pazarlama tekniklerinin eksikliği KOBİ'lerin rekabet şansını azaltmaktadır.

---

³⁴KOBİ Çalışma Grubu Raporu, a.g.e. S.97.

³⁵ Kıyaslama, bilgileşim.

³⁶KOBİ Çalışma Grubu Raporu, a.g.e. S.106.

DPT'nin altıncı beş yıllık kalkınma planı küçük sanayi özel ihtisas komisyonu raporunda pazarlama açısından işletme sahibinin;

- Pazarın büyüklüğü ve potansiyeli
- Hedef pazarların neye ihtiyaç duyduğu ve bunların nasıl karşılanabileceği
- Pazara hitap edecek malın geliştirilmesi
- Söz konusu malın, müşterinin istediği zaman ve koşullarda sağlanması
- Satış sonrası hizmetlerin yerine getirilmesi konularında yeterli olmaması veya

bunlara hiç önem vermemesinin işletmenin pazarlama faaliyetlerini olumsuz etkilediği belirtilmektedir.

4.2.8. Bürokratik Engeller

Türkiye'de KOBİ'ler gerek kuruluş aşamasından itibaren büyümeye yönelik yapacağı tüm girişimlerde bürokratik prosedürün çok yoğun olması ve ağırca işlemesi sebebiyle verimli gelişmemektedir. Bu durum işletmelerin yerli ve yabancı piyasalarda rakiplerine nazaran zayıf düşmesine yol açmaktadır.

Sonuç olarak; KOBİ'ler burada sayılan eksikliklere ve yetersizliklere rağmen gereksinimlerinin farkına varmaktadır. Anadolu yörelerinde kurulup uluslararası pazarlara açılmayı başarmış olan birçok KOBİ, KOBİ'lerin gelişimini destekleyecek ekonomik ortam sağlandığında, dış desteklere çok fazla ihtiyaç duymadan kendilerini geliştirme kapasitesine sahip olduklarını göstermiştir. Ancak ülkemizde yaşanan ekonomik krizler ve istikrarsızlıklar işletmelerin birçoğunun ürkek ve gereğinden fazla ihtiyatlık güdüsü içerisinde davranmasına sebebiyet vermiştir. Başarılı olanlar ise, desteklerin dağınıklığı ve yetersizliği sebebiyle, genellikle herhangi bir desteğe başvurmadan kendi öz kaynakları ile tek başlarına büyümeyi başarmış işletmelerdir. Bu anlamda KOBİ'ler destekten ve büyümelerine elverişli ortamı sağlayacak ekonomik istikrara ihtiyaç duymaktadırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİLERE UYGULANAN

DEVLET YARDIMLARI

KOBİ'ler üretime ve istihdama olan katkıları, çabuk değişen piyasa şartlarına aynı hızla adapte olabilen esnek ve dinamik özellikleriyle ekonomilerin adeta dinamolarıdır. Büyüme ve kalkınmada önem arz eden KOBİ'ler Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de tüm işletmelerin %99'unu, istihdamın ise yaklaşık üçte ikisini oluşturmaktadır. Bu büyüklük sebebi ile AB programlarının büyük bir çoğunluğunda KOBİ boyutu giderek daha fazla yer almaktadır.

AB, KOBİ'lere yönelik destek politikaları geliştirirken, aday ülkeleri de aynı yönde teşvik etmektedir. Adaylık statüsü 1999 Helsinki Zirvesi ile teyit edilen ve 3 Ekim 2005 tarihinde adaylık sürecinin son aşaması olan katılım müzakerelerine başlamış olan Türkiye'nin de AB'deki yapıya benzer bir destek sistemi oluşturması ve üyelikle birlikte tüm AB destek mekanizmasına tam olarak katılması gerekmektedir.

Mart 2000 tarihli Lizbon Zirvesi'nde AB'nin 2010 yılı itibarıyla dünyanın en yenilikçi, en rekabetçi ekonomisi haline gelmesi hedeflenmiştir. Aradan geçen 6 yıllık süreçte yenilikçilik alanında ilerleme kaydedilmesine rağmen büyüme açısından istenen gelişmenin sağlanamadığı görülmüştür. Yapılan durum değerlendirmesine göre hedeflere ulaşmak için Avrupa'nın yatırım ve çalışma alanı olarak daha cazip bir yer haline getirilmesi, büyümesinin bilgi ve yeniliğe dayanması, iş ortamının daha nitelikli ve daha fazla istihdam sağlaması gerektiğinin belirtilmiştir ve büyümenin sosyal ve çevresel önceliklerle bir arada gerçekleştirilmesi gereği vurgulanmıştır. Bu hedeflere ulaşmanın temel yöntemlerinden biri olarak ise KOBİ'lerin iş yaptığı ortamın kolaylaştırılması öngörülmüştür. Avrupa'da halen girişimciliğin önünde bulunan engeller nedeniyle büyük bir fırsatın kaçırılmakta olduğuna işaret edilmiş, risk alma ve başarı oranı arasındaki dengenin kurulmasının şart olduğu belirtilmiştir.

Esas olarak, 1983 yılında ilk KOBİ Eylem Planı'nın kabul edilmesi ile oluşturulmaya başlanan AB KOBİ Politikasının temel amacı büyüme ve istihdama önemli katkıları olan KOBİ'lerin iş ortamının iyileştirilmesidir. Lizbon stratejisi çerçevesinde güçlendirilen AB KOBİ politikası rekabete engel olabilecek unsurların ve özellikle KOBİ'lerin iş süreçlerini yavaşlatan bürokratik engellerin ortadan

kaldırılmasına öncelik vermektedir. Tüm AB politikalarının önemli bir özelliği olan sürdürülebilirlik ilkesi KOBİ politikasında da önemli bir yere sahiptir ve KOBİ faaliyetlerinin sosyal ve çevresel sorumluluğu içermesi beklenmektedir.³⁷

KOBİ'lere yönelik bu öncelikler çerçevesinde AB çeşitli destek mekanizmaları geliştirmiştir. AB KOBİ politikasının ve destek mekanizmalarının temel unsurları;

- Mali ortamın iyileştirilmesi,
- Girişimciliğin özendirilmesi,
- Yenilikçiliğin desteklenmesi,
- Avrupalı firmaların rekabet kapasitelerinin artırılması,
- Hızlı ve ucuz iş kurma ve dış pazarlara açılma süreçlerinin geliştirilmesi,
- KOBİ'lere yönelik daha iyi mevzuat düzenlemesinin yapılmasıdır.

AB KOBİ politikasının önemli bir bölümünü teşkil eden destek mekanizmaları Avrupa Komisyonu'nun önerdiği ortak KOBİ tanımına göre sağlanan programlar ve iş geliştirme hizmetlerinden oluşmaktadır.

1. AB'DE KOBİ'LERE YÖNELİK DESTEKLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Her ne kadar KOBİ'lerin birlik içerisindeki geçmişini kesin olarak belirlemek imkânsız olsa da aslında KOBİ'ler 1975 yılından sonra birlik içerisinde fark edilmeye başlanmıştır. Birlik KOBİ'lerle ilgili ilk ciddi adımını 1983 yılını Avrupa küçük ve orta boy işletmeler yılı ilan ederek atmıştır. İkinci eylem planı 1987 yılında düzenlenirken, 1989 yılında Komisyon bünyesinde işletme politikasından sorumlu yeni bir genel müdürlük kurulmuştur.

Avrupa Birliği KOBİ politikasına, 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması'nın 157. maddesinde yer verilmiştir. Bu madde ile sanayinin rekabet gücünün artırılması için sorumluluk AB'ye ve üye devletlere verilmiştir. AB'nin sanayi politikasında temel amacı, sanayinin yapısal değişime uyumunun ve KOBİ'lerin gelişimi için gerekli olan elverişli iş ortamının sağlanması ve teknolojik araştırma ve geliştirme alanında var olan potansiyelden daha fazla yararlanılmasıdır olmuştur.

1993 yılında hazırlanan “Beyaz Kitap”ta belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla Komisyon, KOBİ'ler ve küçük sanayi için bir çalışma programını 1994

---

³⁷ Sarı, a.g.e., 2005, s..9.

yılında kabul etmiştir. KOBİ'ler için Üçüncü Çok Yıllı Program (1997–2000) ise Amsterdam Antlaşması çerçevesinde düzenlenmiştir.

Avrupa Komisyonu içinde, birbirinden farklı olarak çalışmalarını yürüten Sanayi ve KOBİ'lere ilişkin genel müdürlükler 1 Ocak 2000 tarihinde birleştirilerek yeni bir genel müdürlük oluşturulmuştur. Böylece, geçmişte iki ayrı politika olarak ele alınan sanayi ve KOBİ politikaları, bir bütün olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda oluşturulan Girişimler Genel Müdürlüğü, koordinasyon görevlerinin yanı sıra, iç pazara ilişkin mevzuat taslaklarının hazırlanmasında rol oynamaktadır. Girişimler Genel Müdürlüğü, açık rekabet ve serbest piyasa ilkesini güçlendirme ve KOBİ'lerin kurulma ve gelişmesini özel destek programları ile destekleme ilkesini göz önünde bulundurmaktadır.

2000 yılında kabul edilen AB'nin Lizbon stratejisi çerçevesinde, bilgiye dayalı daha rekabetçi bir ekonomi yaratılmasında KOBİ'ler önemli bir yer tutmaktadır. Lizbon Stratejisi'ni destekleyen AB'nin girişimcilik politikasına istinaden Girişimler Genel Müdürlüğü "Girişimcilik Politikası için Çalışma Programı 2000–2005" başlıklı bir rapor hazırlayarak, girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi için çeşitli tedbirler önermiştir.

19–20 Temmuz 2000 tarihlerinde gerçekleştirilen Feira Avrupa Konseyi Zirvesi'nde ise, KOBİ'lerin desteklenmesi amacıyla temel alanlarda hareket planı oluşturulması yönünde karar alınmıştır.. Zirve'de KOBİ'lerin özellikle yeni hizmetler sağlama, istihdam yaratma, sosyal gelişme ve bölgesel kalkınmayı artırma gibi yararları ve girişimciliğin önemi vurgulanmıştır. Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı diye bilinen çalışmalar çerçevesinde Komisyon, on başlık altında hareket planı belirlemiştir.

21 Ocak 2003 tarihinde ise Avrupa Komisyonu, KOBİ'lere yönelik politikaları içeren ve "KOBİ Paketi" olarak adlandırılan bir paket kabul etmiştir. Bu paket, üye ve aday ülkeler ile Avrupa Komisyonu'nun Avrupa KOBİ Şartı'nda belirlenen ilkeleri nasıl uyguladıklarına dair değerlendirmeler bulunan dört rapordan oluşmaktadır. Ayrıca, AB'nin uygulamakta olduğu KOBİ'ler politikasındaki son gelişmeler ve gelecekte planlanan eylemlere değinilmektedir.

KOBİ'leri destekleyen AB politikalarına bakıldığında, bölgesel fonlar kapsamında bulunan yapısal fonların KOBİ'lerin desteklenmesinde önemli bir yeri olduğu görülür. 2000–2006 döneminde yapısal fonlardan KOBİ'lere ayrılan miktar, 16 Milyar Euro'yu bulmaktadır. Söz konusu rakam, toplam yapısal fonların % 11'ini

oluşturmaktadır. Ayrıca, Lizbon stratejisi çerçevesinde AB'nin, dünyanın bilgi toplumuna dayalı rekabet ve istihdam gücü gelişmiş en büyük ekonomisi haline gelmesini hedeflenmektedir. Bu amaçla, AB düzeyinde geliştirilen bilim ve teknoloji alanındaki 6. Çerçeve Programı'na KOBİ'lerin katılımına destek verilmektedir. Buna göre, 2,100 milyon Euro'luk bir kaynak KOBİ'lerin desteklenmesi için ayrılmıştır. Bugün AB'de toplam işletmelerin %99,8'ini, istihdamın ise üçte ikisini oluşturan KOBİ'ler ekonomide önemli bir yere sahiptir.³⁸

2. AB'DE KOBİ POLİTİKASINA YÖN VEREN KURULUŞLAR

2.1. İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü

İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü'nün temel görevi işletmelerin rekabet edebilme kapasitesinin güçlendirilmesidir. Böylece AB'nin sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşması amaçlanmaktadır. Genel Müdürlük çeşitli fon ve programların koordinasyonunu üstlenmekle birlikte yıllık olarak kendi hibe programını yürütmektedir. Genel Müdürlüğün 2005 yılı hibe programı kısaca şu önceliklere odaklanmıştır.³⁹

- Girişimciliğin özendirilmesi
- Araştırma ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi
- İç Pazardan yararlanma olanaklarının artırılması
- Sürdürülebilir kalkınma stratejisi bağlamında rekabet gücünün artırılması

2.2. KOBİ Temsilcisi(SME Envoy)

KOBİ'lerin Komisyon bünyesinde kendilerine doğrudan bir muhatap bulabilmesi amacıyla atanan Avrupa Komisyonu KOBİ Temsilcisi İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü'ne bağlı görev yapmaktadır. İlk KOBİ Temsilcisi girişimcilik ve KOBİ'lerin teşvik edilmesini sağlamak amacıyla Aralık 2001 tarihinde atanmıştır.⁴⁰

KOBİ Temsilcisinin görevleri;

- Avrupa Birliği'nin KOBİ'lere yönelik politika ve destek programlarının şekillendirilmesine katkıda bulunmak
- KOBİ'lerle Komisyon arasındaki iletişimin güçlendirilmesini sağlamaktır.

³⁸ <<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&pId=3&fId=10&prnId=12&hnd=1&ord=11&docId=322&fop=0>>, 11.04.2006.

³⁹ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/funding/grants/themes_2005/index.htm>, 19.03.2006.

⁴⁰ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/index.htm>, 19.03.2006.

KOBİ Temsilcisinin öncelikli hedefleri

- KOBİ'lere yönelik AB politikalarını izlemek,
- Komisyon içerisinde gayri resmi bir KOBİ ağı oluşturmak,
- KOBİ'lere yönelik yasal düzenlemelerin iyileştirilmesini sağlamak
- Komisyon'un KOBİ'lerden geri bildirim almasını kolaylaştırmaktır.

2.3. İşletme Politika Grubu

Avrupa Komisyonu'na, girişimcilik politikası ile ilgili konularda danışmanlık yapmak üzere Komisyon tarafından 2000 yılında işletme Politika Grubu oluşturulmuştur. Grup, üye ülke temsilcileri (Sanayi ve KOBİ'lerden sorumlu üst düzey yetkililer) ve "Profesyonel Oda" adı verilen iş dünyasından üst düzey uzmanlar olmak üzere iki bölüme ayrılır. Her iki yılda bir yenilenen profesyonel grubun 44 üyesi bulunmaktadır.⁴¹

2.4. Avrupa KOBİ Gözlemevi

KOBİ'lere yönelik politikaların şekillendirilmesinde KOBİ'lerin yakından tanınması son derece önemlidir. 1992 yılında KOBİ'lerin ekonomik performansını daha yakından takip edebilmek amacıyla Avrupa KOBİ Gözlemevi oluşturulmuştur. Gözlemevi KOBİ politikasına yön veren kurumlara, araştırmacılara ve KOBİ'lere bilgi sağlamakla görevlidir.⁴²

3. AB'DE KOBİ'LERE SUNULAN DEVLET DESTEKLERİ

Avrupa Birliği, destek mekanizmalarını çok yıllık programlar halinde planlamaktadır. Bunun en önemli nedeni programların hedefine ulaşmasının bir yıldan fazla sürebileceği olasılığı ve desteğin sürekliliğinin sağlanmasıdır.

Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere yönelik en önemli direkt nitelikli destek "İşletmeler ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program"dır. 2001–2005 yılları arasında uygulanmış olan, 450 milyon bütçeye sahip İşletmeler ve Girişimcilik için 4. Çok Yıllı Programın hedefleri:

---

⁴¹ Sarı, a.g.e., 2005, s.12.

⁴² <http://www.europa.eu.int/comm/enterprise_policy/analysis/observatory_en.htm>, 01.01.2005.

- Bilgiye dayalı uluslararası ekonomi düzeninde, işletmelerin büyümesinin desteklenmesi ve rekabet gücünün yükseltilmesi
- Girişimciliğin desteklenmesi
- 3.Araştırma, yenilik ve girişimciliğin desteklenmesi amacıyla işletmelere yönelik idari ve yasal çerçevenin geliştirilmesi ve basitleştirilmesi
- İşletmelere, özellikle KOBİ'lere yönelik mali olanakların iyileştirilmesi, 5.AB'nin işletmelere yönelik desteklerinin (program, ağ ve hizmetler) eşgüdümünün iyileştirilmesi ve işletmelerin bu desteklere erişimlerinin kolaylaştırılmasıdır.⁴³

Programın, 2007–2013 döneminde Tek Pazar içerisinde rekabet edebilirliğin ve yenilikçiliğin desteklenmesi için AB Komisyonu tarafından oluşturulan yeni Rekabet Edebilirlik ve Yenilikçilik Çerçeve Programı (RYÇP) kapsamında devam etmesi planlanmaktadır.

3.1. Girişimcilik ve Nitelikli Personel Eğitimine Yönelik Yardım Programları

Avrupa Birliği, eğitimi, girişimciliğin desteklenmesinde temel bir gereklilik olarak değerlendirmekte ve bu doğrultuda KOBİ'lerin de yararlanabileceği çok yıllık programlar oluşturmaktadır.

3.1.1. Socrates Programı

Programın süresi 2000–2006 yılları arasın olarak belirlenmiştir. Programın bütçesi 1850 milyon € 'dur. Programın amaçları şöyledir: ⁴⁴

- Yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi ve bir bilgi Avrupası'nın oluşturulması
- Daha az kullanılan ve öğrenilen dillerin öğrenimi
- Açık ve uzaktan öğrenimin desteklenmesi
- Diplomaların karşılıklı olarak tanınması
- Eğitim alanında işbirliği, hareketlilik ve fırsat eşitliğinin sağlanması

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler:

- 25 AB üyesi ülke, aday ülkeler, İzlanda, Lichtenstein, Norveç

⁴³ Arzu Odabaşı Sarı, Çok Yıllı Girişimcilik Programı, Türkiye'nin Katıldığı Topluluk Programları, İKV Yayınları, Yayın No:181, İstanbul, 2004, s.19.

⁴⁴ <<http://europa.eu.int/comm/education/socrates.html>>, 19.03.2006.

- Socrates Programı tüm eğitim seviyeleri ve türlerine uygulanmaktadır.

Eğitim görenler ve eğitim kurumları dışında, şirketler, konsorsiyumlar, meslek örgütleri, ticaret örgütleri ile ticaret ve sanayi odaları da programdan yararlanabilmektedir.

Programın KOBİ'lerin yararlanabildiği faaliyet alanları:

- Comenius: Okul eğitimi (Eylem 2 ve 3)
Comenius 2: Okul eğitim personelinin eğitimi
Comenius 3: Comenius projeleri ağı oluşturulması
- Erasmus: Yüksek öğrenim (Eylem 3)
Erasmus 3: Akademik uzmanlık ağları projeleri
- Grundtvig: Yetişkin eğitimi ve diğer eğitim yolları (Eylem I ve 4)
Grundtvig 1: Avrupa işbirliği projeleri
Grundtvig 4: Bilgi ve işbirliği ağları
- Lingua: Dil öğretimi ve öğrenimi
- Minerva: açık ve uzaktan öğrenimin, eğitim alanındaki bilgi ve teknolojilerin teşvik edilmesi
- Gözlem ve Yenilik: Eğitimde bilgi deneyim ve kalitenin artırılması
- Destek Faaliyetleri: Ana faaliyetlerin dışında kalan, ancak program hedeflerine uygun (seminer, konferans vb.) faaliyetler

Programa başvuru yayımlanan teklif çağrılarında belirtilen şekilde, faaliyetin niteliğine göre başvuru Türkiye'de oluşturulan Ulusal Ajans'a⁴⁵ veya AB Komisyonu'na doğrudan yapılabilmektedir. Türkiye Nisan 2004'den itibaren programa tam olarak katılmaktadır.

3.1.2. Leonardo da Vinci Programı

Programın süresi 2000–2006 yılları arasındadır. Programın bütçesi 1150 milyon €'dur. Programın amaçları şöyledir:

- Avrupa'da mesleki eğitime yönelik politikaların desteklenmesi
- Mesleki eğitim gören gençlerin becerilerinin artırılması

---

⁴⁵ <<http://www.ua.gov.tr>>, 01.05.2005.

- Eğitimini tamamlamış personelin niteliğinin sürekli eğitim anlayışıyla artırılması

- Mesleki eğitim kurumları ve KOBİ'ler arasında işbirliğinin artırılması

Programın faaliyet alanları:

- Değişim Projeleri: Öğrenci ve personele ülkelerarası değişim imkânı sağlanması

- Pilot Projeler: Mesleki eğitimde yeni yöntemlerin geliştirilmesi

- Dil Öğreniminin Yaygınlaştırılması

- Ülkelerarası Ağların Güçlendirilmesi

- Referans Kaynakları: Mesleki eğitimde başvuru kaynaklarının niteliklerinin yükseltilmesi

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler:

- 25 AB üyesi ülke, aday ülkeler, İzlanda, Lichtenstein, Norveç

- Mesleki eğitim kuruluşları,

- Başta KOBİ'ler olmak üzere firmalar, esnaf ve sanatkârlar,

- Meslek kuruluşları, iş dünyası temsilci örgütleri

- Sosyal ortaklar,

- Sivil toplum örgütleri

Programa başvuru için yayımlanan teklif çağrılarında belirtilen şekilde Ulusal Ajans veya Komisyon'a başvurmak gerekmektedir. Türkiye Nisan 2004'den itibaren programa tam olarak katılmaktadır.⁴⁶

3.1.3. E-learning – Uzaktan Eğitim Programı

Program Süresi 2004 – 2006 yılları arasındır. Programın Bütçesi 44 milyon Euro olarak belirlenmiştir. Programın amaçları şöyledir:

- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin Avrupa eğitim sistemlerine bütünleşmiş edilmesi,

- Bilgi toplumunun gereği olarak, e-öğrenim yoluyla dijital bilgiye erişimin artırılarak yaşam boyu eğitim anlayışıyla kişisel gelişimin, iş gücünün ve kültürler arası bağların güçlendirilmesi

---

⁴⁶<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/leonardo/new/leonardo2_en.html>,19.03.2006.

- Eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesi
- Avrupa'da ürün ve servislerin kalitesinin artırılması ve iyi uygulamaların karşılıklı değişiminin teşvik edilmesi

- Öğrenme ve öğretme süreçlerinde özerk yöntemin teşvik edilmesi

Programın faaliyet alanları:

- Dijital bilgiye erişimin teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması
- Yüksek öğrenimde Avrupalı sanal kampusların oluşturulması
- Dijital ortamda okulların işbirliğinin sağlanması
- E-learning konusunda kamu ve özel sektör işbirliğiyle iyi uygulamaların ve projelerin yaygınlaştırılarak tanınmasının sağlanması

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler, üye ve aday ülkeler, Avrupa Ekonomik Alanı ve EFTA ülkeleridir. Programa başvuru için yayımlanan teklif çağrıları doğrultusunda başvuru Avrupa Komisyonu'na yapılabilmektedir. Türkiye programa henüz katılmamaktadır.⁴⁷

3.1.4. Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi (CEDEFOP) ve Sunduğu Yardımlar

AB'de karşılaşılan sorunlara farklı yöntemlerle çözüm arayan Topluluk ajansları kendi konularında bilimsel ve teknik bilginin gelişmesine katkıda bulunmakta ya da ilgili konuda idari görev üstlenmektedir. Tüzel kişiliğe sahip olan ajanslar, AB tarafından denetlenmekte ve farklı çıkar gruplarını bir araya getirerek diyalogun geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

1975 tarihinde kurulan Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi, Avrupa Birliği'nde mesleki eğitimin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapan yukarıda açıklanmış olan Avrupa Ajanslarından biridir. CEDEFOP, mesleki eğitim sistemleri, politikaları, araştırmaları ve uygulamaları konusunda bilgi sağlayarak Avrupa'da yaşam boyu eğitimin yaygınlaştırılması yönünde çalışmalar yapmaktadır. CEDEFOP'UN görevleri şöyledir:⁴⁸

- Mesleki eğitimle ilgili veri analizi yapmak
- Mesleki eğitim konusundaki araştırmaları işbirliğiyle geliştirmek

⁴⁷ <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/elearning/index_en.html>, 19.03.2006.

⁴⁸ <<http://www.cedefop.eu.int>>, 19.03.2006.

- Mesleki eğitim konusundaki bilgilerin yaygınlaştırılmasını sağlamak
  - Mesleki eğitimdeki sorunlara ortak yaklaşımlarla çözüm getirmek
  - Mesleki eğitimde tartışma ve karşılıklı değişim platformu oluşturmak
- CEDEFOP' un 2003–2006 öncelikleri ise aşağıdaki gibi sıralanabilir.
- Öğrenme, ülkelerarası değişim ve toplumsal kaynaşmayı geliştirmek
  - Öğrenmeyi önemli ve mümkün kılmak
  - Genişleme sürecinde AB içerisinde ortaklıkların kurulmasına destek olmak

3.1.5. Avrupa Mesleki Eğitim Vakfı ve Sunduğu Yardımlar

AMEV, mesleki eğitimin istihdama ve rekabet edebilme gücüne katkısını artırmak amacıyla kurulan bir kurumdur. Vakıf, kişilerin becerilerini geliştirerek iş gücüne katkıda bulunmaları yönünde çalışmalarını sürdürmektedir.

Vakıf, Avrupa Komisyonu adına aday ülkelerde, Güney Doğu Avrupa, Doğu Avrupa ve Orta Asya'nın yanı sıra Akdeniz ülkeleri (ortak ülkeler) olmak üzere çeşitli bölgelerle ilgili olarak faaliyet göstermektedir.

Vakıf aynı zamanda bir uzmanlık merkezi işlevi görmekte, AB'nin Phare, CARDS, Tacis ve MEDA gibi mali dış yardım araçlarıyla ortak ülkelerin mesleki eğitim sistemlerini geliştirmelerini sağlamaktadır. Vakfın üç temel uzmanlık alanı bulunmaktadır

- İşgücü piyasaları, mesleki eğitim ve yaşam boyu öğrenim
- Ortak ülkelerin eğitim sistemlerini geliştirmede önemli bir paya sahip olan siyasi, ekonomik ve sosyal özelliklerinin tanınması

- AB dış yardım programları ve projeleri konusunda deneyim

Avrupa Mesleki Eğitim Vakfı'nın çalışma programı her yıl belirli ortak ülkelerde gerçekleştirilen, mesleki eğitim ve istihdam sistemlerinin geliştirilmesine yönelik projeler çerçevesinde şekillendirilmektedir. Bu projeler sayesinde vakıf Avrupa çapında insan kaynaklarının gelişimine katkıda bulunmaktadır.⁴⁹

Vakıf ayrıca ortak ülkelerde yüksek öğrenim sisteminin ve insan kaynaklarının geliştirmesine yönelik bir topluluk programı olan Tempus Programının da teknik desteğini sağlamaktadır. Vakfın Türkiye'de irtibat noktası Türkiye İş Kurumu'dur.⁵⁰

⁴⁹ <<http://www.etf.eu.int>>, 19.03.06.

⁵⁰ Sarı, a.g.e., 2005, s.22.

3.1.6. Girişimcilik ve Nitelikli Personel Eğitimi

Avrupa Birliği'nin eğitim programları 2006'da sona erecek ve 2007–2013 yeni bütçe döneminde yeni bir eğitim programı başlatılacaktır. "Bütünleştirilmiş Program" adını taşıyan yeni programın, Birliğin Lizbon hedeflerine ulaşmasında etkin bir araç olacağı beklenmektedir.

Yeni bütünleştirilmiş programda Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig vb. destek mekanizmalarının bazı değişikliklerle bir araya getirilmesi öngörülmektedir. Ayrıca; iki yeni yatay destekle politika geliştirme, dil öğrenimi, yeni bilgi ve iletişim teknolojileri ve elde edilen sonuçların yaygınlaştırılması ve başvuru prosedürünün kolaylaştırılması, Jean Monnet Programıyla da eğitimde Avrupa'nın bütünleşmesi alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına destek sağlanacaktır. Tempus Plus Programıyla ise yaşam boyu öğrenim desteklenecektir. Yeni bütünleştirilmiş program⁵¹ şu şekilde oluşturulmuştur.

Tablo 2: Yeni Bütünleşmiş Program.

Bütünleştirilmiş Program			
Comenius	Erasmus	Leonardo da Vinci	Grundtvig
Okul eğitimi	Yüksek öğrenim	Başlangıç ve ileri düzeyde mesleki eğitim	Yetişkin eğitimi
Yatay program			
Politika geliştirme, Dil öğrenimi, Bilgi ve iletişim teknolojileri, Sonuçların yaygınlaştırılması			
Jean Monnet programı			
Jean Monnet Eylem Planı; Avrupa Kurumları; Avrupa STK'ları			

Kaynak: <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/newprog/index_en.html>, 26.04.2006

3.2. Yatırım Desteği Sunan AB Kurumları ve Kullandıkları Mali Araçlar

Gelecek dönemlerde Avrupa Birliğinde finansal hizmet sektöründe artarak rekabet ve istikrarın oturacağı öngörülmektedir. Bu sürecin KOBİ'lerin de faydasına şekil alması adına AB'nin çalışmaları sürmektedir. Bu çalışmalar finansmanda yasal altyapının revizyonu, yeni kurulan KOBİ'lere mikro kredi ve teminat kolaylığı vb sunmayı amaçlamaktadır.

⁵¹ <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/newprog/index_en.html>, 26.04.2006

Mali araçlar: AB'de pek çok üye devletin risk faktörü taşıyan sektörlerde, özellikle kurulma aşamasındaki KOBİ'lere yönelik destek mekanizmaları bulunmaktadır. Bu desteklerin KOBİ'lerin ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmesi ve başvuru prosedürlerinin kolaylaştırılması önemlidir. Mali araçlar hem üye ülkeler hem de AB düzeyinde yerel bankalar ve girişim (risk) sermayesi kuruluşları aracılığıyla kullanılabilir. ⁵²

Banka kredisi kullanımı: AB Komisyonu banka kredisi kullanımının çerçevesini iyileştirmeye yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin finansman kuruluşları-Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Yatırım Fonu- da KOBİ'lerin finansmandan yararlanmalarında önemli rol oynamaktadır. Bankaların giderek riske duyarlı hale gelmeleri ve kredilendirme aşamasında KOBİ'leri derecelendirmeye tabi tutmalarıdır. ⁵³ KOBİ'lerin krediden yararlanabilmek için daha iyi iş planları ve mali analizler hazırlaması, bankaya doğru zamanda doğru bilgiyi ulaştırması gerekmektedir.

Öz sermaye finansmanı: Risk sermayesi kullanımı büyüme potansiyeline sahip firmaların tercih ettiği ve gittikçe yaygınlaşan bir finansman türüdür. Avrupa'da risk sermayesi piyasasının gelişimine paralel olarak iş meleklerinin veya iş melekeleri ağlarının da yaygınlaştığı gözlemlenmektedir. ⁵⁴

3.2.1. Avrupa Yatırım Bankası (AYB)

AB'nin finanse kuruluşu olan AYB AB üyesi olan ülkelerin kalkınmasında, ekonomik ve sosyal bütünleşmelerinde finansman desteği sunmaktadır. Ayrıca birlik dışında da kalkınma ve işbirliği anlaşmaları kapsamında finansman desteği vermektedir.

AB üyesi ülkeler Bankanın doğal üyesidirler ve banka kaynaklarına katkıda bulunurlar. Bununla beraber bankanın yasal statüsü ve finansal özerkliği bulunmaktadır. Banka AB hedefleri doğrultusunda dünya piyasalarından edindiği kaynakları yatırım projelerine uzun süreli finansman desteği sağlamaktadır.

---

⁵² Sarı, a.g.e., 2005, s.23.

⁵³ Basel II Sözleşmesi: Basel II ile risk odaklı sermaye yönetimi, risk odaklı kredi fiyatlandırmasını beraberinde getirecek ve KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktar ve fiyatlarını etkileyecektir. Basel II ile birlikte risk seviyesinin derecelendirmesi yapılacaktır. Firmaların mali verilerinin ve niteliklerinin değerlendirilmesi sonucunda firmaya "derecelendirme notu" verilecek ve kredi buna bağlı olarak fiyatlandırılacaktır. Basel II standartları 2007 başından itibaren tüm dünya bankaları için uygulanacaktır. İyi yönetilen, iyi finanse edilen şeffaf KOBİ'ler iyi bir derecelendirme potansiyeline sahip olacaktır.

⁵⁴ Sarı, a.g.e., 2005, s.23.

AYB'nin faaliyet gösterdiği ülkeler:

- Üye Ülkeler
- Aday Ülkeler
- Akdeniz Ülkeleri
- Afrika Karayıp Pasifik Ülkeleri
- Batı Balkan Ülkeleri
- Asya ve Latin Amerika Ülkeleri

AYB'nin katma değer yaratmaya yönelik amaçları:

- Genişleyen AB'de ekonomik ve sosyal bütünleşmenin sağlanması
- Trans Avrupa ağlarının geliştirilmesi
- Ortak ülkelerde AB Kalkınma ve İşbirliği Politikalarına destek verilmesi
- İklim değişikliği ve yenilenebilir enerji konuları da dahil olmak üzere çevrenin korunması ve iyileştirilmesi
- KOBİ'lerin desteklenmesi
- İnsan kaynaklarının ve özellikle sağlının desteklenmesi

Mart 2000 tarihinde gerçekleştirilen Lizbon Zirvesi sonuçları doğrultusunda KOBİ'leri desteklemek amacıyla AYB ve Avrupa yatırım Fonu'nun bir araya gelmesiyle oluşan AYB gurubunun kurulması kararlaştırılmıştır. AYB(%59.15), Avrupa Komisyonu(%30), ve diğer Avrupalı Komisyon Kuruluşlarıyla(%10.85) beraber AYF ortağı olmuştur. AYB Grubu böylece KOBİ'lere yerel bankalar aracılığı ile orta ve uzun vadeli "Global Krediler" sağlamaktadır.⁵⁵

3.2.1.1. Global Krediler

Global krediler, AYB tarafından belirlenmiş kriterlere uygun KOBİ'lerin projelerin desteklenmesinde finansal destek olarak kullanılmaktadır.

AYB projenin ekonomik, teknik ve mali özellikleri değerlendirilmeye almaktadır. Diğer bir deyişle projenin ekonomik getirişi ve uygulama takviminin yanı sıra projenin çevreye duyarlılığı, finansman planı, teknik ortakları gibi konular değerlendirme aşamasında öne çıkmaktadır. Başvuru sahibinin mali durumu, beklediği nakit akışı da proje başvurusunda yer almalıdır. Yapılan değerlendirme

---

⁵⁵ Sarı, a.g.e., 2005, s.24.

sonrasında AYB Yönetim Kurulu finansman kararını vermekte ve daha sonra projenin ilerleyişi düzenli olarak izlenmektedir.

AYB küresel kredilerinden 500'den az çalışanı olan ve mal varlığı 75 milyon Euro'nun altındaki firmaların yanı sıra yerel yönetimler de yararlanabilmektedir. Toplam bütçesi 25 milyon Euro'yu aşmayan yatırım projelerine veya yerel yönetimlerin küçük altyapı projelerine de finansman sağlanmaktadır. Proje bütçesinin en fazla %50'si veya 12,5 milyon Euro'luk bölümü finanse edilmektedir. 5 ile 12 yıl arasında vadeler söz konusudur. Faiz oranları AYB'nin belirlediği kriterler doğrultusunda aracı bankayla birlikte kararlaştırılmakta, geri ödemeler aracı bankaya yapılmaktadır.⁵⁶

Başvuru aracı banka veya finans kuruluşuna(Türkiye'de Sınâî Kalkınma Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası, Ziraat Bankası, Halk Bankası, Vakıflar Bankası) yapılmaktadır. Yatırım şu şekillerde olabilmektedir:

- Altyapı projeleri
- Su rezervleri ve hijyeni
- Çevrenin korunması
- İmalat ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin yatırım projeleri.

AYB, maliyeti 25 milyon Euro'nun üzerindeki projelere "bireysel krediler" sağlamaktadır. Bu durumda başvuru AYB'ye doğrudan yapılmaktadır.

3.2.1.2. Yenilikçilik 2010 Girişimi (İ2i)

Yenilikçilik 2010 Girişimi 2003 yılında AYB'nin bilgi temeline dayanan Avrupa ekonomisi ve yenilikçiliği temel alarak geliştirdiği bir yenilikçilik programıdır. Program Avrupa ekonomisinin verimliliğini ve rekabet edebilirliğini artırmak üzere yenilikçiliğin yatırıma dönüşmesi amacını taşımaktadır. Program aracılığı ile

- Risk paylaşımına yönelik orta ve uzun vadeli finansman; ayrıca,
- KOBİ'lere risk sermayesi sağlamak veya karşı teminatlarla krediye erişimlerini kolaylaştırmaktadır.

Yenilikçilik 2010 Girişimi üç öncelik alanına odaklanmıştır:

Eğitim: Sanayi ve hizmet sektörlerinde yaşam boyu öğrenim, bilgisayar kullanımının artırılması, uzaktan öğrenim, yeni kitle iletişim araçlarıyla bilginin

---

⁵⁶ Sarı, a.g.e., 2005, s.25.

geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması

Araştırma & Geliştirme: Özel sektörün özellikle KOBİ'lerin ürün geliştirme süreçlerinde, kamusal veya uluslararası araştırma projelerinde kullanılmaktadır. Başlangıç aşamasındaki firmalara destek veren iş geliştirme merkezleri türündeki yapılanmalar da bu olanaktan yararlanabilmektedir. Avrupa Birliği Ar-Ge programları tarafından desteklenen projelere de ortak finansman sağlanmaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin üretimi ve yaygınlaştırılması: Donanım, içerik ve uygulama bazındaki bilgi iletişim teknolojilerinin büyük bir çoğunluğuna destek sağlanmaktadır.⁵⁷

Yenilikçilik 2010 Girişiminden yararlanabilecek bölgeler:

- Uyum Fonunun geçerli olduğu bölgeler dikkate alınarak 25 üye ülke
- Aday ülkeler
- Batı Balkan ülkeleri

3.2.2. Avrupa Yatırım Fonu (AYF)

AYB'nin risk sermayesi faaliyetleri Avrupa Yatırım Fonu bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Bu sayede Banka uzmanlık gerektiren risk sermayesi operasyonlarını daha etkin bir şekilde yönetebilmektedir. Risk sermayesinin yanı sıra AYF teminat konusunda da kendi kaynaklarından veya AB bütçesinden KOBİ'lere destek vermektedir.

AB'nin KOBİ finansman kurumu olarak AYF, üye ve aday ülkelerde KOBİ'lerin gelişimine katkı sağlamaktadır. AYF'nin KOBİ'lere sağladığı finansman Avrupa Yatırım Bankası'nın finans kuruluşları aracılığıyla kullandığı küresel kredilerini tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. AYF'nin finansman desteği AYB'de olduğu gibi ticari temele dayanmaktadır.

AYF, KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştırarak büyümeye katkıda bulunmaktadır. KOBİ'lere destek vermek üzere Fondan yararlanabilen aracı kuruluşlarla risk paylaşılmaktadır. Bu kuruluşlar:⁵⁸

- Özel ve kamu bankaları
- Leasing şirketleri

---

⁵⁷ <<http://www.eib.org>>, 03.04.2006.

⁵⁸ Sarı, a.g.e., 2005, s.29.

- Teminat kuruluşları ve fonları
- Diğer finansal kuruluşlar

AYF faaliyetlerini risk sermayesi ve teminatlar olmak üzere iki temel alana yoğunlaştırmıştır:

- AYF firmalara doğrudan destek sağlamamakta risk sermayesi şirketlerine veya özellikle başlangıç seviyesindeki ve teknoloji ağırlıklı KOBİ'leri destekleyen iş geliştirme merkezlerine yatırım yapmaktadır.
- AYF şirketlere doğrudan teminat sağlamamakta, teminat sağlayan finans kuruluşlarına veya fonlara destek vermektedir.

3.2.2.1. Risk Sermayesi

Serbest Pazar Ekonomisi kurallarıyla bağımsız olarak yönetilen AYF, risk sermayesi faaliyetlerinde büyümeyi teşvik etmek amacıyla KOBİ'lere öz sermaye desteği vermektedir.

AYF'nin risk sermayesi araçları özellikle başlangıç seviyesindeki ve teknoloji ağırlıklı KOBİ'leri destekleyen risk sermayesi kuruluşlarına yapılan öz sermaye yatırımlardan oluşmaktadır. AYF'nin risk sermayesi faaliyetleri AYB grubu (AYB ve AYF) ve Avrupa Komisyonu kaynaklarından finanse edilmektedir.

Avrupa Komisyonu kaynaklı programlardan yararlanma kriterleri AYF'nin imkânlarından yararlanma kriterleriyle aynıdır. KOBİ'lerin Avrupa Yatırım Fonu kaynaklı risk sermayesi imkânından yararlanmaları için AYF ile anlaşma imzalamış ilgili bölge/ülkedeki finans kuruluşlarına başvurmaları gerekmektedir.

3.2.2.2. AYF Garantileri(Teminatları)

AYF teminatları, KOBİ'lere kullanılmak üzere bankalar, leasing şirketleri, teminat kuruluşları, karşılıklı teminat fonları veya diğer özel kurumlar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Kullanılabilen teminat türleri şunlardır:⁵⁹

- Kredi sigortası: Finansal kuruluşların kendilerini garantiye almaları için sağlanmaktadır.
- Kredi güvenliğinin artırımı: KOBİ portföyünün kalitesini artırmaya yönelik bir destektir.

---

⁵⁹<<http://www.eif.org>> , 03.04.2006.

- Yapılandırılmış Yatırım Araçları (YYA): AYF, yatırım kapasitelerini artırmak isteyen finansman kuruluşlarına destek sağlamaktadır. YYA'lar genelde bankalar yoluyla finansmana erişemeyen KOBİ'lere yatırım yapmak üzere belirli bir süre faaliyet gösteren özel finansman kuruluşlardır.

AYF 2003 yılı sonundan itibaren kendi uzmanlık alanlarında (risk sermayesi, teminat kolaylığı) girişimciliğin, bölgesel kalkınmanın ve AB entegrasyonunun teşvik edilmesi amacıyla danışmanlık hizmeti vermeye başlamıştır. Bu hizmeti vermekteki amaçtır. Danışmanlık hizmeti bağımsız olarak belirli bir ücret karşılığında verilmektedir.

3.2.2.3. Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü'nün Finansman Programları (İşletmeler ve Girişimcilik İçin Çok Yıllı Program Kapsamında Mali Araçlar)

Avrupa Komisyonu, Avrupa Yatırım Fonu aracılığıyla birçok KOBİ finansmanı programı yürütmektedir. KOBİ'lerin

- büyüme ve rekabet gücünün artırılması,
- girişimciliğin desteklenmesi,
- araştırma, yenilikçilik ve iş kurmanın desteklenmesine yönelik mevzuatın geliştirilmesi ve basitleştirilmesi,
- mali olanakların artırılması vb amacıyla oluşturulan "İşletmeler ve Girişimcilik İçin Çok Yıllı Program" kapsamındaki mali araçlardan üye ve aday ülkeler ile EFTA⁶⁰ ülkelerinin KOBİ'leri yararlanabilmektedir.

3.2.2.3.1. Teknoloji Firmaları için Başlangıç Sermayesi

AYB ve AYF tarafından ortaklaşa oluşturulan teknoloji firmaları için başlangıç sermayesi ile yüksek risk içeren teknoloji odaklı KOBİ'lere finansal kuruluşlar aracılığıyla yatırım yapılmaktadır. AYF'nin yatırım yaptığı finansal kuruluş veya fonlar:

- Risk sermayesi sağlayan kuruluşlar
- İş geliştirme merkezleri
- Bölgesel fonlar
- Özellikle sanayi ve teknolojilere yönelik fonlar

---

⁶⁰ Norveç, İzlanda, Lichtenstein.

- Ar&Ge finansmanında yararlanılan fonlar (Ör: KOBİ'lere risk sermayesi sağlayan araştırma merkezleri, bilim parkları)

AYF, aracı kuruluşa, kuruluşun öz sermayesinin en fazla %25'ini yatırmaktadır. KOBİ'ler aracı kuruluşa başvurarak AYF'nin sağladığı başlangıç sermayesi imkânından yararlanabilmektedir. İş geliştirme merkezleri de fon gibi yönetildikleri takdirde bu imkândan yararlanabilmektedir. Teknoloji firmaları için başlangıç desteğinden yararlanmak isteyen KOBİ'ler kendi bölgelerinde AYF ile anlaşma imzalamış olan aracı kuruluşa başvurmaktadır.⁶¹

3.2.2.3.2.KOBİ Teminat Kolaylığı

AYF KOBİ'lere teminat sağlayan finansal kuruluşlara destek sağlamaktadır. Teminat kolaylığı 4 şekilde gerçekleşmektedir:⁶²

- Borç teminatı: En fazla 100 çalışanlı, büyüme potansiyeline sahip firmalara sağlanmaktadır.

- Mikro kredi teminatı: 25 000 Euro'ya kadar olan kredileri ve en fazla 10 çalışanı olan mikro işletmeleri, özellikle işe yeni başlayan girişimcileri kapsamaktadır.

- Öz sermaye teminatı: 250'den az çalışanı olan işletmelere öz sermaye desteği sağlanmaktadır.

- Bilgi ve iletişim teknolojileri teminatı: En fazla 100 çalışanı olan firmaların teknolojik teçhizat, yazılım ve eğitime yatırım yapılmaktadır.

Bu imkânlardan faydalanmak için AYF ile anlaşma imzalamış finansal kuruluşlara(Türkiye'de Kredi Garanti Fonu)⁶³ başvuru şartı gereklidir.

3.2.2.3.3. Kapasite Geliştirilmesinde Çekirdek Sermaye

AYF, büyüme ve istihdam yaratma potansiyeline sahip işlerin kurulması aşamasında çekirdek sermaye desteği sağlamaktadır. Bu çerçevede, iş geliştirme merkezlerine destek sağlamak üzere uzun vadeli personel işe alımında hibe destek verilmektedir.⁶⁴

---

⁶¹ Sarı, a.g.e., 2005, s.30.

⁶² < <http://www.eif.org>>, 03.04.2006.

⁶³ < <http://www.kgf.com.tr>>, 19.05.2006.

⁶⁴ İş Geliştirme Merkezleri yeni firmalara iş destek hizmetleri veren, genellikle üniversiteler ve araştırma kuruluşlarında oluşturulan birimlerdir. Bu merkezler firmalara düşük kira ile ofis temin etmekte ve ofis altyapı olanakları sunmaktadır.

Bu olanak iş geliştirme merkezleri veya benzer kuruluşlara en fazla 3 personel olmak üzere, istihdam edilen personel başına 100 000 Euro hibe olarak verilmektedir. Çekirdek sermaye, AYF'nin öz sermaye yatırımından faydalanan veya faydalanacak olan fon veya iş geliştiricilere sağlanmaktadır. Bu imkândan yararlanmak için doğrudan AYF ile temasa geçmek gerekmektedir.⁶⁵

3.2.2.3.4. Yeni Finansal Ortamda KOBİ'ler (Hazırlık Aşamasında)

Phare programı kapsamındaki "KOBİ Finansman Kolaylığı"nın başarılı olması, Avrupa Komisyonu'nu özellikle yeni üye ülkelerdeki KOBİ'lere kredi veren bölgesel kredi kuruluşlarına destek vermek için bir hazırlık programı başlatmaya yöneltmiştir.

6 milyon Euro tutarındaki bütçe 4 uluslararası finans kuruluşuna (Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası, Avrupa Yatırım Fonu ve Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası ile ortaklaşa Alman Kalkınma Bankası) paylaştırılacaktır. Bahsi geçen finans kuruluşlarının da katkısıyla yıllık 36 milyon Euro'luk bütçe KOBİ'lerin kullanımına sunulacaktır.

3.2.2.3.5. CREA Kurulma Aşamasındaki KOBİ'lere Risk Sermayesi

Avrupa'da çekirdek sermaye kullanımındaki yetersizlik Avrupa Komisyonu'nu bir pilot programla bu alanı desteklemeye yöneltmiştir. CREA programının amaçları:

- Büyüme ve istihdam yaratma potansiyeli olan yenilikçi küçük işletmelerin kuruluşlarının ilk yılında desteklenmesi
- Çekirdek sermaye alanındaki teknik bilginin Avrupa çapında ağ oluşturarak yaygınlaştırılması

Giderlerin en fazla %50'sini (maksimum 500 000 Euro) karşılayan geri ödemeli kredi olanağı sağlayan CREA programı 1998 yılında başlamış ve Temmuz 2004 tarihinde ara dönem değerlendirmesi için ihaleye çıkmıştır. Program hâlihazırda yeni başvuru kabul etmemektedir.⁶⁶

3.2.3. Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (AYKB)

Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası, Avrupa Birliği ve üye ülkelerce Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinin ve şimdiki adı Bağımsız Devletler

⁶⁵ < <http://www.eif.org>>, 03.04.2006

⁶⁶ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/index_en.htm>, 19.09.2006.

Topluluğu olan eski Sovyet Cumhuriyetlerinin, Batı Balkan ülkelerinin demokratik bir sistem ve Pazar ekonomisine geçişlerini kolaylaştırmak amacıyla 1991 yılında kurulmuştur.

Banka söz konusu bölgede en büyük yatırımcı olarak özel sektöre ve ticari ortaklıklara mali destek sağlamaktadır. Bankalar, sanayi ve ticaret sektörlerindeki yeni oluşumlar gibi yatırımları desteklemektedir. Bankanın faaliyetleri:⁶⁷

- Ülkelerin pazar ekonomisine geçişlerini hızlandırmak
- Girişimcileri desteklemek için risk almak
- Duyarlı bankacılık hizmeti vermektir.
- Yapısal ve sektörel reformları desteklemek
- Rekabet, özelleştirme ve girişimciliği desteklemek
- Mali kurumları ve yasal sistemleri güçlendirmek
- Özel sektörü desteklemek üzere altyapıyı güçlendirmek
- Çevreye duyarlılık gibi güçlü yönetim özelliklerinin benimsenmesini sağlamaktır.

3.3. KOBİ'lerin Teknoloji ve Yenilikçilik Kapasitelerinin Geliştirilmesine Yönelik AB Destek Programları

Lizbon stratejisinin de en öncelikli hedeflerinden birini Avrupa ekonomisinin rekabet edebilirliğinin artırılmasında teknoloji üretimi ve yenilikçilik kapasitesinin güçlendirilmesi oluşturmaktadır. Avrupa Birliği'nde yenilikçilik alanındaki çalışmalar büyük ölçüde araştırma ve geliştirme alanındaki çerçeve programlar dâhilinde desteklenmiştir. Yenilikçiliğin iş dünyasına yansımaları bakımından önümüzdeki yıllarda İşletmeler ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program'ın devamı niteliği taşıyacak olan Rekabet Edebilirlik ve Yenilikçilik Çerçeve Programı (RYÇP) bünyesinde yeni faaliyet alanları planlanmaktadır.

AB, Birlik genelinde ve üye/aday ülkeler düzeyinde yenilikçilik politikası oluşturulması amacıyla yenilikçi işletmelerin kurulmasında, yenilikçiliğe finansman sağlanmasında iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu alanda yeni teknoloji üretiminin yanı sıra mevcut teknolojinin Avrupa çapında yaygınlaştırılması ve özellikle KOBİ'ler tarafından kullanımının sağlanması hedeflenmektedir. Teknolojik

---

⁶⁷ < <http://www.ebrd.com>>, 15.03.2006.

içeriğe sahip olmayan yeniliklerin de yaygınlaştırılması yeni dönemin hedeflerinden biridir. KOBİ'lerin yeni iş ve yönetim modellerini benimsemelerine yardımcı olacak faaliyetlerin çoğaltılması işletmelerin rekabet edebilme kapasitelerini yükseltecektir.

Avrupa Birliği teknoloji, yenilikçilik, araştırma ve geliştirme alanlarında başta çerçeve programlar olmak üzere çeşitli destek araçları geliştirmiştir. Bu araçlardan KOBİ'lerin yararlanması özellikle teşvik edilmekte, teknoloji ve yenilikçilik ağlarına katılımları beklenmektedir. Genellikle 2000–2006 bütçe dönemi için tasarlanmış olan bu programların benzerleri yeni bütçe döneminde de geliştirilmektedir.⁶⁸

3.3.1. Altıncı Araştırma ve Geliştirme Çerçeve Programı

Programın süresi 2002–2006 yılları olarak belirlenmiştir. Programın bütçesi: 16 270 milyon + 1230 milyon (Euratom): 17,5 milyon € olarak hazırlanmıştır

Programın amaçları ise AB, Avrupa çapında araştırma faaliyetlerini güçlendirmek amacıyla Avrupa Araştırma Alanı'nı (AAA) oluşturmak ve güçlendirmek, bu alanda Avrupa çapındaki araştırma faaliyetleri arasındaki işbirliğini artırmak, ulusal politikaların ve araştırma desteklerinin uyumunu sağlamak ve genişleme süreciyle birlikte araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ivme kazandırmak, işletmelerin özellikle KOBİ'lerin teknoloji ve yenilikçilik kapasitelerini artırmak olarak sıralanabilir.

---

⁶⁸ Sarı, a.g.e., 2005, s.35.

Tablo 3: Altıncı Çerçeve Programı Bütçe Dağılımı

Bütçe Dağılımı	Milyon €
1. AAA'nın Bütünleştirilmesi	13,345 M€
1. 1. Tematik Alanlar	11,285 M€
1. 1. 1. Yaşam Bilimleri, Gen Bilimi ve Sağlık Biyoteknolojisi	2,255 M€
1. 1.2. Bilgi Toplumu Teknolojileri	3,625 M€
1. 1.3. Nano-teknolojiler, Akıllı Malzemeler ve Yeni Üretim Süreçleri	1,300 M€
1. 1.4. Havacılık ve Uzay	1,075 M€
1. 1.5. Gıda Güvenliği ve Sağlık Riskleri	685 M€
1. 1.6. Sürdürülebilir Kalkınma	2,120 M€
1. 1.7. Avrupa Açık Bilgi Toplumuna Yurttaşlık ve Yönetişim	225 M€
1.2. Özel Etkinlikler	1,300M€
1.2.1. Destek Politikaları ve Bilim ve Teknoloji Etkinlikleri	555 M€
1.2.2. Yatay KOBİ Etkinlikleri	430 M€
1.2.3. Uluslararası İşbirliği Etkinlikleri	315 M€
2. AAA'nın Yapılandırılması	2,605 M€
2.1. Araştırma ve Yenilik	290 M€
2.2. İnsan Kaynakları	1,580 M€
2.3. Araştırma Altyapısı	655 M€
2.4. Bilim ve Toplum	80 M€
3. AAA'nın Güçlendirilmesi	320 M€
3.1. Araştırma Koordinasyonu için Destek	270 M€
3.2. Araştırma ve Yenilik Politikalarının Geliştirilmesi	50M€

Kaynak: < <http://www.fp6.org.tr>>, 15.03.2006.

Programın araçları:

Bütünleştirilmiş Projeler (İP): AB sanayisine katkıda bulunacak yenilikçi araştırma projeleri oluşturmak üzere farklı bilimsel disiplinlerin bir araya getirildiği bir araç olan İP, AB'nin uluslararası alanda rekabet gücünü artırmaya yönelik, teknolojinin üretimden yaygınlaştırılmasına kadar olan süreci bir bütün halinde ele alan projeler yürütmektedir.

Özel Hedefli Araştırma Projeleri (STREP): Yeni teknoloji geliştirilmesinde kullanılan bir araçtır. Açık ve net olarak tanımlanmış, belirli bir konuya odaklanmış ve somut, ölçülebilir sonuçlar beklenen projeler yürütmektedir.

Mükemmeliyet Ağları (NoE): Avrupa çapında araştırma kapasitesinin bütünleştirilerek bilim ve teknolojinin geliştirilmesi için kullanılan, temelde araştırma

kurumlarına yönelik bir araçtır. Bilimsel araştırmaların mükerrerliğini ortadan kaldırarak hızlı ilerlemesini amaçlayan projeler yürütmektedir.

Eşgüdümlü Eylemleri (CA): Araştırma ve yenilik faaliyetlerinde ağ oluşturma ve eşgüdümlü sağlanmasını amaçlamaktadır.

Özel Destek Eylemleri (SSA): Özel destek eylemleri, bilgilendirme ve iletişim konusunda seminerler, konferanslar gibi faaliyetleri desteklemektedir.

Programın faaliyet alanları şöyledir:

Tematik Alanlar: Tematik alanlarla ilgili ayrıntılı bilgiler CORDIS⁶⁹ sayfasında yayımlanan çalışma programlarında bulunmaktadır.(www.cordis.lu) Program süresince yayımlanacak teklif çağrılarına ilişkin bilgiye çalışma programlarından ulaşmak mümkündür. KOBİ'ler havacılık ve uzay alanı dışındaki tüm projelere katılmaktadır.⁷⁰

• **Yaşam bilimleri, genom bilim ve sağlık için biyoteknoloji:** Bu tematik alanda yenilikçi araştırmalara yönelen firmalar ve tıp alanındaki çalışmalar desteklenmektedir.

• **Bilgi toplumu teknolojileri:** Her alandaki interaktif ve akıllı sistemler, e-ticaret, yeni iletişim sistemleri ve ağları, sistem bileşenleri ve mikro sistemler, bilgi yönetimi alanındaki çalışmalar desteklenmektedir.

• **Nano teknoloji ve nano bilimler, bilgi tabanlı çok fonksiyonlu malzemeler, yeni üretim süreçleri ve araçları:** Molekül çalışmaları; nano ve biyo teknoloji; akıllı malzemeler; akıllı, güvenli, temiz ve sürdürülebilir üretim; sanayi ürünleri ve sistemlerinin dönüşümü ve buna bağlı sosyo-ekonomik araştırmalar desteklenmektedir.

• **Havacılık ve uzay**

• **Gıda kalitesi ve güvenilirliği:** Mikro organizmaların analizi ve keşfi, sağlıklı gıdanın sağlıklı üretimi, genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar, çevre ve sağlık gibi alanlardaki çalışmalar desteklenmektedir.

• **Sürdürülebilir kalkınma, küresel değişim ve eko sistemler:** Yenilenebilir enerji kaynakları, iklim değişimi, suyun dönüşümü, biyo çeşitlilik alanlarındaki çalışmalar desteklenmektedir.

⁶⁹ Cordis AB'nin Araştırma ve Geliştirme Bilgi Hizmet Portalıdır.

⁷⁰ <http://www.fp6.org.tr/web/etkinlik_alanlari.htm>, 03.05.2006.

• **Bilgi temelli toplumda yurttaşlık ve yönetim:** Bilginin üretimi, dağıtım ve kullanımı; bilgi temelli toplumun geliştirilmesi; vatandaşlık ve yönetim gibi konularda destek sağlanmaktadır.

KOBİ Etkinlikleri

• **Kollektif Araştırma:** Kollektif araştırma, bilgi tabanını genişletmek ve KOBİ'lerin rekabet yeteneğini iyileştirmek amacıyla araştırma ve teknoloji geliştirme uygulayıcıları (araştırma merkezleri, üniversiteler vb.) tarafından sanayi birlikleri adına yürütülen araştırma türüdür. Araştırma sonuçlarının aynı sektör içindeki tüm KOBİ'lere dağıtılması istenir. Kollektif araştırma projelerinin bütçesi 2-5 milyon Euro'dur ve proje süresi 2-3 yıl arasındadır. AB araştırmayı yapacak bir kurum temin etmekte ve proje bütçesinin %50'sini karşılamaktadır.

• **Kooperatif Araştırma (CRAFT Projeleri):**

Değişik ülkelerden belirli sayıdaki KOBİ'nin bir araya gelerek ortak problemlerini ve gereksinimlerini karşılayacak özel bir bilimsel teknolojik araştırmayı Ar-Ge kurumlarına, örneğin üniversitelere, yaptırmasıdır. AB araştırmayı yapacak bir kurum temin etmekte ve proje bütçesinin %50'sini karşılamaktadır. Bu projeler 1-2 yıllık projelerdir ve AB katkısı 2 milyon Euro'ya kadar çıkabilmektedir. Bu projelerdeki en önemli kriterler en az 3 KOBİ ve en az 2 Ar-Ge kuruluşundan oluşan bir takımın gerekliliğidir. Proje sonucunda ortaya çıkan tüm patent ve fikri mülkiyet hakları projeye katılan KOBİ'lere ait olmaktadır.⁷¹

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler:

En az 2 üye ülkeden 3 tüzel kişiliğin oluşturduğu konsorsiyumlar proje sunabilmektedir. Destek faaliyetlerinde (eşgüdüm ve özel destek eylemleri) bir katılımcının proje sunması mümkün olabilmektedir.

Katkı payı ödeyerek katılabilen ülkeler:

- Üye ve aday ülkeler
- Ortak ülkeler: İzlanda, İsrail, Lichtenstein, Norveç, İsviçre
- Araştırma alanında faaliyet gösteren Avrupalı bilimsel kuruluşlar
- Üçüncü ülkeler: Yüksek düzeyde sanayileşmiş ülkelerin finansmandan yararlanma imkânı azalmaktadır.

⁷¹ <<http://www.cordis.lu/fp6>> , <www.fp6.org.tr>, 01.04.2006.

Programa başvuru teklif çağrılarına karşılık yapılmaktadır. Tüm teklif çağrıları ilgili internet adresinde⁷² bulunmakta, başvurular elektronik olarak yapılabilmektedir. Proje teklifinin belirli bir başlık altındaki faaliyetlere uygun olması, Proje ekibinin oluşturulması ve ilgili başlığa göre bir görev ve sorumluluk dağılımı yapılması ve projenin amacına uygun nitelikte bir koordinatör bulunması gerekmektedir. KOBİ'lerin konsorsiyumlarda yer alması teşvik edilmektedir. Konsorsiyum ortağı aranması ve proje teklifinin hazırlık aşamalarında Ulusal İrtibat Noktasıyla bağlantıya geçilmesi yararlı olmaktadır.

Türkiye'de programla ilgili yürütülen faaliyetler ve son gelişme olarak TR-Access projesi kapsamında ulusal irtibat noktası TÜBİTAK, KOBİ'lere yönelik 6. ÇP proje yazma teknikleri konulu eğitimler düzenlemektedir.

3.3.2. Yedinci Araştırma ve Geliştirme Çerçeve Programı

AB Komisyonu, yeni araştırma programı önerisini 6 Nisan 2005 tarihinde açıklamıştır. Öneriyle, 7. Çerçeve Program (ÇP) bütçesine 6.ÇP' ye oranla yıl bazında yaklaşık iki kat artışla, 67,8 milyar Euro tutarında bir fon ayrılması talep edilmektedir (2006 yılında sona erecek 6.ÇP'nin bütçesine dört yıl için 17,5 milyar Euro ayrılmıştır). Öneri, 6.ÇP'nin devamlılığını sağlamakla birlikte yenilikler de öngörmektedir:

- Proje araçları yerine konulara ağırlık verilmesi
- Avrupa Teknoloji Platformlarının kurulması
- Avrupa Araştırma Konseyi'nin kurulması
- Bilgi Bölgeleri'nin geliştirilmesi
- Uluslararası işbirliğini kolaylaştırıcı eylemlerin hayata geçirilmesi
- Özel sektör yatırımlarını araştırmaya çekmek için risk paylaşımı imkânı sunulması

- Güvenlik konusunun çerçeve programları kapsamına dâhil edilmesi

Önerilen program, işbirliği, fikirler, insan ve kapasiteler olmak üzere dört özel programdan oluşmaktadır. Bunlar, Avrupa araştırma politikasının dört temel hedefine karşılık gelmektedir. Ayrıca, Ortak Araştırma Merkezi'nin (JRC) nükleer olmayan faaliyetlerini kapsayan özel bir program daha tanımlanmıştır.

---

⁷² <<http://fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm>>, 12.10.2005.

İşbirliği Özel Programı, sanayi ve araştırma kuruluşlarının birlikte çalışmalarıyla kilit alanlarda Avrupa'nın liderliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Ortak araştırma, ortak teknoloji öncelikleri, uluslararası işbirliği, ulusal araştırma programlarının eşgüdümüne ilişkin ağlar bu fasıldan desteklenecektir. İşbirliği Özel Programı, kesişen araştırma konularını içeren, operasyonel olarak bağımsız, tutarlı ve uyumlu alt programlara ayrılmaktadır:⁷³

- Sağlık (7,4 milyar Euro)
- Gıda, Tarım ve Biyoteknoloji (2,2 milyar Euro)
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri (I 1,2 milyar Euro)
- Nanoteknoloji (4,3 milyar Euro)
- Enerji (2,6 milyar Euro)
- Çevre (2,2 milyar Euro)
- Ulaştırma (Havacılık dahil) (5,3 milyar Euro)
- Sosyal ve Ekonomik Bilimler ve Beşeri Bilimler (700 milyon Euro)
- Güvenlik ve Uzay (3,5 milyar Euro)

Fikirler Özel Programı ile Avrupa seviyesinde rekabetin teşvik edilmesi yoluyla bilimsel altyapının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Program kapsamında, Avrupa seviyesinde yürütülecek mühendislik bilimleri, sosyoekonomik bilimler ve beşeri bilimleri kapsayan bilimsel ve teknolojik araştırmanın desteklenmesi, ayrıca bağımsız bir "Avrupa Araştırma Konseyi"nin kurulması öngörülmektedir.

İnsan Özel Programı, Avrupa'daki teknoloji ve araştırma alanlarında çalışan İnsan kaynakları potansiyelinin nitelik ve nicelik bakımından geliştirilmesini hedeflemektedir. Temel eğitim ve yaşam boyu eğitimin desteklenmesi, üniversite-sanayi arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, Avrupa'nın araştırmacılar İçin daha cazip hale getirilmesi programın öncelikleri arasında yer almaktadır.

Kapasiteler Özel Programında ise, Avrupa genelinde araştırma ve yenilikçilik yeteneklerinin geliştirilmesi ve en uygun şekilde kullanımının sağlanması hedeflenmektedir. Bu alan için 6,6 milyar Euro tutarında bütçe ayrılması öngörülmektedir. Kapasiteler Özel Programı kapsamında, araştırma altyapılarının geliştirilmesi ve en uygun kullanımının sağlanması, Avrupa genelindeki araştırma potansiyelinin değerlendirilmesi, KOBİ'ler yararına olan araştırmaların teşviki,

---

⁷³ <www.cordis.lu/fp7>, 03.09.2005

toplumun ve bilimin birbirine yakınlaştırılması, uluslararası bilim ve teknoloji işbirliklerinin oluşturulması ve bilgi bölgelerinin geliştirilmesi gibi hususların desteklenmesi planlanmaktadır.

7.ÇP'nin Konsey ve Parlamento tarafından onaylanmasının ardından üçüncü ülkelerin katılımına açılması beklenmektedir. Onaylanmış program üzerinde müzakere yapılması mümkün olmamakla birlikte, üçüncü ülkelerin katılım payları ve iştirak edecekleri alt programlar görüşmelere konu olabilmektedir.

6.ÇP'ye katılan otuz üç ülkeden biri olan Türkiye'nin, Ulusal Bilim ve Teknoloji stratejisi çerçevesinde, yeni programa katılımı hususundaki değerlendirmeler devam etmektedir.

3.3.3. Dijital İçerik Programı

Programın süresi 2005–2008 yılları ile sınırlıdır. Programın bütçesi 149 milyon € olarak belirlenmiştir. Programın amaçları ise şöyledir:

Dijital İçerik Programı, Avrupa sayısal içeriğinin üretilmesini, kullanımını ve yaygınlaştırılmasını desteklemek amacıyla oluşturulmuş bir programdır. Öncelikle içeriğin Avrupa'ya yönelik ya da Avrupa ile ilgili bir içerik olması gerekmektedir. İkincisi, içeriğin hâlihazırda sayısallaştırılmış olması ya da program hedeflerine uygun olarak sayısal hale getirilmesi gerekmektedir. İçeriğin üretilmesi, kullanımı ve yaygınlaştırılması ile, Avrupa Birliği üyesi ve aday ülke vatandaşları ya da genel olarak kullanıcıları açısından kendi alışkanlıklarına (dil, gelenek, kültür vs.) uygun şekilde üretilmiş, anlaşılabilir ve kullanılabilir bilgi ifade edilmektedir.⁷⁴ Özellikle, yeni teknolojilerden yararlanarak sanayide dijital kültürü geliştirmek ve işletmelerin rekabet güçlerini artırmak programın amaçları arasında yer almaktadır.

Programın faaliyet alanları:

- Kamu sektörüne ilişkin bilgiye erişimin ve bilgi kullanımının iyileştirilmesi faaliyetleri,
- Çok dilli ve kültürlü bir ortamda içerik üretiminin yaygınlaştırılması,
- Dijital içerik sektörünün dinamizminin artırılması.

Program kapsamında uluslar veya sektörler arasındaki yenilikçi projeler desteklenmektedir. Söz konusu projeler dijital içerik üretiminin yanı sıra konuyla ilgili

---

⁷⁴ www.econtetnt.dpt.gov.tr , 03.03.2006

seminer, konferans, çalıştay, pazar araştırmaları veya bilginin yaygınlaştırılması faaliyetleriyle de ilgili olabilmektedir.

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler:

- Dijital içerik üreten tüm firma ve organizasyonlar
- Tasarımcı, yayıncı ve dağıtımıcılar
- İnternet hizmeti veren şirketler

Programa AB üye ve aday ülkeleri, Avrupa Serbest Ticaret Alanı (EFTA) ülkeleri katılabilmektedir.

Programa başvuru teklif çağrılarına cevaben yapılabilmekte, çok uluslu veya çok ortaklı konsorsiyumlar projelerine finansman elde edebilmektedir.

Programın Türkiye'deki Ulusal İrtibat Noktası Devlet Planlama Teşkilatı'dır. Türkiye, 2005 yılında sona eren Dijital İçerik Programına katılmaktaydı. Yeni dönemdeki programa katılmama kararı alınmıştır.⁷⁵

3.3.4. Yenilikçilik Aktarım Merkezleri (IRC)

Yenilikçilik Aktarım Merkezi (IRC-Innovation Relay Centre) Ağı 1995 yılında Avrupa Komisyonu tarafından, KOBİ'lere tüm Avrupa pazarına açılma imkânı tanımak, böylece teknolojilerini ithal veya ihraç etme sürecinde destek olmak için kurulmuştur. 1995 yılından beri IRC Ağı, 1000'den fazla firmaya teknolojik işbirliği anlaşmaları imzalamalarında yardımcı olmuştur.

IRC'ler, gerçekleştirmek amacıyla kendi görev bölgelerinden topladıkları birbirleriyle paylaşarak ya da düzenleyerek teknolojinin uluslararası platformda el değiştirmesine çalışmaktadır. IRC, dünyadaki en büyük teknoloji transfer ağıdır ve 71 merkezden, 250 katılımcı kuruluştan ve 1000'den fazla kişiden oluşmaktadır. IRC Ağı 33 ülkede faaliyet göstermektedir (AB üyesi ülkeler, Bulgaristan, Romanya, Türkiye, İzlanda, İsrail, Norveç, İsviçre, Şili).

IRC ayrıca,

- Teknoloji kazanımı ve teknoloji pazarlaması yardımı
- Teknolojik işbirliği ve uygun ortağın belirlenmesine destek

---

⁷⁵ <<http://www.cordis.lu/econtent/>>, <<http://www.content-village.org>>, 20.03.2006.

- Ortak eşleştirmesi ve teknoloji konusunda bir araya getirme amaçlı etkinlikler
  - Teknoloji incelemesi ve izlemesi
  - Teknoloji ortaklığı anlaşması görüşmelerinde yardım
  - Avrupa Birliği, Eureka ve diğer araştırma projelerinin sonuçlarına ulaşma imkânı
- AB'nin yenilikçilik finansmanı ve fikri mülkiyet hakları destek hizmetlerine ulaşma olanağı sağlamaktadır.

KOBİ'ler IRC'Ierden bilgi talep edebilmekte, teknoloji arz ve taleplerinden, işbirliklerinden haberdar olabilmekte veya kendilerine ait teknolojiyi piyasaya sunabilmektedir. IRC'Ier, firmalara uluslararası teknoloji transferi'nin her aşamasında danışmanlık yapmaktadır. IRC Ağı'na ait tüm KOBİ bilgileri gizlilik kapsamındadır. IRC'Ier, CORDIS içerisinde yer alan "Teknoloji Pazarı"nın veri tabanını kullanmaktadır. Teknoloji Pazarı, yeni teknolojilere erişimde iş dünyası, bilim ve toplum başlıkları altında yeni teknolojilerle ilgili bilgi sağlamaktadır⁷⁶

3.3.5. Yenilikçi Bölgeler Ağı (İRE)

Yenilikçi Bölgeler Ağı (İRE) bölgeler arasında yenilik, strateji ve planların geliştirilip paylaşıldığı bir oluşumdur. Ağın temel hedefi üye bölgelerin yeni teknolojilere erişimini kolaylaştırarak bölgesel firmaların rekabet güçlerini artırmaktadır.

İRE ağı üye ve aday ülkelerden tüm Avrupa bölgelerine açıktır ve ağa bağlı bulunan yaklaşık 200 bölge mevcuttur. Bölgeler genellikle bölgesel birimler veya bölgesel kalkınma ajansları tarafından temsil edilmektedir.

İRE üyesi bölgelerin büyük bir çoğunluğu, Avrupa Komisyonu'nun katkılarıyla bölgesel yenilik stratejileri geliştirmiştir. Bazı bölgeler çeşitli tematik alanlar çerçevesinde ağlar oluşturmuşlardır. Ayrıca bölgelerin yenilik ve teknolojiye daha fazla yatırım yaparak bilgi toplumunu oluşturmalarına yardımcı olabilecek bir "Karşılıklı Öğrenme Platformu" oluşturulmuştur. İRE Ağının verdiği diğer hizmetler arasında bilgi sağlama, uzman sağlama, çalışma gezileri düzenleme, ortak arama, konferans ve sempozyum düzenleme gibi faaliyetler bulunmaktadır.⁷⁷

⁷⁶ <<http://irc.cordis.lu>>, <<http://www.irc-anatolia.org.tr>>, <<http://irc.ege.edu.tr/>>, 20.01.2006.

⁷⁷ <<http://www.innovating-regions.org/index.cfm>>, 20.01.2006.

3.3.6. EUREKA Programı

EUREKA, endüstriyel Ar-Ge çalışmaları alanında Avrupa piyasasına yönelik 1985 yılında hükümetler arası bir girişim olarak oluşturulan bir ağıdır., Avrupa boyutuna sahip yenilikçi ürün veya hizmet geliştirmek üzere, proje üreten iş dünyası, araştırma merkezleri ve üniversiteleri destekleyerek rekabet gücünün artırılmasını hedeflemektedir. EUREKA Ağının üye ve aday ülkelerin de dışında çeşitli ortak ülkelerden 36 üyesi bulunmaktadır.

EUREKA proje sahiplerinin bilgiye, potansiyel ortaklara ve ulusal fon olanaklarına ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Uluslararası bir ağ olan EUREKA' DAN destek alan projelerin mali, teknik ve ticari ortak arayışları kolaylaşmaktadır. EUREKA, fikri mülkiyet hakları üzerinde anlaşma sağlandıktan sonra proje ortaklarının işbirliğine giderek yeni pazarlara açılmalarına olanak sağlamaktadır.

EUREKA Şemsiyeleri ise belirli bir teknoloji veya sektöre odaklanan tematik ağlardan (bilgi teknolojileri, tıp ve biyoteknoloji, çevre, lazer, robot bilim, ulaşım) oluşmakta ve projelerin kendi alanlarında gelişmelerine imkân sağlamaktadır.

EUREKA İş Geliştirme Merkezleri Avrupa'da rekabet gücünün artırılması amacıyla çeşitli tematik alanlarda (bilgi teknolojisi, tıp ve biyoteknoloji, iletişim, enerji, robotbilim) firmaları, araştırma enstitülerini ve üniversiteleri uzun dönemli olarak bir araya getirmekte ve ticari olarak kullanılabilir yeni teknolojiler üretmektedir.

EUREKA çerçevesinde, her yıl çevreye en duyarlı projeye Lillehammer ödülü verilmektedir. Lynx ödülü ise EUREKA projelerine katılan ve önemli bir ciro artışı gösteren KOBİ'ye verilmektedir.⁷⁸

3.4. Enerji ve Ulaştırma Politikası Kapsamında KOBİ'lere Sunulan Destek Programları

Ortak Pazar malların, kişilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımını öngördüğü için Avrupa'daki bölgelerin birbirine modern bir ulaştırma altyapısıyla bağlanması gerekmiştir AB'nin enerji ve ulaştırma politikalarında Tek Pazar'ın tamamlanmasına yönelik çalışmaların başında 1980'lerin sonuna doğru Ortak Pazar'la paralel olarak ortaya çıkan Trans-Avrupa Ağları gelmektedir. Trans-Avrupa Ağları'nın ekonomik

---

⁷⁸ <<http://www.eureka.be>>, 21.03.2006.

büyüme ve istihdamın artırılmasına da önemli etkileri olmuştur. KOBİ'ler bu olanaktan da dolaylı olarak yararlanmaktadır.

Piyasaların serbestleşmesinden en çok faydalanacak olan nihai tüketici başka bir deyişle özel sektör olacaktır. Bu nedenle söz konusu alanlarda özel sektöre önemli görev düşmektedir. AB Programları Enerji ve Ulaştırma alanlarında KOBİ'leri de desteklemekte, onların yeni piyasada yerlerini almalarını teşvik etmektedir. Enerji, ulaştırma, telekomünikasyon ve Trans-Avrupa Ağları projelerinin yüksek maliyetli olması ve ulusal yönetimlerin böyle yüksek maliyetli projeleri tek başına yüklenememeleri nedeniyle bu alanlarda en fazla önem verilen konulardan birisi kamu sektörü ve özel sektör arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesidir.⁷⁹

3.4.1. Avrupa için Akıllı Enerji Programı

Programın süresi 2003–2006 yılları arasındadır. Programın bütçesi 215 milyon € olarak belirlenmiştir. Programın amaçları Avrupa için Akıllı Enerji programı, özellikle enerji yeterliliği ve yenilebilir enerji kaynakları alanlarında teknolojik içeriği olmayan faaliyetlere destek sağlamaktadır. Programın temel amacı enerji alanında sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek ve güvenli enerji arzı, rekabet edebilirlik ve çevrenin korunması hedeflerine yaklaşmaktır.

Programın faaliyet alanları:

Programın dört bileşeni bulunmaktadır.

Save: Özellikle sanayi ve inşaat sektörlerinde enerji yeterliliğini, enerjinin rasyonel kullanımını desteklemektedir.

Altener: Yenilebilir enerji kaynaklarının elektrik ve ısı üretiminde çevreyle ve enerji sistemleriyle bütünleşmesini desteklemektedir.

Steer: Ulaştırma sektöründe enerjinin kullanımı ve enerji yeterliliğine ilişkin destek sağlamaktadır. Ulaştırma sektöründe yenilebilir enerji kaynakları ve yakıt çeşitliliğinin sağlanması da program kapsamında desteklenmektedir.

Coopener: Gelişmekte olan ülkelerde özellikle Afrika, Asya, Latin Amerika ve Pasifik ülkelerinde enerji yeterliliği ve yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımını desteklemektedir.

---

⁷⁹ <http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/home/calls/index_en.htm>, 02.09.2005.

Program kapasite geliştirme, piyasa aktörleri arasında ağ oluşturma, eğitim, piyasanın dönüştürülmesi için pilot eylemler, enerji alanında standart ve politika belirleme gibi genel faaliyetlerin yanı sıra yeni yerel ve bölgesel enerji yönetimi ajanslarının kurulması, konuyla ilgili çeşitli seminer ve konferanslar düzenlenmesi gibi alanlarda da faaliyet göstermektedir. KOBİ'ler genellikle Altener ve Save bileşenlerinden destek sağlamaktadır.

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler, katkı payı ödeyen üye, aday ve üçüncü ülkelerdir ve programa başvuru vasıtasıyla Akıllı Enerji Programı enerji alanında piyasaların serbestleşmesini ve yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımının artmasını hedeflemektedir. Tüm AB programlarında olduğu gibi Akıllı Enerji Programı yüksek kaliteli ve maliyet etkinliğini yansıtan projelere finansman sağlamaktadır. Yayınlanan teklif çağrılarında belirtilen şekilde proje teklifi sunulması gerekmektedir.

Bu program kapsamında Ar-Ge programları gibi teknolojiye doğrudan yatırım yapılmamakta; projelerin teşvik önlemleri içermesi ancak teknolojiyle bağlantısının bulunması beklenmektedir. Türkiye programa henüz katılmamaktadır.

3.4.2. Marco Polo Programı

Programın süresi 2003–2010 yılları ile limitlidir. Programın bütçesi: 740 milyon € olarak hazırlanmıştır.⁴¹ Programın amaçları ulaşım yollarındaki yoğunluğun azaltılması ve nakliyenin karayolundan deniz, demir ve nehir taşımacılığına kaydırılmasıyla ulaştırma sistemlerinin çevre dostu olmasıdır.

Programın faaliyet alanları:

- Nakliyenin karayolundan alternatif yollara kaydırılması konusunda projeler
- Avrupa'da nakliyeyle ilişkin zorlukların giderilmesine yönelik yenilikçi projeler
- Altyapıya ilişkin öğrenme süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik projeler

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler Üye, aday ve ortak ülkeler katkı payı karşılığında programdan yararlanabilmektedir.

Programa başvuru için programın öncelikleri belirli aralıklarla gözden geçirilmektedir. Türkiye, programa henüz katılmamaktadır.⁸⁰

---

⁸⁰ <http://europa.eu.int/comrn/transport/marcopolo/index_en.htm>, 20.08.2005.

3.4.3. eTEN İletişim Ağı Yaygınlaştırma Programı

Programın süresi 2000–2006 yılları olarak belirlenmiştir. Programın bütçesi yıllık bütçe 42 milyon €'dur. E-ten programı telekomünikasyon ağlarına bağlı hizmetlerin Avrupa çapında yaygınlaştırılmasına yönelik bir programdır. Programın amaçları:

- 1) eAvrupa stratejisinin desteklenmesine yönelik hizmetlerin yaygınlaştırılması
- 2) Piyasada geçerliliği olan ve yaygınlaştırılması hedeflenen projelerin desteklenmesi
- 3) Konuyla ilgili tüm paydaşların programa katılımının sağlanması
- 4) Konuya ilişkin ulusal, bölgesel ve yerel girişimlerin güçlendirilmesi
- 5) Projelerin yaşam süresini uzatmak için gerekli izlek ve yöntemlerin geliştirilmesi

Programın faaliyet alanları; eTEN programı AB vatandaşları, firmaları ve yönetimlerine eToplum'un imkânlarından yararlanma fırsatı vermeyi amaçlamakta ve 6 temel faaliyet alanını desteklemektedir:

- eDevlet: tüm düzeylerdeki kamu idarelerinin on-line hizmetler sağlaması
- eSağlık: sağlık alanındaki hizmetler
- eKatılım: Avrupa sosyal modelinin yaygınlaştırılması
- eÖğrenim: Multimedya teknolojileri aracılığıyla bilginin ve bilgiye erişimin kalitesinin artması
- KOBİ hizmetleri (e-ticaret): Bu tema KOBİ'lerin e-ticaret olanaklarından daha fazla yararlanmaları için tasarlanmıştır. KOBİ olmanın dezavantajlarını yeni iş yapma şekilleriyle aşmaları ve kendilerini elektronik ortamda daha donanımlı hale getirmelerini hedeflemektedir.
- Güven ve güvenlik: risk ve dolandırıcılığa karşı veya özellikle KOBİ'lerin e-ticaret yapmalarına ilişkin güvenlik sorunlarına yönelik hizmetlerdir.

Programdan yararlanabilenler üye ülkelerin yanı sıra aday ülkeler de programa katılabilmektedir. Programa başvuru için başvuru teklif çağrılarında karşılık yapılabilmektedir. Türkiye programa katılmamaktadır.⁸¹

---

⁸¹ <http://europa.eu.int/information_society/activities/eten/index_en.htm>, 21.10.2005.

3.5. Çevre Politikası Kapsamında KOBİ'lere Sunulan Destek Programları

Avrupa Birliği, sınırlarının genişlediği bu yeni dönemde çevre politikasını gözden geçirmiş ve 2001 -2010 yılları arasında çevre alanındaki faaliyetlerini 6.Çevre Eylem Planı çerçevesinde programlamıştır. Altıncı Çevre Eylem Planının dört öncelikli alanı bulunmaktadır:⁸²

- İklim değişikliği
- Doğa ve biyo-çeşitlilik
- Çevre, sağlık ve doğal kaynaklar
- Atıklar

Bu alanlarda ilerleme kaydetmek için 5 temel yaklaşım benimsenmiştir:

- mevcut çevre mevzuatın uygulanmasını sağlamak
- çevre konusunu tüm politika alanlarının gündemine taşımak
- çevre ile ilgili sorunlara iş dünyası ve tüketicilerle yakın işbirliği halinde çözüm arayışında olmak
- vatandaşlara çevre hakkında ulaşılabilir ve nitelikli bilgi sağlamak
- toplumda çevre bilincinin yerleşmesini sağlamak

Avrupa Komisyonu, çevre alanında iş dünyasını desteklemek üzere oluşturacağı araçlarda KOBİ'lerin ihtiyaçlarını dikkate almaktadır. Çevre alanında mevzuatın uygulanması ve iş dünyasıyla işbirliği halinde çalışabilmek için iş dünyasının büyük bir çoğunluğunu oluşturan KOBİ'lerin de sürece katılması ve uyulması gereken kurallar hakkında bilgilendirilmesi önem taşımaktadır. Bu nedenle LIFE programı, Avrupa Birliği'nin çevre alanındaki temel finansman aracıdır. Ayrıca Avrupa Komisyonu Çevre Genel Müdürlüğü'nün hibe programları da her yıl belirlenen yıllık öncelikler çerçevesinde çevre alanındaki projelere finansman sağlamaktadır.⁸³

LIFE III ve LIFE+ Programları: Programın süresi 2000–2006 yıllarıdır. Program 2004 yılına kadar planlanmış ve bütçesi 640 milyon € olarak öngörülmüştür. Ancak programın 2006 yılı sonuna kadar devam etmesi kararının alınması üzerine 317 milyon € ek bütçe sağlanmıştır.

Programın amaçları doğa, çevre ve üçüncü ülkeler olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır. Programın doğa bileşeni doğal yaşam ve bitki örtüsünü korumayı, çevre

⁸² <http://europa.eu.int/comm/environment/funding/intro_en.htm>, 20.03.2006.

⁸³ <http://europa.eu.int/comm/environment/funding/intro_en.htm>, 20.03.2006.

bileşeni ise yenilikçi teknik ve yöntemlerle AB'nin çevre politikasını geliştirmeyi hedeflemektedir. Üçüncü ülkeler bileşeni gelişmekte olan ülkelerin, çevre alanında kapasite geliştirmesine yönelik faaliyetleri desteklemektedir.

Life programı beş temel alandaki projelere finansman sağlamaktadır:

- Arazi kullanımının geliştirilmesi ve planlanması: Sürdürülebilir kentsel kalkınma, hava kalitesi, gürültü kirliliğinin azaltılması
- Su yönetimi: Yeraltı ve yer üstü sularının sürdürülebilir yönetimi
- Ekonomik faaliyetlerin çevresel etkisinin azaltılması: Temiz teknoloji ve bütünleştirilmiş çevre yönetimi ve gaz emisyonunun azaltılması
- Atık yönetimi: Her tür atığın geri dönüşümü ve yönetimi
- Bütünleştirilmiş bir ürün politikasıyla ürünlerin çevresel etkisinin azaltılması: Örneğin eko-tasarım, eko-yeterlilik, eko-etiketleme gibi araçlarla üretim, dağıtım ve tüketim faaliyetlerinin çevresel etkisinin azaltılması

LIFE programına özel bir uygulama olarak, üye ve aday ülkeler katkı payı ödeyerek programa tam, üçüncü ülkeler ise proje bazında katılmaktadır. Aday ülkelerden yalnızca Romanya katkı payı ödeyerek programa tam olarak katılmaktadır. Proje bazında katılan ülkeler kapsamında Arnavutluk, Cezayir, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Fas, Suriye, Tunus, Türkiye, Batı Şeria ve Gazze, Rusya'nın Baltık kıyılarındaki toprakları (Kaliningrad ve St. Petersburg) yer almaktadır. Programa proje sunan tüm kurum ve kuruluşlar proje bütçesinin belirli bir bölümünü kendileri karşılamaktadır.

Proje teklifleri üye ülkelerdeki tüzel kişiliklerce sunulmakta, KOBİ'lerin programa başvurması teşvik edilmektedir. Programa başvuru, teklif çağrılarına cevap olarak yapılmaktadır. Programın çevre bileşeni özellikle kamu idareleri ve özel sektöre yöneliktir.

Program çevre araştırmaları veya yatırımlarını finanse etmemekte, ancak araştırma ve geliştirme sonuçlarının yaygın bir şekilde uygulanması için mevcut teknolojilerden yararlanan projelere destek sağlamaktadır. Türkiye programa "üçüncü ülkeler" başlığı altında katılmaktadır. Program kapsamında AB çevre mevzuatına uyum konusunda Türk KOBİ'leri bilgilendirmek amaçlı bir proje halen (Ocak 2005-Haziran 2007) Hacettepe Üniversitesi'nde devam etmektedir.

Eylül 2004'de Komisyon, Life III Programının 2007 yılından itibaren faaliyetlerine yeni bir program olarak devam etmesini önermiştir. Life + programının 2007–2013 dönemi için önerilen bütçesi 2,19 milyar Euro'dur. Life +, yakın gelecekte AB'nin çevre alanındaki tek finansman aracı olacak ve Life III programındaki "üçüncü ülkeler" bileşeni AB'nin dış yardımları kapsamında değerlendirilecektir.

Life + programı 6. Çevre Eylem Planı'nın önceliklerini destekleyecek; iklim değişikliğiyle, biyo-çeşitliliğin azalmasıyla ve çevrenin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileriyle mücadele edecek, doğal kaynaklar ve atık yönetimine sürdürülebilir çözümler üretmeye odaklanacaktır. Life + programının iki bileşeni olacaktır:

- Uygulama ve yönetim: Üye ülkelerde çevre mevzuatının uygulanması desteklenecektir. Bütçenin %75-80'i bu başlık altında kullanılacaktır.
- Bilgi ve iletişim: Çevre bilincinin yaygınlaştırılması desteklenecektir. Bütçenin %20-25'inin ise bu başlık altında kullanılması planlanmaktadır.⁸⁴

3.6. Yapısal Fonlar Aracılığı İle Sunulan Destekler

Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası kapsamındaki destekler olarak tanımlanan yapısal fonlar, AB'nin bölgeleri arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları azaltmayı hedefleyen ve bu yöndeki ulusal politikaları destekleyen araçlardır. Bölgelerde yeniden yapılanmayı sağlayarak rekabet gücünü artırmak ve böylece istihdama ve üretkenliğe hız vermek bölgesel politikanın ve yapısal fonların temel amacıdır. 2000–2006 döneminde bölgesel politikaya Topluluk bütçesinden 213 milyar €⁸⁵, diğer bir deyişle bütçenin üçte biri tahsis edilmiştir. Yapısal fonlara ayrılan 195 milyar €, AB'nin en büyük destek mekanizmasını oluşturmaktadır. Kalan 18 milyar € ise ekonomik ve parasal birlik alanında Maastricht kriterlerine uyum sağlamakta zorlanabilecek ve GSMH'sı AB ortalamasının %90'ının altında olan üye ülkelere finansman sağlayan uyum fonuna ayrılmıştır.

Yapısal fonlar AB'de KOBİ'leri destekleyen bir mekanizmadır. Yapısal fonlar kapsamında çeşitli programlar (ör: tarım, bölgesel politika, istihdam ve sosyal alandaki faaliyetler) ve Topluluk girişimleriyle proje sahiplerinin doğrudan finansmana ulaşma imkânı bulunmaktadır.

⁸⁴ <<http://europa.eu.int/comm/environment/life/home.htm>>, 22.03.2005.

⁸⁵ Mayıs 2004 tarihinde 10 yeni üyenin birliğe katılımı ile 2004–2006 dönemi için 22 milyar € ek bütçeyle 25 üyeli AB'nin toplamda 235 milyar €'luk bir bölgesel politika bütçesi oluşmuştur.

Yapısal fonlara Avrupa Komisyonu tarafından belirlenen ilkeler çerçevesinde Komisyon, üye ülkeler ve bölgelerle işbirliği halinde hazırlanan çok yıllık stratejiler doğrultusunda enerji, ulaştırma gibi altyapının geliştirilmesi için ekonomik ve sosyal alanlarda yatırım yapmakta, telekomünikasyon hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını, firmaların çalışanlarına eğitim imkânı sağlamasını, bilgi toplumunun geliştirilmesini desteklemektedir.

Yapısal fonlardan yararlanacak girişimlerin bölgeler veya üye ülkeler tarafından belirlenen çevreye saygı, fırsat eşitliği gibi asgari standartlara uyması gerekmektedir.

Yapısal fonlar kapsamında KOBİ'lere verilen destek 2000–2006 döneminde yaklaşık 16 milyar € ve yapısal fon bütçesinin yaklaşık % 11'idir. Danışmanlık hizmetlerine, iş geliştirme merkezlerine, ağ oluşturmaya, iş kümelerine⁸⁶ vb. sağlanan destek KOBİ'ler için ayrılan miktarın üçte birine karşılık gelmektedir.⁸⁷

3.6.1. Yapısal Fonların Amaçları

Yatırımların etkisinin artırılması için 3 hedef belirlenmiştir. Fonlar hedef bölge/kitlenin kriterlerine uygun olarak tahsis edilmektedir. Üç hedef de KOBİ'ler için destek sağlamaktadır. Hedefler 2000–2006 dönemi için belirlenmiştir.

• Hedef 1 (Kalkınmada geri kalmış bölgeler)

GSYİH'sı AB ortalamasının %75'inin altında olan bölgelerdir. Dört temel yapısal fonun %70'i bu bölgelerde kullanılmaktadır. KOBİ'lere yönelik imkanların geliştirilmesi için kullanılmaktadır.

• Hedef 2 (Yapısal sorunlarla karşılaşan bölgeler)

Ekonomik ve sosyal dönüşümün amaçlandığı bu bölgelerde yatırımlar "Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu" ve "Avrupa Sosyal Fonu" tarafından karşılanmaktadır. Yardımlardan yararlanacak kesimin Topluluk nüfusunun %18'ini geçmemesi gerekmektedir. Hedef 2, ekonominin gerilemekte olduğu bölgelerde girişimciliğin özendirilmesi ve iş imkânlarının yaratılmasına odaklanmaktadır. Hedef 3 (İnsan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik hedef) Eğitim, öğretim ve istihdam politikalarının modernizasyon ve uyumu desteklenmektedir.

---

⁸⁶ Yenilikçilik faaliyetlerinin teşvik edilmesi amacıyla şirketler, üniversiteler ve araştırma kuruluşlarının bir araya geldiği gruplardır.

⁸⁷ Sarı, a.g.e., 2005, s.51

3.6.2. Yapısal Fonlarca Kullanılan Araçlar

Yapısal fonların hedefleri dört araç ve dört Topluluk girişimi tarafından desteklenmektedir. Araçlar kapsamındaki dört programın tamamı (Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu, Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı) KOBİ'leri desteklemektedir.

Tablo 4: Yapısal Fonlarca Desteklenen Araçlar

	Hedef 1	Hedef 1 dışındaki bölgeler	Hedef 2	Hedef 3	Interreg III	Urban II	Leader +	Equal
Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu	X		X		X	X		
Avrupa Sosyal Fonu	X		X	X				X
Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu	X	X					X	
Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı	X	X						

Kaynak: Sarı, a.g.e., 2005, s.53.

3.6.2.1. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF)

Programın süresi 2000–2006 yılları arasındadır. Programın kapsamı: Hedef I ve Hedef 2 bölgelerini ayrıca Topluluk girişimlerinden Interreg III ve Urban II' yi kapsamaktadır. Mali kaynaklar açısından yapısal fonların en kapsamlısıdır. Altyapının ve KOBİ'lerin geliştirilmesine, istihdam yaratılmasına yönelik projeleri finanse etmektedir.

Programın faaliyet alanları tüm kalkınma alanlarını kapsamaktadır. Ulaştırma, iletişim teknolojileri, enerji, çevre, araştırma ve yenilik, sosyal altyapı, eğitim, kentsel yeniden kalkınma, sanayi bölgelerinin dönüştürülmesi, kırsal kalkınma, balıkçılık, turizm ve kültür.

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler Hedef I ve Hedef 2 bölgeleridir. Başvurular ilgili üye ülkenin yetkili bölgesel birimine yapılmaktadır. Türkiye,

Yunanistan'la ortak olarak sınır bölgelerinin kalkınmasına yönelik Interreg III programına katılabilmektedir.⁸⁸

3.6.2.2. Avrupa Sosyal Fonu (ASF)

Programın süresi 2000–2006 yılları arasındır. Programın kapsamı: Hedef 1, Hedef 2, Hedef 3 ve Topluluk girişimlerinden Equal programını kapsamaktadır.

Çalışabilir durumda olup istihdam edilemeyen farklı kesimlere kaynak yaratmayı amaçlamaktadır. Programın faaliyet alanları:

- Uzun süredir işsiz olanlara istihdam sağlanması
- Genç işsizlere istihdam sağlanması
- İş piyasasından dışlanan kişilere destek sağlanması
- İş piyasasında fırsat eşitliğinin sağlanması (Equal)
- Kadınların işgücüne katılımlarının desteklenmesi
- Nitelikli işgücünün yaygınlaştırılması
- Ar-Ge alanında insan kaynaklarının geliştirilmesi

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler ve Üye ülkelerdir. Başvurular ilgili üye ülkenin yetkili bölgesel birimine yapılmaktadır. Türkiye programa katılamamaktadır.⁸⁹

3.6.2.3. Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA)

Programın süresi 2000–2006 yılları arasındır. Programın Hedef I ve Leader girişimini kapsamaktadır. Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu iki bölümden oluşmakta ve kırsal kalkınma politikasını desteklemektedir.

Programın faaliyet alanları:

- Küçük çiftliklerin modernleştirilmesi, üretim maliyetlerinin azaltılması, ürün kalitesinin sağlanması, çevre vb.
- Genç çiftçilerin mesleki eğitimi
- Erken emeklilik yardımı

---

⁸⁸ <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/country/gateway/index_en.cfm>, <http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm>, <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/prord_en.htm>, 26.08.2005.

⁸⁹ <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/country/gateway/index_en.cfm>, <http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm>, <http://europa.eu.int/comm/employment_social/esf2000/index-en.htm>, 26.08.2005.

- Geri kalmış alanlarda destek
- Tarımsal ve çevresel ortak önlemler
- Tarımsal ürünlerin imlenmesi ve pazarlanması
- Ormanların kullanımının en uygun hale getirilmesi
- Yerel ekonomiye hizmet ve destek sağlanması (ör: turizm, esnaf ve el sanatları vb.)

Programdan yararlanabilenler üye ülkelerdir. Başvurular ilgili üye ülkenin yetkili bölgesel birimine yapılmaktadır. Türkiye programa katılamamaktadır.⁹⁰

3.6.2.4. Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı (BYMA)

Programın süresi 2000–2006 yılları arasındadır. Program Hedef I bölgelerini kapsamaktadır. Program Rekabetin güçlenmesi ve başarılı işletmelerin oluşturulmasına destek olmayı amaçlamaktadır. Programın faaliyet alanları:

- Balıkçılık alanının düzenlenmesi
- Filoların modernleştirilmesi
- Su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi
- Denizcilik alanlarının korunması
- Balıkçı limanları kolaylığı
- Balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması
- Balıkçılık ürünlerinin yaygınlaştırılması

Üye ülkeler Programdan yararlanabilenler. Başvurular ilgili üye ülkenin yetkili bölgesel birimine yapılmaktadır.⁹¹

3.6.3. Topluluk Girişimleri

Avrupa Birliği mali araçların yanında Topluluk girişimleri olarak da bilinen özel programlar oluşturmuştur. Her bir girişim yalnızca bir fon tarafından desteklenmektedir. Tüm Topluluk girişimleri KOBİ'lere finansman sağlamaktadır.

⁹⁰ <http://europa.eu.int/comm/agriculture/fin/index_en.htm>,
<http://europa.eu.int/comm/regional_policy/country/gateway/index_en.cfm>, 25.07.2005.

⁹¹ <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/country/gateway/index_en.cfm>,
<http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm>, 20.09.2005.

3.6.3.1. Interreg III Programı

Programın süresi 2000–2006 yılları ile limitlidir. Programın bütçesi kapsamında ABKF tarafından finansman sağlanmaktadır. Program sınır ötesi, ülkeler ve bölgeler arası işbirliğini desteklemektedir. Programın üç temel bileşeni bulunmaktadır.

- A Bileşeni: Sınır bölgelerinde oluşturulan ortak stratejilerle sosyal ve ekonomik kalkınmayı desteklemektedir.

- B Bileşeni: Birlik içerisinde bütünleşmenin sağlanması için ülkeler arasında ulusal, bölgesel ve yerel işbirliklerini desteklemektedir.

- C Bileşeni: Bölgesel kalkınma politikalarının etkinliğinin artırılması için bölgesel ağlar oluşturmayı ve işbirliklerini desteklemektedir.

Üye ülkeler, üye ve aday ülkeler arasındaki sınır bölgeleri programdan yararlanmaktadır. Başvurular ilgili üye ülkenin yetkili bölgesel birimine yapılmaktadır.

Türkiye, Yunanistan'la ortak olarak sınır bölgelerinin kalkınmasına yönelik Interreg III/A programına katılabilmektedir.⁹²

3.6.3.2. Urban II Programı

Programın süresi 2000–2006 yılları arasındadır. Programın bütçesi ABKF tarafından finanse edilmektedir. Program, Birlik içerisinde ekonomik ve sosyal sorunlar yaşayan bölgelerde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektedir. Programın faaliyet alanları:

- AB içerisinde sorunlu kentsel bölgelerin ekonomik ve sosyal olarak yeniden kalkınmasını sağlamak üzere yenilikçi modeller geliştirmek,

- AB içerisinde, kentsel alanda sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere bilgi ve deneyimin paylaşılmasını sağlamak olarak sıralanabilir.

Programdan, üye ülkeler yararlanabilenler. Başvurular her üye ülke için bölgesel olarak yapılmaktadır. Türkiye programa katılamamaktadır.⁹³

3.6.3.3. Leader Programı

Programın süresi 2000–2006 yılları ile limitlidir. Programın finansmanı Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu tarafından finansman sağlanmaktadır. Kırsal alandaki

---

⁹² <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/index_en.htm>, 20.09.2005.

⁹³ <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/urban2/index_en.htm>, 20.10.2005.

aktörlerin bir araya getirilerek yerel ekonomiye katkıda bulunacak yüksek kaliteli stratejiler geliştirmeleri desteklenmektedir. Bu kapsamda işbirlikleri, bilgi ve deneyimlerin paylaşıldığı ağlara öncelik verilmektedir.⁹⁴

Programın faaliyet alanları:

Leader + üç temel eylem çerçevesinde programlanmaktadır:

- Eylem 1: Belirli bir bölge için kalkınma stratejileri oluşturulması
- Eylem 2: Kırsal alanlar arasında işbirliğinin artırılması
- Eylem 3: Ağ oluşturma

Bu amaçla Komisyon tarafından bazı öncelikler belirlenmiştir:

- Doğal ve kültürel kaynaklardan en iyi şekilde yararlanmak
- Kırsal alandaki yaşam kalitesini yükseltmek
- Yerel olarak üretilen ürünlerin katma değerini artırmak ve pazarlara girişini kolaylaştırmak

- Kırsal alanda yeni teknolojiler kullanarak ürün ve hizmetlerin rekabet edebilirliğini sağlamak

Programdan üye ülkeler yararlanabilirler. Üye ülkedeki yetkili birimlere başvurmak gerekmektedir. Türkiye programa katılmamaktadır.

3.6.3.4. Equal Programı

Programın süresi 2000–2006 yılları arasındadır. Avrupa Sosyal Fonu tarafından finansman sağlanmaktadır. İş piyasasındaki eşitsizlik ve ayrımcılığın giderilmesini sağlamak amaçlanmaktadır.⁹⁵

Programın faaliyet alanları:

• Ortaklık ve işbirliği faaliyetleri: coğrafi veya sektörel olarak ayrımcılıkla mücadelede yerel ve bölgesel birimlerin, eğitim ve istihdam hizmeti sağlayan aktörlerin, sivil toplum kuruluşları, firmalar ve sosyal ortakların bir araya getirilmesini sağlamak,

• Tematik yaklaşım: Avrupa İstihdam Stratejisine uygun belirli tematik alanlardaki belirli faaliyetleri desteklemek,

- Yenilikçilik: İstihdam ve eğitim politikalarında yenilikçi yaklaşımları

⁹⁴ <http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm>, 20.10.2005.

⁹⁵ <http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/index_en.cfm>, 22.08.2005.

benimsemek,

• Yetkilendirme: İlgili aktörlerin bir arada çalışması sağlanarak kapasitelerini geliştirmek,

• Ülkeler arasında işbirliğini sağlamak,

• İstihdam ve sosyal dışlanmayla mücadelede yeni politikaların oluşturulmasına öncü olmak.

Programdan üye ülkeler yararlanabilenler. Başvurular ilgili üye ülkenin yetkili bölgesel birimine yapılmaktadır. Türkiye'de programla ilgili yürütülen faaliyetler ve son gelişmeler: Türkiye programa katılamamaktadır.

3.6.4. 2007–2013 Dönemi İçin Planlanan Yapısal Fonlar

AB'nin bölgesel ve uyum politikasının 2007–2013 döneminde yenilenmesi öngörülmektedir. AB'nin yeni politikanın şekillendirilmesinde göz önüne aldığı hususlar şunlardır⁹⁶:

-Genişlemiş Avrupa'da üye ülkelerin milli gelirleri arasındaki farkın azaltılması

-Birliğin başta Lizbon hedefleri ve çevre alanında Göteborg stratejisi⁹⁷ olmak üzere önceliklerinin güçlendirilmesi

- Sürdürülebilir ve dengeli kalkınma için kalitenin iyileştirilmesi

- Uyum politikasında etkinlik, şeffaflık ve siyasi sorumluluğun artırılması

Bu doğrultuda uyum politikasında üç temel öncelik belirlenmiştir. Bu öncelikler, "Hedef bölge"lerin yerine geçecektir. Yeni mali araçlar eskisine oranla sadeleştirilecek, sayıları üçe indirilecektir:

• Yakınlaştırma: Hedefle yakın olan bu öncelik GSYİH'sı AB ortalamasının %75'inin altında olan bölgelere yönelik destekler sağlayacaktır. Genellikle yeni üye ülkelerin bu başlık altında destek alması söz konusudur. Bu önceliğin 264 milyar € tutarında bir bütçesi olacaktır. "Yakınlaştırma" insan kaynaklarına yönelik yatırımlar ve fiziksel yatırımlarla, ekonomik büyüme ve istihdamın iyileştirilmesini hedeflemektedir.

• Bölgesel rekabet gücü ve istihdam: Birinci önceliğin dışında kalan tüm bölgelerde sınıî, kentsel ve kırsal alanlarda rekabet gücünün artırılarak ekonominin canlandırılmasına katkıda bulunulması, ayrıca tam istihdama yönelik politika

---

⁹⁶ Sarı, a.g.e., 2005, s.61

⁹⁷ Lizbon hedeflerine çevre boyutunun katılmasını; ekonomik faaliyetlerin "uyumlu, dengeli ve sürdürülebilir" bir şekilde sürdürülmesini öngören Haziran 2001 tarihli Zirve'den çıkan strateji.

geliştirilmesine, iş kalitesi ve verimliliğinin artırılmasına destek sağlanması hedeflenmektedir. Bu önceliğin bütçesi 57,9 milyar € olarak öngörülmüştür.

• Avrupa bölgesel işbirliği: Bu öncelik Interreg girişiminden esinlenmiş ve sınır ötesi, ülkeler arası ve Avrupa çapında işbirliğinin desteklenmesi için oluşturulmuştur. Bu önceliğe 13,2 milyar € ayrılmıştır.

Ortak tarım politikası reformu çerçevesinde tarıma doğrudan desteklerin azaltılması ve bu alandaki fonların kırsal kalkınmaya yönlendirilmesi planlanmaktadır. Yeni yapısal fonların tarım ve balıkçılık fonlarını içermeyecek, bu alanlar yeni kırsal kalkınmaya yönelik Avrupa Tarım Fonu ve Avrupa Balıkçılık Fonu destek sağlayacaktır. Yeni dönemde, tüm fonlara AB vatandaşları ve firmaların erişimin kolaylaştırılması hedeflenmektedir.⁹⁸

4. AB'de KOBİ'LERE YÖNELİK İŞ GELİŞTİRME HİZMETLERİ

AB'nin KOBİ'lere mali olmayan KOBİ'lerin elektronik ortamdaki varlıklarını ve bilgiye erişim olanaklarını iyileştirmeyi amaçlayan iş geliştirme hizmetleri; KOBİ'lerin Tek Pazar imkânlarından daha fazla yararlanmasına ve Tek Pazar'da haklarını korumalarına yardımcı olan destekler gibi birçok destek de sunulmaktadır.

Lizbon Stratejisi kapsamında bilgi temelli ekonomide Avrupa sanayinin rekabet gücünün artırılması hedeflenmiş, bilgi ve iletişim teknolojilerinin üretken büyümedeki önemi vurgulanmıştır ve bu nedenle Avrupalı firmaların bilgi ve iletişim teknolojilerine yakınlaştırılması önem taşımaktadır. Bu nedenle "e-iş" olanaklarının yanı sıra bilişim alanının da geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için de kamu-özel sektör ve diğer kuruluşlar ile işbirliği yapılması şarttır.

4.1. E-Ticaretin ve Başarılı İş Modellerinin Teşvik Edilerek Bilgilendirme Ağlarının Geliştirilmesi

Son yıllarda kullanımı gittikçe artan "E-iş" teriminin iki açılımı bulunmaktadır. Bunlar:

- Çevrimiçi alışveriş anlamına gelen e-ticaret,

---

⁹⁸ Sarı, a.g.e., 2005, sf 63.

- İş geliştirme süreçlerinin dijital teknolojiden daha fazla yararlanmasıdır. Diğer bir deyişle geleneksel üretim ve hizmet süreçlerinin bilgi teknolojileriyle dönüştürülmesidir.

Bilgi ve iletişim teknolojileri ve özellikle e-iş olanakları KOBİ'lerin büyümesi ve gelişmesi için pek çok imkân sağlamaktadır.

KOBİ'lerin yeni ekonomi ve iş yapma düzeninde yerlerini alabilmeleri için Avrupa Birliği ve üye ülkelerin küçük işletmeleri desteklemesi gerekmektedir. AB ve üye ülkelerin iş geliştirme hizmetlerini koordinasyon içerisinde gerçekleştirmeleri, destek hizmetlerini kolay ulaşılabilir, anlaşılır hale getirmeleri söz konusu imkândan daha fazla firmanın yararlanmasını sağlayacaktır. Teknolojiye yakın KOBİ'ler bahsi geçen olanakları etkin olarak kullanmakta, ancak KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğu bu olanaklara ulaşmanın güç olduğuna inanmaktadır. KOBİ'lerin önünde;⁹⁹

- Teknik ve yönetsel sorunlar ve bu alanlardaki kimi yetersizlikler,
- Bilgi ve iletişim teknolojisi ekipmanlarının maliyeti,
- Güvenlik ve gizlilik konularındaki hassasiyet,
- E-ticaretin karmaşık hukuki çerçevesi vb engeller bulunmaktadır. Bu nedenle birçok KOBİ e-iş imkânlarının kendilerine uygunluğunu sorgulamaktadır.

Avrupa Birliği bu alanda bazı adımlar atmış, KOBİ'leri desteklemek amacıyla temel bir başvuru kaynağı oluşturmuştur. E-Avrupa, kamu hizmetlerini modernleştirerek, yatırımı, istihdamı ve büyümeyi teşvik eden bir ortamın oluşturulmasıyla Avrupa'da bilgi toplumunun gelişmesini hedefleyen bir girişimdir. 2000–2005 yılları arasında geçerli olan son e-Avrupa eylem planının en temel amaçlarından biri Avrupa'da dinamik bir e-iş ortamının geliştirilmesidir. E-Avrupa iş dünyasına yönelik birçok desteği bulunmaktadır. Bu destekler KOBİ'leri de yakından ilgilendirmektedir.¹⁰⁰

- Hukuki alanda bilgilendirme faaliyetleri
- Birlikte işlerlik ve standartlar
- İnsan kaynakları
- Farkındalık ve destek mekanizmalarıyla ilgili bilgi bulunmaktadır.

---

⁹⁹ <http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2005/index_en.htm>, 04.04.2006.

¹⁰⁰ Sari, a.g.e., 2005, sf 63.

4.1.1 E-Pazar Programı (Business-to Business B2B e-markets)

Avrupa'da KOBİ'lerin büyük çoğunluğu e-ticaret olanaklarından yararlanma konusunda elektronik ticaretin hızla yaygınlaşmasına karşın çekimser kalmışlardır. E-Pazar platformu Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından finanse edilmektedir.¹⁰¹

4.1.2. Avrupa E-İş Destekleme Ağı (eBSN)

Avrupa Komisyonu'nun girişimiyle oluşturulan Avrupa E-İş Destekleme Ağı KOBİ'lere, tüm e-iş olanakları konusunda ilk adımda bilgi verme merkezi olarak hizmet vermektedir. Portal, e-iş politikaları konusundaki gelişmeler, Avrupalı KOBİ'lerin e-iş imkânlarından yararlanmalarıyla ilgili istatistikî veri, iyi uygulamalar, duyurular gibi konularda bilgi aktarmaktadır. Avrupa E-İş Destekleme Ağı'nın amaçları:¹⁰²

- E-İş alanında karar alıcıların bir araya getirerek, bilgi paylaşımında bulunmalarını ve stratejik yönelimleri tartışmalarını sağlamak
- Mevcut e-iş politikalarını değerlendirmeleri ve gelecek için hedef belirlemelerini sağlamak
- KOBİ'ler için e-iş alanında bilgi alınacak ilk durak özelliğini taşımak
- E-iş konusunda siyasi yetkilileri bir araya getirerek karşılaşılan zorlukların aşılmasına çalışmak

4.1.3 Sektörel İş Gözlemevi Programı(e-Business Watch)

E-iş Sektörel Gözlemevi tüm bir E-iş sürecinde; değişik sektörlerde tedarikçi ve müşterilerle olan ilişkileri izlemekte ve kaydedilen gelişmenin analizini yapmaktadır. E-iş süreçlerinin AB ekonomisine etkilerini de analiz eden Gözlemevi Avrupa Komisyonu'nun bir girişimidir. Gözlemevi hizmetlerinin 2006 yılı sonuna kadar devam etmesi öngörülmektedir.¹⁰³

¹⁰¹ <<http://www.emarketservices.com/>>, 01.01.2006.

¹⁰² <<http://www.e-bsn.org/>>, 01.01.2006.

¹⁰³ <<http://www.ebusiness-watch.org/>>, 20.07.2005.

4.1.4. E-İş Mevzuat Portalı

Avrupalı firmaların ve özellikle KOBİ'lerin e-iş imkânlarının yasal yönüyle ilgili bilgi vermek amacıyla kurulmuştur. AB Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından mali destek verilen bir projedir.¹⁰⁴

KOBİ'lerin önemli sorunlarından biri, internet aracılığıyla iş yapma konusundaki özellikle yasal bilginin eksikliği olarak tespit edilmiştir. Sözleşme boyutu, çevrimiçi ödemeler, gizlilik ve veri korunması, fikri mülkiyet hakları elektronik ortamda iş yapmak isteyen KOBİ'nin ihtiyacı olan bilginin bir kısmını oluşturmaktadır. Bu konuda kullanıcılara portal vasıtasıyla geniş bilgi sağlanmakta, ancak hukuki görüş yer almamaktadır. Portal, Avrupa Bilgi Merkezleri ağı tarafından e-iş alanında mevzuat uzmanı bir grup yardımıyla oluşturulmuştur. E-İş Mevzuat Portalı, Avrupa Komisyonu ve Norveç Avrupa Bilgi Merkezi tarafından oluşturulmuş olup Milano Avrupa Bilgi Merkezi tarafından koordine edilmektedir.¹⁰⁵

4.2. KOBİ'lerin İnternet Erişiminin Geliştirilmesine Yönelik Programlar

KOBİ'lerin internet erişimlerinin geliştirilmesi için öncelikle kamu idarelerinin KOBİ'lerle elektronik iletişimini güçlendirmesinin danışmalık hizmeti alma, başvuru yapma, vergi işlemlerini gerçekleştirme vb. faaliyetler için teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu faaliyetler elektronik ortamda daha hızlı ve düşük maliyetli olarak yapılabilecek ve işletmelerin etkinliğini artıracaktır.

4.2.1. IDABC Program ve Portalı

Programın süresi 2005–2009 yılları ile sınırlıdır. Programın bütçesi 148,7 milyon €'dur. Program IDABC programı bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak Avrupa'nın e-devlet hizmetlerini kamu idareleri, firmalar ve vatandaşlara sunmakta, Avrupa'nın çalışmak ve yaşamak için cazip bir yer haline gelmesine yönelik faaliyetleri desteklemektedir. Program işletmelere modern kamu hizmeti sunmakta, idareler arası işbirliğini geliştirmeye yönelik projelere finansman sağlamaktadır.¹⁰⁶

¹⁰⁴ <<http://www.ebusinesslex.net/>>, 20.07.2005.

¹⁰⁵ Sari, a.g.e., 2005, s.65.

¹⁰⁶ <<http://europa.eu.int/idabc/>>, 20.10.2005.

KOBİ'ler programının sağladığı kamu hizmetlerinden ve Ploteus¹⁰⁷, Solvit¹⁰⁸ gibi çeşitli ağlarından yararlanabilmektedir. Ploteus Avrupa çapındaki tüm eğitim ve öğretim kurumlarına tek bir web portalından erişim, Solvit ise Tek Pazar içerisinde oluşabilecek uyuşmazlıklara alternatif çözüm sağlamaktadır.

Programın AB vatandaşları ve firmalar için oluşturduğu Ortak Fayda Projeleri¹⁰⁹ ve sektörler arası ağlar, hizmetler ve araçlar içeren iş dünyasına yönelik yatay önlemleri bulunmaktadır. Söz konusu yatay önlemler elektronik ortamda AB kamu ihalelerinin gerçekleştirilmesinden mevzuat rehberlerine, çeviri desteği, kamu hizmet portalına (Your Europe) ve interaktif politika oluşturmaya kadar çeşitli faaliyetleri desteklemektedir.

IDABC programı AB Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Programa üye ve aday ülkelerin yanı sıra EFTA ülkeleri katılabilmektedir.

BT ve hizmet sağlayıcıları programdan ihalelere katılarak yararlanabilmektedir. IDABC, konsorsiyumların proje teklifi hazırlayıp sunduğu diğer Topululuk programlarından farklılık göstermekte, finansman program kapsamında yayınlanan ihalelere katılarak mümkün olabilmektedir. Türkiye'de programla ilgili yürütülen faaliyetler ve son gelişmeler: Türkiye IDA II programına katılmış, programın sona ermesiyle IDABC programına katılmak için Avrupa Komisyonu'na başvuruda bulunmuştur.¹¹⁰

4.2.2. Gate2Growth Programı

Programın süresi 2003–2006 yılları ile sınırlıdır. Programın bütçesi 26,5 milyon € olarak belirlenmiştir. Gate2Growth girişimi Avrupa'daki yenilikçi girişimcileri desteklemek amacıyla oluşturulmuştur. Teknoloji alanında yatırım yapan girişimciler, yenilikçilik alanında çalışan profesyoneller, araştırmacılar ve iş geliştirme merkezlerine ortak bir portal olarak hizmet vermektedir. Girişim, yararlanıcıların Avrupa çapında ağ oluşturarak, bilgi ve deneyimlerini paylaşmalarına olanak sağlamaktadır. Gate2Growth

---

¹⁰⁷ Ploteus:AB'de öğrenim hakkında bilgilendirme portalı: <<http://europa.eu.int/ploteus/portal/home.jsp>, 20.10.2005.

¹⁰⁸ <<http://europa.eu.int/solvit>>, 21.10.2005.

¹⁰⁹ Avrupa çapında e-devlet hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik projeler(örn: Eures, Ploteus, Solvit)

¹¹⁰ Sarı, a.g.e., 2005, s.67.

yenilikçi girişimcilere ve onları destekleyenlere gerekli araç, altyapı ve destek hizmetlerini sunmaktadır. Özellikle KOBİ'lerin finansmandan yararlanırken ihtiyaç duyduğu iş planı hazırlamak için gerekli araçlar portalda bulunabilir.

Programın faaliyet alanları:

Gate2Growth yararlanıcının özelliklerine uygun imkanları sunan bir Avrupa iş platformudur:

- Finansman arayan girişimciler (iş eşleştirmesi): İş eşleştirmesi risk sermayesi arayan girişimcilere yönelik uygulamalı bir mali hizmettir.

- Yatırımcılar (InvestorNet): Yeni teknoloji yatırımcılarının bilgi paylaşımı platformudur.

- Teknoloji geliştirme merkezleri yöneticileri (İş geliştirme merkezleri forumu): Teknoloji geliştirme merkezlerinin profesyonel yöneticilerini bir araya getirerek araştırma enstitüleri ve üniversitelerle bağlantı kurmalarını sağlamaktadır.

- Bilgi transferi ofisleri (Proton): Avrupa çapındaki teknoloji ofislerinin kamu araştırma merkezleri ve üniversitelerle olan ağıdır.

- Girişimcilikte akademi, yenilikçilik ve finansman (Akademik ağ): Girişimcilik, yenilikçilik ve finans alanında çalışan akademisyenler ve araştırmacıları destekleyen bir ağıdır.

- Uzman hizmet sağlayıcıları arayan yenilikçi firmalar (Hizmet merkezi): Gate2Growth hizmet merkezi yatırımcı ve girişimcilere çok çeşitli hizmetler, kaynaklar, sınaî bilgi ve ağ oluşturma olanaklarından yararlanma imkânı tanımaktadır.

Programdan yararlanabilenler, ilgili bölgeler:

- Girişimciler
- İş geliştirme merkezleri
- Teknoloji alanında risk sermayesi yatırımcıları
- Teknoloji transferi ofisleri
- Yenilikçilik alanında çalışan profesyoneller
- Akademisyen ve araştırmacılar

Portalın hizmetlerinden yararlanabilmek için ilgili desteğe kayıt olmak yeterlidir.¹¹¹

---

¹¹¹ <www.gate2growth.com>, <http://www.gate2growth.com/g2g/g2g_welcome.asp>, 17.11.2005.

4.2.3. EURES-Avrupa İş Hareketliliği Portalı

Eures (Avrupa İstihdam Hizmetleri) Avrupa Komisyonu ve Avrupa Ekonomik Alanı ülkelerinin ulusal istihdam hizmetlerinin bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur. Ayrıca istihdamla ilgili ulusal ve bölgesel diğer aktörler de (sendikalar, işçi örgütleri, yerel ve bölgesel yönetimler vb.) oluşuma destek vermektedir. İş ilanları EURES üye veya partnerlerinden özellikle de kamusal iş kurumlarından gelmektedir. EURES, işverenlerin özellikle diğer Avrupalı ülkelere aradığı işçilere yönelik ilanlarını şeffaf bir şekilde yayımlamaktadır. EURES'in amaçları:

Avrupa Ekonomik Alanında çalışmak isteyenlere yaşam ve çalışma koşullarıyla ilgili bilgi vermek

- İşverenlerin başka ülkelere işçi aramasını teşvik etmek

- Başta sınır bölgelerinde yaşayanlar olmak üzere çalışan ve işverenlere danışmanlık hizmeti vermek

- Genç işsizlerin istihdamını artırarak, yurtdışı tecrübesi kazanmalarını sağlamak

Kişilerin serbest dolaşımı alanında çalışanlara yönelik hizmet vermeyi amaçlayan EURES'in üç temel hizmeti bulunmaktadır: bilgi, danışmanlık ve iş yerleştirme. EURES işgücünün hangi sektörlerde yoğunlaştığını, hangilerinde açık olduğunu belirlemede de gittikçe artan bir öneme sahiptir. Nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyacın belirlenmesinde de EURES'in önemli rolü bulunmakta, özellikle genç istihdamının artırılarak, gençlerin yurtdışında çalışma tecrübesi edinmesini kolaylaştırmaktadır. Aday ülkelerin de katılımına açık olan EURES ağı ortak bir Avrupa iş piyasası oluşmasına da katkıda bulunmaktadır.¹¹²

4.2.4. İş Dünyasıyla Diyalog-Your Europe/Business Programı

İş Dünyasıyla Diyalog, Avrupa Komisyonu ve üye ülkelerin ortak girişimiyle oluşturulmuştur. Portalın amacı iş dünyasına yönelik bilgi ve hizmet sağlanması ve AB'nin bu alanda sunduğu olanaklarla ilgili bilginin yaygınlaştırılmasıdır.

İş Dünyasıyla Diyalog portalı AB vatandaşlarının ve firmaların hakları ve Tek Pazar'da iş yapma fırsatları hakkında bilgi sağlamaktadır. Bu konuda çeşitli veri, bilgi, faydalı linkler ve başka kaynakları bir araya getirerek firmaların ürünlerine onay almalarına, ortak aramalarına, kamu ihalelerine katılmalarına, AB içerisinde başka

---

¹¹² <<http://europa.eu.int/eures/index.jsp>>, 21.06.2005.

pazarlara açılmalarına ve Tek Pazar'la ilgili bilgi edinmelerine yardım etmektedir.¹¹³

İş Dünyasıyla Diyalog portalından AB düzeyinde ve ulusal düzeylerde ulaşılabilen bilgiler:

- İş yaşamı
- Finansman imkânları
- Kamu ihaleleri
- İş alanındaki düzenlemeler
- İş geliştirme
- Vergilendirme
- Sosyal alanda ve insan kaynakları hakkında bilgidir.

4.3. Tek Pazardan Yararlanma Olanaklarının Geliştirilmesine Yönelik Programlar

Avrupa Komisyonu e-ticaret, telekomünikasyon, kamu hizmetleri, kamu ihaleleri¹¹⁴ ve sınır ötesi ödeme sistemlerinde yapacağı reformlarla KOBİ'lerin pazara girişini kolaylaştıracağını taahhüt etmiştir. Çünkü AB KOBİ Sözleşmesi'nde KOBİ'lerin Tek Pazardan yararlanma olanaklarının geliştirilmesi maddesi bulunmaktadır. Ayrıca, KOBİ'lerin yeni pazarlarda eşit ve adil koşullar altında rekabet edebilmesi için Avrupa ve ulusal rekabet kurallarının kesin bir şekilde uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Komisyon 2002 yılında yenilediği ve 2003–2006 yılları arasında geçerli olan İç Pazar Stratejisi'nde, İç Pazar'ın daha etkin işlemesi için yapılması gereken 10 adımı öyle özetlemiştir.

- Kuralların Komisyon ve üye devletler tarafından uygulanmasını sağlamak
- Hizmetler sektörünün mali hizmetleri de içerecek şekilde pazara bütünleşmiş edilmesini sağlamak
- Karşılıklı¹¹⁵ tanımanın daha iyi yapılandırılarak malların serbest dolaşımını geliştirmek
- Demografik zorlukların üstesinden gelerek Avrupa'da emeklilik sistemi ve sağlık hizmetlerinin yakınlaştırılmasını sağlamak

---

¹¹³ <<http://europa.eu.int/youreurope/nav/en/business/home.html>>, 06.06.2005

¹¹⁴ AB'nin kamu ihaleleri portalı, <<http://simap.eu.int>>, 10.10.2005.

¹¹⁵ Karşılıklı tanıma, herhangi bir sektörde, Topluluk düzeyinde bir uyum ölçüsü bulunmadığı takdirde üye ülkelerin başka bir üye ülkede üretilmiş ürünü tanıtmayı zorunluluğudur.

- Enerji, ulařtırma, telekom ve posta gibi temel "ađ politikalarının daha etkili hizmet vermesini sađlayarak řirketlerin maliyetlerini dűřürmek
- İş ortamı şartlarını iyileştirmek için üye devletlerle işbirliği yapmak, şirketler hukuku ve yasal denetimler konusunda gerekli adımları atmak
- İş Pazarın işleyişini ve işletmelerin yararlanma olanaklarını artırmak üzere yasal düzenlemeleri sadeleştirmek
- Merkez- şube ve şirket birleşmeleri konusunda gerekli düzenlemeleri yaparak çifte vergilendirmenin ortadan kaldırılmasını sağlamak
- AB GSYİH' sının %16'sını oluşturan ihale sisteminin tamamen elektronik ortama taşınmasını sağlamak
- Vatandaşlara ve işletmelere İş Pazar'la ilgili daha kapsamlı bilgi verilmesini sağlamak

Komisyon 2005 yılı başında yaptığı değerlendirmede atılması gereken yasal adımlarda büyük ölçüde ilerleme sağlandığını, hizmet sektörünün entegrasyonu konusunda daha fazla gayret gösterilmesi gerektiğini bildirmiştir.¹¹⁶

4.3.1. SOLVIT-Problem Çözme Ağı

SOLVIT İş Pazardaki hakların tam olarak uygulanmasını sağlamak için oluşturulmuş vatandaşlar ve firmalar, iş pazarın işleyişinde diğer üye ülkelerdeki kamu idarelerinin kuralları tam olarak uygulamamasından kaynaklanan sorunlarla karşılaştıklarında karşılaşılan problemi çözmek için organize edilmiş bir ağdır. Bir başka değişle SOLVIT yasal işleme gerek kalmadan sorunları etkin bir şekilde çözen ücretsiz bir hizmet ağıdır.

SOLVIT'in çözebileceği sorunlar

- Otomobil tescilleri,
- Mallar ve hizmetlerin pazara girişi,
- şirket kurulması,
- Serbest meslek sahibi olarak iş kurma,
- Kamu ihaleleri,
- Vergilendirme,
- Sınır kontrolleri vb. olabilmektedir.

---

¹¹⁶ Sarı, a.g.e., 2005, s.70.

Sistemin işleyişi ise şu şekildedir;

Sistem her AB üyesi ülkede ve EFTA ülkelerinde bulunan SOLVIT merkezleri ağıyla işlemektedir. AB hukukunun yanlış uygulamasından kaynaklanan bir sorunla karşı karşıya kalındığında, bulunulan ülkedeki SOLVIT merkezine başvurulmakta, merkez başvuruyu incelemektedir. Vaka çevrimiçi veri tabanına girilmekte, sorunun kaynaklandığı ülkenin SOLVIT merkezine iletilmektedir. Merkez bir hafta içerisinde konuyu araştırıp araştıramayacağını bildirmekte, olumlu yanıt verilirse en fazla 10 hafta içerisinde sorunu çözmektedir. Süreç boyunca her iki SOLVIT merkezi de bilgi alışverişinde bulunmakta başvuru sahibi de süreç hakkında bilgilendirilmektedir. Sistem gayri resmi olarak sorun çözme yaklaşımını benimsemekte, yasal süreç içerisindeki davalarla, firma ve tüketici düzeylerindeki uyuşmazlıklarla ilgilenmemektedir.¹¹⁷

4.3.2. Avrupa Topluluğu Patent Ofisi

Avrupa Patent Ofisi, Avrupa Patent Konvansiyonu'nu imzalayan ülkelerde "Avrupa patenti" vermekte olan Avrupa Patent Organizasyonunun yürütme organıdır. Ofis aynı anda 28 ülkede geçerli patent koruması sağlayabilmektedir. Başvuru sahibi patentin hangi ülkelerde geçerli olacağına karar vermektedir. Avrupa patenti Almanca, İngilizce ve Fransızca dillerinden birinde verilmektedir. Patent geçerli olduğu ülkenin ulusal patentiyile aynı yasal etkiye sahiptir.

Avrupa patenti almak için öncelikle ulusal patent ofislerine başvurulmaktadır. Patentler belirli ülkelerde, belirli bir süre koruma sağlamaktadır. Patent verilecek ürün, ürün kullanım şekli, sistemin mutlaka teknik veya işlevsel bir yenilik getirmesi gerekmektedir. Patent başvurularında yeniliği yasal geçerliliği olacak şekilde teknik ayrıntılarıyla tanımlamak gerekmektedir.¹¹⁸

4.3.3. Fikri Mülkiyet Hakları Yardım Masası (IPR Help Desk)

1998 yılında Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan ve Polonya-Almanya-İspanya konsorsiyumu tarafından yürütülen Fikri Mülkiyet Hakları Yardım Masası araştırma projeleri geliştiren kurum ve kuruluşlara ücretsiz hizmet vermektedir.

¹¹⁷ <<http://europa.eu.int/solvit/>>, 13.05.2005.

¹¹⁸ <<http://vywww.european-patent-office.org/index.en.php>>, 145.05.2005.

Fikri Mülkiyet Hakları Yardım Masası (IPR) Topluluk Ar-Ge programlarından yararlanan veya yararlanacak olan kuruluşlara fikri mülkiyet haklarıyla ilgili bilgi desteği sağlamaktadır. Bu programlar için proje hazırlanırken yapılması Önerilen şirketler birliği anlaşmalarıyla ilgili modeller de IPR tarafından başvuranlara sunulmaktadır.

IPR ayrıca uluslararası araştırma projelerinde Topluluğun fikri mülkiyetle ilgili koruma kurallarına ilişkin bilgi vermekte, araştırma alanıyla ilgili Avrupa boyutu hakkında bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmaktadır. IPR İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Lehçe ve İspanyolca dillerinde hizmet vermektedir. IPR'ın verdiği hizmet yasal olarak bağlayıcı olmayıp, ilk danışma hizmeti özelliği taşımaktadır.¹¹⁹

4.4. İş Destekleme Hizmetleri

Avrupa Komisyonu'nun KOBİ politikasının bir parçası olan Avrupa iş destekleme ağları B2Europe adı altında birleşmiştir. B2Europe ağı içerisinde Avrupa Bilgi Merkezleri, İş ve Yenilikçilik Merkezleri, Yenilikçilik Aktarım Merkezleri, EURES, Altıncı Çerçeve Program Ulusal İrtibat Noktaları ve Avrupa-Latin Amerika sınaî işbirliği ağları bulunmaktadır. Tüm bu ağların ortak özelliği yerel bağlantılarının bulunması ve başvuruları en doğru kaynağa yönlendirmeleridir.¹²⁰

4.4.1. Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı

1987'de 39 merkezle kurulan Avrupa Bilgi Merkezleri ağı 2005 yılı itibariyle Avrupa'da 300'ü aşkın merkezle hizmet vermektedir. Avrupa Bilgi Merkezlerinin görevleri:¹²¹

- KOBİ'leri seminerler, çalıştaylar ve çeşitli yayınlar yoluyla genel olarak AB, AB'de KOBİ'lere sunulan olanaklar ve AB'de iş yapmak konularında bilgilendirmek; KOBİ'ler'de gelen soruları yanıtlamak
- Çeşitli uzmanlık alanlarında (kamu ihaleleri, pazara giriş, uygunluk değerlendirmesi¹²², AB finansman imkânları, çevre, Ar-Ge, ortak bulma

¹¹⁹ <www.ipr-helpdesk.org>, 18.02.2006.

¹²⁰ Sarı, a.g.e.,2005, s.73.

¹²¹ <<http://eic.cec.eu.int> <http://europa.eu.int/comm/enterprise/networks/eic/eic.html>>, 18.02.2006.

¹²² Uygunluk; ürün, süreç veya hizmetin gerekli standartları taşımasıdır. Uygunluk değerlendirmesi, söz konusu standartların yerine getirilip getirilmediğinin doğrudan yada dolaylı olarak kontrol edilmesidir. Bazı uygunluk değerlendirmesi yöntemleri: akreditasyon, tescil, test etme, gözetim vb.

- Euro ile ilgili konular, bilgi ve iletişim teknolojileri) sektörlere yönelik spesifik bilgi sağlayarak danışmanlık yapmak
- KOBİ'lerin AB ile ilgili bilgi düzeyine bakmaksızın, soru ve sorunları doğrultusunda yönlendirerek sonuca ulaşmalarını sağlamak
- KOBİ'lerden elde ettikleri geri bildirimle AB KOBİ politikasının şekillendirilmesinde rol almak

ABM'ler, odalar, iş dünyasını temsil eden diğer kuruluşlar ve bankalar gibi birçok yerel, bölgesel ve ulusal kurum-kuruluşla işbirliği içerisinde. AB kaynaklı fon ve finansman imkânları veya Avrupa'da ticari ortak veya tedarikçi arayan, faaliyetlerini AB standartlarına uygun hale getirmeye çalışan, belge ve bilgi almak isteyen, pazar ve ülke analizi talebinde bulunan firmalar Avrupa Bilgi Merkezleri'ne başvurarak AB'nin sağladığı eğitim, strateji ve işleyiş tarzıyla, İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü'nün yüksek kalitedeki desteğini alabilirler.

Ayrıca KOBİ'ler, AB ve üçüncü ülkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla 1993 yılında 14 ülkede Avrupa Bilgi İletişim Merkezleri oluşturulmuştur. Bu merkezlerin statüsü ABM'lerden farklı olmasına rağmen benzer hizmetler vermektedir. ABM'ler üçüncü ülkelerde KOBİ'lere, AB ve AB'de iş dünyası ile ilgili genel hukuki, idari ve istatistikî bilgi sağlamaktadır. Ayrıca Birlik içerisinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin yeni pazarlara açılmaları konusunda danışmanlık yapmakta, her iki tarafa da ortak bulma konusunda yardımcı olmaktadır.¹²³

4.4.2. Pan-Avrupa İşbirliği Planı (PES)

PES projesinde 30 farklı Avrupa ülkesinden 100 ortağın dâhil olduğu 6 projeyle 32 buluşma düzenleyerek yaklaşık 4000 KOBİ'nin bir araya getirilmesi hedeflenmektedir. 2004 yılında başlayan PES projesi üye, aday ve ortak ülkelerin KOBİ'leri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi, yeni iş olanaklarının yaratılmasını ve iş ortamının iyileştirilmesini amaçlamaktadır. 2005 yılında gerçekleştirilen fuarların ardından projenin 2006 Eylül ayında tamamlanması planlanmaktadır.

Proje, Genişleme Genel Müdürlüğü ile İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmektedir. Projenin temel hedefi Avrupa çapında işletmelerin

---

¹²³ Sarı, a.g.e.,2005, s.75.

işbirliği yapması için uygun ortamın oluşturulmasıdır. PES aşağıdaki faaliyetleri desteklemektedir:

- Genişleme sonrasında yeni iş imkânlarının yaratılması
- AB ülkeleri ve aday ülkelerden KOBİ'ler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi
- AB'deki KOBİ'lerin genişlemenin sonuçlarına, aday ülkelerdeki KOBİ'lerin iç pazara hazırlanması

Çeşitli sektörlerde "İşbirliği ve Eşleştirme" faaliyetleri gerçekleştirilmekte, eşleştirme faaliyetlerinin büyük çoğunluğu uluslararası fuarların takvimine göre düzenlenmektedir.¹²⁴

4.4.3. Avrupa İş ve Yenilikçilik Merkezleri Ağı (EBN)

Avrupa İş ve Yenilikçilik Merkezleri Ağı 1984 yılında kurulmuş, kar amacı gütmeyen, Avrupa'da 30 ülkede 160 tam üye ve 70 ortak üye ile, İş ve Yenilikçilik merkezinin faaliyetlerinin koordinasyonunu ve geliştirilmesini üstlenmiştir bir organizasyondur. Ağın tam üyeleri KOBİ'lere destek olan iş geliştirme, yenilikçilik veya girişimcilik merkezlerinden oluşmaktadır. EBN, Avrupa Komisyonu adına iş geliştirme merkezlerine "İş ve Yenilikçilik Merkezi-Business&Innovation Centre (BIC)" lisansı vermektedir.

EBN'in ortak üyeleri arasında ise bölgesel kalkınma ajansları, finansman kuruluşları, danışmanlık firmalarının yanı sıra kamu sektörünün KOBİ destekleme kuruluşları, üniversiteler, teknoparklar, ticaret ve sanayi odaları da bulunmaktadır. EBN, Avrupa Bilgi Merkezleri, Yenilikçilik Aktarım Merkezleri, Ar-Ge Programları Ulusal İrtibat Noktaları gibi diğer KOBİ destek ağlarıyla da yakın işbirliği içerisinde çalışmaktadır.¹²⁵

Aşağıdaki kuruluşlar İş ve Yenilikçilik Merkezleri Ağına üye olabilmektedir.

- Yenilikçi girişimci ve KOBİ'lere destek sağlayarak yerel ve bölgesel kalkınmaya destek olan kamu veya özel sektör kuruluşları,
- Yenilikçilik üzerine çalışan ve AB tarafından resmi olarak tanınan iş geliştirme merkezleri,
- EBN ağı tarafından sağlanan ortak hizmet ve araçlardan yararlanan kuruluşlar.

---

¹²⁴ <<http://eic.cec.eu.int/PES>>, 15.03.2005.

¹²⁵ <www.ebn.be>, 26.08.2005.

4.4.4. İşletmeler İçin Destek Önlemleri ve Girişimleri Veritabanı (SMIE Veritabanı)

SMIE projesi iş destekleme uygulamaları hakkında bilgi sağlamak üzere AB İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından finanse edilmektedir. Proje destekleri ve iyi uygulamalarla ilgili internetten erişilebilen bir veritabanına sahiptir.

SMIE, kamu idareleri ve iş destekleme kuruluşlarına, Avrupa çaptaki iş destekleme mekanizmalarının karşılaştırmalı analizini yapma fırsatını tanımakta; iyi uygulamaların değişimi ve değerlendirilmesini sağlamaktadır. KOBİ'ler de bu olanaktan yararlanabilmektedir.¹²⁶

SMIE veritabanı Avrupa'daki iş destekleme mekanizmaları hakkında bilgi vermekte ve destek sağlayan kurum veya kuruluşa doğrudan ulaşım olanağı sağlamaktadır. Hali hazırda veritabanında 2500'ün üzerinde kamusal ve yarı kamusal iş destekleme hizmetinin bilgisi yer almaktadır. Çeşitli anahtar kelimelerle arama yapmak ve desteklere on-line olarak ulaşmak mümkündür. Sistem SMIE ulusal irtibat noktaları aracılığıyla düzenli olarak güncellenmektedir.

4.4.5. Best Prosedürü

Amacı hükümetler tarafından üzerinde mutabık kalınan önemli konularda ve iş dünyası kuruluşlarıyla istişare halinde ulusal politikalara yön vermek ve iş ortamını geliştirmektir Best Prosedürü 2000 yılında Lizbon AB Konseyi'nin yaptığı girişimcilik politikasında açık koordinasyon yönteminin kullanılması çağrısına yanıt olarak doğmuştur. Bu konular üye devletlerin eksiklerinin bulunduğu açıkça belirlenmiş çok özel alanlardan oluşmaktadır. Konular İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından üretilen raporların yanı sıra üye ve aday ülkeler tarafından hazırlanan AB KOBİ Sözleşmesi uygulama raporları dikkate alınarak düzenlenmektedir.¹²⁷

Projeler kapsamında üye ve aday ülkelerin KOBİ politikasında kaydettiği ilerlemelere ilişkin iyi uygulamalar ilgili kurum ve kuruluşların uzmanlarınca düzenlenmektedir. Gerçekleştirilen Best Projeleri 2001 yılından itibaren ilgili web sitesinde yayımlanmaktadır. 2004 yılında, KOBİ'lerin Kamu İhalelerine Katılımı, KOBİ'lerle İlgili Faaliyetlerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi, Çevreye İlişkin Yasal Gerekliliklerin Kolaylaştırılması, Kuruluş Aşamasında Finansman, Kadınlar ve Etnik

¹²⁶ <<http://europa.eu.int/comm/enterprise/smie/index.htm>>, 16.11.2005.

¹²⁷ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/best/best_procedure.htm>, 16.11.2005.

Azınlıkların Girişimciliğinin Özendirilmesi olmak üzere 6 Best projesi gerçekleştirilmiştir.

4.5. İstihdam ve Sosyal Politika Alanında KOBİ'ler

Avrupa Sosyal Modeli ekonomik büyümeyi körüklerken eş zamanlı olarak daha fazla istihdam yaratılmasını hedeflemektedir. Aynı zamanda model ile işverenler ve sendikalarla işbirliği içinde sosyal koruma ve eğitim gibi çalışanlara yönelik sosyal hakları güvence altına almaya çabalanmaktadır.

2005 Lizbon ara dönem gözden geçirme raporunda Lizbon hedefleri doğrultusunda 2010 yılına kadar tam istihdamın yakalanmasına yönelik koşulların hazırlanmasının ve AB'de genel istihdam oranının %70'e, kadın istihdamının %60'ın üzerine yükseltilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Ayrıca, 2005 yılında ortaya koyulan ve 2005–2010 döneminde geçerli olacak Avrupa Sosyal Gündemi'nin¹²⁸ iki temel önceliği bulunmaktadır:

- Tam istihdamı gerçekleştirmek, sanayide sosyal diyalogun geliştirilmesi, Avrupa iş gücü piyasasının oluşturulması
- Fırsat eşitliğinin tanındığı bütünleşmiş bir toplum

İstihdam yaratılmasında KOBİ'ler temel bir sosyal role sahiptir. Bununla birlikte yaratılan istihdamın kalitesi de son derece önemlidir. Bu nedenle sosyal diyalogun geliştirilmesi önem taşımakta, mevzuatın iş yaşamında uygulanması ve işletmelerin bundan azami ölçüde yararlanmasına katkı sağlamaktadır. Avrupa Birliği'nin istihdam ve sosyal politika alanındaki yeni stratejisi kapsamında KOBİ'leri yakından ilgilendiren önemli bir konu kurumsal sosyal sorumluluktur.¹²⁹

4.5.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Avrupa Komisyonu 2002 yılında ortaya koyduğu Kurumsal Sosyal Sorumluluk Stratejisi Temmuz 2002 tarihli Kurumsal Sosyal Sorumluluk: “Sürdürülebilir Kalkınmaya İş Dünyasının Katkısı” başlıklı Komisyon Bildirisi ile Avrupa Kurumsal Sosyal Sorumluluk Forumu'nu oluşturmuştur. Şirketlerin, sosyal ve çevresel sorunlara çözüm bulmak amacıyla gönüllü olarak yürüttüğü faaliyetlerden KSS oluşmaktadır.¹³⁰

¹²⁸ 9.2.2005 tarihli “Sosyal Gündem” başlıklı Komisyon Bildirisi.

¹²⁹ Sarı, a.g.e., 2005, s78.

¹³⁰ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/csr/index_en.htm>, 02.03.2005.

4.5.2. İş Güvenliği ve Sağlığı Ajansı

AB'de çalışan işletmelerin büyük bir çoğunluğu KOBİ'lerden oluşmakta ve bu nedenle iş kazalarının yaklaşık olarak tamamı da KOBİ'lerde gerçekleşmektedir. Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Ajansı, Avrupa'daki işyerlerinin daha güvenli, sağlıklı ve verimli çalışmasını amaçlamaktadır. Ajans, bu konudaki bilginin geliştirilmesi, toplanması, analiz edilmesi ve yaygınlaştırılması için üye ülkelerdeki hükümetler, işçi ve işveren kuruluşlarıyla işbirliği halinde çalışmaktadır.

İş Güvenliği ve Sağlığı Ajansı KOBİ'lere işyerinde güvenlik ve sağlığa yönelik çevrimiçi destek sağlamaktadır. Ajans, KOBİ'lere yönelik rehberinde, bu alanda KOBİ'lerin yararlanabileceği fon olanakları, destek hizmetleri ve iyi uygulamalarla ilgili bilgilere alan sunmaktadır:¹³¹

- KOBİ Fon Planları: Avrupa Parlamentosu ve Komisyonu, Ajans'tan KOBİ'lerin iş yerlerinde güvenlik ve sağlık koşullarını iyileştirmelerine yönelik yıllık fon planları düzenlemesini istemiştir.

- KOBİ Destek Hizmetleri: KOBİ'lere yönelik önlem programları ve ilgili örneklerden KOBİ'lerin yararlanması sağlanmaktadır.

- KOBİ'ler için iyi Uygulama: KOBİ'lerin mevzuatı uygulamalarının kolaylaştırılması ve yasal gereklilikleri yerine getirmelerinde yardımcı olmaktadır.

---

¹³¹ <http://sme.osha.eu.int/index_en.htm>, 02.03.2005.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİLERE UYGULANAN DEVLET YARDIMLARI

1. TÜRKİYE EKONOMİSİNDE KOBİ'LER ve KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ ARTAN ÖNEMİ

1.1. KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Mevcut Durumu

Türkiye'de KOBİ'ler tüm işletmelerin %99,8'ini ve toplam istihdamın %76,7'sini oluşturmaktadır. KOBİ yatırımlarının, toplam yatırımlar içindeki payı %38'e ulaşmakta ve toplam katma değer %26,5'i yine bu işletmelerce yaratılmaktadır. KOBİ'lerin toplam ihracat içindeki payları yıllar itibarıyla değişiklik göstermekle beraber, yaklaşık ortalama yüzde %10 oranında gerçekleştiği tahmin edilmekte ve bu kesimin toplam banka kredileri içindeki payı ise % 4-5 civarında seyretmektedir.¹³²

Son üç yıl içinde meydana gelen finansal krizler ve halen istikrar programları altında yürütülen ekonomik programlar ülkemizde KOBİ'lerin mevcut sorunlarını daha da artırmıştır. Türkiye'de küçük ve orta ölçekli işletmeler giderek artan rekabet koşulları altında faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaktadırlar. Gümrük Birliği'ne üye olan Türkiye'nin KOBİ'leri, iç piyasada da Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki firmalarla rekabet etmek durumundadır. Bu durum, ülkemiz KOBİ'lerinin orta vadede hayatta kalabilmeleri ve rekabete devam edebilmeleri için en az AB üyesi ülkelerde KOBİ'lere sağlanan destekler kadar destek sağlanmasını, AB KOBİ'lerinin faydalandığı hizmetlerin standardında alternatif hizmetlerin ülkemizde de oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır.

AB'ye geçiş sürecinde Türk KOBİ'lerinin yararlanabileceği fonların etkin kullanımı, onların AB'ye hazırlanmaları için bir fırsat oluşturmaktadır. Başta Avrupa Birliği İşletme ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program ve Avrupa Birliği 6. Çerçeve Programı olmak üzere Avrupa Birliği Meslekî Eğitimi (Leonardo da Vinci) Programı gibi ülkemizin de bütçelerine ödemedi bulunduğu programlarda sunulan imkânlar ve kaynaklar iyi değerlendirilmelidir. AB programları ve projeleri konusunda danışmanlık hizmeti verecek, proje hazırlayacak insan kaynağı ve firmaların oluşumu, bu kaynaklardan Türkiye'nin faydalanmasını kolaylaştıracaktır.¹³³

¹³²2004 Türkiye İktisat Kongresi, KOBİ Çalışma Grubu Raporu, 2004, İzmir, S.93.

¹³³ KOBİ Çalışma Grubu Raporu, a.g.e. S.93.

Türk firmalarının AB programları bünyesinde yapılan ihalelere katılımlarının yok denecek kadar az olduğu ve AB sürecinde bulunan ülkemizde firmalarımızın AB ihalelerinin prosedürlerini öğrenmelerinin kritik önem taşıdığı ayrı bir gerçektir.

1.2. Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin Artan Önemi

1990'lı yıllardan sonra Türkiye'nin AB'ye girme çabaları KOBİ'lerin öneminin Türkiye'de daha da artmasına yol açmıştır. Türkiye'de KOBİ'lerin geliştirilip Avrupa Birliği ülkeleri seviyesine getirilmesi ve rekabet etme güçlerinin artırılması için bazı destek ve teşvikler verilmiş, bu konudaki çalışmalar hızlandırılmıştır.¹³⁴

Türkiye'de 1970, 1980, 1985 yıllarında yapılan "Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı"na bakıldığında, imalat sanayinde işyeri sayısı yüzdesi olarak, sırasıyla %97,3, %95,3, %94,5 'ü küçük işletmelere aittir. 1995, 1996, 1997 yıllarına bakıldığında küçük ve orta boy işletmelerin ortalamaları %99.54, %99.52, %99,5'e yükselmiştir. İmalat sanayinde çalışanlar ortalaması 1970 sayımına göre %60,9'u büyük işyerlerine, %39,1'i küçük işyerlerine; 1980 sayımında ise, %61,7'si büyük, %38,3'ü küçük işyerlerine aittir. 1985 sayımında büyük işyerlerinin çalışan ortalaması %66,5, küçük işyerlerinin ortalaması ise %33,5 olarak saptanmıştır. Bu oran 1995, 1996, 1997'te ise küçük ve orta boy işletmelerin toplamı olarak sırasıyla %61.38, %61,01 ,%59,88 olarak devam etmiştir.

İmalat sanayinde oluşturulan katma değer 1970 sayımına göre %91,7'si büyük, %8,3'ü küçük işyerlerine aittir. Bu oranlar 1980 sayımında ise, %88,4'ü büyük %11,6'sı küçük işyerlerine ait olarak saptanmıştır. Bu oranlar 1995, 1996, 1997'de sırasıyla %29.19, %28.78, %28,6 olarak devam etmektedir.

Tüm işletmeler içerisinde küçük ve orta boy işletmelerin %99,6 ağırlığa sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanında büyük işletmelerin payları ise %0,4'lerde seyretmektedir. İstihdam, katma değer ve sermayeyi incelediğimizde buralardaki durumun sayısal durumla ters orantılı olduğu görülmektedir.¹³⁵

Türkiye'nin toplam sanayi işletmelerinin büyük bir bölümünü oluşturmasına rağmen, KOBİ'lere uzun yıllar istenen ölçüde önem verilmemiştir. AB'nin 1983 yılını KOBİ yılı ilan etmesinden sonra, Türkiye de KOBİ'lere verilen önemi göstermek adına

¹³⁴ Nusret Ekin, **Küreselleşme ve Türkiye**, İTO, İstanbul, 1999, s.65.

¹³⁵<www.kobinet.org.tr>, 10.10.2006.

1996 yılı KOBİ yılı ilan etmiştir. 16 Ekim 1996 tarihinde KOBİ Teşvik Kararnamesi'ni hayata geçirmiştir.

Günümüz KOBİ'leri, modası geçmiş teknolojiler kullanan, geleneksel çizgide üretim yapan, yeniliklere karşı ilgisiz, bilgisiz, yalnızca yerel pazarlarla ilgilenen, rekabetten kaçan, içine kapalı, kabuğunu kırmaya niyetsiz, büyümekten korkan, bir tablo değil; aksine,

- Gerek teknolojide gerekse üretim metotlarında ve pazar konusunda tüm yeniliklere açık,
- Pazarını tüm dünya pazarı olarak algılayan ve dolayısıyla tüm dünya pazarları konusunda bilgilenmeye büyük önem veren,
- Rekabet düzenini varlığının temeli olarak kabul eden ve dolayısıyla etkin bir rekabet ortamından yana ağırlık koyan,
- Büyüme en önemli başarı ölçütü olarak kabul eden, bu konudaki fırsatların ısrarlı ve inatçı bir takipçisi olan, fakat büyüme kararlarını bir tutkunun ve hırsın esiri olarak değil, hesaplı kitaplı kararlara dayandıran,
- Demokratik yapıda ve kendisini demokratik düzenin temel taşlarından biri olarak algılayan bir tablo sergilemektedir. Türkiye KOBİ'ler tablosunun da bu dünya tablosuna yakışır biçimde olması gerekir.¹³⁶

KOBİ'ler sadece ekonomik yaşamda değil, sosyal yaşamda da önemli birer işlev üstlenebilmektedirler. KOBİ'ler Türkiye'de geniş bir alana yayıldıkları için bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesinde, mülkiyetin geniş bir alana yayılmasında, istihdam olanağı yaratılmasında ve demokratik yaşamın desteklenmesinde oldukça önem taşıyabilmektedirler. KOBİ girişimcilerinin mülkiyet tutkuları, başarılı olma arzuları, cesaretli adımları ve yatırım yapma istekleri siyasi istikrarın da temel mekanizmaları arasında kabul görebilmektedir.

Türkiye'de KOBİ'ler yaşanan önemli krizlerden fazlaca etkilenmemiş ve hatta bu krizlerin atlatılmasında önemli roller üstlenmişlerdir. Dünyada ise KOBİ'ler yalnızca geri kalmış ülkelerde yaygın olmakla beraber aynı zamanda bizim gibi gelişmekte olan ülkelerle, sanayisini tamamlamış gelişmiş ülkelerde de yaygındır. KOBİ'ler, sayı, istihdam ve katma değer olarak karşılaştırılırsa, gelişmiş ekonomilerde de gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi önemli bir yeri olduğu görülür.

---

¹³⁶ Ören, a.g.e., s.108.

Günümüzde ülkemiz büyük ölçekli işletmeleri ile beraber KOBİ'lerde, küreselleşme ve Gümrük Birliği kapsamında hareket etme zorunluluğu ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu nedenle, ekonomik ve sosyal yaşamında özel bir öneme sahip olduğu her kesim tarafından kabul edilen KOBİ sahip veya yöneticilerinin, “teorik yapı, uygulama güçlükleri ve olası stratejiler hakkında bilgilendirilmesi” önem taşımaktadır.¹³⁷

Bugünün rekabet ve gelişen teknoloji şartlarındaki değişimler, farklılıkları yansıtan, yeni uygulamaları süreçlerine en kısa zamanda adapte olan ve böylelikle müşteri talep ve beklentilerine uygun ürünleri istenen zamanda ve istenen yerde hazır bulundurabilen işletmeleri zorunlu kılmaktadır. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler, kompakt ve esnek yapıları ile bu değişime cevap vermede büyük işletmelere göre bazı avantajlara sahiptir.

KOBİ'ler esnek yapılarıyla değişen tüketici taleplerini karşılamada önemli bir avantaja sahiptir. İşletme büyüklüğünün yenilik yapmada her zaman için bir üstünlük sağlamadığı ve küçük işletmelerin yaptıkları her harcama birimi karşılığında daha fazla sonuç elde ettikleri görüşü de, yaygın olarak ileri sürülmektedir. Büyük işletmeler genellikle, belirli bir ürünü geliştirmek için küçük işletmelerden üç ila on kat daha fazla harcama yapmaktadır. Dünya Bankası'nın bir raporuna göre, küçük işletmelerde bir kişi istihdam etmek için büyük işletmelere göre 1/3 kadar az sermaye yatırımı gerekmektedir. Söz konusu durum, sermayenin kıt olduğu Türkiye açısından küçük işletmelerin önemini artıran bir başka faktördür. Bu ekonomik özelliklerin yanı sıra KOBİ'ler, kuluçka işletme ya da “seed bed” görevi üstlenerek büyük işletmelerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.¹³⁸

Tüketicilerin günlük, sürekli ihtiyaçlarını karşılamaları, toplumun tüm kesimleri ile direkt ilişki kurabilmeleri, tüketici isteklerine ve yeniliklere hızla uyum sağlayabilmeleri KOBİ'lerin ekonomik ve sosyal hayatta istikrar unsuru olmalarının göstergeleridir. Gelişmiş ülke ekonomilerinde büyük bir pay sahibi olan KOBİ'ler, yerine getirdikleri işlevler nedeniyle ekonomik sistemin önemli ve vazgeçilmez bölümünü meydana getirmektedirler.

¹³⁷ Tahir Akgemici, “KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler”, Ankara, 2001, s.1, <<http://www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/ekonomi/docs/TA.pdf>>, 10.12.2005.

¹³⁸ Orhan Küçük, “Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde KOBİ'lerde Kalifiye İşgücü Sorununa Çözüm Önerileri: KOSGEB Destekli Bir Uygulama”, **Uluslararası AB'ye Giriş Sürecinde KOBİ'ler Türkiye ve Benzer ülke Deneyimleri Sempozyumu**, Mayıs 2005, Bandırma, Balıkesir İİBF.

KOBİ'lerin önemini artıran başka nedenler de vardır. Bunlar; ekonomiye dinamizm kazandırma, istihdam sağlama, yeni iş olanakları yaratma, yenilikleri teşvik etme ve bölgesel kalkınmayı hızlandırma olarak sıralanabilir.

KOBİ'ler, Türkiye'de toplam işletmeler içinde %99,2, toplam istihdam içinde %61,1, toplam yatırımlar içinde %26,5, toplam katma değer içinde %27,3 ve üretimde % 27,7 paya sahiptir. KOBİ'ler dünyanın diğer ülkelerinde de ekonomik göstergelerde önemli bir yere sahiptir. Ekonomik ve sosyal sistemdeki önemli yerlerine karşın, küçük ve orta ölçekli işletmelerin sisteme olan katkıları bilinmelerine rağmen katkılarına paralel bir oranda destelendikleri söylenemez. Bunda uzun yıllar kalkınmada büyük işletmelerin araç olarak görülmelerinde etkili payı vardır. Böylece 1980'li yılların ortalarına kadar geçen süre içerisinde özel sektöre sağlanan desteklerin büyük bir çoğunluğu büyük işletmeleri kontrolünde bulunduran az sayıda holdinge gitmiştir. Ancak tüm desteğe karşın büyük işletmelerin tek başlarına ekonomik kalkınmada etkili bir araç olamayacakları gerçeği geçte olsa anlaşılmıştır. Bunun sonucunda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin sistemdeki rolü ve önemi daha kapsamlı bir şekilde araştırılıp tartışılmaya başlanmıştır.

Yakın geçmişe kadar, KOBİ'lerin gerekli desteği görmemelerinde, küçük işletme girişimcilerinin bir araya gelerek, sorunlarını kamuoyuna anlatacak ve siyasi iktidarı etkileyebilecek lobiler oluşturamamaları da etkili olmuştur. Ekonomik ve sosyal yaşamdaki önemli yerlerine rağmen KOBİ'ler Türk ekonomisinin gündemine ancak 1980'li yılların ortalarında girebilmişlerdir. Gündeme gelmelerinde sanayileşmiş ülkelerdeki örneklerin yanı sıra Dünya Bankası ve uluslararası kalkınma örgütlerinin bu konudaki çalışmalarının etkisi oldukça büyüktür. Öte yandan KOBİ'leri temsil eden mesleki kuruluşların konunun önemini hem siyasi iktidarlara hem de kamuoyuna aktarma çalışmaları için daha iyi çalışmaya başlamışlardır.¹³⁹ Büyük ve küçük işletmeler arasındaki görevdeşlik etkisi göz önüne alınarak KOBİ'lerin amaç olmadığı, ancak gereken önlemlerin alınması ve desteğin sağlanması halinde güçlü bir araç olabileceği gerçeği anlaşılmıştır.

Ülkemizde küçük sanayi işletmelerinin önemli bir bölümünün yirmi birinci yüzyılın gereklerini yerine getirebilecek ve tek pazarda rekabet edebilecek kadar güçlü işletmeler oldukları pek söylenemez. Baş döndürücü bir hızla meydana gelen

---

¹³⁹ Oktay Alpugan, **Küçük İşletmeler**, Özgün Matbaacılık, 1998, s.28.

değişimlere ayak uydurmakta zorlanan ve kendilerini yenileme konusunda pek istekli olmayan bu işletmelerin, geleceğin tek pazarında başka ulusların işletmeleriyle rekabet etmeleri bir yana, dış rekabete tamamen açık olacak iç pazarda rekabet güçlerini koruyabilmeleri oldukça güçtür.¹⁴⁰

Bununla beraber, ekonominin sağlıklı işleyişinin teminatı olan küçük işletmelerin sorunlarına çözümler aranması ve desteklenmesi ekonomik ve sosyal açıdan büyük önem taşımaktadır. Çünkü küçük işletmelerin desteklenmesi her şeyden önce girişimciliğin desteklenmesi anlamına gelmektedir. Fakat diğer bir taraftan, serbest pazar ekonomisinin olduğu kadar, sosyal refah devletinin temel ilkelerinden biri mülkiyetin tabana yayılmasıdır. Mülkiyetin tabana yayılmasını sağlamanın en uygun yollarından biri küçük işletmelerin desteklenmesi ve teşvik edilmesidir. Burada destek sözü ile anlatılmak istenen, marjinal nitelikteki işletmelerin sistemde kalmasının devlet desteği ile sağlanması değildir. Önemli olan, teknolojiyi izleyen ve uygulayan, dolayısıyla iç pazarda olduğu kadar, dış pazarlarda da rekabet gücü olan KOBİ'lerin altyapıdan eğitime, finansmandan vergilemeye kadar uzanan bir dizi sorunlarının çözümüne devlet desteğinin sağlanması, özellikle onların çalışmalarını olumsuz yönde etkileyen mevzuatın en asgari düzeye indirilmesi ve önlerindeki engellerin kaldırılmasıdır.

AB, bünyesindeki KOBİ'leri, aşağıda verilen hedefler doğrultusunda geleceğin dünyasına hazırlamaktadır:

- KOBİ'lerin rekabet gücünü artırmak ve artırıcı tedbirler almak,
- KOBİ'lerin esnek piyasa şartlarına uyum sağlamasını sağlamak,
- KOBİ'lerin profesyonellik ruhunu geliştirmek,
- KOBİ'lerin esnek bir işgücü arz ve talebini oluşturmak için, eğitim gibi imkânları sağlamak

Yukarıda verilen ölçütler, Türk KOBİ'lerinin, AB KOBİ'lerinin standartlarına ulaşması için hayati önem taşımaktadır. Türkiye'nin, AB'ne uyum sürecinde gerekli olan bu ölçütleri yerine getirmede kimi zaman inişli çıkışlı seyirler izlediği bir gerçektir. Ancak son zamanlarda KOBİ'ler için sağlanan teşvikler ve atılımlar cesaret verici boyutlara ulaşmıştır. Bununla birlikte kat edilecek mesafe uzundur.¹⁴¹

---

¹⁴⁰ Alpugan, a.g.e., s.29.

¹⁴¹ Ören, a.g.e., s.108.

2. TÜRKİYE’DE KOBİLERE YÖNELİK POLİTİKALARIN GELİŞİMİ

2.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi

1963 -1967 dönemini kapsayan ilk beş yıllık kalkınma planında küçük sanayici, sanatkâr, esnaf gurubunun sorunları ile ilgilenecek bir merkezi örgütün oluşturulması öngörülmüştür. Bu yolla işletmelerin finansman, kredi, örgütlenme, kooperatif kurma, hammadde ve donatımın yerli ve yabancı piyasalardan temini vb faaliyetlerin yerine getirilmesi amaçlanmıştır.¹⁴²

Planı izleyen yılların sonuna doğru 1967 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bugün de uygulanmakta olan küçük sanayi siteleri uygulamasını başlatmıştır.

2.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi

1968 – 1972 dönemini kapsayan İkinci Beş yıllık Kalkınma Planında genelde birinci planda öngörülen politika ve planlar tekrarlanmaktadır. Bu tekrarlar birinci planın hedeflere ulaşamadığını bir kanıtı olarak da görülebilir.¹⁴³

Bu planda da yine esnaf ve sanatkârların örgütlenmesi öncelikli olarak ele alınmış olup buna paralel olarak 1970 yılında “Sanayi Geliştirme Merkezi”, “Birleşmiş Milli Kalkınma Teşkilatı” kurulmuştur. Aynı dönemde 17 adet küçük sanayi sitesi tamamlanarak hizmete girmiş ve 35 sitenin yapımına devam edilmiştir. Ayrıca küçük sanayi sitesi ya da çarşılarının kurulması için sanayi ve teknoloji bakanlığına bağlı küçük sanayi geliştirme şubesi görevli olmuştur.¹⁴⁴

2.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi

1973 – 1977 dönemini kapsayan üçüncü beş yıllık kalkınma planında alınan önlemlere rağmen küçük ve orta boy işletmelerin sorunlarının halen sürdüğü belirlenmiştir. Bu nedenle küçük sanayi ve el sanatları üretiminin geliştirilmesi için dış pazarlara açılmanın teşvik edilmesi, dış talebin karşılanması için gerekli organizasyonların kurulması, finansman sorununun çözümlenmesi, eğitim teknik ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması çalışmaları öngörülmüştür.¹⁴⁵

---

¹⁴² “Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, **Resmi Gazete**, sayı 11272, 03.12.1962.

¹⁴³ Tamer Müftüoğlu, **Türkiye’de KOBİ’ler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s.174.

¹⁴⁴ “İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, 21.08.1967, **Resmi Gazete**, 12679.

¹⁴⁵ “Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı”, 27.11.1972, **Resmi Gazete**, sayı: 14374.

2.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi

İlk kez küçük sanayi kesimi ile esnaf ve sanatkârlar kesimi arasında bu plan ile ayırım yapılmış, 1978 – 1983 dönemini kapsayan dördüncü beş yıllık kalkınma planında ayrıca organize sanayi sitelerine ağırlık verilmiştir. Plan kapsamında küçük sanayi siteleri için açılan krediler sonucu 18.300 işyerini kapsayan 70 site kurulmuş 22.127 işyerini kapsayan 62 sitenin inşaatı devam etmekte ve 25 net 25 proje ise ihaleye hazır hale gelmiştir. 1983 yılında Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı (KÜSGET) faaliyete geçerek küçük ve orta boy işletmelerin teknik ve idari konudaki bilgi ihtiyaçları Türkiye genelinde karşılanmaya çalışılmıştır.¹⁴⁶

2.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985–1989)

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile birlikte Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plan dönemi tamamen askıya alınmıştır. 24 Ocak 1980'de alınan ekonomik istikrar tedbirlerinin ardından başlayan yeni ekonomik dönem ile yürürlüğe girmiştir.

24 Ocak ekonomik istikrar tedbirleri ile birlikte, dönem başında uygulanmaya başlayan teşvik tedbirleri ve yasal dayanakları gümrük muafiyeti, gümrük vergi ve resimlerinin taksitlendirilmesi, yatırım indirimi, yatırım finansman fonundan faydalanma, bina inşaat vergi istisnası, vergi, resim, harç istisnası, faiz farkı iadesi, aynı ve nakdi dış kredi kullanma imkânı, döviz tahsisi v.b.olarak sıralanabilir.

Türkiye’de üretilen yatırım mallarının maliyetine giren dolaylı vergilerin 5 yıla kadar taksitlendirilmesi, bu dönemde teşvik tedbirlerini ve buna ilişkin mevzuat esasları, faydalanma koşul ve olanakları ile ilgili uygulama esas ve usullerini içeren tebliğlerin bu şekilde yıllar itibarı ile yayınlanmış olması, mevzuatın basite indirgenmesi yolundaki çalışmaların en başında yer almıştır. Ayrıca 1985 yılında önemli teşvik araçlarından biri olarak Kaynak Kullanımını Destekleme Primi (KKDP) yürürlüğe konmuştur. KKDP uygulanmasına 1991 yılında son verilmiş yerine önceleri Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kaynaklı Kredi, daha sonra ise Fon Kaynaklı Kredi Uygulaması tahsis edilmiştir.¹⁴⁷

---

¹⁴⁶ “Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı”, 12.12.1978, **Resmi Gazete**, sayı: 16478.

¹⁴⁷ “Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, 23.07.1984, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>>, 14.04.2006

2.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1996–2000)

1990 yılından itibaren 1991 ve 1992 yıllarında da yıllık olarak yayınlanan ihracat ve döviz kazandırıcı faaliyetler ile yatırımların teşvikine ait esaslar, son olarak 1993 yılına ait olmak üzere 29 Ocak 1993 tarih ve 2140 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır. Bu karar çerçevesinde uygulanılacak olan teşvik tedbirleri şunlardır;

Yatırımların teşviki ile ilgili olanlar; gümrük muafiyeti, yatırım indirim, teşvik tedbirleri, vergi, resim, harç istisnası, yatırım finansmanı fonundan faydalanma, KDV ertelenmesi, teşvik primi, SSK primi-konut edindirme yardımı, enerji teşviki, ihracatın teşviki ile ilgili olanlar; vergi, resim, harç istisnası, gümrük muafiyeti ithalat; konut fonu muafiyeti, enerji indirimi v.b.¹⁴⁸

Bu planda küçük ve orta ölçekli sanayiye geniş yer verilmesi, bu kesimin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla devletin belirgin ve kapsamlı bir KOBİ politikası oluşturması, bu politika ışığında somut önerilerin oluşturulması amaçlanmaktadır.¹⁴⁹

2.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996–2000)

Bu planda vergilendirme, sosyal güvenlik, mesleki eğitim, rekabet koşullarının iyileştirmemesi, meslek örgütlerinin işlevselliğinin arttırılması, işbirliği ve kooperatifleşme yan sanayi ve alt sözleşme ilişkileri, küçük sanayi siteleri, devlet yardımları, kredi desteği, bölgesel gelişme, istihdamın artırılması, girişimciliğin özendirilmesi, incelenmiştir.

Bahsi geçen dönemde üretim sektöründeki düşük büyük ölçekli işletmeleri olduğu kadar KOBİ'leri etkilememiştir. Buna paralel olarak teşvik politikalarında Ar-Ge ile teknolojik yenileme başta olmak üzere, çevre koruma, yeni istihdam yaratma, KOBİ'leri destekleme ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkıda bulunma konuları esas alınmıştır.¹⁵⁰

---

¹⁴⁸ Hayrettin Yücel, **Uluslararası Pazarlara Açılmada KOBİ'lerin Rolü**, İGEME, Ankara, Kasım 2000, s.36.

¹⁴⁹ Müftüoğlu, a.g.e., s.177.

¹⁵⁰ “Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/>>, 14.04.2006

2.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Bu planda diğer planlardan farklı olarak bilgi ve teknoloji yoğun nitelik taşıyan savunma ve havacılık, makine, imalat, kimya, elektronik sanayilerinin geliştirilmesi, sanayide ileri teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması, geleneksel sanayilerin rekabet gücünün artırılması, devletin uluslar arası kurallar çerçevesinde sanayi destekleyici, piyasaları düzenleyici ve denetleyici rolünün güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Türk Sanayinin, yerel kaynakları harekete geçiren, çevre normlarına uygun üretim yapan, tüketici sağlığını ve tercihlerini gözeterek, yüksek nitelikli işgücü kullanan, çağdaş işletmecilik anlayışını uygulayan, Ar-Ge'ye önem veren, teknoloji üreten, özgür tasarım ve marka yaratarak uluslar arası pazarlarda yerini alan bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır.

İşletmelerin yönetim ve finansman yapılarının iyileştirilmesine üretimde yeni teknolojilerin, bilgi teknolojilerinin, esnek üretim ve tedarik planlaması sistemlerinin kullanımının yaygınlaştırılmasına, ulusal ve uluslar arası düzeyde firmalar arası işbirliğine önem verilmesine, Ar-Ge harcamalarının artırılmasına, girişimciliğin ve KOBİ'lerin desteklenmesine, rekabetçi bir ortamın geliştirilmesine öncelik verilmesi planlanmıştır.

Ayrıca yatırımların artırılması için desteklenmesinde; AB uygulamaları da dikkate alınarak, değişen iç ve dış piyasa şartlarına uyum sağlamak üzere, objektif olarak daha etkin araçların kullanılması, KOBİ'lerin küresel pazarda yoğun rekabet koşullarına uyum sağlamaları yönünde gereken tedbirlerin alınması AB ile sermaye, teknoloji, ticari işbirliği imkânlarının geliştirilmesi, üniversite sanayi işbirliğinin artırılması öngörülmektedir.¹⁵¹

3. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE DESTEK VEREN KURULUŞLAR

3.1. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın kuruluş kanununda; Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Sitelerini planlamak, ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde plan hedeflerine paralel olarak mevzuat düzenlemeleri yapmak, üst yapı kredisi sağlamak, KOBİ'lerle teşkilatlanmada, eğitim, tedarik, tanıtma, pazarlama, teknik ve ekonomik konularda hizmet vermek, varlıklarını korumak ve geliştirmek için gerekli hukuki ve

---

¹⁵¹<<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>>, 14.04.2005

yönetmelik düzenlemeleri yapmak vb görevler sayılmıştır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı her il merkezinde Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri olarak örgütlenmiş durumdadır. Ayrıca bakanlığa bağlı Küçük Sanayi ve El Sanatları Müdürlüğü, KOBİ'lerce üretilen ürünlerin yurtiçi ve yurtdışı fuarlarda sergilenmesi, teknik ve ekonomik danışmanlık hizmeti sağlanması vb desteklerde bulunmaktadır.¹⁵²

3.2. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı(KOSGEB)

KOSGEB; küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin teknolojik gelişmelere süratle uyumlarını sağlamak, rekabet güçlerini arttırmak ve ekonomiye olan katkılarını yükseltmek amacıyla 3624 sayılı Kanun ile 20 Nisan 1990 tarihinde kurulmuştur.

KOSGEB, KOBİ'lere; finansman başta olmak üzere, teknoloji ve pazar araştırma, ihracatı geliştirme, e-ticaret, bölgesel kalkınma ve girişimcilik, danışmanlık, laboratuvar ve eğitim hizmetleri vermektedir.

KOSGEB bünyesinde bulunan Avrupa Bilgi Merkezi, KOBİ'lerin teknik, finansal ve ticari konularda ihtiyaç duydukları desteği verebilmektedir. Bu bağlamda internet ortamında oluşturulan "KOBİNET"¹⁵³ Kobi'lere ekonomi, iş dünyası, finans imkânları, mevzuat, Avrupa Birliği vb. konularda güncel ve anında bilgiler sunabilmektedir.

Teknoloji Merkezleri(TEKMER) ve Teknoparklar teknoloji geliştirme ve destekleme hizmetleri kapsamında, teknolojik yenilik ve ekonomik değer taşıyan orijinal fikir ve buluşları üretime döndürebilecek işletmelerin kurulması geliştirilmesini destekleme amacı ile KOSGEB bünyesinde hizmet vermektedir.

KOSGEB "Girişimciliği Geliştirme Enstitüsü" kanalı ile de girişimcilerin önündeki engellerin aşılması girişimciliğin geliştirilmesi, iyileştirilmesi için faaliyetlerde bulunmaktadır.

"Küçük İşletmeler Geliştirme Merkezi"(KÜGEM) Türkiye genelinde bulunan birimleri ile ulusal ve uluslararası standartlarda çalışan laboratuvar hizmeti sunmaktadır.

KOSGEB bünyesinde faaliyet gösteren bir diğer enstitü olan "Pazar araştırma ve İhracatı Geliştirme Enstitüsü" ise KOBİ'lerin uluslararası pazar paylarını

¹⁵² < <http://www.sanayi.gov.tr/webEdit/gozlem.aspx?menuSec=202&sayfaNo=857&navigate=var>>, 08.12.2006.

¹⁵³ <www.kobinet.org.tr>,14.11.2005

arttırabilmeleri amacı ile onların reklâm ve fuar katılım desteği vermektedir. İhracat bağlantıları yapmalarına yardımcı olmaktadır.¹⁵⁴

3.3. Milli Prodüktivite Merkezi(MPM)

17.04.1965 tarihinde yürürlüğe giren 580 sayılı yasa ile kurulmuş olan MPM, yurt ekonomisinin verimlilik ilkelerine uygun olarak gelişmesine yardımcı olacak önlemleri araştırmak ve bunların uygulamaya konulmasına çabalamak, işletmelerin verimliliğini arttırıcı yöntemleri araştırmak, bahsi geçen konuda önerilerde bulunmak, verimlilikle ilgili teknik yardımlarda bulunmak, eğitim ve danışmanlık çalışmaları yapmak vb görevlere sahiptir.

MPM, KOBİ'lere yönelik olarak şu konularda danışmanlık hizmeti vermektedir:¹⁵⁵

- Verimlilik ölçme ve izleme sistemi kurulması,
- Organizasyon geliştirme, kadro planlaması,
- İş değerlendirme,
- İsteklendirme,
- İşyeri yerleşim planlaması ve iş etüdü,
- Kalite yönetimi ve finansman yönetimi,
- Pazarlama yönetimi,
- Ergonomi,
- İşçi sağlığı.

3.4. Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV)

21.02.1990 tarihinde kurulan TOSYÖV, Türkiye'deki KOBİ'lerin desteklenmesini sağlamak ve bu işletmelerin örgütlenmiş gücü olarak lobisini yapmayı amaçlamaktadır. TOSYÖV KOBİ'lere mali, hukuki danışmanlık ile eğitim ve yayın desteğini ülkemizin büyük merkezlerinde kurmuş olduğu birimler aracılığı ile ulaştırmaktadır.¹⁵⁶

¹⁵⁴ <<http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/Default.asp>>, 08.12.2006.

¹⁵⁵ <<http://www.mpm.org.tr/hizmetlerimiz>>, 08.02.2006.

¹⁵⁶ <<http://www.tosyov.org.tr/>>, 08.02.2006.

3.5. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği(TOBB)

5174 sayılı kanun uyarınca çalışmakta olan TOBB un amacı Odalar ve borsalar arasında birlik ve dayanışmayı sağlamak, ticaret ve sanayinin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, üyelerinin mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, üyelerin birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakı korumaktır.

TOBB'un KOBİ'lere ilişkin görevleri ise şu şekilde sıralanabilir,¹⁵⁷

- Türk girişimcisinin çalışmalarına öncülük ve liderlik eder,
- Özel sektörün ihtiyaçları doğrultusunda siyasi güce görüş ve çözümlerini iletir,
- Kanunlar ve düzenlemeler ile ilgili görüşlerini ilgili bakanlıklara, meclis komisyonlarına sunar,
- Tabanını oluşturan KOBİ'lerin ekonomiden hak ettiği payı alması için oda ve borsalarımız kanalıyla bilgi ve danışmanlık hizmeti sunar,
- Ticari, ekonomik ve uluslararası işbirliği alanlarında yararlı olabilecek her türlü bilgiyi üyelerine sunar; ülke, il ve sektör bazında ekonomik raporlar hazırlar,
- Yabancı muadil kuruluşlarla kurumsal bağlar kurar, işbirliği anlaşmaları imzalar, Türk ve yabancı firmaların ihtilaflarının dostane yollarla çözümü amacıyla aracılık eder,
- Yerel fuar organizasyon firmalarına yetki verir, organize sanayi bölgeleri ve teknoloji geliştirme merkezleri kurar,
- Uluslararası ilişkiler ile ilgili görevleri kapsamında çok taraflı oda ve uluslararası kuruluşlarda Türk özel sektörünü temsil eder.

3.6. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi(İGEME)

İGEME Türkiye ihracatının geliştirilmesi ve sağlıklı bir yapıya kavuşturulması temel amacı ile özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel bir kişi olan kamu kuruluşu olarak 27 Ekim 1960 tarih ve 118 sayılı Kanun ile 2 Kasım 1960'ta kurulmuştur. Ancak daha sonra 03.07.2001 tarih ve 24451 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4684 Sayılı Kanun'un 12. maddesi ile Merkez yeniden yapılandırılmıştır. İGEME, T.C.

---

¹⁵⁷ <<http://www.tobb.org.tr/tobbhakkinda/amaci.php>>, 09.02.2006.

Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığına bağlı olarak çalışmakta olup bakanlığını Dış Ticaret Müsteşarının yaptığı Yönetim Kurulu tarafından yönetilmektedir.

İGEME'nin faaliyetlerini yoğunlaştırdığı alanlar araştırma ve geliştirme hizmetleri, uzmanlığa dönük hizmetler, ihracatçıya verilen destekler, KOBİ ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar olarak sıralanabilir.

İGEME'nin başlıca faaliyetleri şunlardır:

- Araştırma ve Geliştirme: İhraç ürünlerimizin mevcut pazarlardaki paylarını arttırmayı, bu yeni ürünlere potansiyel pazarlar bulmayı amaçlar, bu doğrultuda hedef ürünler, hedef pazarlar ve ihraç potansiyeli arz eden ürünlerle ilgili araştırmalar yapar.
- Eğitim: Merkezin Türkiye'nin dış ticaret politikası, uluslar arası pazarlama, finansman ve dış ticaretle ilgili konuları kapsayan eğitim programları bulunmaktadır.
- Tanıtım: İhracatçıların kuruluşun vermekte olduğu hizmetleri tanınması ve yararlanması için tanıtım faaliyetleri yürütülmektedir. Bu amaçla kuruluş ulusal uluslar arası faaliyetlere katılmakta ve heyetler yollamaktadır.
- Fuarlar: Genel amaçlı uluslar arası fuarlara Türk işletmelerinin katılımı İGEME tarafından organize edilir.
- Ticari Heyetler: İGEME, Türk ihracatçıları yabancı ihracatçıların doğrudan temasının sağlanmasına yönelik olarak ticari heyetler organize ve koordine edilmektedir.
- Uluslar arası İlişkiler: İGEME, yurtdışındaki benzer kuruluşlarla ortak çalışmalar geliştirerek ekonomik işbirliğine katkıda bulunmaktadır.¹⁵⁸

3.7. İktisadi Kalkınma Vakfı(İKV)

İKV, 26.11.1965'te kurulmuştur. Türk özel sektörünü ve kamuoyunu Avrupa Birliği ve Türkiye- Avrupa Birliği ilişkileri hakkında bilgilendirmek üzere kurulmuş olup, Avrupa Birliği'nin işletmeler arası işbirliğine yönelik çeşitli programlarında "Türkiye Ulusal Danışmanı" görevini üstlenmektedir. İKV, KOBİ'lere yönelik olarak aşağıdaki alanlarda aracılık etmektedir:

- EUROPARTENARIAT: Bu programa her yıl 60 ülkeden 5000'in üzerinde KOBİ iştirak etmektedir. Yılsa iki kez ve farklı AB ülkelerinde düzenlenen

---

¹⁵⁸ <<http://www.igeme.org.tr/>>, 13.02.2006.

programlarda işletmeler arasında teknik, ticari, mali ve araştırma-geliştirme alanlarında işbirliği imkânı oluşturulması amaçlanmaktadır.

- MEDPARTENARIAT: AB üyesi olmayan ülkelere, AB içerisindeki KOBİ'lere yönelik mevcut mekanizma ve programların genişletilmesi amacı ile 1994 yılında oluşturulmuştur.

- INTERPRISE: Belirli sektörlerde yoğunlaşan işletmelerin uluslararası düzeyde işbirliği amacı ile bir araya gelmelerini hedeflemektedir.

- EU-Turkey Business Partnership: Bu proje kapsamında, AB finansmanı çerçevesinde Türk ve AB işletmeleri arasında sınıî ve ticari işbirliği imkânlarının geliştirilmesi amacıyla sektör özellikli toplantılar düzenlenmektedir.¹⁵⁹

3.8. Kredi Garanti Fonu(KGF)

Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş., 1991 yılında kurulmuş olup, KOBİ'lerin bankalardan kullandığı kredilere verdiği garanti/kefaletlerine teminat sağlamaktadır. Bu fon uygulamasından KOBİ sahibi tacir ve sanayiciler ile esnaf ve sanatkârlar yararlanabilmektedirler. Ancak eski borçların ödenmesi amacıyla kullanılacak kredilere KGF garanti/kefalet vermemektedir. KGF, KOBİ'lerin kullandığı yeni iş kurma, yeni iş yerine taşınma, nakit sıkıntısı giderme, ihracatın finansmanı, ithalatın finansmanı, teminat mektubu amaçlı krediler ile KOBİ'lerin kullandığı diğer nakdi ve gayri nakdi kredilere garanti verebilir.¹⁶⁰

3.9. Türkiye Kalkınma Bankası(TKB)

Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), 1975 yılında 13 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. 10 Ekim 1999 tarihinde bankanın kuruluşu ile ilgili KHK, TBMM tarafından yeniden düzenlenerek 4456 Sayılı Yasa olarak çıkartılmıştır. 4456 Sayılı yasanın üçüncü maddesinde yasanın amacı şu şekilde belirtilmiştir:

“Türkiye'nin kalkınması için; anonim şirket statüsündeki teşebbüslere karlılık ve verimlilik anlayışı içinde kredi vermek, iştirak etmek suretiyle finansman ve işletme desteği sağlamak, yurtiçi ve yurtdışı tasarrufları kalkınmaya dönük yatırımlara yöneltmek, sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunmak, yurtiçi ve yurtdışı ve de

---

¹⁵⁹ <<http://www.ikv.org.tr/projeler.php>>, 14.02.2006.

¹⁶⁰ <<http://www.kgf.com.tr/kgfkimdir.htm>>, 14.02.2006.

uluslar arası ortak yatırımları finanse etmek ve her türlü kalkınma ve yatırım bankacılığı işlevlerini yapmak” olarak belirlenmiştir.¹⁶¹

3.10. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu(TÜBİTAK)

TÜBİTAK’ın kurulması ile ilgili 24.07.1963 tarihinde yürürlüğe giren 278 Sayılı Kanun, TÜBİTAK’ın amacını; “Türkiye’de müspet bilimlerde araştırma ve geliştirme faaliyetlerini ülke kalkınmasındaki önceliklerine göre geliştirmek, özendirmek, düzenlemek ve koordine etmek; mevcut bilimsel ve teknik bilgilere erişmek ve erişilmesini sağlamak” olarak tanımlanmaktadır.

TÜBİTAK’ın temel görevi toplumumuzun yaşam kalitesinin artmasına ve ülkemizin sürdürülebilir gelişmesine hizmet eden, bilim ve teknoloji alanlarında yenilikçi, yönlendirici, katılımcı ve paylaşımcı bir kurum olabilmektir.

Görevleri ise;

- Türkiye’nin bilim ve teknoloji politikalarını belirlemek;
- Akademik ARGE desteği vermek, özendirmek ve izlemek;
- Endüstriyel Araştırma-Teknoloji-Geliştirme ve yenilikleri desteklemek, özendirmek ve izlemek;
- Üniversite sanayi ilişkilerini geliştirmek;
- Ulusal öncelikler doğrultusunda Araştırma-Teknoloji-Geliştirme çalışması yürüten ar-ge enstitüleri işletmek;
- Ar-ge faaliyetleri için kolaylık ve teknik hizmet sağlayan birimler işletmek;
- Geleceğin bilim adamlarını keşfetmek ve teşvik etmek;
- Bilimsel mükemmelliği teşvike yönelik yıllık ödüller vermek;
- Uluslararası bilimsel ve teknolojik işbirliklerini organize etmek ve yürütmek;
- Bilimsel dergiler, popüler bilim kitapları ve dergileri yayımlamak.¹⁶²

3.11. Dış Ticaret Müsteşarlığı(DTM)

20.14.1994 tarih ve 22147 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4059 sayılı Kanun’a göre DTM’nin görevleri; “ Dış ticaret politikalarına yardımcı olmak, tespit olunan bu politikalar çerçevesinde ihracat, ihracatı teşvik, ithalat, yurtdışı

¹⁶¹ <<http://www.tkb.com.tr/>>, 14.02.2005.

¹⁶² < <http://www.tubitak.gov.tr/hakkimizda/index.htm> >, 11.11.2005.

müteahhitlik hizmetleri ve ikili ve çok taraflı ticari ilişkileri düzenlemek, uygulamak, uygulamaları izlemek ve geliştirmek” olarak açıklanmıştır.

3.12. Teknoloji Geliştirme Vakfı(TTGV)

TTGV, 1 Haziran 1991 tarihinde Hazine Müsteşarlığı aracılığıyla Dünya Bankası’ndan sağlanan kaynağın Türk sanayisinde teknoloji geliştirme faaliyetlerini desteklemek ve sanayi sektöründe ticari ARGE bilincini arttırmak üzere kullanılması amacıyla kurulmuştur. TTGV, KOBİ’lere yönelik olarak AR-GE desteği ermektedir.¹⁶³

3.13. Türk Standartları Enstitüsü (TSE)

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) 132 sayılı kanunla kurulmuş ve ülkemizde belgelendirme yapmaya Yetkili Milli bir kuruluştur. Yıllardır Kalite konusunda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yoğun çalışmalar yapan TSE, aynı zamanda Avrupa Kalite Teşkilatı (EOQ) ve Milletlerarası Standartlar Teşkilatı’nın (ISO) Yönetim Kurullarında da yer alarak gerek Avrupa gerekse Dünyada Kalite Politikalarının şekillenmesinde aktif bir rol almaktadır.

TSE KOBİ’lere yönelik olarak ARGE, laboratuvar hizmetleri, kalite ve sistem belgelendirme, ürün ve hizmet yeri belgelendirme, personel belgelendirme, standart hazırlama gibi hizmetler vermektedir.¹⁶⁴

3.14. Halk Bankası

1933 yılında çıkartılan 2284 sayılı Halk Bankası ve Halk Sandıkları Kanunu ile kurulan Türkiye Halk Bankası halen kamu bankası olarak faaliyet göstermektedir. Halk Bankası KOBİ’lere özel olarak hazırladığı “KOBİ Bankacılığı” programı çerçevesinde KOBİ’lere yönelik sanayi, kooperatif, fon ve ihracatı destekleme kredileri sunmaktadır.

Ayrıca Halk Bankası KOBİ’lere şu yardımları sunmaktadır:¹⁶⁵

- Hukuki Yardım Bilgi Hizmetleri
- Mali Müşavir Bilgi Hizmetleri
- Tıbbi Danışma
- Eğitim Danışmanlığı Hizmetleri

¹⁶³ <www.ttgv.org.tr >, 14.02.2006.

¹⁶⁴ <http://www.tse.gov.tr/Turkish/tse/hizmetler.asp?sira=1&Islem=B> , 15.02.2006.

¹⁶⁵ < http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/0,1065,4_1_0kobih,00.html >, 15.02.2006.

- Ambulans Hizmetleri
- Genel Bilgi Hizmetleri
- İşveren Bilgi Hizmetleri
- Araç Muayene Bilgi Hizmetleri
- İşyeri Asistan Hizmetleri
- İşyeri Onarım Hizmetleri

3.15. Vakıfbank

Vakıfbank KOBİ'lere yönelik olarak, "KOBİ Kredileri" adı altında: işletme, hammadde alımı, işyeri edindirme, esnaf destek, ticari araç, franchising kredisi sunmaktadır.¹⁶⁶

3.16. Türk Eximbank

Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş./Türk Eximbank, 31 Mart 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 3332 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye istinaden 21 Ağustos 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 87/11914 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur.

Türk Eximbank'ın temel amacı; ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihraç mallarına yeni pazarlar kazandırılması, ihracatçıların uluslararası ticarete paylarının artırılması ve girişimlerinde gerekli desteğin sağlanması, ihracatçılar ile yurt dışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü ve güvence kazandırılması, yurt dışında yapılacak yatırımlar ile ihracat maksadına yönelik yatırım malları üretim ve satışının desteklenerek teşvik edilmesidir.

Türkiye'de ihracatın kurumsallaşmış tek asli teşvik unsuru olan Türk Eximbank, bu amaca yönelik olarak ihracatçıları, ihracata yönelik üretim yapan imalatçıları ve yurt dışında faaliyet gösteren müteahhit ve girişimcileri kısa, orta ve uzun vadeli nakdi ve gayrinakdi kredi, sigorta ve garanti programları ile desteklemektir. Türk Eximbank'ın, gelişmiş birçok ülkenin resmi destekli ihracat kredi kuruluşlarından farklı olarak kredi,

---

¹⁶⁶ < <http://www.vakifbank.com.tr/> >, 15.02.2006.

garanti ve sigorta işlemlerini aynı çatı altında toplamış olması, ihracatçı firmalara verilen hizmetlerde bir bütünlük oluşturulmasına imkân tanımaktadır.¹⁶⁷

3.17. Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi(ABİGEM)

ABİGEM; KOBİ'lerin potansiyellerini tamamen kullanabilmeleri için gerekli tüm yönetim danışmanlığı hizmetlerini ve bilgi desteğini sağlayarak uluslararası rekabet güçlerini arttırmalarına yardımcı olmaya çalışmaktadır. Ayrıca ABİGEM, KOBİ'lerin yerel ve uluslararası boyutta tüm iş geliştirme hizmetlerini bir arada bulabilecekleri, bölgede ilk akla gelen başvuru merkezi olmaya çabalamaktadır.

ABİGEM KOBİ'lere eğitim, girişimcilik, iş kurma, finansman yönetimi, insan kaynakları, iş geliştirme, pazarlama, ihracatı geliştirme konularında destekler sunmaktadır.¹⁶⁸

4. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE UYGULANAN DEVLET YARDIMLARI

Türkiye'de Devlet Yardımları genelde firmaların üretim ve ihracat altyapısını geliştirmeye yönelik olup; firmaların finansman ihtiyacına kaynak sağlarken, bilgi ve insan gücü kaynaklarını da desteklemektedir. Her bir desteğin uygulamacı kuruluşu farklı olduğu için, uygulama usul ve esasları konusunda kuruluş bazında açıklama yapılacaktır. Devlet yardımları için gerekli olan kaynak; Genel Bütçe içerisinde yer alan Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve bu fona transfer edilecek ödeneklerdir.

4.1. Finansal Destekler

4.1.1. KOBİ Yatırımlarda Devlet Destekleri (Yatırımları Teşvik Fonu'ndan)

Bakanlar Kurulunun 21.12.2000 tarihli kararına istinaden 2001 / 1 sayılı Uygulama Tebliği ile 2002 / 1 sayılı Genelge uyarınca yürürlüğe girmiştir. Hazine Müsteşarlığı, Halk Bankası, T. Sınai Kalkınma Bankası, Sınai Yatırım Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası(Yalnızca Turizm, Eğitim, Sağlık, Tarımsal Sanayi Yatırımları) desteklere aracılık eden kuruluşlardır. Destek unsurlarını Teşvik Fonu Kredisi, Yatırım İndirimi, Vergi, Resim, Harç İstisnası, KDV İstisnası, Gümrük Vergisi Fon İstisnası, Enerji Desteği, KOBİ Yatırım Ortaklık Şirketleri, Kredi Garantisi oluşturmaktadır.

¹⁶⁷ < http://www.eximbank.gov.tr/html_files/kisaeximbankpg.htm >, 15.02.2006.

¹⁶⁸<<http://www.izmir.abigem.org/TR/Ana/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF6AF944CADC1F2DC3>>, 15.02.2006.

KOBİ'lerin makine ve teçhizat harcamaları ile hammadde ve işletme malzemesi alımlarının desteklenmesi amacıyla KOBİ teşvik belgesi düzenlenir. Turizm, Eğitim ve Sağlık yatırımların da bina inşaat harcamaları, Sabit yatırım tutarının % 20'si oranında dikkate alınır. Teşvik Belgesine konu yatırımlar için Yatırımla ilgili kuruluşlardan izin ve / veya uygun görüş yazısı alınması zorunludur.

KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları: Arsa Bina hariç net sabit yatırım toplamı 95000 YTL'yi aşmayan, bağımsız nitelikte veya sermayesinin en fazla % 25'i büyük işletmelere ait olan Küçük ve Orta ölçekli işletmeler ile mikro işletmeler 950 YTL' yi aşmayan yatırımları,

a) İstihdamlarına göre;

- 1 – 9 Mikro Ölçekli İşletmeleri
- 10–49 Küçük Ölçekli İşletmeleri
- 50–250 Orta Ölçekli İşletmelerin

İmalat, tarımsal sanayi, turizm, eğitim, sağlık, madencilik, yazılım geliştirme yatırımları ile ArGe, çevre koruma ve teknoparklar da yapılacak yatırımlar hariç OSB ve KSS'de yapılacak komple yeni yatırımlar hariç KOBİ Teşvik Belgesi düzenlenmez. KOBİ'lerin serbest bölgelerde imalat sektöründe yapacakları yatırımlar için KOBİ teşvik belgesi düzenlenebilir. Desteğe Konuları şöyledir:

- Çanakkale-İçel İl sınırları arasında 3 Km. derinliğindeki kıyı şeridi ile Nevşehir-merkez, Ürgüp, Avanos ilçe sınırları dışın da yapılacak turizm yatırımları ve konaklama tesislerinin modernizasyonu yatırımları.
- Kalkınmada Öncelikli Yörelere yapılacak sağlık yatırımları.
- Kalkınmada Öncelikli Yörelere yapılacak eğitim yatırımları ile diğer yörelerde ki tevsî, modernizasyon yatırımları.
- Maden üretim, işleme ve zenginleştirme yatırımları
- Yazılım geliştirme yatırımları.

Tablo 5: KOBİ Ölçeğine ve Yörelere Göre Destek Oranları

	K.Ö.Y	NormalYöre	GelişmişYöre
Mikro Ölçekli	%60	%50	%40
Küçük Ölçekli	%50	%40	%30
Orta Ölçekli	%40	%30	%20

Kaynak: Bakanlar Kurulunun 21.12.2000 tarihli kararına istinaden 2001/ 1 sayılı Uygulama Tebliği

Destek Kapsamı:

Çevre Koruma, Ar-Ge ve OSB.'lerde gerçekleştirilecek yatırımlar için yukarıda belirlenen oranlara 10 puan ilave edilir. Sabit yatırım tutarının Gelişmiş ve Normal yörelerde en az %30'u, K.Ö.Y.'lerde en az % 20 'sinin Öz kaynaklardan karşılanır. Fon kaynaklı Yatırım Kredilerinin faiz oranları; KÖY yatırımlarında % 10, diğer yöre yatırımlarında % 15, İşletme Kredilerinin faiz oranları; K.Ö.Y 'lerde % 15, Diğer yörelerde % 25'tir. Kredilerin 1 yılı geri ödemesiz 4 yıl vadeli olup, İşletme kredilerinin vadesi ise 2 yıldır. İmalat ve Tarımsal Sanayi dışındaki Sektörlerde Fon Kredisi oranları;

Tablo 6: Sektörlere ve Yörelere Göre Destek Oranları

	K.Ö.Y	Normal Y	Gelişmiş Y
Turizm , Yazılım	%40	%30	%20
Eğitim yatırım	%50	%40	%30
Sağlık,Maden	%60	%60	%60

Kaynak: Bakanlar Kurulunun 21.12.2000 tarihli kararına istinaden 2001/ 1 sayılı Uygulama Tebliği

Kalkınmada öncelikli ve normal yöreler, OSB ve KOBİ yatırımların da %100 oranında uygulanır. Gelişmiş yöre yatırımlarında % 60 oranında uygulanır. Yatırımın tamamlanmasını takip eden 2 yıl içerisinde 1000 \$'lık ihracat taahhüdüne bağlı olarak (Şirket kuruluşları, sermaye aktarımları ve yatırım kredileri) damga vergisi ve harçtan istisnadır. Yeni ve Kullanılmamış olarak satın alınan makine – teçhizatın ithal ve yerli teslimleri KDV 'den istisnadır. Makine – Teçhizat ithali, gümrük vergisi ve toplu konut fonundan istisnadır. Teşvik Belgeli yatırımlara tamamlama vizesinden sonraki üç işletme döneminde tüketilecekleri elektrik enerjisi bedelleri üzerinden indirim uygulanır.

KOBİ yatırım ortaklık şirketlerine, bir önceki yılda KOBİ'lere iştirak edilen toplam sermaye payının % 20'sini geçmemek kaydıyla,

Fon'dan kredi kullanılabilir. Bu şirketlerin bir takvim yılı içerisinde Fon'dan kullanabilecekleri azami kredi miktarı 1.250 YTL' sini geçemez. Kredinin faiz oranı % 15 olup, dört yıl vadeli. Kredi Garanti Kuruluşlarınca, KOBİ Teşvik Belgeli yatırımlara bir takvim döneminde verilen toplam teminatın % 10 'u geçmemek ve Bu sürede üstlendikleri garanti/kefalet nedeniyle bankalara ödemek zorunda kaldıkları toplam tazmin tutarının % 50'si Fon'dan karşılanabilir. Kredi Garanti Kuruluşlarınca tazmin edilen garanti/kefaletler dolayısıyla firmalardan alacaklarına mahsuben yapacakları tahsilâtların aynı oranda Fona iadesi zorunludur.

4.1.2. 5084 Sayılı Yatırım ve İstihdam Teşvik Hakkındaki Kanun Uyarınca Sunulan Finansal Devlet Yardımları

Bakanlar Kurulunun 29.1.2004 Tarih ve 5084 Sayılı Kanunudur. Kanunun amacı yatırımları ve istihdam imkânlarını artırmaktır. Kanun;

- a) Vergi ve sigorta primi teşvikleri ile enerji desteği açısından DİE tarafından 2001 yılı için belirlenen fert başına GSYİH tutarı 1500 Doları veya daha az olan illeri,
- b) Bedelsiz arsa ve arazi temini açısından (a) bendindeki iller ile KÖY. Kapsamındaki diğer illeri kapsar.

Destek Konusunu:

- Gelir vergisi stopajı teşviki(Maliye Bakanlığı Tarafından Sunulur.),
- Sigorta primi işveren desteği teşviki(Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Hazine Müsteşarlığınca belirlenir.),
- Bedelsiz yatırım yeri tahsisi(Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.),
- Enerji desteği(Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından yürütülür.) oluşturmaktadır.

Destek Unsurları ve Destek Kapsamı

Gelir Vergisi Stopajı Teşviki: 31.12.2008 tarihine kadar uygulanmak üzere, 1.10.2003 tarihinden itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu iş yerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile bu tarihten önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu tarihten önce ilgili idareye vermiş

oldukları son dört aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilâve olarak yeni işe aldıkları ve bu iş yerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçilerin ücretleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinin organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamı, diğer yerlerdeki iş yerleri için % 80'i, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Sigorta primi işveren Desteği Teşviği: 31.12.2008 tarihine kadar uygulanmak üzere, 2. maddenin (a) bendi kapsamındaki illerde¹⁶⁹, 1.10.2003 tarihin den itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu iş yerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile bu tarihten önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu tarihten önce ilgili idareye vermiş oldukları son dört aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilâve olarak yeni işe aldıkları ve bu iş yerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçiler için, 506 sayılı SSK. Uyarınca prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hissesinin (organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için) tamamı, diğer yerlerdeki iş yerleri için % 80'i Hazinece karşılanır. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenir.

Bedelsiz yatırım yeri tahsisi: Bu Kanunun kapsamındaki illerde en az on kişilik istihdam öngören yatırımlara girişen gerçek veya tüzel kişilere; Hazineye, katma bütçeli kuruluşlara, belediyelere veya il özel idarelerine ait arazi veya arsaların mülkiyeti bedelsiz olarak devredilebilir. Devredilen arazi veya arsaların tapu kaydına; Hazinece, katma bütçeli kuruluşlarca, belediyelerce veya il özel idarelerince bedelsiz olarak devir olduğu, devir amaç ve koşullarına, devir alan gerçek veya tüzel kişilerin uymak zorunda olduğuna dair şerh konulur. Devredilen arazi veya arsa üzerindeki toplam yatırımın yarısından fazlasının tamamlanmış olması ve yatırımcının talep etmesi halinde, devredilen arazi veya arsanın rayiç bedeli tahsil edilerek tapu kayıtlarındaki şerh terkin edilir. Bu maddenin uygulanması ile ilgili usul ve esaslar, Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

---

¹⁶⁹ AFYON , AKSARAY,AMASYA , AĞRI , ARDAHAN , BARTIN , BAYBURT , BATMAN , BİNGÖL , BİTLİS , ÇANKIRI , DÜZCE , DİYARBAKIR , ERZİNCAN , ERZURUM , GİRESUN , GÜMÜŞHANE , HAKKARİ , İĞDIR , KARS , KİRŞEHİR , MALATYA , MARDİN , MUŞ , OSMANİYE, ORDU , SİNOP , SİVAS ,SİİRT , ŞIRNAK , ŞANLIURFA , TOKAT , UŞAK , VAN , YOZGAT.

Enerji Desteği: 31.12.2008 tarihine kadar uygulanmak üzere, 2 nci maddenin (a) bendi kapsamındaki illerde, 1.10.2003 tarihin den itibaren imalât sanayi, madencilik, hayvancılık (su ürünleri yetiştiriciliği ve tavukçuluk dâhil), seracılık, soğuk hava deposu, turizm konaklama tesisi, eğitim veya sağlık alanında faaliyete geçen, fiilen ve sürekli olarak asgari on işçi çalıştıran işletmelerin elektrik enerjisi giderlerinin % 20'si Hazinece karşılanır. Bu orana ilave her bir işçi için 0,5 puan eklenir. Hazinece karşılanacak oran, OSB veya endüstri bölgelerinde kurulu bulunan işletmeler için % 50'yi, diğer alanlarda kurulu bulunan işletmeler için % 40'ı geçemez. Bu maddenin uygulanmasına yönelik asgari kapasiteleri belirlemeye Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı, enerji giderlerinin iadesine ilişkin süreleri tespiti ve iadeye ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı yetkilidir.

4.1.3. Diğer Finansal Destekler

Kredi Garanti Fonu KOBİ'lerin bankalardan kullandığı kredilere verdiği garanti/kefaletlerine teminat sağlamaktadır. Ayrıca KGF eni iş kurma, yeni iş yerine taşınma, nakit sıkıntısı giderme, ihracat ve ithalatın finansmanı, teminat mektubu amaçlı krediler ile KOBİ'lerin kullandığı diğer nakdi ve nakdi olmayan kredilere garantörlük edebilmektedir.

Türkiye Kalkınma Bankası(TKB) anonim şirket statüsündeki KOBİ'lere karlılık ve verimlilik anlayışı içinde kredi vermek, iştirak ederek finansman desteği sağlamak, yurtiçinde ve dışıda ayrıca uluslar arası ortak yatırımları finanse etmek gibi finansal destekleri bulunmaktadır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı eğitim tedarik, tanıtma ve pazarlama gibi hizmetlerinin yanı sıra finansal anlamda üst yapı kredisi de sunmaktadır. Üst yapı kredisi de sunmaktadır.

Halk Bankası KOBİ'lere özel hazırladığı "KOBİ Bankacılığı" programı çerçevesinde KOBİ'lere yönelik sanayi, kooperatif, fon ve ihracatı destekleme kredileri sunmaktadır.

Vakıfbank KOBİ'lere yönelik olarak "KOBİ Kredileri" adı altında: işletme, hammadde alımı, işyeri edindirme, esnaf destek, ticari araç, franchising kredisi sunmaktadır.

Türkiye İhracat Kredi Bankası/Türk Eximbank ihracata yönelik üretim yapan üreticileri kısa, orta ve uzun vadeli nakdi ve nakdi olmayan kredi, sigorta, garanti programları ile desteklemektedir. Türk Eximbank'ın gelişmiş birçok ülkenin resmi destekli ihracat kredi kuruluşundan farklı olarak kredi, garanti ve sigorta işlemlerini aynı çatı altında toplamış olması, ihracatçı firmalara verilen hizmetlerde bütünlük oluşturulmasına imkân sağlamıştır.

4.2. Araştırma-Geliştirme Destekleri ve Teknolojik yenilikçilik Kapasitesini Geliştirmeye Yönelik Yardım Programları

“Araştırma-Geliştirme Projeleri: Amacı, kapsamı, süresi, bütçesi, özel şartları, diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerce sağlanacak aynı ve/veya nakdi destek miktarları, sonuçta doğacak ihtira haklarının ilgililer arasındaki paylaşım esasları belirlenmiş, yeni bir ürün üretilmesi, ürün kalitesi veya standardının yükseltilmesi, maliyet düşürücü ve standart yükseltici mahiyette yeni tekniklerin geliştirilmesi, üretimle ilgili olarak yeni bir teknoloji geliştirilmesi konusunda bilimsel esaslara uygun ve araştırma-geliştirme faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette hazırlanacak ve sonuçlarının faydalı araç, gereç, malzeme, ürün, yöntem, sistem ve üretim tekniklerine dönüştürülmesi veya mevcut teknoloji ile iyileştirilmeye yönelik çalışma ve teknoloji uyarlamasını ifade eder”.¹⁷⁰

"Ticari değeri olan yeni ürün oluşturulması veya mevcut ürünlerin rekabet gücünün yükseltilmesine ya da bu amaçla üretim yöntemi sistemi ve tekniklerinin araştırılmasına ve geliştirilmesine yönelik AR-GE projeleri ile Stratejik Odak Konuları Projeleri'ne, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan projeyi yürüten kurum veya kuruluşu teşvik eder nitelikte destek sağlanır."¹⁷¹

Günümüzde AR-GE faaliyetleri üretimde farklılığı yakalamanın şartlarından biri olmuştur. Bu sebeple tüm sanayi kuruluşları, teknoloji ve yazılım geliştirmeye yönelik üretken hizmet alanında faaliyet gösteren kuruluşlar ile firma düzeyinde katma değer

¹⁷⁰ “Araştırma Geliştirme Yardımına İlişkin Tebliğ”, Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu, (Tebliğ No: 98/ 10), 4.11.1998 tarih ve 23513 sayılı Resmi Gazete.

¹⁷¹ Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulundan:, Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, 10 Eylül 2003 Tarihli Resmi Gazete, Sayı: 25225, (Tebliğ No:2003/5).

yaratan bütün kuruluşların ölçülebilir ve faturalandırılmış olan AR-GE harcamalarının desteklenmesi söz konusudur.¹⁷²

AR-GE Faaliyetlerinin Proje Bazında Desteklenmesi

Burada amaç katma değer yaratan kuruluşların AR-Ge projelerini teşvik etmek ve bu yolla Türk sanayinin AR-GE yeteneğinin yükseltilmesine katkıda bulunmak için proje giderlerinin belirli bir oranının hibe edilmesi şeklinde karşılanmasıdır.

Sanayi sicil belgesi olan kuruluşlar, yazılım geliştirmeye yönelik üretken hizmet alanında faaliyet gösteren kuruluşlar ile sektör ve büyüklüğüne bakılmaksızın firma düzeyinde katma değer yaratan bütün kuruluşlar hedef kitleyi oluşturmaktadır.

AR-GE projeleri kavram geliştirme safhasından deneme üretimine kadar desteklenmektedir. Projelerin personel, alet/teçhizat/yazılım/yayın/yurtiçi AR-GE kuruluşlarına yaptırılan AR-GE faaliyetleri, danışmanlık/hizmet alımları, malzeme giderleri ve patent giderleri %25, %35, %60 oranında harcamalar gerçekleştikten sonra hibe şeklinde desteklenmektedir. Proje destek süresi en çok 3 yıldır.

AR-GE yardımından yararlanmak isteyen kuruluşlar proje öneri dokümanları ile TÜBİTAK'a başvururlar.¹⁷³

Ürün Geliştirme Projeleri ve Stratejik odak konuları Projelerine Sermaye Desteği Sağlanması

Stratejik odak konuları Projeleri; ülkemizdeki mevcut sanayi yapısı, teknoloji ve insan birikimi ile uluslararası karşılaştırmalı üstünlükleri dikkate alınarak hangi alanlarda teknolojik projeler yürütülmesinde yarar bulunduğunu veya AR-GE faaliyetlerinin gelişmesi için alınması gereken tedbirleri tespit eden projelerdir

Sanayi Kuruluşlarının ticari değeri olan yeni ürün oluşturmaları veya mevcut ürünlerinin rekabet gücünün yükseltilmesine ya da bu veya mevcut üretim yöntemi, sistemi ve tekniklerin artırılmasına yönelik teknolojik geliştirme projelerine sermaye desteği sağlanmasıdır. Stratejik odak konuları projelerine sermaye desteği sağlanmaktadır. Tüm sanayi kuruluşları ve yazılım şirketleri faydalanabilmektedir.

Teknoloji Geliştirme Projelerine en fazla 1 milyon \$ (proje bütçesinin %50'si oranında) sermaye desteği sağlanır. Geri ödeme 6 ay geri ödemesiz 4 yıldır. Stratejik odak konuları projeleri için destek miktarı en fazla 100.000 \$'dır. Bu destek hibedir. Destek süresi teknoloji geliştirme projeleri için en fazla 2 yıl, stratejik odak konuları

¹⁷² Resmi Gazete Tarihi: 04.11.1998, 10.02.2001 ve Tebliğ No: 98/10, 2001/3.

¹⁷³ <<http://igeme.gov.tr>>, 11.03.2006.

projeleri için en fazla 1 yıldır. Başvuru Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfına yapılmaktadır.¹⁷⁴

4.2.1. TÜBİTAK Tarafından Verilen ARGE Desteği

Ekonomik katma değer yaratma potansiyeline sahip kuruluşların proje önerileri, kuruluşların büyüklüklerine ve türlerine bakılmaksızın desteklenmektedir. Destek ve geri ödeme oranları, hakem raporları doğrultusunda Alan Komiteleri tarafından karara bağlanmaktadır. Gelişmeler altı aylık dönemlerle, uzman raporuyla değerlendirilmekte ve projeler teknik elemanlar ile Başkanlıkça görevlendirilen proje izleyicileri tarafından izlenmektedir. Uluslararası boyutu olan bir projeye üniversitenin katılımı olduğunda, üniversitede yürütülen çalışmalara ayrıca destek verilmektedir. Alanlarında uzmanlıklarına güvenilen beş kişiden oluşan Alan Komiteleri, projelerinin destek karar ve kapsamından sorumludurlar. Komiteler aşağıda verilmiştir:

- Elektrik, Elektronik ve Enformasyon Teknolojileri Alan Komitesi
- Makine İmalat Teknolojileri Alan Komitesi
- Malzeme, Metalürji ve Kimya Teknolojileri Alan Komitesi¹⁷⁵

4.2.1.1. Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB)

Ülkemiz sanayine kurumsal ATG (Araştırma-Teknoloji Geliştirme) yeteneği kazandırarak evrensel teknolojiye katkı sağlayan bir sanayi oluşturmak temel amacıyla, sanayinin bir ürüne ve/veya sürece yönelik proje faaliyetlerinin bir bütün olarak desteklendiği, Para Kredi ve Koordinasyon Kurulu'nun 1 Haziran 1995 tarihinde yürürlüğe koyduğu, (4 Kasım 1998 ve 10 Şubat 2001 tarihlerinde iyileştirerek yeniden yayınlanan) “Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) Yardımına İlişkin Tebliğ” kapsamında, TÜBİTAK'ın yükleneceği görevleri yürütmek üzere 3 Haziran 1995 tarihli Bilim Kurulu Kararı ile Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı (TİDEB) kurulmuş ve TÜBİTAK Bilim Kurulu'nun 21 Ocak 2006 tarihli toplantısında bu Başkanlık, “Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı(TEYDEB)” olarak örgütlenmiştir.¹⁷⁶

¹⁷⁴ <<http://igeme.gov.tr>>, 11.03.2006.

¹⁷⁵ < <http://www.tubitak.gov.tr/destekler/index.htm> >, 19.02.2006

¹⁷⁶ < <http://www.tideb.tubitak.gov.tr/>>, 19.02.2006

TEYDEB'in vizyonu: Ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını ivmelendirmek, ileri teknolojiler alanında araştırma ve teknoloji geliştirme yeteneği kazanmasını sağlamak ve ülkemizde inovasyon becerisine sahip, dünya ölçekli bir teknoloji kültürü oluşturmak.

TEYDEB'in misyonu: Evrensel teknolojiye katkı sağlayan ulusal bir sanayi oluşturmak üzere; öğrenerek gelişmeyi, şeffaf iş süreçlerini ve ilgili bütün kesimlerin katılımını esas alan çalışma anlayışıyla, sanayinin kurumsal ATG (Araştırma-Teknoloji Geliştirme) yeteneği kazanmasına yönelik olarak;

a) araştırma ve geliştirmeye kaynak ayrılmasını özendirerek ve riski paylaşacak destek mekanizmaları kurgulamak ve uygulamak,

b) rekabet öncesi ve sonrası ağ yapıları teşvik ederek, üniversite sanayi işbirliği ile teknoloji transfer mekanizmaları oluşturulmasına katkıda bulunmak,

c) ölçme-değerlendirme-izleme sistemleri oluşturarak, uygulama araçlarının etkinliğini ölçmektir.

Sanayi AR-GE Projeleri Destekleme Programı:

98/10 sayılı "Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) Yardımına İlişkin Tebliğ" (Tebliğ) (2001/3 sayılı Tebliğ ile bazı maddeleri değiştirilmiştir.) ve TÜBİTAK kaynakları kullanılarak verilecek sanayi Ar-Ge desteğinin usul ve esaslarının belirlendiği "Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Sanayi Araştırma-Geliştirme Projeleri Destekleme Programına İlişkin Yönetmelik" (Yönetmelik) (13 Temmuz 2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.) hükümlerine göre yürütülen programın amacı sanayi kuruluşlarının Ar-Ge Projelerine %60'a varan oranlarda hibe şeklinde destek sağlamaktır.

Sanayi Araştırma-Geliştirme Projeleri Destekleme Programı, 1995 yılından beri TÜBİTAK-(Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı) ile Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca(DTM) başarılı bir işbirliği içinde yürütülmektedir. Tebliğ ve Yönetmelik kapsamında, DTM ile TÜBİTAK arasında yeni bir protokol imzalanmıştır. Protokol ile sanayi kuruluşlarının Ar-Ge projeleri kapsamındaki harcamalarının belirli bir oranının, DTM ile TÜBİTAK tarafından müştereken ve hibe şeklinde desteklenmesi ile ilgili olarak tarafların yükümlülükleri belirlenmiş ve uygulamada yeni bir dönem başlatılmıştır.¹⁷⁷

¹⁷⁷<<http://www.tideb.tubitak.gov.tr>>, 03.03.2006

4.2.1.2. Üniversite Sanayi Araştırma Merkezleri Programı

Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu kararları uyarınca, TÜBİTAK Bilim Kurulu'nun 07 Eylül 1996 tarihli toplantısında kabul edilerek uygulanmaya başlanan Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Programı'nın (ÜSAMP) amacı, üniversite ve sanayi kesimlerinin, teknolojik yaratıcılıkta ve endüstriyel gelişmelerde temel ve uygulamalı araştırmalar ve uç teknolojilerin edinilip buna bağlı geliştirme çalışmaları aracılığı ile etkileşimini sağlamaktır.¹⁷⁸

Amacı üniversitelerde yürütülen araştırmaları endüstriyel ve teknolojik gelişmeler yönünde ve sanayicinin gereksinim duyduğu konularda kurgulayarak, bu konularda bilgi birikimi sağlamak ve endüstriyel araştırma konularında deneyimli mezunlar yetiştirmek, merkezde ağırlıklı olarak yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin çalışmalarını sağlayarak üniversitenin araştırma potansiyelini artırmak ve belli bir sürede, sürekli gelişme gösteren gelir-gider dengesini kurmuş merkezleri oluşturarak üniversite-sanayi işbirliğinde süreklilik sağlamaktır.

Bu programa üniversiteler (en az 3 sanayi kuruluşu veya bir sanayi şemsiye kuruluşu ile beraber) başvurabilir. Başvuru için belirli bir dönem kısıtlaması yoktur ancak başvuru sonrasında her bir aşama için birer aylık değerlendirme süreci mevcuttur. Destek süresi 5 yıl olmakla beraber süre sonunda uzatma yapılabilmektedir. Destek sanayici katkısından fazla olmamak şartı ile hibe şeklinde TÜBİTAK tarafından sunulmaktadır. Ödeme sisteminin belirlenmesi Bilim Kurulu toplantısında kuruluş kararı alınmasının ardından, sanayici katkısının merkez hesabına yatırılmasından sonra Bilim Kurulu kararı ile yapılır.

Destek sonrası elde edilen sonuçlar(fikri ve sınaî haklar) sözleşmeye bağlı olarak, merkez bünyesinde tutulur ya da araştırma talep eden sanayi kuruluşuna aittir.

2005 sonu itibariyle 6 Merkez kurulmuş olup bu Merkezlere toplam 1.700.000 ABD Doları tutarında (yaklaşık) destek sağlanmıştır.¹⁷⁹

4.2.1.3. EUREKA

EUREKA, Avrupa ülkelerindeki endüstri ve araştırma kuruluşlarının dünya pazarlarındaki rekabet gücünü artıracak ileri teknolojilerin, ürünlerin ve hizmetlerin araştırılması ve geliştirilmesini, ülkeler-arası ortak projeler oluşturulmasını ve

¹⁷⁸ <<http://www.tubitak.gov.tr/destekler/index.htm>> ,03.03.2006.

¹⁷⁹ <<http://www.tubitak.gov.tr/belgeler/brosurler/b1505.pdf>> , 03.04.2006.

yürütülmesini teşvik etmek için 1985'te Türkiye'nin de içinde bulunduğu 19 Avrupa ülkesi ve Avrupa Birliği'nin kurduğu uluslararası bir kurumdur. EUREKA Avrupa'da Ar-Ge işbirliğinin çehresini değiştirmiştir. Bugün 35 ülke ve Avrupa Birliği EUREKA üyesidir.¹⁸⁰

Amaçları:

- Tüm ileri teknoloji alanlarında pazara yönelik Ar-Ge çalışmalarını teşvik etmek,
- Avrupa'nın rekabet gücünü artırmak,
- Kaliteli ürün, metod ve hizmetler geliştirmek,
- Sınırları aşan işbirliği sağlamak,
- Sanayi ve araştırma kurumlarını kaynaştırmak.

EUREKA, üye ülkelerdeki şirket ve araştırma enstitüleriyle etkili bir iletişim kurarak, bu kuruluşların çabalarını ileri teknolojilerin gelişmesi doğrultusunda birleştirir, uluslararası ortak projelere dönüştürür. EUREKA projeleri, genel olarak ileri teknoloji alanlarındaki ürün, süreç ve hizmetlerle ilgili olmakla beraber, modern alt yapıların kurulması, ülkelerin ortak problemlerinin çözülmesi ve refahın artırılmasını amaçlayan araştırma ve geliştirme çalışmalarını da kapsar.

Daha yeni düşünceler, daha geniş deneyim, daha çok uzmanlık, daha geniş finansman kapasitesi, kaynakların birleştirilmesi, risk paylaşımı, daha büyük pazarlara erişim işbirliği için en önemli gerekçelerdir. Ayrıca İleri teknoloji gerektiren projelerde rekabet gücünü artırmak, teknolojik avantaj sağlamak, diğer EUREKA üyelerinden ortaklar ile işbirliğine girmek, özel kaynaklara ve uzmanlıklara sahip ortaklar bulmak için EUREKA en uygun platformdur.

Proje için aranan koşullar;

- Katılımcılar en az iki EUREKA ülkesi ülkeden olmalı(Almanya, Avusturya, Belçika, Büyük Britanya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Hollanda, Hırvatistan, İspanya, İrlanda, İsveç, İsrail, İtalya, İsviçre, İzlanda, Letonya, Lüksemburg, Litvanya, Macaristan, Norveç, Portekiz, Polonya, Rusya Federasyonu, Romanya, San Marino Cumhuriyeti, Sırbistan ve Karadağ, Slovenya, Slovakya, Türkiye, Yunanistan, Avrupa Birliği)
- Proje sivil amaçlı uygulamalara yönelik olmalı

¹⁸⁰ <<http://www.eureka.tubitak.gov.tr/g-amac.html>>, 03.03.2006.

- Pazar potansiyeli olan sonuçlara yönelmeli
- Araştırma ortaklıkları kurulmasını gerekli kılmalı
- Teknik, mali ve yönetsel kaynak ve becerileri olan katılımcılarla yürütülmeli
- Yeterli düzeyde yeni buluş içeren ileri teknolojileri ilgilendirmen

4.2.1.4. Proje Pazarı

Ulusal ve uluslararası proje pazarı düzenleyen kuruluşlara maddi destek verilmektedir. Bu pazarların kuruluş amacı üniversitelerdeki, sanayi ve araştırma kuruluşlarındaki araştırmacıların ortak araştırma ve teknoloji geliştirme olanaklarını bulmalarına olanak sağlamaktır. Proje pazarlarında; üniversitelerden, araştırma ve sanayi kuruluşlarından temsilciler bir araya getirilerek, tarafların aktif katılımıyla, somut Ar-Ge proje önerileri tanıtılır ve işbirliği olanakları aranır. TİDEB, bu tür Ar-Ge proje pazarı nitelikli platform organizasyonlarını finansal olarak desteklemektedir.¹⁸¹

Proje Pazarları (Brokerage Events), bilindiği gibi, yeni bir kavram olmakla birlikte Avrupa'da, özellikle de EUREKA programı çerçevesinde sıkça uygulanmaktadır. Proje Pazarları düzenlemekten amaç, ortak AR-GE projeleri oluşturma isteklisi değişik kesimlerden kişilerin, birbirleriyle görüşmeler yapabileceği, bilgi ve fikir alışverişi yapabileceği 'dinamik karakterli' bir toplantı platformu sunmaktır.

Üniversitelerimize belli bir parasal destek sağlayarak Ar-Ge Proje Pazarlarını kendilerinin düzenlemelerinin sağlanması durumunda, üniversitelerin mevcut altyapıları ve insan gücü kullanılacağı için toplam maliyet düşürülecek, böylece TÜBİTAK'ın bu amaçla ayıracağı kaynakla, kendisinin düzenlemesine kıyasla, çok daha fazla sayıda Ar-Ge Proje Pazarı düzenleyebilmek mümkün olacaktır. Ayrıca, proje pazarını belli bir sektörel alanda sanayicilerin aktif katılımıyla düzenleyecek olan üniversitenin toplantıya göstereceği ilginin daha fazla olacağı ve toplantı sonucunda ortak projeler oluşması için de daha fazla çaba göstereceği düşünülmektedir. Bu görüşlere dayanarak, TÜBİTAK AR-GE Proje Pazarı Platformu Destekleme Programı başlatılmıştır.

---

¹⁸¹ <<http://www.tubitak.gov.tr/destekler/index.htm>>, 03.03.2006.

4.2.1.5. AB Altıncı Çerçeve Programı

Avrupa Birliği'nin bilimsel araştırma ve teknoloji geliştirme kapasitesini artırmak, bu yolla sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla yürüttüğü, ilki 1984 yılında yürürlüğe giren Çerçeve Programlar, diğer birçok Topluluk programı gibi amaçları ve bütçesi ile belli bir dönem için tasarlanmış, çok yıllık programlardır.

Çerçeve Programlarının bütçesi, üye ülkelerin katma değer vergisi yoluyla yaptıkları katkıların yanı sıra, ortaklık anlaşması imzalamış ülkelerin GSYİH'ları oranında ödedikleri katılım paylarından oluşmaktadır.

Avrupa çapında araştırmaların desteklenmesinin başlıca aracı olan Çerçeve Programlar, Birliğin araştırma geliştirme temelini güçlendirilmesi ve üye ülkeler arasında bilimsel ve teknolojik işbirliğinin geliştirilmesine katkıda bulunmakla birlikte, ilk beş çerçeve programı kapsamında yürütölen projeler Avrupa düzeyinde faaliyetlerin bütünleşmesine yeterince katkıda bulunamamıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'nın bilim ve teknoloji alanında kat ettiği yolun oldukça gerisinde kalan AB, Birliğin araştırma politikasını gözden geçirerek, bilimsel mükemmeliyet ve rekabet edebilirliği sağlamak amacıyla, araştırmaya dâhil olan ilgili tarafların tümünün katılımıyla bir "Avrupa Araştırma Alanı (ERA)" yaratılmasını hedeflemiştir. 2002–2006 yıllarında yürürlükte olacak Altıncı Çerçeve Programı'nın temel hedefi de, Avrupa'yı 2010 yılında dünyanın en dinamik ve rekabet gücü en yüksek bilgi ekonomisi haline getirmeyi amaçlayan ERA'nın gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktır.

EURATOM programı hariç 16,3 milyar Euro'luk bütçeye sahip olan ve Kasım 2002'de Brüksel'de yapılan açılış konferansıyla resmen başlayan Altıncı Çerçeve Programı'nın ilk proje teklif çağrıları Aralık 2002'de yapılmıştır. Program kapsamında araştırmacıların hareketliliği de dâhil olmak üzere pek çok alanda destek verilecek; ayrıca aşağıda belirtilen 7 temel öncelikli alanda araştırmalar desteklenecektir. Bu öncelikli alanlara ayrılan toplam bütçe 12 milyar Euro'dur:

- Yaşam bilimleri, genom bilim ve sağlık için biyoteknoloji
- Bilgi toplumu teknolojileri
- Nanoteknoloji ve nanobilimler, bilgi tabanlı çok fonksiyonlu malzemeler, yeni üretim süreçleri ve araçları
- Havacılık ve uzay

- Gıda kalitesi ve güvenilirliği
- Sürdürülebilir kalkınma
- Bilgiye dayalı toplumda yurttaşlık ve yönetim'dir.

Önceki çerçeve programlardan farklı olarak tasarlanan Altıncı Çerçeve Programı'nda, iki yeni uygulama aracına yer verilmiştir. Bunlar, Ar-Ge yönetiminin etkinleştirilmesi ve kaynakların verimli kullanılması amacıyla tasarlanmış, açıkça belirlenmiş hedeflere uygun olarak yürütülecek "Bütünleşik Projeler" ve insan gücü ve fiziksel altyapının verimli değerlendirilmesi amacıyla üniversiteler, araştırma merkezleri veya sanayide mevcut araştırma kapasitesinin bütünleştirildiği ve işbirliklerinin geliştirildiği "Mükemmeliyet Ağları"dır. Her iki uygulama aracı kapsamında gerçekleştirilecek projeler gerek ortak sayısı, gerekse bütçe açısından büyük, bu sebeple de yönetilmesi güç projelerdir. Bunlara ek olarak Özel Hedefli Araştırma Projeleri (STREP), Eşgüdüm Eylemleri (CA) ve Özel Destek Eylemleri (SSA) olarak adlandırılan daha küçük bütçeli ve daha az ortaklı projeler de yürütülebilmektedir.¹⁸²

4.2.1.6. Avrupa Birliği Altıncı Çerçeve Programı Proje Geliştirme Amaçlı Seyahat Ve Toplantı Desteği

Programın amacı, üniversite öğretim elemanları ile KOBİ (küçük ve orta büyüklükteki işletme) çalışanlarının, Çerçeve Programı'na katılan diğer ülke ekipleriyle işbirliği yaparak oluşturdukları ortak projeler kapsamında yapacakları yurtdışı seyahatlerini desteklemektir. Aynı amaçla Türkiye'de yapılacak toplantılara da destek verilmekte olup, programın uygulama esaslarına aşağıda verilen bağlantıdan ulaşılabilir.

Altıncı Çerçeve Programı 2003–2004 yılları iş programları ve öneri çağrılarının yayınlandığı 17 Aralık 2002 gününden bu yana yeni değerlendirme ilkeleriyle uyumlu yeni başvuru formları kullanılmaktadır. Değerlendirmelerde, "Expression of Interest (EoI)" değil, öneri çağrılarında uygunluk ile ortaklığın ve ön hazırlıkların yeterliliği temel alınmaktadır. Programa başvuracakların, aşağıdaki bağlantıdan alacakları, yurtdışı seyahat veya yurtiçi toplantılara yönelik yeni başvuru formunu doldurup imzaladıktan sonra, ekleri ile birlikte aşağıda belirtilen adrese göndermeleri gerekmektedir.

---

¹⁸² <<http://www.tubitak.gov.tr/destekler/index.htm>>, 03.03.2006.

Türk ve Avrupalı ortakları, somut bir öneri oluşturma aşamasında bir araya getirmeyi amaçlayan programda, hem seyahat hem toplantı başvuru değerlendirme ölçütleri şunlardır:

- Ortak araştırma konusunun, açıklanan öneri çağrılarından biriyle uyumluluğu
- Seçilen uygulama aracının (IP, NoE, STREP, SSA, CA) çağrı kurallarına uygunluğu;
- Proje fikrinin ortaklar tarafından geliştirilerek, olgunlaştırılmış olması;
- Başvuru sahibinin ortaklar arasında yer almış veya alacak olması;
- Toplantının, herkese açık değil, sınırlı katılımlı proje grubu toplantısı olması;
- Bir kuruluştan bir toplantıya katılım için yalnızca bir kişinin destek istemesi.¹⁸³

4.2.2. Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ARGE Desteği

98/10 sayılı Ar-Ge Yardımına İlişkin Tebliğ çerçevesinde 01.08.2005 tarihinde Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 17.06.2005 tarihinde Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) ile protokoller imzalanmış olup, firmaların bir süredir geciken Ar-Ge desteği ödemelerine 08.08.2005 tarihi itibarıyla DTM tarafından başlanmıştır.

1995 yılından beri Ar-Ge yardımları uygulaması, DTM, TÜBİTAK ve TTGV işbirliği ile yürütülmekte ve bu kapsamda, yeni bir ürün üretme veya üretimle ilgili bir teknik geliştirme amacıyla planlanan projelerin Ar-Ge giderlerinin en fazla %60'ı TÜBİTAK kanalıyla hibe şeklinde karşılanabilmekte veya %50'sine kadarlık kısmına TTGV aracılığıyla ve geri ödenmesi koşuluyla sermaye desteği sağlanmaktadır.

Ancak, geçtiğimiz dönemde bu ödemelerin kaynağını oluşturan Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndaki sıkışıklık ve mevzuattan kaynaklanan bir takım sıkıntılar nedeniyle, gerek TÜBİTAK kanalıyla gerekse de TTGV aracılığıyla yürütülen işlemlerde ve dolayısıyla firmalara yapılan ödemelerde gecikmeler söz konusu olmuştur. Bugün gelinen noktada, 1/8/2005 tarihi itibarıyla TÜBİTAK'la, 17/6/2005 tarihinde ise TTGV'yle DTM arasında yeni protokoller imzalanmış olup, söz konusu aksaklıkların giderilmesi ve firmalara ödemelerin ivedilikle gerçekleştirilmesine başlanmıştır.

1995-2005 Haziran döneminde devlet yardımlarının, ödeme kalemleri dağılımı incelendiğinde; Ar-Ge ödemelerine ayrılan pay %96'ya kadar yükselmiş ve yıllar içinde oransal olarak Ar-Ge ve Yurt Dışı Fuar ödemelerine ayrılan paylar birbirine yaklaşmıştır. Bununla

¹⁸³ < http://www.fp6.org.tr/web/seyahat_toplantı_destek.htm>, 25.02.2006.

birlikte, Ar-Ge Yardımı dâhilinde yıllar içerisinde verilen en düşük destek bile %35 seviyelerindedir. Yine aynı dönemde, 666 milyon YTL'lik toplam devlet yardımının, 283 milyon YTL'si Ar-Ge Yardımına ilişkin yapılan ödemelerdir.

Türkiye'de Ar-Ge projelerine en fazla destek DTM aracılığıyla sağlanmaktadır. Ar-Ge desteği çerçevesinde, TÜBİTAK tarafından desteklenen projeler için; 15 Eylül 1995 – 30 Haziran 2005 yılları arasında, toplam 255.189 bin YTL (219 milyon \$)'lik bir ödeme yapılmış, yaklaşık 1,4 milyar \$ büyüklüğünde bir Ar-Ge hacmi yaratılmıştır. Ar-Ge harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla içindeki payı %0,64'e yükselmiş ve gelişmişliğin göstergesi olan bu harcamalar içerisindeki sanayinin payı %20'lerden %38'lere çıkmıştır.

Ar-Ge Yardımı uygulaması kapsamında, 15 Eylül 1995–30 Haziran 2005 yılları arasında toplam 1.477 firmadan 3.408 proje başvurusu alınmıştır. Bu projelerden 2.418 adedinin desteklenmesine karar verilmiş, bu dönemde 1.303 adet proje tamamlanmıştır.

Söz konusu dönemde Ar-Ge yardımından yararlanmak üzere başvuran firmaların %80'i KOBİ niteliğinde olmakla birlikte, desteğin %66'sını büyük firmalar almıştır. Proje başvurularının %56'sı KOBİ'ler, %44'ü büyük firmalar tarafından yapılmıştır. Ortalama destekleme oranı ise %54 düzeyinde gerçekleşmiştir.

2004 yılı, ödenen 60.842 YTL (41,9 milyon \$) ile Ar-Ge yardımının en fazla yapıldığı yıl olmuştur. Yapılan 503 adet proje başvurusunun 435 adedinin desteklenmesine karar verildiği 2004 yılında, tamamlanan proje sayısı 198 olmuştur.

1995–30 Haziran 2005 yılları arasında desteklenen projeler arasında ilk sıraları; makine (%29,7), enformasyon teknolojileri (%21,5), elektrik-elektronik mühendisliği teknolojileri (%15,7), malzeme ve metalürji (%11,3) ve kimya (%10,3) teknoloji alanları almıştır.

Desteklenen diğer teknoloji alanları ise sırasıyla; havacılık (%1,2), gıda (%2,3), yaşam bilimleri (%1,3), tarım (%1,1), endüstri (%0,9) ve tekstil (%0,8)'dir.

Projelerin %35'i Öncelikli Teknoloji Alanlarına (enformatik, esnek üretim/esnek otomasyon teknolojileri, ileri malzeme teknolojileri, gen mühendisliği/biyoteknoloji, uzay ve havacılık teknolojileri, çevreye duyarlı teknolojiler) yönelik projelerdir.¹⁸⁴

4.2.3. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfınca Sunulan ARGE Desteği

Sanayi kuruluşunca gerçekleştirilen, araştırma ve geliştirmeye dayalı, teknolojik yenilik içeren, sanayide uygulanabilir ve ekonomik değeri olan projelere destek

¹⁸⁴ <http://ihracat.dtm.gov.tr/dtm/index.php?module=content&page_id=537>,04.03.2006.

verilmektedir. Altyapı veya üretim yatırımına dayalı projeler ile sanayi kuruluşları dışında üniversite ve araştırma kurumları tarafından sunulan projeler bu destek kapsamı dışında kalmaktadır.

Sanayi sicil belgesine sahip sanayi kuruluşları ile yazılım faaliyeti gösteren bilgisayar ve yazılım şirketleri TTGV proje desteğinden yararlanabilir.

TTGV'ye başvuruda bulunan firmaların büyüklüğü, yaşı ve sektörü destekleme yönünden herhangi bir öncelik getirmemektedir. Bugüne kadar desteklenen firmaların %74'ünde 200'den az kişi çalışmakta olup, %53'ü 10 yaşın altındadır.

Proje önerileri, Başvuru Rehberi içerisinde yer alan formlar ve açıklamalar doğrultusunda hazırlanarak belirtilen başvuru süreleri içerisinde TTGV'ye sunulur. Başvuruda bulunacak firmaların TGP Başvuru Rehberi'nin içindeki Excel'de hazırlanmış formları kurumun internet adresinden¹⁸⁵ indirmeleri gerekmektedir. Resmi başvuru esnasında, iki kopya halinde hazırlanan proje öneri dosyalarının, 50 ABD Doları tutarındaki başvuru ücretinin yatırıldığını gösterir banka dekontu ile birlikte TTGV'ye iletilmesi yeterlidir.

Proje Öneri Dosyası, TTGV'nin Başvuru Rehberi'nden yararlanılarak bizzat firmalar tarafından kolaylıkla hazırlanabilir. Dosya hazırlama konusunda TTGV Teknoloji Geliştirme Projeleri Grubu'ndan her zaman yardım alabilirsiniz.

Destek süresi en fazla 24 ay ve destek miktarı Hazine Müsteşarlığı/Dünya Bankası kaynağında en fazla 2 Milyon ABD Doları, Dış Ticaret Müsteşarlığı kaynağında ise en fazla 1 Milyon ABD Dolarıdır.

TTGV tarafından projelerin toplam bütçelerinin en fazla %50'sine destek verilir. Projeyi öneren kuruluşun da en az TTGV'nin verdiği destek kadar katkıda bulunması gerekir. Proje süresince firmanın harcama yapmasından sonra TTGV katkısı olarak belirlenen tutar aylık bazda firmaya ödenir. TTGV tarafından ABD Doları olarak verilen finansal destek, projenin sona ermesinin ardından 4 yıl içinde ABD Doları olarak geri ödenir.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ <www.ttg.org.tr >, 26.08.2005.

¹⁸⁶ **1.Teknoloji Geliştirme Proje Önerisi Hazırlama Kılavuzu**, TTGV Yayınları, Ankara, 2004.

4.2.4. Hazine Müsteşarlığı'nca Sunulan ARGE Desteği

İmalat ve Tarımsal Sanayi Sektöründe Gelişmiş yörelerde¹⁸⁷;

- Araştırma ve geliştirme yatırımları,
- Teknoloji geliştirme bölgelerinde yapılacak yatırımlar için KOBİ teşvik

belgesi düzenlenebilir.

Ayrıca tüm yörelerde yapılacak yazılım geliştirme yatırımları için KOBİ teşvik belgesi düzenlenebilir.

Desteklerden Yararlanmak için Gerekli Genel Koşullar:

- İmalat ve tarımsal sanayi işletmelerinde 250 kişiden az işçi çalıştırılması.
- İmalat ve tarımsal sanayi yatırımları için işletmelerin yasal defter kayıtlarında

arsa ve bina hariç, makine-teçhizat tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamı net tutarının 950.000 Yeni Türk Lirasını aşmaması.

- Tüm sektörler için harcama miktarının azami 950.000 Yeni Türk Lirası olması.

Turizm (konaklama tesisleri), eğitim ve sağlık yatırımlarında bina inşaat harcamaları (sabit yatırımın %20'sini geçmemek kaydıyla) KOBİ teşvik belgesine kapsamına alınabilir.

KOBİ teşvik belgesi kapsamına ise makine ve teçhizat harcamaları ile hammadde ve işletme malzemesi teminine yönelik harcamalar alınır.

4.2.4.1. Sağlanan Destekler

4.2.4.1.1. Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası:

Bu destek unsuru ile KOBİ teşvik belgesi kapsamı makine ve teçhizat-yürürlükteki

İthalat Rejimi Kararı gereğince ödenmesi gereken gümrük vergisi ve Toplu Konut Fonundan istisna edilmektedir.

4.2.4.1.2. Katma Değer Vergisi İstisnası

25.10.1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu gereğince, teşvik belgesini haiz yatırımcılara teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri Katma Değer Vergisinden istisnadır.

---

¹⁸⁷ Adana, Ankara, Antalya, İzmir, Kocaeli.

4.2.4.1.3. Bütçe Kaynaklı Kredi

Bütçe'den imalat ve tarımsal sanayi sektörlerinde yapılacak yatırımlar için sabit yatırım tutarının aşağıda belirtilen oranlarında yatırım kredisi tahsis edilmektedir.

Tablo 7: Yörelere göre KOBİ'lere Sunulabilen Bütçe Kaynaklı Krediler

	Kalkınmada Öncelikli Yöre	Normal Yöre	Gelişmiş Yöre
Mikro Ölçekli işletmeler (1–9 işçi)	%60	%50	%40
Küçük ölçekli işletmeler (10–49 işçi)	%50	%40	%30
Orta ölçekli işletmeler (50–249 işçi)	%40	%30	%20

Kaynak: <<http://www.hazine.gov.tr>>, 26.08.2005.

Ar-Ge ve çevre yatırımları ile teknoloji geliştirme bölgelerinde ve organize sanayi bölgelerinde yapılacak yatırımlar için yukarıdaki oranlar 10 puan artırılmaktadır.

Turizm (konaklama) tesisi ve yazılım yatırımları için kalkınmada Öncelikli yörelerde, normal yörelerde ve gelişmiş yörelerde, bu oranlar sırasıyla %40, %30, %20, eğitim, sağlık ve madencilik yatırımları için ise tüm yörelerde %60'tır.

4.2.4.2. Azami Kredi Miktarları

- Yatırım Kredisi miktarı azami 475 Bin YTL.
- İşletme kredisi miktarı yatırım tutarının %20'si kadar olup azami 190 Bin YTL,
- Sadece işletme kredisi kullanılması halinde ise azami kredi tutarı 75 Bin YTL'dir.

4.2.4.3. Bütçe Kaynaklı Kredi Faiz Oranları

Yatırım Kredilerinde;

- Kalkınmada Öncelikli Yörelerde %10,
  - Normal ve Gelişmiş Yörelerde %15,
  - KOBİ Yatırımlarına Ortaklık Şirketlerinin yatırımlarında %20,
- İşletme kredilerinde;
- Kalkınmada Öncelikli Yörelerde %15,
  - Normal ve Gelişmiş Yörelerde %25'tir.

Kredilerin Vadesi

KOBİ'lere bütçeden kullanılan yatırım kredilerinde vade; azami 4 yıl, İşletme kredilerinde ise 2 yıldır. Yatırım kredilerinde 1 yıl ödemesiz dönem uygulanmaktadır.

4.2.4.4. Başvuru Mercii

Başvuru mercileri T. Kalkınma Bankası ve T.Halk Bankası ilgili şube ve birimleridir.

- T.Kalkınma Bankası, turizm, eğitim, sağlık, tarımsal sanayi yatırımlarının (Sadece anonim şirketlerin talepleri)
- T.Halk Bankası, imalat sanayi, madencilik, yazılım geliştirme yatırımları (Turizm, eğitim, sağlık ve tarımsal sanayi yatırımlarında anonim şirket dışındaki diğer şirketlerin talepleri) taleplerini değerlendirmektedir.

KOBI destek sisteminden yararlanmak isteyen yatırımcılar öncelikle aracı bankaya müracaat etmelidir. Aracı bankanın yapacağı değerlendirmenin olumlu olması halinde firma adına aracı bankaca KOBI teşvik belgesinin onaylanması için Hazine Müsteşarlığı'na müracaat edilir.¹⁸⁸

4.2.5. Türk Patent Enstitüsü'nce Sunulan ARGE Desteği

Para Kredi Koordinasyon Kurulu'nun 27.02.1998 98/3 sayılı tebliği uyarınca KOBİ'ler tarafından Türk Patent Enstitüsü'nden alınacak patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tescili ile ilgili giderleri destek kapsamındadır. Bu desteğin uygulamasını TPE yanı sıra DTM de desteklemektedir.

TPE'ye kayıtlı Türkiye'de yerleşik gerçek kişiler bahsi geçen desteklerden yararlanmaktadırlar.

Patent desteği kapsamında TPE'ye başvuru için dosya hazırlama bedelinin %75'i (azami 1000 USD), TPE'ye patent başvuruları için ödenen ücretin %75'i, patent koruma amacıyla TPE'ye ilk 5 yıl için ödenen ücretin %75'i destek kapsamındadır.

Faydalı Model başvurusunda ise, Faydalı Model Başvuru Dosyasının hazırlanması ve belge düzenlemesiyle ilgili ödenen miktarın %75'i(azami 5000 USD) ve ilk 5 yılda ödenen koruma ücretinin %75'i destek kapsamındadır.

---

¹⁸⁸ "KOBİ'lerin Yatırımlarında Devlet Yarımları Hakkında Karar ile İlgili Duyuru", Karar Tarih ve Sayı: 21.12.2000, 2000/1822, Resmi Gazete Tarih ve Sayısı: 18.01.2001/24291.

Endüstriyel Tasarım tescil başvurusu için ödenen ücretin %75'i destek kapsamındadır.¹⁸⁹

4.2.6. KOSGEB tarafından sunulan Teknoloji Araştırma Ve Geliştirme Desteği

KOSGEB tarafından verilmekte olan bu destek ile bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip işletmelerin, ulusal ve uluslararası platformlarda rekabet edebilecek teknolojik düzeyde kurulması, gelişmesi ve yeni ürün üretilmesi veya geliştirilmesi amacı ile bu işletmelere teknolojik araştırma ve geliştirme desteği verilmesi amaçlanmaktadır.

Bu destekten Teknoloji geliştirme merkezleri, duvarsız teknoloji inkübatörleri, teknoloji yenilik merkezleri ve benzeri nitelikteki Ar-Ge projelerine yönelik işbirliği protokolleri çerçevesinde oluşturulan kurullarda desteklenmesine karar verilen işletmeler yararlanabilmektedirler.

Destek kapsamına giren unsurlar:

a) Malzeme, teçhizat ve prototip¹⁹⁰ üretimi ile ilgili giderler ve deneme amaçlı hammadde temini için;

- Teçhizat ve demirbaşların teminat karşılığı satın alınması halinde; verilecek desteğin üst limiti 200.000 (iki yüz bin) YTL,

- Teçhizat ve demirbaşların finansal kiralama yolu ile alınması halinde; teçhizat ve demirbaşların faturada yer alan peşin bedeli ve KDV dışında kalan finansal kiralama giderlerine verilecek desteğin üst limiti 50.000 (elli bin) YTL,

b) Projesi KOSGEB tarafından desteklenerek başarı ile tamamlanan İşletmelere verilecek olan kalite geliştirme ve teknolojik donanım temini için;

- Kalite geliştirme ve teknolojik donanım için gerekli demirbaşların teminat karşılığı satın alınması halinde; verilecek desteğin üst limiti 50.000 (elli bin) YTL,

- Kalite geliştirme ve teknolojik donanım için gerekli demirbaşların finansal kiralama yolu ile alınması halinde; teçhizat ve demirbaşların faturada yer alan peşin bedeli ve KDV dışında kalan finansal kiralama giderlerine verilecek desteğin üst limiti 15.000 (on beş bin) YTL,

---

¹⁸⁹ <<http://www.turkpatent.gov.tr/tpe/index.jsp?sayfa=602>>, 10.03.2006.

¹⁹⁰ İlk örnek.

c) Danışmanlık desteği; teknoloji araştırma ve geliştirme desteğinden yararlanan işletmelerin danışmanlık ihtiyacının karşılanabilmesini teminen; işbirliği yapılmış olan üniversitelerden sağlanacak danışmanlık hizmetinden, ilgili üniversitelerin belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde yararlanır. İşletmelerin yurtiçi ve yurtdışındaki üniversitelerden alacağı danışmanlık hizmeti desteği üst limiti 20.000 (yirmi bin) YTL,

d) Ar-Ge sonuçlarını yayınlama desteği; Ar-Ge çalışmasının sonuçlarının tanıtımı ve duyurulması amacı ile işletme tarafından kitap, broşür, CD ve benzeri doküman yayınlanması giderleri desteği üst limiti 3.000 (üç bin) YTL,

e) Teknopark kira desteği üst limiti 20.000 (yirmi bin) YTL,

f) İşlik tahsisi; işletmelere, Ar-Ge projelerini gerçekleştirebilmeleri için KOSGEB birim binalarında 24 (yirmi dört) aya kadar işlik tahsisi,

g) İşletmelerin, Ar-Ge konusuna ilişkin yurtdışı kongre, konferans, panel, sempozyum, teknoloji fuarları ile teknoloji transfer amaçlı yurtdışı toplantılara katılım ve ziyaret desteği üst limiti 5.000 (beş bin) YTL, olup ekteki KOSGEB destekleri tablosunda belirtilen oranda destek verilir.

Bu destekteki (a) ve (b) bentlerinde yer alan iki seçenekten sadece birisi tercih edilir, (f) bendinde yer alan işlik tahsisi süresi kurul kararı ile mevcut işletmeler için en fazla 12 (on iki) ay, yeni kurulan işletmeler için 24 (yirmi dört) ay uzatılabilir.

Destekten faydalanmak isteyen KOBİ'ler Teknoloji Geliştirme Merkez Müdürlükleri Duvarsız Teknoloji İnkübatörleri'ne başvurabilmektedirler.¹⁹¹

4.2.7. KOSGEB tarafından sunulan Bilgisayar Yazılım Desteği

Bu desteğin amacı İşletmelerin ulusal ve uluslararası platformlarda rekabet güçlerini artırmak ve kalite düzeylerini yükseltmek amacı ile Bilgisayar Yazılımını temini için destek verilmesidir.

İşletmelere, Bilgisayar Destekli Tasarım/Üretim, Üretim Planlama Takip ve Kontrolü, Kurumsal Kaynak Planlaması, Bakım-Onarım yazılımları satın almaları için verilen destekleri kapsar.

İmalat Sanayi Sektöründe faaliyet gösteren işletmeler yararlanabilir.

Destek kapsamı şu şekildedir:

---

¹⁹¹ <<http://www.kosgeb.gov.tr/Destekler/Default.asp?Action=...&ID=89>>, 10.03.2006.

Desteğin üst limiti 8.000YTL olup, % 50 oranında desteklenmektedir. Desteklenecek Yazılımlar, Tedarikçi ve faydalanacak İşletmeler ile ilgili ölçütler ve koşullar KOSGEB tarafından belirlenir ve değerlendirilir.

Destek limiti içinde olmak şartı ile bir işletmeye birden fazla yazılım ihtiyacı için destek verilebilir, ancak bir İşletmeye aynı konu/yazılım için bir kez destek sağlanır. İşletmede mevcut bir yazılımın yeni sürümü aynı türde yazılımın temini için destek verilmez. Başvurular Uygulama Birimlerine yapılır.¹⁹²

4.3. İhracata Yönelik Destekler

Bugün iletişimin kolay hale gelmesi hem bilgiye ulaşımı kolaylaştırdı hem de bilginin üretiminde hızlı bir patlamaya yol açtı. Dünya hızlı bir evrim içerisinde yaşamaktadır. Küreselleşen ekonomilerde ekonominin dinamik güçleri geleneksel sanayi alanlarından bilgi ve teknoloji odaklı alanlara dayalı iş kollarına kaymaktadır. Bu açıdan gerek ülke gerekse firma bazında değişen dünyayı doğru anlamak ve gerekli düzenleme sürecini bir an önce tamamlayarak bu gelişmelerin arkasına kalmamız gerekmektedir.

Rekabetin arttığı uluslararası pazarlarda KOBİ'lerimizin başarılı olabilmesi için müşterinin istediğini üretmek, ürettiğini pazarlayabilmek ve finansman kaynaklarını temin etmek ve yönetmek becerisine sahip olması gerekmektedir.

Bu alandaki devlet yardımlarıyla hedeflenen amaç ihracata yönelik etkin bir yönetim modelini gerçekleştirilmesi, uluslararası pazarlarda rekabet gücü kazanması için gereken bilgi, insan gücü, mali kaynaklar ve çevre/ilişkiler konusunda ülkemizde çeşitli destekler sağlamaktadır.¹⁹³

4.3.1. Pazar Araştırma Desteği

Para Kredi Koordinasyon Kurulu'nun 31.07.1997 97/6 tebliği ile DTM, İGEME, İKV tarafından yürütülen bu destek programında KOBİ'ler ve Sektörel Dış Ticaret Şirketleri(SDTŞ) tarafından yapılan

- Potansiyel pazarlara bilgi sağlanması amacıyla yapılan harcamalar

¹⁹² <<http://www.kosgeb.gov.tr/Destekler/Default.asp?Action=...&ID=66>>, 10.03.2006.

¹⁹³ <<http://igeme.gov.tr>>, 11.03.2006.

- Potansiyel pazarlarda tanıtım amacıyla yapılan harcamalar destek kapsamına sokulmuştur.

Üretici şirketlerin 75000USD tutarındaki projeleri için, yıl içerisinde kullanabilecekleri azami destek miktarı 15000USD'dır. SDTŞ ve üretici derneklerince yürütülen projeler için yıllık azami destek tutarı 10000\$'dır.¹⁹⁴

4.3.1.1. Pazar Araştırması Projelerinin Desteklenmesi

Yeni ihraç pazarları yaratmak ve geleneksel pazarlarımızda pazar payımızı artırmak amacıyla KOBİ, SDTŞ ve Üretici Dernekleri'nin sistematik yöntemlerle yaptıkları pazar araştırmaları Devlet tarafından desteklenmektedir. Uygulayıcı kuruluş İGEME'dir.

Pazar Araştırması Projelerinin Desteklenmesi kapsamında üç ülkede araştırma yapılmakta olup; ülke sayısı gereken durumlarda coğrafi olarak uygun ve uçuş rotası açısından sorun olmazsa 5 ülkeye çıkarılabilmektedir. Belgelendirilmiş ulaşım, otel ve doküman masrafları Devlet tarafından daha sonra geri ödenmektedir.

Faydalanan Hedef Kitle Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ), Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDTŞ), Üretici Dernekleri (ÜD)'dir ve herhangi bir sınırlayıcı süre yoktur.

KOBİ/SDTŞ/ÜD'nin kendi bünyelerinde yürütecekleri veya danışmanlık şirketlerine yaptıracakları araştırma projeleri destekten yararlanabilmektedir.

Sağlanan Destek: İbraz edilen harcama belgelerindeki tutarlar bu limitlerin altında kaldığında belgelerdeki tutarlar, limitlerin üstünde kaldığında ise aşağıdaki miktarlar uygulanır.

Tablo 8: Pazar Araştırma Desteği Miktarı

Azami Destek Miktarı	Her Bir Proje İçin	Bir Yıl İçinde	Toplam
KOBİ	7 500 \$	15 000 \$	75 000 \$
SDŞ/ÜRETİCİ DERNEK	10 000 \$	50 000 \$	-

Kaynak: <<http://igeme.gov.tr>>, 11.03.2006.

¹⁹⁴ Mete Bilgiç, "KOBİ'lere yönelik uygulanan destek ve yardımlar", KOSGEB Finansman Destek Süreci Grubu, Ankara, 2004.

a)Ulaşım: Türkiye’den bir defalık gidiş-dönüş masrafı (Araştırma yapmaya gidilecek ülkeye gidiş-dönüş uçak-tren-gemi ücreti) ve hedef pazardaki ulaşım masrafları (Gidilen ülkede şehir içi, şehirlerarası ve ülkelerarası ulaşımda kullanılan otobüs, tren, gemi bileti ücretleri/ ekonomi sınıfı olmak kaydıyla)desteklenmektedir.

b)Konaklama: Hedef pazardaki konaklama (oda+kahvaltı) masrafları (azami 100 \$/gün)

c)Satın Alınan Doküman/Hizmetler: Basılı doküman / yayın / bilgi masrafları ve tercüman masraflarını kapsamaktadır.

NOT: a, b ve c kapsamında yapılan harcamaların genel toplamı KOBİ’ler için 7.500\$’ı, SDŞ ve ÜD’leri için 10.000 \$’ı aşamaz. Her bir grupta yapılan harcamalar ise tek başına KOBİ için 3750 \$ SDTŞ ve ÜD için 5000 \$’rı geçemez.

Başvuru İhracatı Geliştirme Etüd Merkezine yapılmakta olup; nihai onay merci DTM’dir.

4.3.1.2.KOBİ’ler Arasında Uluslararası İşbirliği Faaliyetlerinin Desteklenmesi

KOBİ’ler arasındaki uluslararası işbirliği faaliyetleri Devlet tarafından desteklenmektedir. KOBİ ve SDTŞ’ler yararlanmaktadır.

AB’nce uluslararası düzeyde organize edilen KOBİ’ler arası işbirliğini geliştirmeye yönelik faaliyetlere katılımın desteklemesidir. Desteklenen Faaliyetler:

- KOBİ’ler arasındaki işbirliğini sağlamaya yönelik olarak Avrupa Birliği’nce uluslararası düzeyde organize edilen (Europartenariat, Medpartenariat gibi) faaliyetler
- KOBİ ve SDTŞ’lerin uluslararası işbirliğini sağlamaya yönelik olarak DTM’nin uygun gördüğü uluslararası düzeyde düzenlenen faaliyetlere katılım
- SDTŞ’lerin ortaklarına pazar bulabilmesi amacıyla DTM’nin uygun gördüğü yabancı ülkelere gerçekleştirecekleri KOBİ’ler arası İşbirliği Programları
- SDTŞ’lerin DTM ile işbirliği halinde düzenleyecekleri faaliyetler

Ayrıca bir firmadan en fazla bir kişinin 500 \$’rı geçmemek kaydıyla yol ve günlük 100 \$’rı geçmemek kaydıyla konaklama giderlerinin % 70’i karşılanmaktadır.

Başvuru İKV-İktisadi Kalkınma Vakfı (madde 1 için) ve DTM (madde 2, 3, 4 için)’ye yapılmaktadır.

4.3.2. Yurt Dışında Mağaza Açma, İşletme ve Marka Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi

KOBİ'lerin ihracatı genellikle doğrudan nihai tüketiciye yönelik değildir. İhracatçı ve toptancılar kanalıyla ürünlerinin dış satımı ve dağıtımını yaparlar. Ancak birçok ürünün, yurtdışında etkin dağıtım için firmanın kendi dağıtım kanallarını kurmasına olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Firmaların bu becerilerinin geliştirilmesi için hem insan kaynağı hem de mali kaynak gereklidir.

Bu nedenle, Türkiye'de ticari, sınıî/ticari faaliyette bulunan veya yazılım sektöründe iştigal eden bir şirketin, yurtdışı pazarlarda ürünlerinin geniş çaplı ve uzun süreli tanıtımının yapılmasını için gerçekleştirecekleri tanıtım ve marka tescil faaliyetlerine ilişkin giderler ile yurt dışında mal ticaretine yönelik faaliyette bulunmak amacıyla açmış oldukları veya açacakları birimlerle ilgili giderlerin uluslararası kurallara göre Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanmasıdır.¹⁹⁵

Bu yardımdan Ticari, sınıî/ticari faaliyette bulunan şirketler, SDTŞ'ler, DTSS ve yazılım şirketleri destekten yararlanmaktadırlar.

Desteklenen giderler demirbaş ve dekorasyon, kira, hizmet, reklâm, tanıtım ve pazarlama, yurtdışı marka tescil faaliyetlerine ait giderlerdir.

Desteklenen Faaliyetler:

Mağazaların Desteklenmesi

Sınıî/Ticari veya yazılım şirketleri ile DTSS'ler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında mağaza açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 50 oranında ve en fazla 40 000\$,
- Kira giderler, % 50 oranında ve yıllık en fazla 80 000 \$ desteklenmektedir.

Ticari şirketler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında mağaza açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 50 oranında ve en fazla 30 000 \$,
- Kira giderler, % 50 oranında ve yıllık en fazla 60 000 \$ desteklenmektedir.

SDTŞ'ler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında mağaza açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 60 oranında ve en fazla 60 000 \$,

¹⁹⁵ Resmi Gazete Tarihi: 31.07.1997, 15.11.1998, 28.08.2003 ve 25.11.2005 Tebliğ No: 97/9, 98/14, 2003/4, 2005/4)

- Kira giderler, % 60 oranında ve yıllık en fazla 120 000 \$ desteklenmektedir.

Ofis ve Showroomların Desteklenmesi

Sınai/Ticari veya yazılım şirketleri ile DTSS'ler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında ofis/showroom açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 50 oranında ve en fazla 25 000 \$,
- Kira giderler, % 50 oranında ve yıllık en fazla 50 000 \$ desteklenmektedir.

Ticari şirketler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında ofis/showroom açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 50 oranında ve en fazla 20 000 \$,
- Kira giderler, % 50 oranında ve yıllık en fazla 40 000 ABD Doları desteklenmektedir.

SDTŞ'ler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında ofis/showroom açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 60 oranında ve yıllık en fazla 30 000 ABD Doları,

- Kira giderler, % 60 oranında ve yıllık en fazla 60 000 \$ desteklenmektedir.

Depoların Desteklenmesi

Sınai/Ticari veya yazılım şirketleri ile DTSS'ler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında depo açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 50 oranında ve en fazla 25 000 \$,
- Kira ve hizmet giderleri, % 50 oranında ve yıllık en fazla 50 000 \$ desteklenmektedir.

Ticari şirketler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında depo açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 50 oranında ve en fazla 20 000 \$,
- Kira giderler, % 50 oranında ve yıllık en fazla 40 000 \$ desteklenmektedir.

SDTŞ'ler veya bu şirketlerin yurtdışında faaliyet gösteren şirket/şubeleri tarafından yurtdışında depo açılması halinde;

- Demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 60 oranında ve en fazla 30 000 \$,
- Kira ve hizmet giderleri, % 60 oranında ve yıllık en fazla 60 000 \$ desteklenmektedir.

Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi

Yurtdışı birimi bulunan şirketlerin tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi;

- DTSS ve SDTŞ'lerin ürünleriyle ilgili olarak yurtdışında gerçekleştirecekleri reklâm, tanıtım ve pazarlama giderleri, % 50 oranında ve yıllık en fazla 300 000 \$,
- Yurtiçi marka tescil belgesine sahip şirketlerin ürünleriyle ilgili olarak yurtdışında gerçekleştirecekleri reklâm, tanıtım ve pazarlama giderleri, % 50 oranında ve yıllık en fazla 150 000 \$,
- Yurtiçi marka tescil belgesi bulunmayan şirketlerin ürünleriyle ilgili olarak yurtdışında gerçekleştirecekleri reklâm, tanıtım ve pazarlama giderleri, % 50 oranında ve yıllık en fazla 75 000 \$ desteklenmektedir.

Yurtdışı birimi bulunmayan şirketlerin tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi;

Yurtiçi ve tanıtım yapacağı ülkede marka tescil belgesine sahip DTSS, SDTŞ ve şirketlerin ürünleriyle ilgili olarak yurtdışında gerçekleştirecekleri reklâm, tanıtım ve pazarlama giderleri, % 50 oranında ve yıllık en fazla 50 000 \$ desteklenmektedir.

Yurtdışı Marka Tescil Faaliyetlerinin Desteklenmesi

DTSS, SDTŞ ve şirketlerin yurtiçi marka tescil belgesine sahip oldukları markaların yurtdışında tescili ve korunmasına ilişkin giderleri % 50 oranında ve yıllık en fazla 20 000 \$ desteklenir.

Süre ve Yararlanma Koşulları:

Kira ve hizmet giderleri her birim için en fazla üç yıl süresince yararlandırılır. Desteğin başlangıç tarihi olarak ilk kira destek ödemesine esas teşkil eden fatura/banka dekontu tarihi esas alınır.

Demirbaş ve dekorasyon harcamalarına ait ödeme belgelerinin, ilk kira destek ödemesine esas teşkil eden fatura/banka dekontu tarihinden itibaren en geç altı ay içerisinde ibrazı gerekmektedir.

Şirketler en fazla 7, DTSS ve SDTŞ'ler en fazla 15 adet yurtdışı birimi için destekten yararlanabilirler.

Reklâm, tanıtım, pazarlama faaliyetlerine ilişkin giderler ile marka tescil ve korunmasına ilişkin giderler fatura tarihinden itibaren en fazla üç yıl süresince yararlandırılır.

Destek kapsamında ödeme belgelerinin, ödeme tarihinden itibaren en geç 6 ay, marka tescil faaliyetlerinde 18 ay içinde ibraz edilmesi gerekmektedir.

Başvuru: Şirketler için üyesi oldukları İhracatçı Birlikleri, SDTŞ işlemleri için DTM'dir.

4.3.3. İhracata yönelik Devlet yardımları kapsamında, Yurtdışında düzenlenen Fuar ve Sergilere Milli Düzeyde veya Bireysel Katılımın Desteklenmesi

Firma ve ürün tanıtımında hem doğrudan tüketici hem de çeşitli dağıtım kanallarının temsilcileri ile bire-bir ilişki kurma nedeniyle fuarlara katılmanın önemi büyüktür. Bu nedenle yurtdışında düzenlenen ticari nitelikli fuarlara bireysel ya da milli katılımın artırılması ve böylece üretim ve ihracat artışının sağlanması amaçlanmaktadır.

İhracatçı Birliğine üye, yurt içinde imalat sanayi ve muhtelif üretim kollarında faaliyette bulunan firmalar ile bunların ürünlerinin pazarlamasını yapan Türkiye'de yerleşik firma ve kuruluşlar ve Organizatörler (DTM tarafından yurtdışında fuar gerçekleştirme yetkisi verilen firma ve kuruluşlar) bu yardımdan faydalanabilirler.

Destek Miktarı ve Koşulları:

Milli Katılımların Desteklenmesi

Katılımcı firma ve kurumlar tarafından, organizatöre ödenecek fuar katılım bedelinin % 65'i, SDTŞ'ler tarafından, organizatöre ödenecek fuar katılım bedelinin % 75'i destek kapsamında geri ödenmektedir.

Genel nitelikli fuarlarda azami destek miktarı 10,000\$'ı, sektörel nitelikli fuarlarda 15,000\$'ı geçemez. 2006 yılından itibaren firma ve kurumların destek oranı % 50 olarak uygulanacaktır.

Tablo 9: Fuar Katılım Bedellerinin Geri Ödenme Oranları

	2005	2006
Firma ve Kurumlar	% 65	% 50
SDŞ'ler	% 75	% 75

Kaynak: Resmi Gazete Tarihi: 23.12.2004 Tebliğ No: 2004/6.

Katılım bedeli, organizatörün katılımcı firmaya sağlamış olduğu nakliye, gümrükleme, sigorta, stant kirası, stant yapılanması, dekorasyon, yurt dışı tanıtım faaliyetleri ve fuarla ilgili vereceği hizmetlere ilişkin giderler toplamının metrekare satış fiyatına yansıtılmış bedelini kapsamaktadır.

Katılımcının üretici/imalatçı organizasyonu (aynı üretim dalında faaliyette bulunan Federasyon, Birlik, Dernek) olması halinde en fazla 36 m2'lik stant için destek verilmektedir. Sektörün genel tanıtımını yapabilirler. Münferiden firmalara ait ürünleri sergileyemezler. Ekstra nakliye gideri oluşması durumunda, aşağıda belirtilen sektörlerde katılım bedeline ilave olarak % 50 oranında nakliye desteği verilmektedir.

Tablo10: Ekstra Nakliye Bedeli Oluşması Durumunda Verilen Ek Nakliye Desteği

NakliyeDesteği Verilen Sektörler	Destek Oranı	Azami Destek Miktarı
Komple tesis	% 50	10,000 \$
Makine ana	% 50	10,000 \$
Otomotiv ana	% 50	10,000 \$
Doğal taş	% 50	6,000 \$
Seramik	% 50	6,000 \$
Mobilya	% 50	6,000 \$

Kaynak: Resmi Gazete Tarihi: 23.12.2004 Tebliğ No: 2004/6.

Dış Ticaret Müsteşarlığınca yürütülen ihracat stratejisi çerçevesinde, yeni pazar olarak belirlenen ülkelerde düzenlenecek fuarlara katılan firmalara, ödenen katılım bedeline 10 puan ilave destek sağlanmaktadır. Katılımcılar ilave destekten aynı ülkede düzenlenen azami 2 yurt dışı fuar için yararlanmaktadırlar.

Organizatörlerin Desteklenmesi

Müsteşarlık tarafından görevlendirilen organizatörün, fuarı tanıtım amacıyla yurtdışında gerçekleştirdiği defile, fuar alanında düzenlenecek basın toplantısı ve kokteyl, reklâm panoları, afiş, katalog, broşür/kitapçık, elektronik ortamda tanıtım/videowall, mültivizyon gösterileri, yazılı ve görsel kitle iletişim araçlarında yayınlanacak reklâmlar, 20 m2'lik info stant harcaması desteklenmektedir.

Söz konusu tanıtım faaliyetlerine yönelik harcamaların % 75 destek kapsamında olup; azami destek miktarı genel nitelikli fuarlarda 80,000 \$, sektörel nitelikli fuarlarda 120,000 \$'dır.

Sektörel nitelikli fuarlarda yukarıdaki destek miktarına ilave olarak; DTM'na sunulacak tanıtım projesine ön uygunluk alındıktan sonra harcamaların % 75'ni geçmemek üzere 80,000 \$'a kadar ek destek alınabilmektedir.

Bireysel Katılımların Desteklenmesi

Sektörel nitelikli fuarlara bireysel katılım gerçekleşmesi halinde boş stant kirasının %65'i ve nakliye harcamalarının % 50'si desteklenmekte olup; azami destek miktarı 15,000 \$'dır. Katılımcının üretici/imalatçı organizasyonu olması halinde aynı oranlar uygulanmakta olup; en fazla 36 m2'lik stant için destek verilmektedir. Üretici/imalatçı organizasyonu sektörün genel tanıtımını yapar, münferiden firmalara ait ürünleri sergileyemez. 2006 yılından itibaren ise boş stant kirasına ilişkin destek oranı % 50 olarak uygulanacaktır.

Katılımcı SDTŞ ise boş stant kirasının tamamı ve nakliye harcamalarının %75'i desteklenmekte olup; azami destek miktarı 15,000\$'ı geçemez.

Ürün Teşhir Şartı

Yurtdışı fuar desteğinden yararlanabilmek için katılımcının bizzat ürünlerini stant içerisinde sergilemesi gerekmektedir. Ürünün cinsine göre doğrudan sergileme olanağı olmazsa, broşür, katalog, v.s. ile en fazla 16 m2 stant ile katılabilir.

Stant Alanı

Katılımcılar yurt dışı fuar desteğinden asgari 9 m2 olmak üzere 50 m2'ye kadar olan stant alanı için yararlandırılır. Komple tesis imalatı, makine, otomotiv ana sanayi ve mobilya sektörleri azami 50 m2, mücevherat sektörü için asgari 9 m2 sınırlamasından muaf tutulmaktadır.

Başvuru Şekli: Bireysel Katılımlarda İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliklerince belirlenen ve DTM tarafından uygun görülerek ilan edilen sektörel nitelikli uluslararası fuarlar için destek söz konusudur. Katılımcının uluslararası fuarın başlama tarihinden önce destek müracaatında bulunacağı İhracatçı Birliği Genel Sekreterliğine, fuar idaresinden almış olduğu ödenecek boş stant metrekare fiyatını gösteren yer tahsis belgesini ibraz etmesi gerekmektedir. Destekle ilgili gerekli tüm bilgi ve belgeler, fuarın bitiş tarihini müteakip en geç üç ay içerisinde ise üretim konusuyla ilgili üye olduğu İhracatçı Birliği Genel Sekreterliğine intikal ettirilir.

Milli katılım ve organizatörlerin desteklenmesinde ise gerekli tüm bilgi ve belgeler fuarın bitiş tarihini müteakip en geç üç ay içerisinde organizatör kanalıyla ilgili İhracatçı Birliği Genel Sekreterliğine intikal ettirilir.

Ödeme Esasları: Harcamaların fatura ve bankacılık sistemi çerçevesinde düzenlenen ödeme belgeleri ile tevsik edilmesi gerekmektedir. Desteklemede, ibraz edilen faturalardaki harcamaların TL cinsinden olanları TL, döviz cinsinden olanları fatura tarihindeki T.C. Merkez Bankası çapraz kurları ve döviz alış kurları esas alınarak, ABD Doları karşılığı TL olarak T.C. Merkez Bankası tarafından DFİF'den(Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu) ödenmektedir.¹⁹⁶

4.3.4.Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Tanıtım ve Tutundurması ile Türk Malı İmajının Yerleştirilmesine Yönelik Faaliyetlerin Desteklenmesi “Turquality From Turkey”

Para Kredi Koordinasyon Kurulu'nun 29.01.2001 Tarih, 2000 / 3 sayılı tebliği ile yürürlüğe giren bu destek sayesinde Türk ürünlerinin yurtdışında markalaşması, tanıtım ve tutundurma ile Türk Malı İmajının yerleştirilmesine yönelik Faaliyetlerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu destekten; Türkiye 'de sektöründe kendi unvan ve / veya markasıyla mal üretimi ve /veya ticareti ile iştigal eden şirketler ile SDTŞ 'ler yararlandırılır.¹⁹⁷

Destek kapsamı şu şekildedir:

- Marka Tescili ve Koruma giderlerinin en çok 50.000 \$ 'lık kısmı,
- Yurt dışında açılacak mağaza ve ofislerin yıllık kira giderlerinin en çok 200.000 \$ lık kısmı,
- Yurt dışında pazarlamaya dönük üretim faaliyetlerinin en çok 300.000 \$ 'lık kısmı.,
- Uluslar arası kalite kontrol kuruluşlarından alınacak sertifikasyon giderlerinin en çok 50.000 \$ 'ı,
- Fason üretim yapan kuruluşların, Türk malı ibaresi ile gerçekleştirdikleri satışları karşılığında, yıllık 100.000 \$ 'a kadar ödenmiş vergi, resim, harç, SSK primi, enerji giderleri.

¹⁹⁶ Resmi Gazete Tarihi: 23.12.2004 Tebliğ No: 2004/6.

¹⁹⁷ Resmi Gazete Tarihi: 28.08.2003 ve 25213 sayı, Tebliğ No: 2003/3.

- Firmaların yurt içinde gerçekleştirdikleri marka tasarım giderlerinin en çok 100.000 \$'lık kısmı.

- Üretici derneklerinin ürünlerinin Yurt dışında pazarlanmasına yönelik tanıtım faaliyetlerinin en çok 50.000 \$'lık kısmı.

- Yurt dışındaki ajanslara yaptırılacak tanıtım-özendirme ve danışmanlık faaliyetlerinin en çok 50.000 \$'lık kısmı.

Global rekabet ortamında, katma değeri yüksek ürünlerin, tüketiciyi çekecek yeni ürün tasarımın, kalitenin, kaliteyi markaya dönüştürmenin ve bu markayı uluslararası alanda tutundurmanın önemi son derece büyüktür. Tüketiciyi tatmin edici yeni ürünler tasarlanmadığında, uzun vadede pazar kaybının yaşanması ve yerinizin başkaları tarafından doldurulması kaçınılmaz olacaktır.

Yurtdışı pazarlarda Türk ürünlerinin markalaşması amacıyla gerçekleştirilecek faaliyetlere ilişkin giderler ile Turquality mağazalarının kurulması işletilmesiyle ilgili harcamaların karşılanması amaçlanmaktadır.

Türkiye’de ticari ve/veya sınaî faaliyette bulunan şirketler, Dış Ticaret Sermaye Şirketleri, Sektörel Dış Ticaret Şirketleri, İhracatçı Birlikleri, Üretici Dernekleri, Üretici Birlikleri, Türk Moda Tasarımcıları ile Turquality mağaza işleticisi ve/veya İşleticilerinin bu yardımdan faydalanması amaçlanmaktadır.

İhracatçı Birliklerinin, Üretici Dernekleri ve Üretici Birliklerinin, Şirketlerin ve Türk Moda Tasarımcılarının ürünlerin yurtdışı pazarlarda markalaşması amacıyla gerçekleştirilecek tanıtım, reklâm ve pazarlama faaliyetleri (görsel ve yazılı tanıtım, show, defile, imaj kampanyası, pazar araştırması, sponsorluk, marka-özendirme ajansı, stratejik danışmanlık giderleri)ne ilişkin harcamalarına destek sağlanmaktadır.

Şirketlerin;

Destek kapsamına alınan markalarının tescili ve korunmasına ilişkin gerçekleştirecekleri giderler maksimum 50.000 \$'a kadar,

- Tanıtım, reklâm ve pazarlama faaliyetlerinin desteklenmesi maksimum 300.000 \$'a kadar,

- Hedef pazarlarda söz konusu markalarıyla ilgili açmış oldukları ve/veya açacakları yurtdışı birimlere ilişkin kira giderleri maksimum 300.000 \$'a kadar,

- Destek kapsamına alınan markalı ürünlerinin satılması amacıyla kiraladıkları ve/veya kiralayacakları reyonlara ilişkin kira ve/veya komisyon harcamaları maksimum

200.000 \$'a kadar,

- Showroumlarda yer alan ürünlerine ilişkin ödeyecekleri kira ve komisyon giderleri maksimum 200.000 \$'a kadar,

- Kalite belgeleri ile İnsan, Can, Mal Emniyeti ve Güvenliğini gösterir İşaretlere ilişkin belgelendirme kuruluşlarından alacakları belgeler için yapacakları harcamalar maksimum 50.000 \$'a kadar,

- Desteklenen markalar ı ile franchise vermeleri halinde açacakları mağazalar ile ilgili dekorasyon harcamaları maksimum 50.000 \$'a kadar desteklenmektedir.

Türk Moda Tasarımcılarının;

Destek kapsamına alınan markalar ı ile ilgili olarak yapacakları reklam, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri maksimum 300.000 \$'a kadar,

Projelerinde hedef pazarlar olarak belirtecekleri ülkelerde destek kapsamına alınan markaları ile ilgili olarak açmış oldukları ve/veya açacakları yurtdışı birimlere ilişkin kira giderleri maksimum 300.000 \$'a kadar,

Destek kapsamına alınan markalı ürünlerinin satılması amacıyla kiraladıkları ve/veya kiralayacakları reyonlara ilişkin kira ve/veya komisyon harcamaları maksimum 200.000 \$'a kadar, Showroumlarda yer alan ürünlerine ilişkin ödeyecekleri kira ve komisyon giderleri maksimum 200.000 \$'a kadar desteklenmektedir.

İhracatçı Birliklerinin;

- Görsel ve yazılı tanıtım,
- Show, defile,
- Ülke imaj kampanyası,
- Pazar araştırması,
- Sponsorluk,
- Kokteyl,
- Seminer, Konferans vb.,
- Web sayfasına ilişkin tasarımlar,
- Reklâm Panoları,
- Yabancı dilde hazırlanmış kataloglar,
- Marka-özendirme ajansı ve stratejik danışmanlık giderleri vb. reklâm ve pazarlama faaliyetlerine ilişkin harcamalar, % 80 oranında ve yıllık en fazla 350.000 \$'a kadar desteklenir.

Birlikler destekten yararlanmak için projeleriyle birlikte DTM'na müracaat ederler. Müsteşarlık yapacağı inceleme sonucunda, ilgili Birliğe, destek kapsamına alınıp alınmadığı hususunu bildirir. Destek kapsamına alınan Birlikler faaliyet alanlarına giren ürünlerin yurtdışında markalaşması amacıyla destek kapsamına alındığı tarihten sonra gerçekleştirilecek harcamaları için desteklenir.

Üretici Dernekleri ve Üretici Birliklerinin;

Görsel ve yazılı tanıtım,

- Show, defile,
- Ülke imaj kampanyası,
- Pazar araştırması,
- Sponsorluk,
- Kokteyl,
- Seminer, Konferans vb.
- Web sayfasına ilişkin tasarımlar,
- Reklâm Panoları,
- Yabancı dilde hazırlanmış kataloglar,
- Marka -özendirme ajansı ve stratejik danışmanlık giderleri vb. reklâm ve pazarlama faaliyetlerine ilişkin harcamalar, % 50 oranında ve yıllık en fazla 100.000 \$'a kadar desteklenir.

Üretici Dernekleri ve Üretici Birlikleri destekten yararlanmak için projeleriyle birlikte DTM'na müracaat ederler. Müsteşarlık yapacağı inceleme sonucunda, ilgili Üretici Dernek ya da Üretici Birliğe, destek kapsamına alınıp alınmadığı hususunu bildirir. Destek kapsamına alınan Üretici Dernek ya da Üretici Birlik faaliyet alanlarına giren ürünlerin yurtdışında markalaşması amacıyla destek kapsamına alındığı tarihten sonra gerçekleştirilecek harcamaları için desteklenir. Yurtdışında düzenlenen fuarlara katılmaları halinde, fuardan önce ve/veya fuar esnasında gerçekleştirecekleri defile, kokteyl, gösteri, mültivizyon gösterisi, reklâm panoları, dergi, gazete, TV, radyo ilanları gibi tüm reklâm, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine ilişkin harcamalar marka desteği kapsamında değerlendirilebilir.

Turquality Mağazası Desteği;

Turquality Komitesi tarafından, Turquality mağazası açılması ve işletilmesi konusunda yetkilendirilen şirket ve/veya kuruluşlar tarafından açılacak Turquality

mağazalarına ilişkin kira, hukuki danışmanlık ve hizmet alım giderleri, emlakçı komisyon giderleri, dekorasyon, tanıtım, reklâm ve pazarlama faaliyetleri ile ilgili giderler mağaza başına % 50 oranında ve yıllık maksimum 500.000 \$'a kadar desteklenmektedir.

Turquality Nedir? Katma değer sahibi ürünleri iç ve dış rekabetten ayırıştırarak, dünya markası olma yolunda maddi ve yönetsel katkı sağlayan bir destek programı olma özelliği taşımaktadır. Turquality ile ürünün tasarımından mağaza rafındaki satışına kadar tüm süreçlerde özenli ve sistematik kalite yöntemini belgeleyen garantör bir üst kimliğin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Turquality - From Turkey İbaresinin Kullanılması

Türk ürünlerinin yurtdışında markalaşması, tanıtım ve tutundurulması ile Türk Malı imajının yerleştirilmesine yönelik olarak, firmalarımızın ürünlerinin etiketinde, ambalajında ve/veya doğrudan ürünlerinin üzerinde Turquality - From Turkey ibaresinin kullanılmasındır.

Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde ticari ve/veya sınai faaliyette bulunan şirketler, Dış Ticaret Sermaye Şirketleri, Sektörel Dış Ticaret Şirketleri, Türk Moda Tasarımcılarıdır. Turquality - From Turkey ibaresini kullanacak şirketleri “Turquality Komitesi” tespit etmektedir.

Turquality Komitesi tarafından, ürün etiketlerinde ambalajlarında ve/veya doğrudan ürünlerinin üzerinde “Turquality - From Turkey” ibaresini kullanmalarına izin verilen şirketler ile Türk Moda tasarımcılarının destek oranları % 10 artırılır. Müsteşarlık tarafından ürün etiketlerinde, ambalajlarında ve/veya doğrudan ürünlerinin üzerinde “Made in Turkey” veya benzer bir ibareyi kullanmalarına izin verilen şirketler ile Türk Moda Tasarımcılarının destek oranları % 5 artırılır.

Destek unsurlarından yararlanmak için, Kuruluşlar, şirketler ile Türk moda tasarımcılarının, markalaşma faaliyetlerini içeren bir proje ile doğrudan Müsteşarlığa müracaat etmesi ve Müsteşarlık tarafından söz konusu projenin destek kapsamına alınmasına karar verilmesi gerekmektedir, Destekten şirketlerin yurtiçi tescil belgesine sahip tek bir markası, Türk moda tasarımcılarının tek bir markası yararlandırılır.

Desteginin başlangıç tarihi, şirketler ile Türk moda tasarımcılarının Müsteşarlık tarafından destek kapsamına alındığı tarihtir. Destek süresi en fazla 4 yıldır.

Faaliyetlerin destek ödemesinden yararlandırılabilmesi için, harcamaların ödemeye ilişkin belgelerle tevsik edilmesi (fatura, kira ödemelerinde banka dekontu, çek, vb.) gerekmektedir.¹⁹⁸

4.4. Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi

Para Kredi Koordinasyon Kurulu'nun 31.07.1997 97/5 sayılı Tebliği ile yürürlüğe girmiş DTM tarafından yürütülmekte olan bu destekte

KOBİ'lerin TSE ile akredite edilmiş kuruluşlarından;

- Kalite Güvence Sistemi Belgeleri(ISO 9000)
- Çevre Yönetim Belgeleri(ISO 14000)
- CE işaretinin alınması için yapılan harcamalar
- Uluslararası nitelikteki kalite ve çevre belgelerinin alma masrafları belgelerini

almaları halinde %50 oranında desteklenmektedir.

4.5. Nitelikli Personel Eğitimine Yönelik Yardım Programları (Destekleme ve İstikrar Fonu)

Eğitim yardımı imalat Sanayinde faaliyette olan 1–200 arasında işçi çalıştıran KOBİ'lere Para Kredi Kurulunun 29.01.2000 tarihli, 2000/Sayılı Tebliği ile DTM sorumluluğunda İGEME tarafından ve ayrıca KOSGEB tarafından verilmektedir.

Eğitim programının genel kapsamı:

- Dış Ticaret, Gümrük, Kambiyo Mevzuatı
- İhracat Pazar araştırma ve Analizi,
- Yazışma teknikleri ve fiyat verme,
- İhracat Finansmanı sağlama teknikleri,
- Rekabet Hukuku, AB, WTO mevzuatı
- Uluslararası pazarlama teknikleri
- Marka ve Moda Tasarımı olarak belirlenmiştir.

Program başına 7.500 \$ aşmamak ve 3 ayı geçmemek üzere SDTŞ ve KOBİ 'lerin Yurtdışı eğitim harcamalarının SDTŞ 'ler için % 75 'i KOBİ 'ler için % 50 'si.

---

¹⁹⁸ Resmi Gazete Tarihi: 23.12.2004 Tebliğ No: 2004/6.

Yurt içi eğitim programlarında KOBİ 'ler için 5.000 \$ 'la, SĐTŞ 'ler için 15.000 \$ 'la sınırlı olarak Ve üç ayı geçmemek üzere SĐTŞ' ler için % 75 'i, KOBİ 'ler için % 50 si Destekleme ve Fiyat istikrar Fonundan karşılanır.

4.5.1. İGEME Tarafından Verilen Eğitim Destekleri

Günümüzde ihracat pazarlamasının başarı ile gerçekleştirilmesinde yetişmiş uzman iş gücüne sahip olmanın önemi açıktır. İGEME, dış ticaret ile kuruluşlarda çalışan elemanların bu alandaki bilgi ve becerilerini geliştirmek, dış ticaretin hedeflenen düzeye ulaştırılmasında ve sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasında ihtiyaç duyulan nitelikli iş gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak ve bu konudaki eğitimi tüm yurda yaymak amacı ile Eğitim Programları düzenlemektedir. İGEME'nin Eğitim konusundaki hizmet yelpazesinde Dış Ticaret Eğitim Programları, Özel Konularda Eğitim Programları, Ülke Sohbet Toplantıları ve İş Yönetim Sistemi Seminerleri gibi ürünler bulunmaktadır.

Eğitim Programlarının organizasyonunda İhracatçı Birlikleri ve Ticaret ve Sanayi Odaları ile işbirliğine gidilmekte ve alınan talepler doğrultusunda eğitim konularını çeşitlendirerek ve daha da yoğunlaştırarak yurdun dört bir yanında talep alınan her ilimizde ihracatçılarımızın ayağına hizmet götürülmesi prensibi ile hareket edilmektedir. Özellikle 2000 yılından itibaren yurt dışında düzenlenen eğitim programlarının sayısında önemli artış kaydedilmektedir. Her yıl bir önceki yıla kıyasla daha fazla sayıda eğitim programı düzenlenmesi yönünde talep alınmakta ve bunların karşılanması yoluna gidilmektedir. 2000–2005 döneminde Türkiye'de toplam 407 organizasyon gerçekleştirilmiş ve bu programlara 31000 kişi katılmıştır. 2006 yılı itibarı ile yurt genelinde verilmekte olan eğitim programları aşağıdaki gibidir:¹⁹⁹

- Dış Ticarete Muhasebe İşlemleri
- İhracatta KDV İstisnası
- Dış Ticaret Eğitim Programı
- Uluslararası Fuarlara Katılım ve Devlet Desteği
- Uluslararası Muhasebe Standartları Dış Ticarete Satış Yönetimi ve

Fiyatlandırma

---

¹⁹⁹ <<http://www.igeme.org.tr/egitimprog/>>, 26.08.2005.

- İhracatta Sağlanan Devlet Yardımları, Dâhilde ve Hariçte İşleme Rejimleri ile Vergi Resim ve Harç İstisnası Mevzuatı

- Uluslararası Pazar Araştırması ve Pazarlama Semineri
- Dış Ticarete Satış Yönetimi ve Fiyatlandırma
- İhracat ve İthalatta Gümrük Mevzuatı ve Uygulamalar
- Türkiye İçin Markalaşmanın Önemi, Marka Yaratılması
- Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri, Kambiyo Mevzuatı, İhracatta

Fiyatlandırma

- İhracatta Fiyatlandırma Esasları
- İhracatta Devlet Yardımları
- Hukusal Açıdan Dış Ticarete Sözleşmeler, Dış Ticarete Anlaşmazlıkların

Çözümü ve Uluslararası Tahkim

- AB Mali Destekleri
- Şekilleri Kambiyo Mevzuatı
- Elektronik Ticaret
- İhracatta Müzakere ve Sözleşmeler
- Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri
- Lojistik
- İhracatta Sağlanan Devlet Yardımları, Dâhilde ve Hariçte İşleme
- Rejimleri ile Vergi Resim ve Harç İstisnası Mevzuatı
- Dış Ticarete Kullanılan Belgeler, Alınması Gereken İzinler ve Sertifikalar

4.5.2. KOSGEB Tarafından Verilen Eğitim Destekleri

“İşletmelerin, yeni girişimcilerin, girişimcilerin ve işletici kuruluşların, yurtiçi - yurtdışı pazarlarda rekabet edebilir düzeye gelmelerini temin etmek, istihdamı ve katma değeri artırabilmek için; planlama, yatırım, modernizasyon, teknolojik araştırma geliştirme, teknoloji adaptasyonu, üretim, pazarlama, finansman, enformasyon, yönetim, mevzuat, girişimcilik gibi konulardaki bilgi ve becerilerini geliştirmek amacı ile eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için destek verilmesidir.”²⁰⁰

---

²⁰⁰ <<http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/BilgiBankasi/114/2%20EGITIM%20DESTEGLI.doc>>, 12.03.2006.

İşletmelere, yeni girişimcilere, girişimcilere ve işletici kuruluşlara, KOSGEB tarafından organize edilen eğitim programlarına katılımları için verilen destekler ile İşletmelerin, KOSGEB veri tabanında yer alan yurtiçi Özel / kamu eğitim kurum/kuruluşlarından satın alacakları özel eğitim hizmetlerine verilen destekleri kapsar.

Destek unsurları ve üst limiti;

a) Genel eğitim programları: İşletmelerin eğitim ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda KOSGEB tarafından düzenlenen programları olup, katılımcılar için konu ve katılım sayısı sınırı aranmaz.

b) Genel girişimcilik ve genç girişimci geliştirme eğitim programları: Kendi işini kurmak isteyen veya kurulu işletmelerini geliştirmek isteyen girişimcilere, iş planı hazırlama ve iş planına dayalı işletme yönetimine geçişlerini sağlamak ve orta öğretim sonrası örgün/yaygın öğretim kurumları ve üniversite öğrencileri ile bu kurumlardan yeni mezun olan kişilere yönelik olarak KOSGEB tarafından organize edilen programlardır.

c) Özel eğitim desteği: İşletmelerin, KOSGEB veri tabanında yer alan yurtiçi özel/kamu eğitim kurum/kuruluşlarınca düzenlenen ve KOSGEB tarafından uygun görülen eğitim programları için, KOSGEB'in belirlediği ölçütler doğrultusunda özel eğitim desteği verilir.

Bu kapsamda aynı eğitim konusunda bir kez destek verilir, başvuruları uygun bulunan işletmelerin farklı konulardaki eğitim taleplerine verilecek desteğin üst limiti toplam 6.000 (altı bin) YTL olup, aşağıdaki tabloda yörelere göre belirtilen oranlarda desteklenir.²⁰¹

---

²⁰¹< <http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/BilgiBankasi/114/2%20EGITIM%20DESTEGLI.doc>>, 12.03.2006.

Tablo 11: KOSGEB Tarafından Sunulan Eğitim Destekleri

Eğitim Destekleri	Üst Limit - YTL	Destekleme Oranı %			Destek ödeme Türü		Özel Hususular
		K.Ö. Y.	N. Y.	G. Y.	Geri Ödem esiz	Geri öde meli	
Genel Eğitim Programları		100	90	80	X		N.Y. ve G.Y. illerinde süresi 6 saate kadar olan eğitim programları %100 desteklenebilir.
Genel Girişimcilik Eğitim Programları. Genç Girişimci Geliştirme Programları.					X		Genel Girişimcilik Eğitim Programları /Genç Girişimci Geliştirme Programları giderlerinin tamamı KOSGEB tarafından karşılanacaktır.
Özel Eğitim Desteği	6.000	80	70	60	X		

Kaynak: <<http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/BilgiBankasi/114/2%20EGITIM%20DESTEGLI.doc>, 12.03.2006

4.6. İstihdam Yardımı

4.6.1. İGEME Tarafından Sunulan İstihdam Yardımları

Sektörel Dış Ticaret Şirketi (SDŞ) statüsünü haiz şirketlerin münhasıran dış ticarete ilişkin işlemlerini yürütmek üzere, konusunda tecrübeli ve yüksek öğrenimli yönetici ve eleman istihdamının sağlanmasıdır.

İstihdam yardımı DTM ve SDTŞ tarafından Para kredi Kurulu 29.01.2000 tarih 2000/1 tebliğ uyarınca, SDTŞ'lerin dış ticaret faaliyetlerinde Yönetici statüsünde nitelikli eleman kullanmalarını teminen İstihdam edecekleri bir yönetici ve iki elemana yönelik sunulan yardımlardır. SDŞ'lerin ilk defa istihdam edecekleri, konusunda tecrübeli ve yüksek öğrenimli;

- Yöneticinin toplam azami 18.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşmamak üzere yıllık brüt maaşlarının % 75'i,
- Elemanların toplam azami 9.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşmamak üzere yıllık brüt maaşlarının % 75'ine destek verilmektedir.

İstihdam edilen kişilerin yurt içi ya da yurt dışında işletme, ekonomi, iktisat, idari bilimler, iş idaresi, uluslararası ticaret, hukuk, dış ticaret v.b. konular ile

mühendislik veya yabancı dil alanında yüksek öğrenimli olmaları gerekmektedir. İstihdam edileceği alanda en az üç yıl tecrübesi olan elemanların istihdamında ise mezun olduğu bölümle ilgili ölçütler aranmaz.

İstihdam yardımı kapsamında destek talebinde bulunacak şirketler, Dış Ticaret Müsteşarlığı (İhracat Genel Müdürlüğü)ne başvururlar.²⁰²

4.6.2. KOSGEB Tarafından Sunulan Nitelikli Eleman Desteği

İşletmelerin teknoloji düzeyinin yükseltilmesi, ürün kalitesinin ve yeni ürünlerin geliştirilmesi, verimliliğin ve yurtiçi-yurtdışı pazarlarda rekabet gücünün artırılmasının sağlanması amacı ile işletmelere/işletici kuruluşlara ve KOSGEB ile işbirliği içinde yürütülen ulusal/uluslararası projelere nitelikli eleman temini için destek verilmesidir.

Bu destekte, en fazla destek süresi 18 (on sekiz) aydır. Belirtilen limitler dâhilinde bu süre içerisinde işin gereği olarak birden fazla nitelikli eleman çalıştırılabilir, ancak desteğin üst limiti tamamlandığı tarihte bu süreye bakılmaksızın KOSGEB desteği sona erer. İki yıllık meslek yüksek okulu mezunları, normal yöre ve gelişmiş yörelerde bu destekten yararlanamayacaktır. Destek unsurları ve üst limitleri;²⁰³

a) İşletme/işletici kuruluş ve KOSGEB ile yürütülen proje başına toplam 18.000 (on sekiz bin) YTL, fakülte ve dört yıllık yüksekokul mezunları için tüm yörelerde aylık üst limit 1.000 (bin) YTL,

b) Yalnızca kalkınmada öncelikli yörelerde bu destekten yararlanabilecek 2 yıllık meslek yüksek okulu mezunlarında aylık üst limit 700 (yedi yüz) YTL ve KOSGEB toplam destek üst limiti 12.600 (on iki bin altı yüz) YTL olup, ekteki tabloda belirtilen oranda destek verilir.

4.7. Enerji Politikası Kapsamında Sunulan Yardımlar

2004 yılında yürürlüğe giren 5084 sayılı Yasa uyarınca işletmelerin enerji teşvikinden faydalanabilmeleri için şu 3 şarta haiz olmaları gerekmektedir.

- İşletmelerin imalat sanayi, madencilik, hayvancılık (su ürünleri yetiştiriciliği ve tavukçuluk dahil), seracılık, soğuk hava deposu, turizm-konaklama tesisi,

²⁰² Resmi Gazete Tarihi: 29 Ocak 2000 Tebliğ No: 2000/1.

²⁰³ <<http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/BilgiBankasi/114/9%20BOLGESEL%20KALKINMA%20DESTEKLERI.doc>>, 12.03.2006.

eğitim ve sağlık alanlarında faaliyet göstermeleri ve tebliğde belirlenen asgari kapasitelerde olmaları,

- Yeni iŖe baŖlayan iŖletmelerin, faaliyete geçmelerinden sonra, fiilen ve sürekli olarak asgari 10 iŖi alıŖtırmaları,

- 1.10.2003 tarihinden önce belirtilen sektörlerde faaliyete gemiŖ olan iŖletmelerin, 1.10.2003 tarihinden önce ilgili idareye bildirmiŖ oldukları iŖi sa-yılarını fiilen ve sürekli olarak en az yüzde 20 oranında arttırmaları, mevcut iŖi sayısına yüzde 20 ilave yapıldığında toplam istihdamın 10'un altında kalması halinde ise istihdam edilen kiŖi sayısının 10'a tamamlanması gerekmektedir.

Kapsamdaki illerde, enerji desteğinin yürütülebilmesi için Vali ya da Vali tarafından belirlenen Vali Yardımcılarından birisinin baŖkanlıđında İl düzeyinde “Enerji Desteği Komisyonu” kurulması ngrlmŖtir. Komisyonlara Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, Vergi Dairesi Müdürlüğü, SSK İl Müdürlüğü ve TEDAŖ (veya elektrik dağıtım Ŗirketleri) ile Organize Sanayi Bölgesinden birer temsilci katılmaktadır. Komisyonun sekreteryahizmetleri Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğünce yürütülmektedir.

Enerji Desteği miktarının hangi oranda olacağı Tebliğin 7'nci maddesinde belirlenmiŖtir. Buna göre enerji desteğinden yararlanma hakkı bulunan iŖletme-lerden;

- Yeni kurulmuŖ olanlar için; istihdam sayısı 10 olan iŖletmelerin destek oranı yüzde 20 olacaktır. 10'un üzerine yapılan her ilave istihdama 0,5 puan enerji desteği ilave edilir.

- Faaliyette olan iŖletmelerden mevcut iŖi sayısını yüzde 20 oranında arttıranların (yüzde 20 ilave yapıldığında toplam istihdam 10'un altında kalıyorsa istihdam sayısının 10'a tamamlanması gerekmektedir.) destek oranı yüzde 20 olacaktır. Belirlenen asgari rakamın üzerine yapılan her ilave istihdama, 0,5 puan enerji desteği ilave edilir.

5084 sayılı Yasa çerçevesinde enerji desteğinin azami oranı elektrik enerjisi giderlerinin yüzde 40'ıdır. Bu oran Organize Sanayi Bölgeleri veya Endüstri Bölgelerinde kurulu bulunan iŖletmeler için yüzde 50 olarak uygulanmaktadır.²⁰⁴

---

²⁰⁴ <http://birimweb.icisleri.gov.tr/tid/dergi/446_263_274.doc>, 12.03.2006.

5. AB'YE UYUM SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE KOBİ'LER

Türkiye'de KOBİ'ler tüm işletmelerin yüzde 99,8'ini oluşturmakta, istihdamın yüzde 76,7'sini, toplam yatırımların yüzde 38'ini, yaratılan katma değerinin yüzde 26,5'ini, ihracatın yüzde 10'unu karşılamaktadır. İşletme sayısı ve istihdamda ulaşılan düzeye, ekonomiye katkı açısından da ulaşılabilmesi rekabet gücünü çeken KOBİ'lere destek amacıyla, finansman, eğitim, danışmanlık, pazarlama, ihracat ve yüksek teknoloji kullanımını alanlarında destekler sağlanmaktadır. Bu düzenlemelerde, AB'de yürürlükte olan "Devlet Yardımları Kurallarını Belirleyen Çerçeve İlke ve Kararlar" doğrultusunda hareket edilmektedir.²⁰⁵

Türkiye'deki KOBİ'lerin piyasada üstlendikleri önemli görevlere paralel olarak finansman imkânlarından ve diğer destek hizmetlerinden fayda sağlayamadıkları bilinmektedir. Uygulanan yardım türlerine bakılacak olursa kredi yardımlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlardan dünya bankası kredileri, yatırımının en az %50'sini öz kaynaklardan karşılayan KOBİ'ler için geçerli olmaktadır.²⁰⁶

AB ülkeleri arasında oluşturulmakta olan iktisadi birlik sürecinde Türkiye'nin de aday ülke olarak dâhil olması, birçok alanda alınması gereken tedbirleri de beraberinde getirmiştir. Bu tedbirlerin belki de en önemlilerinden biri KOBİ'leri iyileştirme sürecidir. AB KOBİ'leri ile Türkiye KOBİ'leri arasında çok önemli farklılıklar tespit edilmiştir. Bilhassa AB genelinde KOBİ'lere sağlanan teşvik ve destek programları ile Türk KOBİ'lerine sağlanan teşvik ve destek programları oldukça farklıdır.

Reel sektörün can damarını oluşturan KOBİ'lerin AB KOBİ'leri ile hazırlıksız bir şekilde rekabete girmesi, Türk KOBİ'lerinin ciddi ekonomik sorunlar yaşamasına sebep olabilecektir. Bu durumda yapılması gereken şey bu tür işletmelerin üretim, kalite, verimlilik gibi fonksiyonların arttırmaları için devlet tarafından doğrudan ya da dolaylı teşvik destekleriyle donatılması gerekmektedir. Ancak bu şekilde AB KOBİ'leri ile Türk KOBİ'leri rekabet etme şansını elde edebilir. Fakat Türk KOBİ'lerinin devlet tarafından teşviklerle desteklenmesi oldukça düşük bir düzeydedir.

Diğer taraftan KOBİ'lerimizin büyük bir bölümü AB KOBİ'lerine sağlanan teşvikler konusunda yeterince bilgiye sahip bulunmamaktadırlar. Bu durumda KOSGEB gibi danışmanlık görevini yürüten kuruluşlarımızın bu konuda KOBİ'leri bilgilendirmeleri gerekmektedir. Ayrıca KOBİ yöneticilerinin büyük bir çoğunluğu AB

²⁰⁵ KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara, 2004.

²⁰⁶ Konç, a.g.e., s.83.

ile Türk KOBİleri arasındaki rekabet gücünün çok zayıf olduğunu düşünmektedirler. Ancak sürekli tedbirlerin alınması durumunda AB'de tam üyelik elde ettiğimiz takdirde bu olumsuzluğun giderilebileceğine dair olumlu kanaatler taşımaktadırlar.²⁰⁷

Ekonominin değişken yapısının izlenmesi ve ülke ekonomisinin istikrarlı gelişiminin sağlanması ancak kısa vadede değişebilen, esnek, çok amaçlı ve çok amaçlı bir teşvik sistemi ile mümkündür. Özellikle üretim kapasitesini ve ihracatı artırmaya yönelik olarak uygulanan desteklerin diğer kamu harcamalarından daha etkin kullanılabilirdiği ve ekonomiye doğrudan geçirilebilirdiği takdirde önemli ve etkili bir müdahale ve yönlendirme aracı olur. Bu sebeple ülkemizde uygulanan teşvik sistemlerinin ülke sanayisinin kurulması, korunması ve rekabete hazır hale getirilmesi aşamalarında destekleyici ve koruyucu işlevler üstlenmektedir. Teşvik sistemlerinin diğer amacı ise; dış ticaretin ülke ekonomisinde önemli yer tutmaya başlamasından sonra önemli hale gelen ülke ekonomisinin dış rekabete karşı yapısal uyumunun sağlanmasına yönelik uygulamalar ile yerli üretimin dış pazarlarda desteklenmesidir. Bu destekler teknolojik gelişmelerin ve gerekli makine modernizasyonu faaliyetlerinin desteklenmesi yoluyla kaynakların etkin kullanımının sağlanmasıdır.

Ülkemizde, Türkiye'nin kendi ekonomik koşullarını da dikkate alırsak KOBİ'lere yönelik yüksek miktarlarda kredi ve destek verme olanağı olmadığından, bu durum KOBİ'lerin atıl kapasiteyle çalışmalarına, teknoloji yenileyememelerine, sermaye yapılarının zayıf olmasına neden olmaktadır. Bu da hızlı rekabet ortamında pahalıya üretip ucuza satma gibi bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Oysa AB'de KOBİ'lere uygulanan politikalarda iş bölümü yapılarak, uygulamaların koordineli bir şekilde yürütülmesi sağlanmaktadır. Bu da kaynakların etkin kullanımını sağlayarak KOBİ'lerin belirlenen amaçlara daha kolay ulaşmasını sağlamaktadır. Türkiye'de ise, başta bazı devlet kuruluşları olmak üzere MPM, KOSGEB, IGEME, KÜSGET, TOSYÖV gibi çeşitli kuruluşlar KOBİ'lere yönelik çalışmalarını sürdürmektedir. Ancak, ekonomik gelişmelerin çok hızlı yaşandığı günümüzde yapılan bu çalışmalar yetersiz kalmaktadır. KOBİ'lere yönelik çalışma yapan sivil kuruluşlarla devlet kuruluşları arasında sıkı bir iş

---

²⁰⁷ “Avrupa Birliği ve Türkiye'nin KOBİ'lere Sağladığı Devlet Teşvikleri ve Kullanım Alanlarının Karşılaştırılması Nevşehir İlinde Bir Uygulama”, C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, Sivas, 2003.

birliği ve koordinasyonun olması gerekmektedir. Bu sayede yapılan çalışmaların verimi artacak ve kaynakların etkin kullanılması sağlanmış olacaktır.²⁰⁸

AB’de yatırımın, istihdam yaratma kapasitesine, bölgelere ve projenin özelliklerine bakılarak devlet tarafından sermaye yardımı yapılabilir. Çünkü AB’de gerek birlik düzeyinde gerekse ye ülkelerde KOBİ’lere sağlanan destekler, ulusal ve bölgesel düzeyde ayrıcalıklı ve öncelikli bir yer teşkil etmektedir. Bunun da başlıca nedeni her ülkede ve birlikte olduğu gibi AB’de de KOBİ’lerin sanayi yapısının temelini oluşturmaları, bölgesel kalkınmada, işsizliğin azaltılmasında ve zorlaşan pazar koşularına adaptasyonda etkin rol oynamalarıdır. AB’de devlet destekleri ilgili kişi veya kurumlar arasında zımni yapılmaktadır. ye devletlerin ne kadar destek verdiğine ilişkin net rakamlara ulaşmak kolay değildir. Buna rağmen kamuoyuna yansıyan rakamlar bile topluluk ekonomileri için devlet yardımlarının önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Avrupa Yatırım Bankası Fonları temel olarak KOBİ’lerin pazar ekonomisi koşullarının üstesinden gelebilmeleri için vergi değişimleri, mali ve para politikalarında makro düzeyde yapısal değişikliklere neden olacak tedbirler getirmiştir. Diğer taraftan ise istihdam oluşturmak amacı ile mevcut KOBİ’lerin korunması, desteklenmesi ve ayrıca yeni müteşebbislerin desteklenmesi yönünde önlemler getirmiştir. Yani Avrupa Yatırım Bankası fonlarının özellikle KOBİ’lerin rekabet gücünü artırmaya ve istihdam yaratmaya yönelik olarak değerlendirildiği görülmektedir.

AB’de KOBİ’lerin teşvikine yönelik gerek AB düzeyinde gerek ye ülkelerde çok çeşitli programlar ve mali araçlar bulunmaktadır. Türkiye’de KOBİ’ler için bazı yapılanma ve faaliyetler var olmakla beraber, AB ile kıyaslandığında bu sahada çok daha fazla yol kat edilmesinin ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. AB’nin yerel pazarının rekabetine adapte olabilme açısından, Türk sanayisinin AB sanayilerine göre bazı yapısal eksiklikleri bulunmaktadır. Türk KOBİ’lerinin Ar-Ge alanındaki kapasiteleri oldukça azdır. Bu nedenle Türk KOBİ’lerine yönelik bazı özel imkânların oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye sanayi politikasının temel hedefi, küresel ekonominin artan rekabet koşulları altında, sanayinin rekabet gücünü ve verimliliğini artırarak dışa dönük bir yapı içinde sürdürülebilir büyümeyi sağlamak; girişimcilerin ve işletmelerin yeni fırsatlar

---

²⁰⁸ Koç, a.g.e., s.83.

yakalayabilecekleri rekabete açık bir ortam yaratmaktır. AB'nin sanayi ve KOBİ politikası, Türkiye'nin, 1999'da adaylık statüsünün teyit edildiği Helsinki Zirvesi'nin ardından ve özellikle katılım müzakereleri sürecinde uyum sağlaması gereken alanlardan biridir. Türkiye'de sanayi politikası, AB'de olduğu gibi dış ticaret, yatırım, teknoloji, KOBİ'ler, kalite, çevre, işgücü ve rekabet gibi politika alanlarını kapsayan yatay bir politika alanıdır. Sektörlere özel uygulamalar, bu yatay yaklaşım temelinde belirlenmektedir. Bu yapı içerisinde mevzuat uyum çalışmaları, çeşitli kurumların sorumluluğu altında yürütülmektedir. Bu kurumlar; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Rekabet Kurumu, Turizm Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK), Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Türk Patent Enstitüsü, Türk Akreditasyon Kurumu olarak sıralanabilir. Sanayi ve KOBİ politikası alanındaki uyum çalışmalarının çok geniş bir zeminde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, TOBB, TESK ve sektörel üretici birlikleri gibi sanayiye ilişkin diğer kuruluş, dernek ve vakıflarla da gerekli olması halinde işbirlikleri oluşturulmaktadır.²⁰⁹

Türk mevzuatı, AB mevzuatının temel politika amaçları doğrultusunda ne kadar düzenlenirse düzenlensin yine de bazı eksiklikler ortaya çıkmaktadır. "Türkiye'de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı" kapsamında 10 alana ilişkin 10 adet teknik komite kurulmuştur. Teknik komitelerin, çalışmalarını çeşitli devlet kurumları ve sanayiye ilişkin kuruluşların görüşleri alınarak Başbakanlık Müsteşarı'nın başkanlığında sürdürülmesi öngörülmüştür. Teknik komiteler aşağıdaki çerçevede oluşturulmuştur.

Teknik Komiteler : ²¹⁰

1. Şirket Kuruluşu
2. İstihdam (yabancıların çalışma izinleri)
3. Sektörel Lisanslar
4. Arazi Temini ve Arsa Geliştirme
5. Vergi ve Teşvikler

---

²⁰⁹ Sarı, a.g.e., 2005, s.81.

²¹⁰ AB Müktesebatının Uygulanışının Türk İş Dünyasına Etkileri Projesi, Seminer Bilgi Notları, **Sanayi Politikası ve KOBİ'ler**, İKV Yayın No:182, s. 11.

6. Gümrükler ve Teknik Standartlar
7. Fikri Mülkiyet Hakları
8. Doğrudan Yabancı Yatırım Mevzuatı
9. Yatırım Promosyonu
- 10.KOBİ

KOBİ Teknik Komitesi, öncelikli olarak KOBİ tanımı üzerine çalışmalarını başlatmış, bu çerçevede KOBİ'lerin etkinliğini azaltan mevzuatın ve sorunların belirlenmesi ile çözüm önerilerinin görüşülmesi amacıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı başkanlığında bir alt çalışma grubu oluşturulmuştur.²¹¹

5.1. AB KOBİ Politikasına Uyum Doğrultusunda Türk KOBİ'lerinin Devlet Yardımlarından Faydalanma Süreci

5.1.1. AB'ye Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'de Gelişen Sanayi Politikası

"AB Üyeliği'ne Doğru Türkiye Sanayi Politikası"²¹² belgesinde Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı ile paralel olarak ana hedef, yükselmekte olan küresel rekabet şartlarına paralel olarak sanayinin rekabet gücünü ve verimliliğini geliştirmek, dışa açık bir yapı içerisinde sürekli gelişimi desteklemek ve korumak olarak açıklanmıştır. Ülke sanayisinin olabildiğince yerel kaynakları harekete geçiren, çevre normlarına uygun üretim yapan, tüketici sağlığını ve tercihlerini gözeten, yüksek nitelikli insan gücü kullanan, stratejik yönetim anlayışını uygulayan, Ar-Ge'ye önem veren, teknoloji üreten, özgün tasarım ve marka yaratarak uluslararası pazarlarda yerini alan bir yapıya kavuşturulacağına değinilmiştir. Bahsi geçen hedefler doğrultusunda KOBİ'lerin desteklenmesine, yenilik yapabilme kapasitelerinin geliştirilmesine ve yeni girişimcilerin teşvik edilmesine dikkat edileceğinin önemi vurgulanmıştır.

Kalkınma planları ve ülkenin uluslararası taahhütleri çerçevesinde teşvik politikalarının temel hedefi, yerli ve yabancı yatırımların desteklenmesi suretiyle bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, sanayinin rekabet gücünün artırılması ve yeni istihdam olanaklarının yaratılmasıdır. Bu ana hedefler ışığında temel ilke ve politikalar şu şekilde sıralanmıştır:²¹³

- İhracatın Artırılması,

---

²¹¹ Sarı, a.g.e., 2005, s.81.

²¹² Yüksek Planlama Kurulu 30.09.2003 tarih ve 2003/44 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

²¹³ Sarı, a.g.e., 2005, s.84.

- Yatırımların Teşvik Edilmesi,
- Teknolojik Kapasitenin ve Ar-Ge'nin Geliştirilmesi,
- Kalite ve Verimliliğin Artırılması,
- İş Gücünün Geliştirilmesi,
- KOBİ'lerin ve Girişimciliğin Geliştirilmesi,
- Organize Sanayi Bölgeleri, Sanayi Siteleri ve Sanayi Bölgelerinin Geliştirilmesi,
- Sürdürülebilir Gelişmenin Sağlanması,
- Rekabet Ortamının Oluşturulması.

AB Üyeliği'ne Doğru Türkiye Sanayi Politikası belgesinde Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Gümrük Birliği de dikkate alınarak işletmelerin yeniden yapılandırılması ve yapısal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ile rekabet gücünün gelişimi için uygun tedbirlerin alınması gereği belirtilmiş, bahsi geçen süreç içerisinde AB mali yardımlarından en etkin şekilde yararlanılması gerektiği bildirilmiştir.

5.1.2. Ulusal Program'da KOBİ'ler ve 2003 Katılım Ortaklığı Belgesi

2003 yılında yayımlanan gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'nin²¹⁴ KOBİ politikası bölümünde:

- KOBİ'ler için iş ortamının ve finansman olanaklarının iyileştirilmesi
- Türkiye'nin AB KOBİ Sözleşmesi ile İşletmeler ve Girişimcilik için Çok Yıllı Programla uyumlu bir ulusal KOBİ stratejisi geliştirmesi ve uygulaması,
- KOBİ tanımının AB tanımı ile uyumlaştırılması konuları açıklanmıştır.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Program'ında²¹⁵ ise KOBİ'ler başlığı altında Türkiye'nin AB politikaları ile uyum yönünde izleyeceği yaklaşımın korunması için alınması gereken tedbirlerin net bir şekilde ortaya konması amacıyla bir "KOBİ Stratejisi Eylem Planı" hazırlandığı, gerektiğinde güncelleştirilerek uygulamaya geçileceği belirtilmiştir. KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'nın KOBİ'lere yönelik gerçekleştirilecek faaliyetlerin Türkiye-AB Mali İşbirliğinden yararlandırılmasında temel doküman olması öngörülmüştür.

²¹⁴ <http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kob_2003-1.html>, 28.04.2006.

²¹⁵ <http://www.abgs.gov.tr/up2003/up_files/doc/IV-16.doc>, 28.04.2006.

5.1.3. KOBİ Eylem Planı ve Stratejisi

Türkiye'de, KOBİ'lere yönelik temel stratejileri belirleyen ve bu kesime yönelik faaliyetlerde bulunan kurum ve kuruluşlardan oluşan "KOBİ Çalışma Grubu" (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, KOSGEB, TOBB, TESK) tarafından hazırlanan , "KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı"²¹⁶; mevcut politika ve programların kapsamını ve bu kapsam dâhilinde belirlenen faaliyetleri detaylı bir şekilde ortaya koymak, arzu edilen hedeflere ulaşma yolunda kamu ve özel sektör kuruluşlarına düşen görevleri açık bir şekilde ifade etmek ve gerekli eylem ve projeleri oluşturmak amacını gütmektedir.

Türkiye'de KOBİ'lerin temel zayıflıkları; know-how yetersizliği ve düşük teknolojik seviye, finansal ortamın yetersizliği ve Türkiye ile AB arasında rekabeti etkileyen unsurlar olarak KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'nda tanımlanmıştır.

Bahsi geçen planda belirtilen politikaların ana başlıkları şu şekildedir:

Girişimcilik Eğitimi ve Öğretimi:

Eğitimin her kademesinde girişimcilik eğitimi ve öğretimine yönelik programlar girişimci ruhun geliştirilmesi amacıyla geliştirilecektir. KOBİ'lerde insan kaynakları yönetimi sistematığının yerleştirilmesine yönelik eğitici programlar düzenlenecektir. KOBİ- üniversite, ana-yan sanayi işbirliklerini arttıracak yönde eğitim programları hazırlanacaktır.

Daha Hızlı Ve Daha Ucuz İş Kurma Süreçleri Geliştirilmesi:

İş kurma süreci ile ilgili mevzuat bürokrasiyi azaltacak şekilde basitleştirilecek, KOBİ'lerin iş kurma sürecinde bilgilendirilmesi için meslek kuruluşları ve hizmet kuruluşları tarafından koordineli bir şekilde eğitim programları düzenlenecek, geliştirilecektir.

Daha İyi Mevzuat Düzenlemesi Ve Kanunlar Yapılması

İktisadi devlet girişimleri incelenecek, haksız rekabet ortamı yaratılması KOBİ'lerin serbest piyasa ekonomisi koşullarında faaliyet göstermelerinin sağlanması amacıyla engellenecektir. KOBİ'lerin faaliyetlerinde etkinliği azaltıcı düzenlemeler gözden geçirilerek yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacak, basitleştirilmesi ve/veya geliştirilmesi öngörülen mevzuata ilişkin düzenlemeler AB Tavsiye Kararı ile uyumun sağlanmasını teminen yapılacaktır.

---

²¹⁶ Yüksek Planlama Kurulu'nun 11 Kasım 2003 tarih ve 2003/57 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Nitelikli Personel Eğitiminin Gerçekleştirilmesi

KOBİ'lerin kalifiye eleman gereksinimini karşılamak üzere eğitim kurumlarının belirlenecek meslek ölçütleri çerçevesinde eğitim vermesi sağlanacak, mevcut eğitim programlarının kalitesi yükseltilecek, kapasitesi artırılacaktır.

Gelişen ve değişen ürün ve üretim süreçleri çerçevesinde şekillenen piyasaların taleplerini karşılayacak şekilde, hayat boyu eğitim ve öğretim kavramlarının yerleşmesini sağlayacak eğitim programları geliştirilerek, aktif işgücünün niteliklerinin, sürekli olarak geliştirilmesi sağlanacaktır.

İnternet Üzerinden Erişim Ve Anında İşlem İmkânlarının Geliştirilmesi

E-Devlet projesine paralel olarak kamu birimleri ile KOBİ'ler arasındaki iletişimin sanal ortama taşınması bu yolla sürat kazanılması için çalışmalar yapılacaktır. KOBİ'lerin internet kullanımı aracılığıyla sağlayabilecekleri faydaları anlatan bilgilendirme çalışmaları yapılarak bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaştırılması sağlanacaktır. İnternet üzerinden anında işlem yapabilme olanaklarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Yeni Pazarlara Açılma

Küreselleşmenin olumsuz etkilerini en aza indirmek amacı ile özel sektör katılımı ile ihracata yönelik stratejik planlama yapılacaktır. İhracat teşvik mevzuatı uzun dönemli stratejiye göre ilgili tüm kuruluşların eşgüdümleşmesi sağlanarak yenilenecektir. İhracatçı firmaların girdi maliyetlerinin(enerji, istihdam ve haberleşme alanlarındaki) bu alandaki vergi oranlarının azaltılması yolu ile düşürülmesini ve finansmana erişimin kolaylaştırılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır. Yerel ve ulusal markaların, tüm dış pazarlarda rekabet edebilecek seviyeye ulaşması desteklenecektir.

Vergilendirme Ve Finansal Konularda iyileştirme Yapılması

Yatırımlarda devlet yardımlarıyla ilgili olarak vergisel destek unsurları kapsamında teşvik belgesiz sisteme geçilmesi uygulaması izlenerek geliştirilecek, özel amaçlı vergisel destekler ile nakit destek sisteminin ise AB ve diğer uluslararası anlaşmalarda öngörülen düzenlemeler çerçevesinde yeniden düzenlenmesi amacıyla çalışmalar yapılacaktır.²¹⁷ Bu yolla da kriz ve sermaye yetersizliği nedeniyle kapanan veya düşük kapasite ile çalışan tesislerin ekonomiye kazandırılması ve yeni yatırımların gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

---

²¹⁷ Sarı, a.g.e., 2005, s.87.

KOBİ'lerin Teknoloji Ve Yenilikçilik Kapasitesinin Geliştirilmesi

Topluluğun 6.Çerçeve Programı kapsamında KOBİ'lerin teknoloji ve yenilikçilik kapasitelerinin artırılmasına yönelik stratejiler geliştirilecek ve projeler hazırlanacaktır. Üniversite-sanayi işbirliği desteklenecek, KOBİ'ler Ar-Ge çalışmalarına yönettilecek, KOBİ'lerin üniversitelerle teknoparklar içinde buluşmaları sağlanacaktır. KOBİ'lerle ilgili vergi mevzuatın basitleştirilmesi için çalışmalar yapılacak, bankaların KOBİ kredisi kullandırması özendirilecektir.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri kurulması desteklenecektir

İşletmeler arası bilgi ağları güçlendirilecek, tüm işletmelerin aktif bir şekilde bu sistemlere katılmaları sağlanacaktır. İşletmeler arası işbirliğinin geliştirilmesi yoluyla teknolojinin yaygınlaştırılmasının sağlanmasına yerel ve bölgesel işbirliği kümelerinin ve iletişim ağlarının oluşturulması desteklenerek, bu uygulamalara temel teşkil edecek saha araştırmaları yapılarak çalışılacaktır.

KOBİ'lerin İnternet Üzerinden Optimum Bilgi Sahibi Olabilmesi Ve Elit KOBİ Desteklerinin Geliştirilmesi

KOBİ'ler ulusal ve uluslararası düzeydeki başarılı KOBİ faaliyetleri hakkında bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu imkânlardan da faydalanılarak bilgilendirilecek, KOBİ'lerin başarılı işletmelerin deneyimlerinden yararlanmalarına imkân sağlanacaktır. Ulusal Ve Uluslararası Platformlarda KOBİ'lerin Daha Etkin Temsil Edilmesi KOBİ politikaları ve programlarının geliştirilmesinde, KOBİ'leri temsil eden kurum ve kuruluşların daha etkin rol alması sağlanacak, KOBİ'lere özel politika ve programlar geliştirmesinin yanında, geliştirilen tüm politika ve programlarda KOBİ boyutunun dikkate alınmasının sağlanmasına çalışılacaktır.²¹⁸

KOBİ Stratejisi ve Eylem Planının uygulaması DPT Müsteşarlığı tarafından koordine edilecek; izlenmesi ve değerlendirilmesi bu alanla ilgili kamu ve özel sektör kuruluşlarından oluşan "KOBİ Danışma Kurulu" tarafından gerçekleştirilecektir. DPT, Danışma Kurulu'nun görüşünü alarak ihtiyaç halinde KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'nı revize edebilecektir.²¹⁹

---

²¹⁸ Sarı, a.g.e., 2005, s.88.

²¹⁹ KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Devlet Planlama teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara, 2004.

5.1.4. AB KOBİ Sözleşmesi Türkiye Raporu

Türkiye'nin, 23 Nisan 2002 tarihinde Slovenya'nın Maribor şehrinde düzenlenen konferansta diğer aday ülkelerle birlikte teyit ettiği bahsi geçen sözleşme, aşağıda belirtilen 10 temel unsuru içermektedir. Sözleşmede yer alan on başlık:

- Girişimcilik eğitimi ve öğretimi,
- Daha ucuz ve daha hızlı iş kurma süreçlerinin geliştirilmesi,
- Daha iyi kanunlar ve mevzuat düzenlemesinin yapılması,
- Nitelikli personel eğitiminin gerçekleştirilmesi,
- İnternet erişiminin geliştirilmesi,
- Tek pazardan daha iyi yararlanma olanaklarının geliştirilmesi,
- Vergilendirmede ve mali konularda iyileştirme yapılması,
- KOBİ'lerin teknoloji ve yenilikçilik kapasitelerinin geliştirilmesi,
- E-ticaretin ve başarılı iş modellerinin teşvik edilerek bilgilendirme ağlarının geliştirilmesi,
- Ulusal ve uluslararası düzeyde KOBİ'lerin daha etkili bir şekilde temsil edilmesi

AB KOBİ Sözleşmesi bir anlamda Türkiye'nin uzun vadeli KOBİ stratejisidir çünkü Türkiye, bu Sözleşme'yi onaylamakla tüm kurum ve kuruluşlarıyla yukarıda belirtilen 10 temel alanda somut adımlar atmayı, program ve projeler üretmeyi, gerekli kaynakları tahsis etmeyi taahhüt etmiştir.

2002 yılından bu yana AB KOBİ Sözleşmesi Türkiye Raporu KOSGEB koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşların katkılarıyla hazırlanmaktadır.

5.1.5. KOBİ'ler ve 2004 İlerleme Raporu

AB KOBİ politikası iletişim, tavsiyeler ve iyi uygulamaların değişiminin yanı sıra büyük ölçüde danışma forumları ve Topluluk programlarından oluşmaktadır. AB'nin KOBİ politikası iç pazar bünyesinde KOBİ'lerin gelişmesini destekleyerek girişimcilik politikasının koordinasyonunun iyileştirilmesini hedeflemektedir. Bunu yaparken, KOBİ'lerin içinde bulunduğu iş ortamını bir bütün olarak iyileştirmenin yollarını aramaktadır.²²⁰

---

²²⁰ Sarı, a.g.e., 2005, s.89.

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanıp 6 Ekim 2004 tarihinde yayımlanan Türkiye'nin Katılımına Yönelik İlerleme Raporu'nun²²¹ KOBİ politikası başlığında, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'nın Türk Hükümeti'nce Kasım 2003'te kabul edilmesi olumlu karşılanmıştır.

Temmuz 2004'te, Hükümet KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'nın izlenmesi ve değerlendirilmesi için bir Danışma Komitesi oluşturmuştur. Rapor'da bu danışma komitesine katılımın kamu ve yarı kamu kuruluşlarla sınırlı olduğu ve kurulda özel sektörün yeterince temsil edilmediği eleştirisi yer almıştır. İş ortamının iyileştirilmesi konusunda gelişmelerin kaydedildiği; KOSGEB, Türk Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Konseyi, TÜBİTAK gibi KOBİ destekleme kurumlarının yeniden yapılandırılması sürecini takiben KOBİ destek mekanizmalarına başvuru işlemlerinin önemli ölçüde kolaylaştırıldığı belirtilmiştir. Türkiye, bilgi toplumu stratejisi, teknik altyapı ve bilgi güvenliği, eğitim ve insan kaynakları, mevzuat altyapısı, standartlar, e-Devlet ve e-ticaret hakkında birçok eylem içeren "Türkiye e-Dönüşüm" projesini başlatmıştır. Tüm bu eylemlerle KOBİ'lerin ilgili alanlara erişiminin kolaylaştırmasının amaçlandığı belirtilmiştir.²²²

Türkiye'nin 2003 yılından bu yana tam olarak katıldığı İşletmeler ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program çerçevesinde KOBİ'lere AB konusunda bilgilendirmek üzere 9 adet Avrupa Bilgi Merkezi açılmıştır.²²³ Ayrıca İşletmeler ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program ile Altıncı Çerçeve Program'ın web sitelerinin açılması Türkiye'de Topluluk programları hakkında bilginin dolaşımı ve şeffaflığı bakımından olumludur.

Başvuru işlemlerinin kolaylaştırılmış olmasına rağmen şirket kurmanın bedeli ve dokümantasyon miktarı çevrimiçi hizmetler geliştirilerek hızlandırılması gereği vurgulanmıştır. KOBİ'ler için iş ortamının daha da iyileştirilmesine ihtiyaç olduğu, yüksek enerji fiyatları ve yüksek vergi oranları Türk KOBİ'leri için en önemli engeller olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, ticari yargının yetersiz oluşunun da KOBİ'ler için önemli bir engel teşkil ettiği belirtilmiş, Türkiye'nin Komisyon'un tavsiyeleri doğrultusunda KOBİ tanımını uyumlaştırması gereği yinelenmiştir.

---

²²¹ <<http://www.antimai.org/ab/trilerleme2004.htm>>, 30.04.2006.

²²² <<http://www.e-turkiye.biz.tr/index.php?sayfa=1>>, 30.04.2006.

²²³ <<http://www.abm.org.tr/default.asp?page=eictr&lang=tr>>, 30.04.2006.

5.2. Türkiye-AB Finansal Birliktelik Kapsamında KOBİ'ler

Türkiye için Katılım Öncesi Mali Yardım Tüzüğü, 17 Aralık 2001 tarihinde AB Konseyi tarafından kabul edilmiş ve 1 Ocak 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Katılım Öncesi Mali Yardım çerçevesinde Türkiye'ye sağlanacak fonlar Katılım Ortaklığı Belgesi, Ulusal Program ve Ön Ulusal Kalkınma Planında yer alan önceliklerin karşılanmasına yönelik olarak kullanılacaktır. Adaylık döneminde mali işbirliğinin hızlı ve etkin olarak işlemesi amacıyla, diğer aday ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de Merkezi Olmayan Yapılanma oluşturulmuştur. Bu kapsamda, AB ile mali işbirliğini yürütmek üzere; Ulusal Mali Yardım Koordinatörü, Ulusal Fon, Merkezi Finans ve İhale Birimi, Mali İşbirliği Komitesi ve Ortak İzleme Komitesi oluşturulmuştur. Merkezi Olmayan Yapılanma Ekim 2003 tarihinde uygulamaya geçmiştir.²²⁴

Türkiye'ye yönelik mali yardım ekonomik ve sosyal uyum ile müktesebat uyumuna ve kurumsal yapının güçlendirilmesine yöneliktir. Bu doğrultuda hükümet, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları proje vererek bu yardımdan fayda sağlayabilirler. KOBİ'ler de hibe yardım bölgesel kalkınma programları dışında kar amacı gütmeyen projelere kaynak harcayarak bu olanaktan dolaylı olarak faydalanabilmektedirler.

Finansal ortaklık kapsamındaki hibe yardımlar sanayi politikası ve KOBİ'ler alanındaki projelere de destek olmaktadır. Fakat bu projelerde faydalananlar çoğunlukla kamu kurumlarıdır. Mali yardım kapsamındaki projelerin ortak noktaları kar sağlama amacıyla olmamalarıdır. Bu yüzden sivil toplum kuruluşları ve iş dünyası temsilci örgütlerinin bu olanaklardan yararlanmaları desteklenmektedir.

Yardımlar, müktesebat alanında adalet ve içişleri, bölgesel politika, çevre, ulaşım, demokrasi ve insan hakları, eğitim, sosyal politika, sanayi politikası, KOBİ'ler, enerji, enformasyon, kültür, mali kontrol, rekabet, Gümrük Birliği, tarım ve balıkçılık, tüketicinin ve sağlığının korunması gibi geniş bir alanı kapsamaktadır. 2004 – 2006 yılları içinde Türkiye'nin yararlanabileceği mali yardım 1,050 milyon Euro'dur. 2004 yılında 250 milyon Euro kullanan Türkiye'ye 2005 için ayrılan miktar yaklaşık 300 milyon Euro'dur. 2006 için de 500 milyon Euro kullanılması öngörülmektedir. Mali

---

²²⁴ Sarı, a.g.e., 2005, s.92.

işbirliği çerçevesinde yayımlanan proje teklif çağrıları Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu web sayfasından takip edilebilmektedir.²²⁵

Türk girişimciler ve işletmeler de AB'nin bazı proje ve ihalelerine, Türkiye'nin AB üyeliğine aday ülke olmasıyla birlikte katılabilmektedirler. Türk KOBİ'leri Hibe yardımlardan dolayı olarak yararlanabilmekte, yalnızca bölgesel kalkınma çerçevesindeki programlara doğrudan başvurabilmektedir. Ayrıca Türkiye, AB'nin KOBİ'lere yönelik Topluluk programları çerçevesinde, İşletmeler ve Girişimcilik için 4. Çok Yıllı Program, 6. Çerçeve Programı ve AB eğitim programlarına katılmaktadır. Türk girişimciler, AB'nin üçüncü ülkelere yönelik PHARE, ISPA, SAPARD, MEDA, CARDS ve TAGS fonlarından finanse edilen projelerin ihalelerine katılabilmektedirler. Ayrıca Türk KOBİ'leri Avrupalı KOBİ'lerle işbirliğini geliştirilmesine yönelik Avrupa Bilgi Merkezleri ve Yenilikçilik Aktarım Merkezlerinin hizmetlerinden yararlanmakta, Avrupa Yatırım Bankası'ndan KOBİ'lere sağlanan kredilerden de faydalanmaktadır. Avrupa Bilgi Merkezleri, Yenilikçilik Aktarım Merkezleri, İş Geliştirme Merkezlerine ek olarak, ülkemizde Güneydoğu Anadolu Bölgesine hizmet veren GAP Bölge Kalkınma İdaresi (GİDEM) mevcuttur. Ülkemizde 9 adet Avrupa Bilgi Merkezi, 2 adet Yenilikçilik Aktarım Merkezi bulunmaktadır. Ulusal planlama kurumu olan DPT'nin de bölgesel planlama birimleri oluşturması gündeme alınmıştır. Ön Ulusal Kalkınma Planı 22 Aralık 2003 tarihinde 2003/61 sayılı Karar ile Yüksek Planlama Kurulunca kabul edilmiştir. Türkiye-AB ilişkileri kapsamında AB tarafından 2004–2006 döneminde sağlanacak olan Ekonomik ve Sosyal Uyuma yönelik katılım öncesi mali yardımların kullanımına temel teşkil etmek üzere düzenlenmiştir. Bahsi geçen belgede, Sanayi Politikaları ve KOBİ'ler ile ilgili ilke ve politikalar Türkiye'nin kalkınma stratejisi çerçevesinde AB ile ekonomik ve sosyal uyuma yönelik ÖÜKP(Ön Ulusal Kalkınma Planı) stratejisinin gelişme çizgisi şu sıra ile dizilebilir:²²⁶

1. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması,
  - KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılması
  - Tarım ve sanayi işletmelerinin teknoloji ve kalite seviyeleri geliştirilerek rekabet gücünün artırılması, çevre konusunda AB normlarının gözetilmesi
2. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması,
  - Aktif istihdam politikalarının uygulanması

²²⁵ <www.deltur.cec.eu.int>, 03.04.2006.

²²⁶ Sarı, a.g.e., 2005, s.94.

- Eğitim sisteminin güçlendirilmesi

3. Altyapı Hizmetlerinin İyileştirilmesi ve Çevrenin korunması

- Altyapı hizmetlerinde kalite, etkinlik ve verimliliğin artırılması

- Trans-Avrupa ve diğer ulaştırma ağları ile ilgili araştırmalar yaparak, önümüzdeki dönemde AB yapısal fonlarından yararlanabilecek önemli projelerin tespit edilmesi

4. Bölgelerin Ekonomik Gücünün Artırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklılıklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması

- KOBİ'lerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi
- Yerel inisiyatiflerin desteklenmesi
- Kurumsal kapasitenin oluşturulması ve güçlendirilmesi

Ön Ulusal Kalkınma Planı döneminde üyelik sonrası yapısal fonların kullanımına ilişkin altyapının oluşturulmaya başlanması, bundan da önce katılım öncesi mali yardımların etkili bir şekilde kullanılması ve amaçlanmaktadır.

5.2.1. KOBİ'lere Sağlanan Katılım Öncesi Yardım Programları

Bu kapsamında KOBİ'lerin, rekabet güçlerini artırmalarına destek olacak hizmetlerin sağlanmasına ve bu hizmetleri veren oluşumların kapasitelerinin güçlendirilmesine önem verilecek ve Ar-Ge, yenilikçilik, eğitim ve danışmanlık hizmetlerine ulaşmalarına imkân sağlanacaktır.

Gelecek dönemlerde, KOBİ'lerin daha iyi bilgilendirme ve ortaklık olanaklarından faydalanmaları ve bu sayede uluslararasılaşma yönünde ilerlemenin sağlanması hedefiyle bilgilendirme birimlerinin oluşturulması, KOBİ'lere yönelik eylem planlarının hazırlanması, işletmeler arası işbirliği imkânları yaratılması ve işbirliği oluşturulması hedeflenmektedir. KOBİ'lere hizmet veren kuruluşların koordinasyon içinde çalışmalarının sağlanması ve bu kuruluşların tamamının katılımıyla hazırlanacak KOBİ eylem planlarının hayata geçirilmesi sağlanacaktır. KOBİ'lerle ilgili politikaların koordinasyonu tek bir merkezden yönetilmeye çalışılacaktır.²²⁷

2003 yılı Ekim ayından bu yana sunulacak projeler Türkiye'nin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmekte ve nihai kontrol yetkisi Avrupa Komisyonu'nda kalmakla birlikte başvurular Türk makamlarınca değerlendirilmektedir. Başvurular ve proje

---

²²⁷ Sarı, a.g.e., 2005, s.94.

kapsamındaki ihale süreci Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından gerçekleştirilmektedir.²²⁸

Avrupa Birliği'nin Türkiye'de desteklediği sanayi politikası ve KOBİ'ler konulu katılım öncesi yardım çerçevesinde programlarından²²⁹ bazıları şöyledir:

Türkiye'de Kalite Altyapısına Destek:

Söz konusu proje²³⁰ KOBİ'lerin ihracatını teşvik etmek, Gümrük Birliği'nden doğan teknik sıkıntıları aşabilmek, kalitelerini uyumlu hale getirebilmek için destek sağlamaktadır. 5 yıl sürecek proje Temmuz 2002'de başlamıştır.

Bölgesel Kalkınma Programı:

Bu kapsamdaki imkânlardan Orta ve Doğu Anadolu Bölgelerindeki iller yararlanacaktır. Programdan 2005'te yararlanacak olan Samsun, Kastamonu ve Erzurum illeri merkez olmak üzere, Amasya, Çorum, Tokat, Çankırı, Sinop, Bayburt, Erzincan illerine 52 milyon Euro'luk hibe yardım yapılacaktır. Ayrıca Doğu Anadolu Kalkınma Programı çerçevesinde Van, Bitlis, Hakkâri ve Muş illerine mali destek sağlanacaktır. Hibe yardım, küçük altyapı projeleri, Küçük ve Orta Ölçekli şirketlerin, sivil toplum kuruluşlarının kalkınmaya yönelik finansman ihtiyaçları ve yerel kalkınma projelerinde kullanılacaktır.

Avrupa İş Geliştirme Merkezleri:

AB Komisyonu'ndan alınan mali destekle kurulan Avrupa İş Geliştirme Merkezleri bölge ekonomisinin kalkınmasını ve ihracatın artmasını hedeflemektedir. Hâlihazırda üç ilde (Gaziantep, Kocaeli ve İzmir). Avrupa İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM)²³¹ oluşturulmuştur Bu merkezler KOBİ'leri bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirmektedirler.

5.2.2. Türk KOBİ'lerin Katılabileceği AB Yardım Programları

Türk KOBİ'leri Türkiye'nin katıldığı Topluluk Programları dâhilinde girişimcilik alanında İşletmeler ve Girişimcilik için Çok Yıllı Programa, Ar-Ge alanında 6. Çerçeve Programa, eğitim alanında Leonardo Da Vinci Programı ve Socrates Programına girebilmektedir.

²²⁸ <<http://www.cfcu.gov.tr>>, 21.10.2005.

²²⁹ Sarı, a.g.e., 2005, s.95.

²³⁰ <<http://www.quality-turkey.org>>, 10.11.2005.

²³¹ <<http://www.abigem.com.tr>>, 11.10.2005.

İşletmeler ve Girişimcilik için Çok Yıllı Programa Katılım

Bu programa Türkiye'nin katılımı 2001–2005 yıllarını kapsayan 23 Ekim 2002 tarihinde imzalanan Mutabakat Zaptı ile sağlanmıştır. KOSGEB sorumluluğu ile Türk KOBİ'lerinin bu programa katılımıyla, uluslararası alanda rekabet güçlerinin artırılması hedeflenmiştir. Türkiye'nin Program bütçesine katkı payı yaklaşık 4,5 milyon Euro'dur. 2005 yılı sonunda bitmesi planlanan programın 2006 yılına sonuna uzatılması ve 2007–2013 döneminde uygulanacak olan "Rekabet Edebilirlik ve Yenilikçilik Çerçeve Program" adı altında devam etmesi öngörülmektedir.²³²

Avrupa Yatırım Bankası'nın risk sermayesini yöneten kolu olan Avrupa Yatırım fonu KOBİ'lerin bulmakta en çok zorlandığı başlangıç sermayesi, teminat kolaylığı, çekirdek sermayesi gibi konularda çeşitli olanaklar bu fon yardımı ile sunulmaktadır. KOBİ'lerin teminat bulmada oldukça zorlandığı göz önünde bulundurularak program kapsamındaki "teminat kolaylığı" bileşenine öncelik verilmiş ve bu imkân Türkiye'de Kredi Garanti Fonu²³³ aracılığıyla kullanılmaya başlanmıştır.

KOBİ'lerin bilgiye olan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı KOBİ'lerin nitelikli elemana ulaşma sorunlarını ortadan kaldırmayı da hedefleyen, KOBİ'lerin işe başlarken ve Türk KOBİ'lerin Avrupalı KOBİ'lerle aralarında ağ oluşturmalarında bir ilk adım olma özelliğine sahip, programın en önemli bileşenlerinden biridir. Avrupa'da 300'ün üzerinde ve Türkiye'de de dokuz tane ABM bulunmaktadır.

Altıncı Ar-Ge Çerçeve Programa Katılım

AB'nin 17,5 milyar Euro ile en yüksek bütçeyi ayırdığı Ar-Ge alanındaki 6. Çerçeve Program 2006 yılında sona erecektir. Bilindiği üzere KOBİ'lerin en çok sıkıntı çektiği durumlardan biri de Ar-Ge yapılanmasıdır.

Mutabakat Zaptı'nın 9 Ocak 2003 tarih ve 24988 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla Türkiye Altıncı Çerçeve Program'a dâhil olmuştur. Araştırma ve Geliştirmeye destek veren bu programın Türkiye koordinatörlüğü TÜBİTAK²³⁴ tarafından yürütülmektedir ve Altıncı Çerçeve Program Türkiye Ulusal İrtibat Noktası²³⁵ olarak hizmet veren TÜBİTAK Avrupa Birliği Çerçeve Programlarına

---

²³² Sarı, a.g.e., 2005, s.96.

²³³ < <http://www.kgk.com.tr> >, 14.02.2006

²³⁴ < <http://www.tubitak.org.tr> >, 14.02.2006.

²³⁵ < <http://www.fp6.org.tr> >, 15.02.2006.

Türkiye'nin katılımını ve Türkiye Araştırma Alanının, Avrupa Araştırma alanı ile bütünleştirilmesini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede TÜBİTAK,²³⁶

Potansiyel katılımcı gruplarında ilginin artırılması,

İlgili taraflara bilgi ve yardım sağlanması,

Etkinlik alanlarında ağların başlatılması ve güçlendirilmesi,

Benzer kurumlarla güçlü bağların oluşturulması ve ortak arama hizmeti sağlanması,

5. Türk araştırma topluluğunun, program komitelerinde, Avrupa Birliği platformlarında ve uluslararası arenada temsil edilmesi,

6. Türk katılımcıların izlenmesi, ilgili resmi kuruluşlar ve Ulusal İrtibat Noktası Organizasyonu (TÜBİTAK) tarafından alınacak önlemlerin ve ihtiyaçların belirlenmesi amacıyla istatistiksel analiz ve çalışmalar yapılması, gibi faaliyetlerde bulunmaktadır.

Leonardo Da Vinci ve Socrates Programları

Her kesimden insan kaynağının toplumun ihtiyaçları doğrultusunda eğitilmesi amacıyla tasarlanmış bir AB mesleki eğitim programıdır. Program ortak bir iş piyasası politikası oluşturmayı, mesleki eğitimin seviyesini artırmayı, özellikle eğitim kurumları ile girişimciler arasındaki bilgi alış verişini ve yenileşmeye yönelik projeleri teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Program kapsamında mesleki eğitimin güçlendirilmesi ve nitelikli personel sayısının artması hedeflenmektedir.

Socrates programı da tüm yaş grupları ve eğitimin her seviyesini kapsayan bir eğitim programıdır. Türkiye'de AB eğitim programlarının ulusal irtibat noktası Ulusal Ajans'tır.²³⁷

Dijital İçerik Programı

Avrupa dijital(sayısal) içeriğinin üretilmesini, kullanımını ve yaygınlaştırılmasını desteklemek amacıyla oluşturulmuş bir programdır. Türkiye 2005 yılı başında sona eren programa DPT koordinasyonunda katılmış, programın devamı niteliğindeki yeni programa katılmama kararı alınmıştır.

IDA II Programı

IDA (Interchange of Data between Administrations) programının amacı birlik politikalarının sorunsuz bir şekilde yürütülmesini sağlamak, iç pazardın, tüketici ve sağlık politikalarına kadar birlik yasalarının uygulanmasını kolaylaştırmaktır. Türkiye,

²³⁶ Sarı, a.g.e., 2005, s.98.

²³⁷ <<http://www.ua.gov.tr>>, 14.10.2005.

2004 yılında sona eren IDA II programına katılmış, yeni program IDABC'ye katılım yönünde irade beyanında bulunmuştur.

5.2.3. Türk KOBİ'lerinin Faydalanabileceği AB Mali Araçları

Kalkınma Planlarında ve Yıllık Programlarda Türkiye'de KOBİ'lerin tüm banka kredileri içindeki paylarının yüzde 5 düzeyinde kaldığı ve kredi imkânlarının dar olduğu bu nedenle kredi imkânlarının artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması gereği belirtilmiştir. En son olarak 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile risk sermayesi sisteminin gelişmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması da karara bağlanmıştır.

KOBİ kredilerinde kredi geri dönüşlerinin gerçekleşmesindeki gecikmelerin ve ödenmeyen kredi borçlarının oluşmasının önlenmesi için düşük faizli, orta ve uzun vadeli kredilerin kullanılmasına ağırlık verilecek, kredi koşulları iyileştirilecektir. Bankacılık sisteminin toplam kredi hacminde KOBİ'lerin payının artırılması için gerekli imkânların sağlanması beklenmektedir. KOBİ'lerin sermaye piyasasındaki yerlerini alabilmelerini sağlayacak mevzuat düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Finansman yatırım ortaklığı, gayrimenkul yatırım ortaklığı gibi finansman sağlama uygulamaları da yaygınlaştıracaktır. Kredi müracaatlarında yaşanan teminat sorununun aşılması için Türkiye Halk Bankası A.Ş. ortaklığı ile Kredi Garanti Fonu kurulmuştur. Yüksek gelişme potansiyele sahip olmasına rağmen finansman yetersizliği nedeniyle atılım yapamaya KOBİ'lere ortaklık bazında iştirakte bulunarak finansal destek sağlamak amacıyla KOBİ Yatırım A.Ş. kurulmuştur. KOBİ'lerin, sermaye piyasası ve mali piyasalarla düzenli çalışan bir ortamda, modern finansman araçları ve kurumları ile desteklenmesinin sağlanması ve kredi garanti fonu, risk sermayesi finansman yatırım ortaklığı, gayrimenkul yatırım ortaklığı gibi finansman sağlama uygulamalarının yaygınlaştırılması için çalışmalar sürdürülmektedir.²³⁸

Avrupa Yatırım Bankası KOBİ Kredisi

Mart 2004'de Türkiye ve AYB arasında imzalanan anlaşma uyarınca, 250 milyon Euro'luk kredi Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası, Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıfbank aracılığı ile KOBİ'lere kullanılmaktadır. Krediyile özellikle, tarımsal sanayii, imalat sanayii, turizm ve sağlık-egitim hizmetleri gibi sektörlerde faaliyet gösteren firmaların finansman ihtiyacının karşılanması

---

²³⁸ Sarı, a.g.e., 2005, s.101.

hedeflenmektedir. Avrupa Yatırım Bankası (AYB) KOBİ'lere uzun vadeli ve düşük faizli krediler sağlamaktadır. AYB kredisi ile finanse edilebilecek projelerin toplam maliyeti 500.000 -25 milyon Euro arasında olabilecektir. Projelerin toplam maliyetinin %50'si kredi olarak temin edilebilmektedir. Alt krediler en az 2 yılı ödemesiz toplam 7 yıl vadeli, kiralamalar ise en az 4 yıl vadeli olacaktır. Kredinin kullanım süresi ise 3 yıl olarak belirlenmiştir. Bu krediyle birlikte aracı bankaların çoğaltılmasındaki amaç KOBİ'lere destek olacak mali imkânların kullanımının Türk bankalarınca daha yakından öğrenilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Bu nedenle kredinin bir bölümü yalnızca yeni bankaların (Ziraat Bankası ve Halkbank) kullanımına açılmıştır. Finansman süreci şöyle özetlenebilmektedir:²³⁹

- Banka yetkilileriyle proje sahibinin projenin genel bir değerlendirmesini yapmak üzere bir araya gelmeleri,

- Bankanın ilgili birimlerinin projeyi teknik, ekonomik, mali ve çevresel açıdan incelemeleri,

- İlgili birimlerin değerlendirme raporları ışığında Yönetim Kurulu tarafından borç vermeye karar verilmesi,

Mali ve hukuksal boyutları içeren borç ve garanti anlaşmalarının imzalanması,

Borç verme ve ilerleme aşamalarında projenin takibi.

Halkbank dış kaynaklı fonlardan kredi sağlarken KOBİ'leri imalattan turizme, eğitimden sağlığa, çevre altyapı ve iletişim teknolojisine kadar her alanda desteklemek ve kurumsal, sosyal yaşamlarına katkıda bulunmak amacı ile gözetmektedir. Halkbank tarafından KOBİ projeleri özellikle önemsenmektedir çünkü Halkbank bu amaçla kurulmuştur.²⁴⁰

Küçük İşletmeler Kredi Projesi

KOBİ'lere yönelik bu kredi programı AB Komisyonu'nun Alman Kalkınma Bankası ile beraber yürüttüğü bir projeye kapsamında başlatılmıştır. Bu program çerçevesinde KOBİ'lere 20 milyon Euro'luk bir destek söz konusudur. Üst limiti 30000 Euro olan bu kredinin kullanımı; Dışbank, Finansbank ve Türkiye Ekonomi Bankası aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Kocaeli, Gaziantep ve İzmir'de faaliyet gösteren ve

---

²³⁹ Sarı, a.g.e., 2005, s.101.

²⁴⁰ Yunus Esmer, "Avrupalı Krediler Dönemi Başladı", KOBİHABER Gazetesi, Yıl:1, Sayı:6, S.3.İzmir, 2006.

ilgilenen KOBİ'ler doğrudan seçilmiş bankalara başvurmalıdırlar. Program 31 Aralık 2008 tarihinde sona erecektir.

KOBİ, projede bilanço değeri 1.1 milyon Euro'yu geçmeyen, 50 kişiden az çalışanı olan ve firmalar olarak tanımlanmaktadır. Özellikle, istihdam yaratma ve uluslararası piyasalara açılma potansiyeli olan yenilikçi küçük işletmelere öncelik verilmektedir. Uluslararası piyasalara açılma ve istihdam yaratma potansiyeli olan yenilikçi küçük işletmelere özel önem verilmektedir. Proje kapsamında hedeflenen sonuçlar:

- KOBİ'lerin mali gereksinimlerinin karşılanması
- Gelişen kredi olanakları sayesinde yerli KOBİ'lerin rekabet edebilirliklerinin artması
- Seçilen Türk ticari bankalarının KOBİ'lere kredi sunma imkânlarını geliştirmeleri;
- KOBİ'lere verilen kredilerin yeniden finansmanı için sürdürülebilir bir sistem oluşturulması.

Türkiye'ye KOBİ'ler için Finansman Olanaklarının Sağlanması Programı

Türk bankalarının, uzun vadede finansman olanaklarının, KOBİ'leri de kapsayacak şekilde genişletmesi ve muhafaza etmesinin teşvik edilmesi, ekonomik kalkınmaya, istihdam yaratılmasına ve mali sektörün genişletilmesi ve derinleştirilmesine de katkı sağlaması programın genel amacıdır. Programın bütçesi Avrupa Komisyonu'nun katkısı 4 milyon ve KfW (Alman Hükümeti)'nin katkısı 21.326.000 olmak üzere toplam 25.326.000 Euro'dur. Şubat 2002 tarihinde başlayan programın 54 ay sürmesi planlanmıştır. Hedefi, KOBİ'lerin piyasa koşullarında mali hizmetlere (uzun vadeli krediler) erişimlerinin sürdürülebilir olmasının sağlanmasıdır. Bu program çerçevesinde, KOBİ'ler, 150'den az çalışanı olan ve aktifleri başvuru döneminde 5 milyon ABD Dolarını aşmayan işletmeler olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak, sermayenin veya oy hakkının yüzde 25'ten fazlasının KOBİ olmayan bir ya da daha fazla işletmenin elinde bulunmaması gerekmektedir. Her bir alt projenin finansmanı için azami kredi tutarı 200.000 Euro'dur. Program çerçevesinde Alman-Türk Mali İşbirliği Fonu'ndan özel bir kalkınma bankasına (Türkiye Sınai Kalkınma Bankası) döner kredi fonu aktarılması, bu fonların da, TSKB'nin(Türkiye Sınai Kalkınma

Bankası A.Ş.) hissedarı olan özel ticari bankaların finansmanı için kullanılması planlanmaktadır. Program kapsamında hedeflenen sonuçlar şöyledir.²⁴¹

- Türk KOBİ'lerine yerel bankalar tarafından verilen uzun vadeli kredi düzeyinde artış kaydedilmesi;
- Türk bankalarının KOBİ'lere yönelik mali hizmetlerini geliştirmeleri;
- Özellikle Türkiye'nin daha az gelişmiş bölgelerinde olmak üzere, KOBİ sektörünün büyümesine katkıda bulunulması.

5.2.4. Türk KOBİ'lerinin Katılabileceği AB İhaleleri

Avrupa Birliği'nde ihaleler hizmet, mal ve iş sözleşmeleri için yapılmaktadır. Standart ihale kurallarının uygulanması için çeşitli kurallar bulunmaktadır. Bu kurallar, Hizmetler (örneğin teknik yardım, araştırma, teknik bilgi sağlama ve eğitim), Mal (teçhizat ve malzemeler), İş (altyapı ve başka mühendislik işleri) ile ilgili kurallar olarak üçe ayrılmaktadır.

İhale duyuruları sadece belirlenmiş amaca uygun önerilere açıktır. Duyuruya cevap veren kuruluşlardan projeleri değerlendirilip seçilenlerle sözleşme imzalanmaktadır. Hizmet, mal ve iş bileşenlerini içeren karma sözleşmelerde kullanılacak ihale prosedürünü (AB Komisyonu Türkiye Delegasyonu ile anlaşarak) Türkiye'de Merkezi Finans ve İhale Birimi, AB'de ilgili genel müdürlük veya birim belirlemektedir. Hangi bileşenin (hizmetler, mal, iş) ana konumda olduğuna, sözleşme içindeki değer ve stratejik önemleri değerlendirerek karar verilmektedir. Belirlenen bu izlek çerçevesinde ihale edilen sözleşmeler, genel sözleşme şartlarına uygun olmalıdır. Sözleşmelerin nasıl ihale edilmesi gerektiği konusunda kesin kurallar vardır.²⁴² Bu kurallar, uygun niteliklere sahip yüklenicilerin tarafsız ve şeffaf olarak seçilmesine ve yapılan harcamanın üzerinde bir fayda sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Türk kuruluşları ayrıca diğer aday ülkeler (PHARE²⁴³, ISPA²⁴⁴, SAPARD²⁴⁵), Batı Balkan ülkeleri (CARDS²⁴⁶), Akdeniz ülkeleri (MEDA²⁴⁷), Doğu Avrupa ve Orta

---

²⁴¹ Sarı, a.g.e., 2005, s.102.

²⁴² Arzu Odabaşı Sarı, **AB Fonları ve Kullanım Koşulları**, İKV Yayınları, No:180, Ankara, 2003.

²⁴³ PHARE, Poland and Hungary: Action for the Restructuring of the Economy, Polonya ve Macaristan; Ekonominin Yeniden Yapılanması Hareketi.

²⁴⁴ ISPA, Instrument for Structural Policies for Pre-accession, Önizin için Yapısal Politika Araçları.

Asya ülkelerinde (TAGS²⁴⁸) yürütülen AB bölgesel programları çerçevesindeki ihalelere katılabilmektedir.²⁴⁹ Avrupa Birliği tarafından aday Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerine sağlanan mali yardımlar PHARE, ISPA ve SAPARD programları aracılığıyla kullanılmaktaydı. 2007'de Bulgaristan ve Romanya'nın katılımına kadar varlıklarını sürdüreceği olan programların 2007–2013 mali perspektifinde aday ülkelere yönelik katılım öncesi yardımların tek bir başlık altında toplanması gündemdedir.

Avrupa Komisyonu'nun önerdiği yeni mali perspektifte, "Global bir Aktör olarak AB" başlığı altında yer alan Katılım Öncesi Araç, aday ülkeler Türkiye ve Hırvatistan'ın yanı sıra potansiyel aday ülkeler olarak değerlendirilen Batı Balkan ülkelerine yönelik harcamaları kapsamaktadır. Araç Türkiye Mali Tüzüğü, PHARE, ISPA, SAPARD ve CARDS programlarının yerini alacak, üye olacak ülkelerdeki programların yönetimini kolaylaştıracaktır. Yardımdan yararlanacak bölgeler tanınmış aday ülkeler ve potansiyel aday ülkeler olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Yeni Katılım Öncesi Araç, kurumsal yapının güçlendirilmesi, bölgesel ve sınır ötesi işbirliği, bölgesel kalkınma, insan kaynaklarının geliştirilmesi, kırsal kalkınma gibi alanlara odaklanmaktadır. 2007–2013 yılları arasında Katılım Öncesi Araç için ayrılan toplam miktar Komisyon tarafından yaklaşık 15 milyar Euro olarak önerilmiştir. Yeni dönemde sanayi ve KOBİ'lere yönelik proje geliştirme imkânlarının da artacaktır.²⁵⁰

5.3. AB Sürecinde Türkiye'de KOBİ'leri Bekleyen Tehditler ve Fırsatlar

Günümüzde KOBİ'ler için bazı fırsat ve tehditler ortaya çıkmaktadır çünkü küreselleşme etkisini hızla hissettirmektedir ve Avrupa Birliği üyeliği yolunda çalışmalar ivme kazanmıştır.

KOBİ'ler rekabet avantajını koruyabilmek için ürünlerinde ve hizmetlerinde yenilik yapmalıdırlar. Yenilik, yeni bir fikrin, ürünün veya sürecin kabulüdür. Yenilik fikri icattan çok daha geniş bir kavramdır. KOBİ'ler rekabetçi ortamda durumlarını

---

²⁴⁵ SAPARD, Special Accesion Programme for Agriculture and Rural Devolopment, Tarım ve Kırsal Gelişim için Özel Girişim Programı.

²⁴⁶ CARDS, Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation, Yeniden Yapılanma, Gelişim ve Stabilizasyon için Komite Yardımı.

²⁴⁷ MEDA, Community External Aid devoted to the Euro-Mediterranean Partners, Avrupa – Akdeniz Ortaklarına Ayrılmış Dışsal Komite Yardımı.

²⁴⁸ TACIS, AB'nin 12 Doğu Avrupa ve Orta Asya Ülkesine yaptığı hibe, teknik destekten oluşan bir yardım paketidir.

²⁴⁹ <<http://europa.eu.int/comm/europeaid/cgi/frame12.pl>>, 19.05.2006.

²⁵⁰ Sarı, a.g.e., 2005, s.105.

korumak için ürün yeniliklerine önem vermek zorundadırlar. Yenilikçilik, işletmelerin süreçlerinde meydana gelecek yeni üretim metotlarını kapsayan bir felsefeyi temsil etmektedir. Yenilikçi süreçler ise yenilikçi ürünleri sonuçlandırmaktadır. Yenilik stratejisi sayesinde KOBİ'ler küresel alanda rekabet avantajı yakalayabileceklerdir.²⁵¹

Küreselleşmenin de etkileriyle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren rekabet tüm dünyada işletmeler üzerinde yoğunluğunu hissettirmeye başlamıştır. Bu çerçevede içerisinde rekabetin gelişimi şöyle özetlenebilir;

1960'lara kadar en önemli konu verimliliği artırmak ve daha fazla üretilebilir hale gelmektir. Çünkü bu dönemde üretilen her malın satılabilirliği temel bir varsayımı oluşturmaktaydı. Dolayısıyla rekabetin bu dönemde üretim odaklı olduğunu söylemek olanaklıdır.

1970'lerde arzın talebi aşması ile uluslar arası ticaretin ilk adımları atılmaya başlanmıştır. Bu dönemde maliyet ve fiyat kavramları ön plana çıkmış ve fiyat üzerinde ciddi bir rekabet başlamıştır

1980'lerde ise Toplam Kalite Yönetimi felsefesinin yansımasıyla kalite kavramı ön plana çıkmış ve fiyatın yanı sıra kalite rekabet konusu olmuştur.

1990'lara gelindiğinde hız ve esneklik rekabet çabalarında önemli kavramlar haline gelmiş ve ürün çeşitliliği artmıştır.

2000'lerde ise yenilikçi ve yaratıcı felsefenin ürünü olan benzersiz ve müşteriye özel ürünler üzerinde rekabet başlamıştır.²⁵²

Küresel rekabet KOBİ'ler için zorlukları bünyesinde barındırmasının yanında, Avrupa Birliği süreci de KOBİ'lerin karşısına bir takım engeller ortaya çıkarmaktadır. KOBİ'lerin gelecekteki başarısı bu engellerin üstesinden gelme kapasitesiyle ilgilidir. Bunlar ise; üretim sistemlerinin hızlı değişen teknolojiyle uyumunun sağlanması, finansal sorunlar, pazarlama problemleri ve yönetsel sorunlardır. Bu sorunları ortaya çıkaran ve KOBİ'lerin üzerinde etkili olan faktörler ise küreselleşme, AB üyeliği,

---

²⁵¹Yusuf Topal, "Avrupa Birliği Sürecinde Kobi'lerin Rekabet Stratejileri: Yenilik Stratejisi", <http://www.bilgiyonetiimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=383 >, 15.04.2006.

²⁵² İbrahim Kavrakoğlu, Süleyman Gedik, Melike Balkır, **Yeni Rekabet Stratejileri ve Türk Sanayisi**, TUSİAD Yayınları, İstanbul, 2002, s.73-74.

korumacılık politikaları, bilişim teknolojileri ve internet ve müşterilerin ürünler hakkında artan bilgisi, çevre baskıları ve politik iklimdir.²⁵³

Gelişen ekonomi ve hızla artan finansman gücü ile Türk firmaları çitalarını yükselterek dünya arenasında kendilerine yeni bir yer edinme çabası içindeler. AB uyum sürecinin hızlandığı şu günlerde iş piyasalarını da büyük bir hareketlilik bekliyor. Yaşanacak bu süreçte ise KOBİ'lerimiz her alanda kendilerini geliştirme yollarını belirlemeli ve bu yollara dayanak olacak stratejiler geliştirmeli. Uyum sürecine hazırlıksız yakalanmamak amacıyla da kendilerine gereken ihtiyaçlar doğrultusunda yön çizmeli. Bu aşamaları çok iyi değerlendiren ve kendisine uygun hale getiren birçok KOBİ başarısını uluslararasına taşıırken, birçok KOBİ de ne yazık ki devamlılığını sürdürmez duruma gelecek.²⁵⁴

Özellikle son 10 yılda dünyada ekonomide birçok kavram değişti. Artık 'yerel pazar' diye tanım yapmanızın imkânı yok. Ya da A ülkesinin şirketi veya B ülkesinin şirketi diye de bir tanım yapmanızın imkânı yok. Örneğin 9 yaşındaki bir çocuk İstanbul'daki bilgisayarının başına oturuyor, Amerika'daki bir siteye bağlanıyor ve Tayvan'da üretilmiş bir ürünü satın alıyor. Şirketlere baktığımız zaman A, B, C ülkesinin ticari siciline kayıtlı olabilirler. Ama dünyanın birçok ülkesinde şubeleri var ve dünyanın dört bir tarafından sermaye toplamışlar. Böyle bir ortamda sizin tek başınıza çıkıp ufak bir şirket, yani KOBİ olarak 'Rekabet edeceğim' demeniz çok zor. Dolayısıyla KOBİ'lerin avantajı da, dezavantajı da var. Avantajı nedir dersek; küçük olduklarından dolayı esnek bir yapıya sahipler. Pazara çabuk uyum sağlayabilir, ürün gamlarını değiştirebilir ve teknolojiye çabuk ayak uydurabilirler. En önemli dezavantajları ise küçük ve orta ölçekli olduklarından yeterli finansal birikimleri yok. AR-GE'ye yeterli finansmanı ayıramazlar. Dış pazarlara yeteri kadar ağırlık veremezler.²⁵⁵

Avrupa Birliği üyeliği yolunda hızla ilerleyen Türkiye'de KOBİ'ler açısından birçok fırsat ve tehdit belirmektedir. Avrupa Birliği'ne tam üye olunması durumunda mal dolaşımının daha kolaylaşacak olması ve destek programlarından yararlanma

---

²⁵³ Recai Coşkun, Remzi Altunışık, "Management's Concerns About The Issues Faced By Turkish SMEs", **International Journal Of Entrepreneurial Behaviour and Research**, Vol:8, No: 6, 2002, s. 273-274.

²⁵⁴ <http://www.kobifinans.com.tr/icerik.php?Article=8596&Where=dis_pazar&Category=0422&Topic=8>, 16.04.2006.

²⁵⁵ <http://www.kobifinans.com.tr/icerik.php?Article=8596&Where=dis_pazar&Category=0422&Topic=8>, 16.04.2006.

olanağı KOBİ'ler açısından birer büyük fırsat olarak görülebilir. Fakat Avrupa Birliği sınırları içerisinde etkinlik gösteren sektördeki diğer firmalarla rekabet etmek zorunda kalınacak olması bir benzer şekilde büyük bir tehdit olarak da görülebilir. Bunun yanı sıra teknolojik altyapı ve maliyet gibi unsurlar açısından daha avantajlı olan Avrupa firmaları KOBİ'ler için bir güçlük oluşturabilir. Devletin KOBİ'lere bazı destekler sunması bu durumu KOBİ'ler açısından dezavantaj konumundan çıkarmak için önem arz etmektedir. Özellikle enerji gibi temel girdilerde yapılacak indirim ve teknoloji yatırımlarına yapılacak destek KOBİ'lerin rekabetçi güçlerini artıracaktır. Ayrıca bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısının devlet desteğiyle geliştirilmesi yenilikçiliğe olanak verecek bir sosyo-kültürel ortama katkıda bulunacaktır.²⁵⁶

5.3.1. KOBİ'lerin Karşılaşacağı Tehditler

5.3.1.1. Etkin Kapasite Yaratma Zorunluluğunu Gerektiren Büyük Pazarlar

Ulusal piyasa için yerel potansiyelde mal ve hizmet üretmek için çalışmakta olan KOBİ'ler birliğe giriş ile beraber birden büyüyen pazar koşullarına adapte olabilmek için ani kapasite genişletme sorunu ile karşı karşıya kalacaklardır. Çünkü genişleyen Pazar sebebiyle ulusal düzeyde üretim yapan KOBİ'lerin potansiyeli yetersiz kalacaktır.

5.3.1.2. Teknolojik Seviyenin Yeterli Olmaması

Türkiye'deki KOBİ'lerin en önemli sorunlarından birisi finansman yetersizliğidir. Buna bağlı olarak KOBİ'ler teknolojik gelişmeleri izleyememe, eski teknik yapı ile üretimde bulunma gibi rekabeti azaltıcı sorunlarla karşı karşıyadırlar.

Teknoloji politikasındaki gelişmemişlik, planlanan hedeflerin gerisinde kalan ARGE faaliyetleri, yeterli araştırmacı personel istihdam edilememesi, risk sermayesi uygulamasının hayata geçirilememesi vb nedenler bahsi geçen soruna kaynak teşkil etmektedir.

5.3.1.3. Cazibesini Yitiren İç Pazar

---

²⁵⁶ Topal, a.g.e., s.9.

AB'ye geçiş sağlandığı zaman Türkiye ekonomisi birlik ekonomisinin bir alt ekonomisi konumuna gelecektir. Yani Türk işletmeleri birliğe dâhil diğer ülke işletmeleri ile aynı çatı altında rekabet etmek zorunda kalacaktır. Birliğin gereği olarak gümrük kotalarının tamamına yakını kalkacaktır. Birlik ekonomisi içindeki rekabet rekabetin doğası gereği maliyet azaltıcı olacak ve fiyatlar bağımsız olarak değiştirilemeyecektir.

Topluluğa yelik sadece topluluğa ye ülkelerin değil aynı zamanda topluluğa taraf Türkiye gibi ülkelerin ticari ilişkilerini de gündeme taşımaktadır. Bu bağlamda Türkiye topluluk üyelerine karşı gümrük, kota ve ithalatta fon tahsili vb engelleri kaldırma yoluna gideceği gibi ekonomisini de çok sayıda ülkeye açmak zorunda kalacaktır. Bahsi geçen gelişmeler yerel pazarda rekabetin yoğunlaşmasına, sadece yerel pazarda üretimde bulunanlar için bu pazarın cazibesini yitirmesine neden olacaktır. Bu nedenle KOBİ'ler sadece dış pazarlarda değil i pazarlarda da rekabet güçlerini, dayanıklılıklarını arttırmaları gerekmektedir.

5.3.1.4. İ Korumacılığın Kalkması

Birlik yeliği ile beraber her türlü ithalat kotaları ve fon uygulamaları kaldırılarak serbestleşme sağlanacaktır. Yani Türk KOBİ'leri birlik işletmeleri ile karşı karşıya kalacaktır. Teşvikler aracılığı ile rekabetin yapay olarak yükseltilmesi olanağında ortadan kalkacaktır. Yerli pehlivanlarımız desteklenmeden ulusal ve ya uluslararası minderlerde yabancı rakipleri ile güreşmek zorunda kalacaktır.

5.3.1.5. Ulusal retim Standartlarının Birlik Standartlarına Yükseltilmesi

Ulusal düzeyde üretim yapıp Avrupa standartlarının altında faaliyet gösteren işletmelerin üyeliğin gerçekleşmesi halinde karşılaşacağı en büyük sorun AB standartları olacaktır. Standartların tüm ye ülkelerde geçerli olacak düzeye yükseltilmesi, marka ve kalite bilincinin oturtulması bu bakımdan önem arz eder.

5.3.2. KOBİ'lerin Yakalayabileceği Fırsatlar

Avrupa Birliği, Türk KOBİ'lerine SATIN ALMA gücü yüksek BÜYÜK pazarlar sunuyor:

Tablo 12: AB'de Eski ve Yeni Üyelerde Toplam Nüfus, GSMH, Gelir

Üye Ülkeler	Nüfus (Milyon)	GSMH (Milyar Euro)	Kişi Başı Gelir(Euro)
AB 15 (eski)	375	6,500	17,350
AB 10 (yeni)	168	0,450	3,300
AB 15 + 10	544	6,950	13,000

Kaynak: <<http://www.kocaeli.abigem.org/euweb/degisim.htm>>, 16.04.2006.

Avrupa Birliği 15 üyesiyle dünya ticaretinin % 37'sine hâkimdir. Eklenen 10 yeni üyeyle şimdi çok daha etkin durumdadır. Büyüyen Avrupa Birliği köklü değişimler yaşamaktadır: Avrupa sanayisindeki yenilikçilik hareketler, Ekonomik ve parasal birlik, Gelişen bilgi toplumunun yarattığı fırsatlar, Yeniden yapılanmaların etkisiyle küresel ekonomide değişiklikler vb

Bu nedenlerle 25 üye ülke ve 544 milyonluk nüfusa sahip büyük bir toplum, topluluk dışı kaynaklara ihtiyaçlar duymaktadır. Bu da Türk KOBİ'leri için Avrupa Birliği'nde Stratejik İş Birlikleri oluşturmak için fırsatlar yaratmıştır.²⁵⁷

Uygulanan destek ve teşvik politikaları sayesinde, KOBİ'lerimizin uluslar arası düzeyde rekabet oranları yükselecektir. Yeni girişimlerin olması ile işsizlik oranları düşecek, ihracatın ve ticaretin artmasıyla ülkeye döviz girdisi sağlanacak, enflasyonun düşmesine ülke hedeflerinin amacına ulaşmasına çok büyük katkı sağlayacak, belirlenen stratejilerle, dünya standartları hedeflenecek, politikalar ve eylemlerin bu yönde olması sağlanacaktır. Bütün bunlarla birlikte Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde Önemli bir yol kat edilecektir. Rekabetin hızla arttığı küreselleşme sürecinde KOBİ'lerimizin sorunlarının çözülebileceğine ve rekabet güçlerinin artırılacağına inanılmaktadır. KOBİ'lerimiz, ihtiyaç duyduktan teşvik ve yardımları, uygun piyasa koşullarında

²⁵⁷ <<http://www.kocaeli.abigem.org/euweb/degisim.htm>>, 16.04.2006.

sağlayabildikleri ölçüde, hem ekonomimiz dinamizm kazanacak hem de AB ve dünya ekonomisiyle bütünleşme yolunda ilerlemiş olacaktır. Avrupa Birliğine adaylık sürecindeki ülkemizin, bu çerçevede KOBİ politikalarını yeniden gözden geçirmesi ve belirlemesi küçük ve orta ölçekli işletmelerin çıkarına olacaktır.

SONUÇ

Türkiye'nin kuruluşunun ilk yıllarında özel sektörün cılız yapısı nedeni ile güdülen devletçilik ilkesi ile devlet, piyasada özel sektörün dolduramadığı alanlarda faaliyet göstererek hem piyasaya işlerlik kazandırmış hem de özel sektöre rehberlik edip destek olmuştur. Bu yıllarda “Bebek Ekonomiler Teorisi”ne paralel olarak dışa kapalı bir ekonomik yapı sergilenmiştir.

1980'li yıllara kadar dışa kapalı yapıya sahip olan Türkiye ekonomisi bahsi geçen dönemin ardından ülkede yaşanan köklü siyasi değişimler ile öncelikle özelleştirme politikalarına, bunlara paralel olarak da açık pazar ekonomisine dâhil olmuştur. Aynı dönemde ihracatı özendirici, destekleyici tarzda teşvikler devlet tarafından sunulmaya başlanmıştır.

1990'lı yıllara gelindiğinde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı palazlanma ile ülkeler ve işletmeler kendilerini büyük bir evrimin içerisinde bütünleşme oluşturmaya zorunlu hisseder şekilde bulmuşlardır. Bahsi geçen bütünleşmeler ülkeleri kendi bireysel yapılarından taviz vermeye mecbur bırakmıştır.

Türkiye de uluslararası arenada esen bu bütünleşme hareketleri doğrultusunda bir takım uluslararası birlikteliklere katılmıştır, katılmaya adaydır. Son yıllarda Dünya Ticaret Örgütü, Gümrük Birliği, Avrupa birliği vb uluslararası kuruluşlara olan sorumlulukları nedeni ile Türkiye parasal destekleri yürürlükten kaldırmış ve vergisel desteklerin yoğunlukla uygulama alanı bulduğu bir genel teşvik sistemini yürürlüğe koymuştur.

Son dönemlerde yaşanan siyasi istikrarsızlıklar büyük ölçüde ekonomik temellidir ya da direk olarak ekonomiyi dalgalandırarak etkilemektedirler. Ekonomik dalgalanma zamanlarında esnek yapıları nedeni ile piyasayı canlandırarak ekonominin yegâne dinamoları KOBİ'lerdir. Türkiye'deki finansal yetersizlikler, bürokratik katılık, güncel olmayan yasal yapı, ağır bürokratik yapı vb nedenler Türk KOBİ'lerinin sunulan desteklerden istenilen ölçüde yararlanmasını adeta bloke etmektedir. Bu da uluslar arası

arenada avantaj saydığımız işgücü ve hammadde olanaklarından etkin-etkili ölçüde yararlanamamız gibi bir sonuç doğurmaktadır.

Yanı başımızda büyüyen dünyanın en büyük ticari bloklarından biri olan AB'ye katılma ve adapte olabilme çabamız sürecinde bir yandan ekonomik ve siyasi bütünleşme sürecinde önerilen mal ve hizmetler ve sermaye araçlarının serbest dolaşımına dayalı, serbest rekabet sistemi üzerine oturtulmuş, maddi ve teknik engellerin kaldırıldığı bir yerel pazarın en etkin yol ile çalışmasına güç harcarken, diğer yandan da Küreselleşme gerçeği içinde şekil değiştiren tek kara haline gelmiş dünya üreticileri ile rekabet etmek durumundayız.

AB'de KOBİ'lere verilen önemin altında AB komisyonu tarafından mali ve hukuki danışmanlar sağlanması, teknik ve mesleki eğitimin sağlanması, yeni teknolojilerin üretime adapte edilmesi ve modernizasyon için gerekli koşullarda kredi sağlanması veya sübvansiyon verilmesi, vergisel kolaylıklar sunulması ve istisnaların tanınması yatmaktadır. KOBİ dış satımını arttıracak destekler ve rekabet koşullarını her daim muhafaza edecek önlemler, kamu yönetiminin rolünün modernizasyonu yönündeki politikaları kapsayan ve rekabet edilebilirliğin altyapısını hazırlayan, yapısal uyum çalışmaları uygulanmaktadır. Bahsi geçen politik amaçlar kapsamında tüm ülkelere örnek teşkil ettiği gibi üye ülkelerin uygulamalarında da kaynak verimliliğin sağlanması için üç temel hedefin öncelikle ele alınması kararlaştırılmıştır.

- KOBİ'lerin mali olanaklarının iyileştirilmesi,
- Daha fazla bilgi, eğitim ve danışmanlık hizmeti sunumu ile kapasite gelişimi
- İşletmeler arası entegrasyonun motive edilmesi

İşletmelerin esnek kur politikaları ve açık pazar politikaları nedeni ile küresel rekabet platformunda rekabet kapasitesinin azaldığı zamanlarda hükümetler birincil olarak yatırım teşvikleri vasıtasıyla bu işletmelere rekabet kapasitesi kazandırır. Ancak bahsi geçen rekabet teşvikleri uzun dönemde meyve verirler bu süreç zarfında kısa dönemde işletmelerin ihracata yönelik desteklenmesi gerekir. KOBİ'ler bilişim teknolojisindeki evrime paralel olarak yerel pazarlara yönelik birimler olmaktan çıkıp dünya pazarını amaç edinen bir vizyon edinmişlerdir. Büyüklerin sahip olmadığı bir elastikiyete sahip KOBİ'ler yaratıcılık gerektiren yeni teknik ve müşteriye yakın onu

odak alan üretim anlayışına uyum açısındaki gelişimleri dev firmaların bile makul küçük birimlere ayrılmalarına neden olmuştur.

Adaptasyon periyodunda geçirdiğimiz şu zamanlarda ülkemizde üretim yapan KOBİ'lerin gerek yeniden yapılanmaları gerekse ürünleri bu dönemden sonra tam anlamıyla her yönden küresel değerlere seslenecek özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu yüzden AB'ye girildiğinde sorun çıkartabilecek her alan için her türlü teşvikler sunulmalıdır. Eğitim, finansman, teknik gelişim, enerji ve çevre politikaları alanında AB destekleri ve Türkiye'deki destekleri özetle kıyaslamak gerekirse:

Türkiye, AB'de eğitim alanında hareketlilik amacı güden Socrates ve mesleki eğitim entegrasyonu amaçlı Leonardo da Vinci programlarına Nisan 2004'ten bu yana tam olarak katılmaktadır. Avrupa'da insan kaynakları gelişimini amaçlayan birlik vakfi olan Avrupa Mesleki Eğitim Vakfı tarafınca sunulan desteklerden ise Türkiye İş Kurumu vasıtasıyla Türkiye'de faydalanılabilmektedir. Bilişim teknolojilerini birlik eğitim sürecine katmaya çalışan E-Learning, mesleki eğitim konusunda yardım programları sunan Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi(CEDEFOP) programları, Girişimcilik ve Nitelikli Personel Eğitimi Programları ise Türkiye'nin henüz katılmamış olduğu topluluk programlarıdır. AB yardımlarının dışında Türkiye'de eğitim alanında, KOSGEB ve İGEME tarafından da girişimcilik ve nitelikli personel eğitimi konusunda KOBİ'lere yönelik yardım programları sunulmaktadır. AB'deki yardımlarının çeşitliliği ve büyüklüğü ile kıyaslandığında eğitim alanında Türkiye'de KOBİ'lere sunulan yerel yardımların çok yeterli olmadığını görüyoruz.

Avrupa Yatırım Bankası birlik üyesi ülkelerin kalkınmasında, ekonomik ve sosyal bütünleşmelerinde finansman desteği sunmaktadır. Ayrıca birlik dışındaki kalkınma ve işbirliği antlaşmaları kapsamında da finansman desteği sunmaktadır. Bahsi geçen antlaşmalardan biri de Global Krediler Programıdır. Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'ler Global Krediler Programına Türkiye Kalkınma Bankası, Ziraat Bankası, Halk Bankası, Vakıflar Bankası aracılığı ile katılabilmektedir. Aday ülkelerin katılım gösterebildiği finansman programlarından bir de Yenilikçilik 2010 Girişimi(İ2İ)'dir. Program bilgi temeline dayanan AB ekonomisi ve yenilikçiliğin temel olarak geliştirildiği bir değişim programıdır. Program ile yenilikçiliği yatırıma aksettirebilme amacı güdülmektedir. Türkiye'de bu programa dâhildir. Avrupa Yatırım Fonu

KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştırarak büyümelerine katkıda bulunma amacındadır. Bankanın programlarına Kredi Garanti Fonu aracılığı ile Türk KOBİ'leri de katılım gösterebilmektedir. Eski Sovyet Cumhuriyetleri ve Doğu Avrupa ülkelerinin demokratik bir sisteme ve serbest Pazar ekonomisine geçişlerini kolaylaştırmak amacı ile kurulmuş olan Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası programlarına Türkiye katılmamaktadır. Türkiye'de topluluk yardımlarının yanı sıra finansal alanda direk devlet destekleri ve 5084 Sayılı Yatırım ve İstihdam Teşvik Kanunu uyarınca sunulan yatırım teşvikleri mevcuttur. Ayrıca gerek özel gerekse kamu bankalarınca KOBİ'lere özel finansal programlar düzenlenmiş durumdadır. Türkiye'deki bu teşviklere rağmen AB'de KOBİ'lere sunulan finansal destekler ve yatırım teşviklerini ülkemizdeki yerel teşvik ve yardımlar ile kıyasladığımızda bu alanda ilerleyecek çok yolumuzun olduğu sonucuna varabiliriz. Türk KOBİ'lerinin yeterli finansman olanaklarına sahip olmaması, kredi temin edememeleri ya da teminat sağlayamamaları en büyük sorunlarını teşkil etmektedir. Bu nedenle bu alanda teşvikler hayati önem kazanmaktadır. Türkiye geneline baktığımızda yatırımın yoğun olduğu bölgelerde ve büyük şehirlerde teşviklerin sıklıkla verildiği dikkat çekmektedir. Doğru yönlendirme gerçekleştirildiği takdirde ülke genelinde bulunan hammaddeler iyi organize edilerek bölgeler arasında sağlıklı olarak dağıtılabilir. Bu da bölgeler arasındaki dengesizlikleri azaltabilir.

Avrupa Araştırma Alanı'nı oluşturup birlik içerisinde araştırma faaliyetlerini geliştirme amacı güden, Türkiye'nin de katılım gösterdiği Altıncı Çerçeve Programı ile bu programın devamı niteliğini taşıyan Türkiye'nin katılımı hususunda değerlendirmelerin sürdüğü Yedinci Çerçeve Programı birlik içerisinde teknik yenilik gelişiminin temel programlarıdır. Ayrıca Avrupa'da sayısal içerik üretimi ve kullanımını geliştirme amacı ile kurulan Dijital İçerik Programına Devlet Planlama Teşkilatı vasıtasıyla Türkiye'nin de katılımı sağlanmıştır. Yenilikçilik Aktarım Merkezleri(IRC) KOBİ'lere tüm birlik pazarına açılma olanağı tanımak, böylece teknolojilerini ithal ve ihraç etme sürecinde destek olmak için kurulmuştur. Türkiye IRC'ye katılan ülkeler arasındadır. Endüstriyel ARGE çalışmaları alanında, birlik hükümetleri tarafından 1985 yılında kurulan, rekabet gücünü geliştirme amacı güden, 36 ülkenin üye olduğu EUREKA programına TÜBİTAK aracılığı ile Türkiye'de katılmıştır. AB desteklerinin yanı sıra Türkiye'de KOBİ'lere TÜBİTAK, Dış Ticaret

Müsteşarlığı, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Hazine Müsteşarlığı, Türk Patent Enstitüsü, KOSGEB tarafından sunulan araştırma geliştirme destekleri bulunmaktadır. Teknoloji geliştirme ve yenilik yaratma alanında AB’de uygulanmakta olan yardımlara Türkiye’nin adaptasyonu diğer alanlara nazaran daha ilerde görülmektedir. AB desteklerinin yanı sıra başta TÜBİTAK olmak üzere yerel teknik gelişim kurumlarının destekleriyle çeşitlenen bu alanda devlet yardımlarının diğer alanlardaki devlet yardımlarına kıyasla daha olumlu bir gelişme sergilediği söylenebilir.

Akıllı Enerji Programı ile AB, yenilenebilir enerji kaynakları alanına teknoloji kullanımını yönlendirmeyi amaçlanmaktadır. Marco Polo Programı ile ulaşım yoğunluğunun karayolundan deniz, demir ve nehir taşımacılığına kaydırılması amaçlanmaktadır. eTen ile iletişim ağlarının birlik çapında entegrasyonuna çalışılmaktadır. AB kapsamında uygulanmakta olan bu üç enerji ve ulaşım programına Türkiye katılmamaktadır ancak Türkiye’de enerji konusunda KOBİ’lere 2004 yılında yürürlüğe giren 5084 sayılı teşvik yasası uyarınca enerji destekleri sunulmaktadır. Doğal yaşam, bitki örtüsü koruma, çevre politikası gelişimi amaçlarını güden LIFE programına, Türkiye, AB çevre mevzuatına uyum konusunda, proje bazında Hacettepe Üniversitesi’nin temsili ile katılmaktadır. AB programları dışında Türkiye’de de çevre konusunda Para Kredi Koordinasyon Kurulu tebliği ile yürürlüğe girmiş DTM tarafından yürütülmekte olan Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi Programı ile destekler sunulmaktadır. Bu program kapsamında, KOBİ’lerin kalite belgelerini (ISO, CE vb) almaları halinde masraflarını %50 oranında desteklenmektedir. Enerji ve Çevre alanında AB tarafında verilmekte olan desteklerle Türkiye’deki yerel Destekler kıyaslandığında yerel destekler oldukça cılız bir yapı sergilemektedir. AB’de desteklerin gelişimi incelendiğinde en geç palazlanan destek yapısının enerji ve çevre destekleri olduğu görülmektedir. Bu gelişime paralel olarak da bugün Türkiye’de sunulmakta olan ve AB adaptasyonu sürecinde en cılız destek yapısının bu alanda sergilendiğini görüyoruz.

Sonuç olarak her ne kadar istenen seviyeye gelememiş olsa da mevcut durumuna baktığımızda AB uyum süreci kapsamında KOBİ’lere yönelen devlet yardımlarının geçmişe kıyasla Türkiye’de önemli bir seviyeye geldiğini görüyoruz. Üyelik sürecinin ilerleyen safhalarında bahsi geçen yardımlar çeşitlenip artabilecek ve Türk KOBİ’leri bugün olduğu gibi gelecekte de ülke ekonomisinin dinamosu olmayı sürdürecektir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR VE MAKALELER

- AB Müktesebatının Uygulanışının Türk İş Dünyasına Etkileri Projesi, Seminer Bilgi Notları, **Sanayi Politikası ve KOBİ'ler**, İKV Yayın No:182.
- AKGEMİCİ, T., “KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler”, <<http://www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/ekonomi/docs/TA.pdf>>, 10.12.2005.
- ALBAYRAK, M., **Ayakkabı İmalat Sektöründeki KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Manisa Bölgesinde Bir Uygulama**, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 2003.
- ALPUGAN, O., **Küçük İşletme Kavramı, Kuruluşu ve Yönetimi**, Der Yayınları, 1994.
- ALPUGAN, O., **Küçük İşletmeler**, Özgün Matbaacılık, 1998.
- Araştırma Geliştirme Yardımına İlişkin Tebliğ, Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu, (Tebliğ No: 98/ 10), 4.11.1998 tarih ve 23513 sayılı Resmi Gazete.
- Avrupa Birliği'nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları**, KOSGEB Avrupa Birliği Bilgi Merkezi, Ankara, 1997.
- Avrupa Birliği'nde Uygulanan Devlet Yardımları, Teşvikler ve Türkiye ile Mukayeseli İncelenmesi**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Araştırma ve Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 1995.
- BAYDOK, G., “KOBİ'lere Yapılan Sorunları”, <<http://www.temtr.com.makaleler3.asp> >, 10.06.2002.

- BİLGİÇ, M. “KOBİ'lere Yönelik Uygulanan Destek ve Yardımlar”, KOSGEB Finansman Destek Süreci Grubu, Ankara, 2004.
- Birinci Teknoloji Geliştirme Proje Önerisi Hazırlama Kılavuzu**, TTGV Yayınları, Ankara, 2004.
- COŞKUN, R., ALTUNIŞIK, R., “Management’s Concerns About The Issues Faced By Turkish SMEs”, **International Journal Of Entrepreneurial Behaviour and Research**, Vol:8, No: 6, 2002.
- ÇOLAKOĞLU, M., **KOBİ Rehberi**, TOBB Yayınları, Yayın No: 359-PM:2, Ankara, 2002.
- Devlet Yardımlarını Değerlendirme Özel İhtisas Raporu**, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Yayın No: 2681, Ankara, 2004.
- DOĞAN, S., ÖZGEN, H., **KOBİ'lerin Uluslar arası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları**, İTO Yayınları, İstanbul, 1997.
- EKER, A., **Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Teşvik Sistemleri ve Teşvik Politikaları**, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1995.
- EKİN, N., **Küreselleşme ve Gümrük Birliği**, İTO, İstanbul, 1999.
- ESMER, Y., “Avrupalı Krediler Dönemi Başladı”, **KOBİHABER** Gazetesi, Yıl:1, Sayı:6, S.3.İzmir, 2006.
- GÜNGÖR, E., **KOBİ'lerde Teşvikler ve Örnek Uygulamalı KOBİ'lerin Aldıkları Teşvik Belgeli Krediler**, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 2003.
- İNAL, A. M., GÖKBUNAR, R., “Türkiye’de ve Avrupa Birliğinde KOBİ'lere Yönelik Devlet Yardımları”, **CBÜ-İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Sayı. 2, Manisa, 1996, s.125.
- İNECİ, B., **Avrupa Topluluğu ve Türkiye’de Sübvansiyonlar**, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, İstanbul, 1993.
- KAVRAKOĞLU, İ., GEDİK, S., BALKIR, M., **Yeni Rekabet Stratejileri ve Türk Sanayisi**, TUSİAD Yayınları, İstanbul, 2002.

- KAYALI, C., GÖKBUNAR, R., AKTAŞ, H., Yayınlanmamış Makale, “KOBİ’lerde Yönetim Krizi ve Toplam Kalite Yönetimi”, **TOSYÖV KOBİ’lerin Sorunları Makale Yarışması İkincilik Ödülü**, 2002.
- KILÇBAY, A., **Türk Ekonomisi**, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1992.
- KOBİ Dünyası**, KOBİDER Yayın Organı, Yıl:1, Sayı:1, İzmir, 2006.
- KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı**, Devlet Planlama teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara, 2004.
- KOBİ’lerde Rekabet ve Verimlilik**, İstanbul Ticaret Odası Yayını, Yayın No:2005–23, İstanbul, 2006.
- KOBİ’lere Yönelik Destekler**, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:2005–24, İstanbul, 2005.
- KOBİ’lerin Yatırımlarında Devlet Yarımları Hakkında Karar ile İlgili Duyuru, Karar Tarih ve Savı»: 21.12.2000, 2000/1822, Resmi Gazete Tarih ve Sayısı: 18.01.2001/24291.
- KONÇ, M., **Avrupa Birliği ve Türkiye’de KOBİ’lere Yönelik Devlet Teşviklerinin Karşılaştırılması**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2002.
- KÜÇÜK, O., “Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde KOBİ’lerde Kalifiye İşgücü Sorununa Çözüm Önerileri: KOSGEB Destekli Bir Uygulama”, **Uluslararası AB’ye Giriş Sürecinde KOBİ’ler Türkiye ve Benzer Ülke Deneyimleri Sempozyumu**, Bandırma İ.İ.B.F., Balıkesir, 2005.
- MUTER, N., B., ÇELEBİ, A., K., SAKINÇ, S., **Kamu Maliyesi**, Emek Matbaası, Manisa, 2003.
- MÜFTÜOĞLU, T., **Türkiye’de KOBİ’ler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.
- ÖREN, K., “Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Küçük ve Orta Büyüklüklü İşletmelere Sağladığı Devlet Teşvikleri ve Kullanımlarının Karşılaştırılması ve Nevşehir İlinden Bir Uygulama”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2003.
- ÖZBAY, A., E., “Dört KOBİ’den Birisi Bilişim Diyor..”, Bilişim, Bilişim Kültürü Dergisi, Yıl:34, Sayı:92, Ankara, 2005.
- ÖZYAMAÇ, D., “İhracatta Vergi İstisnası Uygulamaları”, **Mali Pusula Dergisi**, Yıl:1, Sayı:5, Ankara, 2005.

- Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulunun Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliği, 10 Eylül 2003 Tarihli Resmi Gazete, Sayı: 25225, (Tebliğ No:2003/5).
- PEHLİVAN, O., GÜNAYDIN, İ., “Türk Teşvik sisteminin AB’ye Uyumu”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 95, Ankara, 2004.
- Sanayicinin Sesi Dergisi**, KOSGEB Başkanlığı Yayını, Yıl:4, Sayı:16, Ankara 2005.
- SARI, O., A., **AB Fonları ve Kullanım Koşulları**, İKV Yayınları, No:180, Ankara, 2003.
- SARI, O., A., **Avrupa Birliği’nde KOBİ Destek Mekanizmaları ve Türkiye**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Yayın No:188, İstanbul, 2005.
- SARI, O., A., Çok Yıllı Girişimcilik Programı, Türkiye’nin Katıldığı Topluluk Programları, İKV Yayınları, Yayın No:181, İstanbul, 2004.
- SARIARSLAN, H., **KOBİ’lerin Finansal Sorunları: Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, TOBB Yayınları, Ankara, 1994.
- SAYIN, M., FAZİLOĞLU, M. A., **Avrupa Birliği’nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları**, Ankara, 1997.
- TEZCAN, E., “Avrupa Birliği Hukukunda Devlet Yardımları: Yeni Düzenlemelere ve İhtihada İlişkin Değerlendirmeler”, **Rekabet Dergisi**, Cilt:1, Sayı:3, Ankara, 2000.
- TOPAL, Y., “Avrupa Birliği Sürecinde Kobi’lerin Rekabet Stratejileri: Yenilik Stratejisi”, <http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=383>, 15.04.2006.
- Türkiye’de KOBİ’lere Yönelik Destekler**, 19.03.2006 Tarihli **Ekonomist Dergisi** Eki, İstanbul, 2006.
- TÜRMOB International Haber Dergisi**, “Küresel Muhasebe Mesleği, standart Belirleyicilerin ve Düzenleyicilerin İlgisini KOBİ’lerin ihtiyaçlarına Çekiyor”, Ankara, 2006.
- UYSAL, T., **Avrupa Birliği ve Türkiye’de Devlet Yardımları**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Yayın No:187, İstanbul, 2005.
- YILMAZ, İ., Toplam Kalite Yönetiminin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Uygulanabilirliği ve Manisa Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma,

Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 1998.

YÜCEL, H., **Uluslararası Pazarlara Açılmada KOBİ'lerin Rolü**, İGEME, Ankara, Kasım 2000.

DİĞER KAYNAKLAR

- < <http://www.ebrd.com>>, 15.03.2006.
- < <http://www.eif.org>>, 03.04.2006.
- < http://www.eximbank.gov.tr/html_files/kisaeximbankpg.htm >, 15.02.2006.
- < http://www.fp6.org.tr/web/seyahat_toplanti_destek.htm>, 25.02.2006.
- < http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/0,1065,4_1_0kobih,00.html >, 15.02.2006.
- < <http://www.kgf.com.tr>>, 19.05.2006.
- < <http://www.mpm.org.tr/hizmetlerimiz> >, 08.02.2006.
- < <http://www.tideb.tubitak.gov.tr/>>, 19.02.2006
- < <http://www.tosyov.org.tr/>>, 08.02.2006.
- < <http://www.tubitak.gov.tr/destekler/index.htm> >, 19.02.2006
- < <http://www.tubitak.gov.tr/hakkimizda/index.htm> >, 11.11.2005.
- < <http://www.vakifbank.com.tr/> >, 15.02.2006.
- <<http://www.cfcu.gov.tr>>, 21.10.2005.
- <http://birimweb.icisleri.gov.tr/tid/dergi/446_263_274.doc>, 12.03.2006.
- <<http://eic.cec.eu.int/PES>>, 15.03.2005.
- <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>>, 14.04.2005
- <http://europa.eu.int/comrn/transport/marcopolo/index_en.htm>, 20.08.2005.
- <http://europa.eu.int/comm/agriculture/fin/index_en.htm>,07.07.2005.
- <http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm>, 20.10.2005.
- <http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/home/calls/index_en.htm>, 02.09.2005.
- <<http://europa.eu.int/comm/education/socrates.html>>, 19.03.2006.

<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/elearning/index_en.html>, 19.03.2006.

<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/leonardo/new/leonardo2_en.html>, 19.03.2006.

<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/newprog/index_en.html>, 26.04.2006

<http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/index_en.cfm>, 22.08.2005.

<http://europa.eu.int/comm/employment_social/esf2000/index-en.htm>, 26.08.2005.

<http://europa.eu.int/comm/energy/intelligent/index_en.html>, 02.09.2005.

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/csr/index_en.htm>, 02.03.2005.

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/best/best_procedure.htm>, 16.11.2005.

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/index_en.htm>, 19.09.2006.

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/index.htm>, 19.03.2006.

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/funding/grants/themes_2005/index.htm>, 19.03.2006.

<<http://europa.eu.int/comm/enterprise/networks/eic/eic.html>>, 18.02.2006.

<<http://europa.eu.int/comm/enterprise/smie/index.htm>>, 16.11.2005.

<http://europa.eu.int/comm/environment/funding/intro_en.htm>, 20.03.2006.

<http://europa.eu.int/comm/environment/funding/intro_en.htm>, 20.03.2006.

<<http://europa.eu.int/comm/environment/life/home.htm>>, 22.03.2005.

<http://europa.eu.int/comm/regional_policy/country/gateway/index_en.cfm>, 11.10.2005.

<http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/prord_en.htm>, 26.08.2005.

<http://europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/index_en.htm>, 20.09.2005.

<http://europa.eu.int/comm/regional_policy/manage/authority/authorityen.cfm>, 11.10.2005.

<http://europa.eu.int/comm/regional_policy/urban2/index_en.htm>, 20.10.2005.

<<http://europa.eu.int/eures/index.jsp>>, 21.06.2005.

<<http://europa.eu.int/idabc/>>, 20.10.2005.

<http://europa.eu.int/information_society/activities/eten/index_en.htm>, 21.10.2005.

<http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2005/index_en.htm>, 04.04.2006.

<<http://europa.eu.int/ploteus/portal/home.jsp>>, 20.10.2005.

<<http://europa.eu.int/solvit>>, 21.10.2005.

<<http://europa.eu.int/youreurope/nav/en/business/home.html>>, 06.06.2005

<<http://europa.eu.int7comm7europeaid7cgi7frame12.pl>>, 19.05.2006.

<<http://fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm>>, 12.10.2005.

<<http://igeme.gov.tr>>, 11.03.2006.

<http://ihracat.dtm.gov.tr/dtm/index.php?module=content&page_id=537>, 04.03.2006.

<<http://irc.cordis.lu>>, <<http://irc.ege.edu.tr/>>, <<http://www.cordis.lu/econtent/>>, <<http://www.content-village.org>>, 20.03.2006.

<<http://simap.eu.int>>, AB'nin kamu ihaleleri portalı, 10.10.2005.

<http://sme.osha.eu.int/index_en.htm>, 02.03.2005

<http://www.abgs.gov.tr/up2003/up_files/doc/IV-16.doc>, 28.04.2006.

<<http://www.abigem.com.tr>>, 11.10.2005.

<<http://www.abm.org.tr/default.asp?page=eictr&lang=tr>>, 30.04.2006.

<<http://www.antimai.org/ab/trilerleme2004.htm>>, 30.04.2006.

<http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kob_2003-1.html>, 28.04.2006.

<<http://www.cedefop.eu.int>>, 19.03.2006.

<<http://www.cordis.lu/fp6>>, 01.04.2006.

<<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&pId=3&fId=10&prnId=12&hnd=1&ord=11&docId=322&fop=0>>, 11.04.2006.

<<http://www.e-bsn.org/>>, 01.01.2006.

<<http://www.ebusinesslex.net/>>, 20.07.2005.

<<http://www.ebusiness-watch.org/>>, 20.07.2005.
<<http://www.eib.org>>, 03.04.2006.
<<http://www.eif.org>> , 03.04.2006.
<<http://www.emarketservices.com/>>, 01.01.2006.
<<http://www.etf.eu.int>>, 19.03.06.
<<http://www.e-turkiye.biz.tr/index.php?sayfa=1>>, 30.04.2006.
<<http://www.eureka.be>>, 21.03.2006.
<<http://www.eureka.tubitak.gov.tr/g-amac.html>>, 03.03.2006.
<http://www.europa.eu.int/comm/enterprise_policy/analysis/observatory_en.htm>,
01.01.2005.
<http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm>, 11.11.2005.
<<http://www.european-patent-office.org/index.en.php>>, 14.05.2005.
<<http://www.fp6.org.tr>> , 15.02.2006.
<http://www.fp6.org.tr/web/etkinlik_alanlari.htm>, 03.05.2006.
<http://www.gate2growth.com/g2g/g2g_welcome.asp>, 17.11.2005.
<<http://www.igeme.org.tr/>>, 13.02.2006.
<<http://www.ikv.org.tr/haberler2.php?ID=1456>>, 21.01.2006.
<<http://www.ikv.org.tr/projeler.php>>, 14.02.2006.
<<http://www.innovating-regions.org/index.cfm>>, 20.01.2006.
<<http://www.irc-anatolia.org.tr>>,
<<http://www.izmir.abigem.org/TR/Ana/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF6AF944CADC1F2DC3>>, 15.02.2006.
<<http://www.kgf.com.tr/kgfkimdir.htm>>, 14.02.2006.
<http://www.kobifinans.com.tr/icerik.php?Article=8596&Where=dis_pazar&Category=0422&Topic=8>, 16.04.2006.
<<http://www.kobitek.com/makale.php?id=70>>, 07.01.2005.
<<http://www.kocaeli.abigem.org/euweb/degisim.htm>>, 16.04.2006.
<<http://www.kosgeb.gov.tr/Destekler/Default.asp?Action=...&ID=89>>,
10.03.2006.
<<http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/BilgiBankasi/114/2%20EGITIM%20DESTEGI.doc>>, 12.03.2006.

<<http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/BilgiBankasi/114/9%20BOLGESEL%20KALKINMA%20DESTEKLERI.doc>>, 12.03.2006.

<<http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/Default.asp>>, 08.12.2006.

<<http://www.quality-turkey.org>>, 10.11.2005.

<<http://www.sanayi.gov.tr/webEdit/gozlem.aspx?menuSec=202&sayfaNo=857&navigate=var>>, 08.12.2006.

<<http://www.tideb.tubitak.gov.tr>>, 03.03.2006

<<http://www.tkb.com.tr/>>, 14.02.2005.

<<http://www.tobb.org.tr/tobbhakkinda/amaci.php>>, 09.02.2006.

<<http://www.tse.gov.tr/Turkish/tse/hizmetler.asp?sira=1&Islem=B>> , 15.02.2006.

<<http://www.tubitak.gov.tr/belgeler/brosurler/b1505.pdf>>, 03.04.2006.

<<http://www.tubitak.gov.tr/destekler/index.htm>> ,03.03.2006.

<<http://www.turkpatent.gov.tr/tpe/index.jsp?sayfa=602>>, 10.03.2006.

<<http://www.ua.gov.tr>>, 14.10.2005.

<www.cordis.lu/fp7>, 03.09.2005

<www.deltur.cec.eu.int>, 03.04.2006.

<www.ebn.be>, 26.08.2005.

<www.econtetnt.dpt.gov.tr> , 03.03.2006

<www.fp6.org.tr>, 01.04.2006.

<www.ipr-helpdesk.org>, 18.02.2006.

<www.kobinet.org.tr>, 10.10.2006.

<www.ttg.gov.tr>, 14.02.2006.

3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun Ek 1'inci maddesi, 19.10.2005.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 23.07.1984,
<<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>>, 14.04.2006

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, **Resmi Gazete**, sayı 11272, 03.12.1962.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 12.12.1978, **Resmi Gazete**, sayı: 16478.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 21.08.1967, **Resmi Gazete**, 12679.

Resmi Gazete, 04.11.1998, 10.02.2001 ve Tebliğ No: 98/10, 2001/3.

Resmi Gazete, 23.12.2004 Tebliğ No: 2004/6.

Resmi Gazete, 28.08.2003 ve 25213 sayı, Tebliğ No: 2003/3.

Resmi Gazete, 29 Ocak 2000 Tebliğ No: 2000/1.

Resmi Gazete, 31.07.1997, 15.11.1998, 28.08.2003 ve 25.11.2005 Tebliğ No:
97/9, 98/14, 2003/4, 2005/4)

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 27.11.1972, **Resmi Gazete**, sayı: 14374.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/>>,
14.04.2006

Yüksek Planlama Kurulu 30.09.2003 tarih ve 2003/44 sayılı kararı.

Yüksek Planlama Kurulu'nun 11 Kasım 2003 tarih ve 2003/57 sayılı kararı.